

Raport z realizacji w 2014 roku

Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa

Cel szczegółowy:

Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Priorytet:

1.1. Podnoszenie umiejętności, poziomu wykształcenia oraz wzrost mobilności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich

Kierunek interwencji	1.1.1. Poprawa jakości i dostępności do edukacji ogólnej, artystycznej i zawodowej na wszystkich poziomach	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie / Strategia rozwoju kapitału ludzkiego Sprawne Państwo
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Strategia rozwoju kapitału społecznego /
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	<p><i>Programowanie wsparcia dla szkół zawodowych (MEN)</i> Ministerstwo Edukacji Narodowej kontynuowało wdrażanie reformy kształcenia zawodowego rozpoczętej w 2012 r. m.in. poprzez przygotowanie założeń dla uruchomienia wsparcia dla szkół zawodowych w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020, przewidujących m.in. włączenie pracodawców w większym stopniu w dostosowanie klasyfikacji zawodów oraz podstaw programowych do potrzeb rynku pracy, refundowanie pracodawcom kosztów ponoszonych na organizację staży i praktyk dla uczniów szkół zawodowych, zapewnienie funduszy na wyposażenie szkół i centrów kształcenia zawodowego oraz doskonalenie zawodowe nauczycieli kształcenia zawodowego.</p> <p><i>Programowanie wsparcia w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych (MEN)</i> Przeprowadzono działania planistyczne dotyczące wykorzystania środków w ramach nowej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020, oraz opracowano rekomendacje dla regionów w zakresie wykorzystania środków w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020, uwzględniające realizację projektów, których celem będzie wsparcie szkół w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem, w tym uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz podjęcie działań, umożliwiających pozyskanie przez przedszkole, szkołę lub placówkę sprzętu specjalistycznego, pomocy i środków dydaktycznych, koniecznych do rozpoznawania potrzeb, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci i młodzieży oraz przygotowanie kadry pedagogicznej ww. jednostek oświatowych do efektywnego stosowania pomocy dydaktyczno-naukowych w</p>	

	<p>pracy z dziećmi i młodzieżą ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W ramach realizacji ww. działań MEN rekomendował pozyskanie sprzętu specjalistycznego, pomocy i środków dydaktycznych, koniecznych do wspomaganie rozwoju i prowadzenia terapii dzieci i młodzieży oraz przygotowanie kadry pedagogicznej przedszkoli, szkół i placówek do efektywnego stosowania pomocy dydaktyczno-naukowych w pracy z dziećmi i młodzieżą ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.</p>
<p>legislacyjne</p>	<p>Zmiana ustawy o systemie oświaty (MEN) Ustawą z dnia 21 lutego 2014 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty (Dz. U. poz. 290) umożliwiono ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania zlecenie opracowania i wydania podręcznika lub jego części, zaś ustawą z dnia 30 maja 2014 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz.811) wprowadzono obowiązek zapewnienia uczniom szkół podstawowych i gimnazjów bezpłatnego dostępu do podręczników. Przyczyną podjęcia tych działań była diagnoza wskazująca na to, że znaczny koszt zakupu podręczników wybranych przez nauczycieli wpływa negatywnie na sytuację rodzin i utrudnia dzieciom edukację szkolną. Z raportu „Warunki życia rodzin w Polsce”, przygotowanego przez Główny Urząd Statystyczny, wynika, że z powodu ograniczeń finansowych, ponad 5% gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu, rezygnuje z zakupu wszystkich potrzebnych podręczników. Według autorów raportu, konieczność rezygnacji z tego zakupu, gospodarstwa rodzinne wiejskie zgłaszały niemal równie często, jak i rodziny mieszkające w mieście (odpowiednio 5,7% i 5,4%). Brak możliwości zakupu dla dzieci niezbędnych podręczników szkolnych deklarowało prawie 14% gospodarstw rodzinnych z trojgiem i więcej dzieci. W roku szkolnym 2014/2015 bezpłatnym dostępem do podręczników zostali objęci uczniowie I klasy szkoły podstawowej. "Nasz elementarz" opracowany na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej trafił na dzień 1 września 2014 r. do 11 413 publicznych i 632 niepublicznych szkół podstawowych (96% szkół w Polsce). W sumie w 2014 r.: 1 część podręcznika doręczono do 12 038 szkół w liczbie 568 177 sztuk, 2 część podręcznika doręczono do 12 032 szkół w liczbie 553 685 sztuk, 3 część podręcznika doręczono do 12 031 szkół w liczbie 555 892 sztuk (liczby sztuk darmowego podręcznika nie obejmują podręczników adaptowanych do potrzeb uczniów niepełnosprawnych). Wydane na podstawie delegacji z w/w ustawy rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lipca 2014 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe (Dz.U. z 2014 r. poz. 902) umożliwiło przekazanie szkołom podstawowym środków finansowych niezbędnych do zakupu dla klas pierwszych podręczników do języka obcego nowożytnego nauczanego w szkole oraz do zakupu materiałów ćwiczeniowych.</p> <p>Nowelizacja ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym (MNiSW) Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – <i>Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw</i> od 1 października 2014 r. wprowadziła zmiany mające na celu przede wszystkim zapewnienie lepszej jakości kształcenia, dostosowanie funkcjonowania uczelni do skutków niżu demograficznego, dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy i otwarcie uczelni na współpracę ze środowiskiem gospodarczym, a także ułatwienie dostępu do studiów wyższych osobom dojrzałym w ramach uczenia się przez całe życie. Nowelizacja ww. ustawy oraz wprowadzone zmiany w obowiązujących przepisach nie są wprost adresowane do „mieszkańców obszarów wiejskich”, gdyż obejmują swym oddziaływaniem znacznie szerszą grupę odbiorców. Mieszkańcy obszarów wiejskich mają jednakże dzięki tym rozwiązaniom lepszy, łatwiejszy dostęp do kształcenia na poziomie wyższym, zaś działania uczelni zmierzające do znaczącego podniesienia jakości kształcenia oraz dbałość o zapewnienie</p>

	<p>mechanizmów oceny poziomu kształcenia przyczyniają się do generalnego poprawienia jakości oferty edukacyjnej uczelni.</p> <p>Rozporządzenie w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (MEN) Znowelizowano rozporządzenie Ministra Edukacji i Sportu z dnia z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz. U. Nr 13, poz. 125, z późn. zm.). Zmiana stworzyła podstawę prawną, a zarazem formalną dla organizacji olimpiad gimnazjalnych.</p> <p>Legislacja w zakresie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (MEN) Opracowano i znowelizowano akty prawne dotyczące kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczęszczających do jednostek systemu oświaty zlokalizowanych na obszarach wiejskich, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wydano rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1157) w którym m. in. doprecyzowano przepisy związane ze sposobem i trybem organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, w celu usunięcia występujących nieprawidłowości w tym zakresie, np. rezygnowania z realizacji w indywidualnym nauczaniu z niektórych obowiązkowych zajęć edukacyjnych wynikających z ramowego planu nauczania danego typu i rodzaju szkoły, – rozpoczęto prace nad nowelizacją rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w celu usprawnienia procesu wydawania orzeczeń i opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju. Projektowane rozwiązania wynikają z potrzeby usprawnienia procesu wydawania orzeczeń i opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju m. in. dla uczniów niepełnosprawnych, podnoszenia ich merytorycznej jakości oraz wyeliminowania występujących nieprawidłowości w tym zakresie.
<p>instytucjonalne wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>Wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży z obszarów wiejskich (MRiRW) W roku 2014 dyrektorzy szkół rolniczych prowadzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi przeznaczyli na stypendia dla uczniów szkół rolniczych podległych Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi kwotę 37 220,00 zł, natomiast w ramach rządowego programu pomocy uczniom w 2014 r. – „Wyprawka szkolna” wydatkowano 136 177,21 zł. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi corocznie udziela również dotacji na realizację zadań publicznych dla jednostek nie zaliczanych do sektora finansów publicznych, w tym stowarzyszeń, które przeznaczane są na organizację m.in. wyjazdów, warsztatów, szkoleń, seminariów i zawodów sportowych dla młodzieży. Zadania mają na celu m.in. wspieranie poznawanie i promowanie kultury, historii i tradycji narodowych kraju i własnego regionu, upowszechniania i poszerzanie wiedzy nt.: wpływu rolnictwa na zmiany klimatyczne, wartości odżywczej i zdrowotnej chleba wypiekanego tradycyjnymi metodami, upowszechnianie kultury fizycznej, sportu i turystyki wśród uczniów szkół rolniczych oraz młodzieży zamieszkałej na terenach wiejskich. W 2014 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi na realizację zadań publicznych dla jednostek nie zaliczanych do sektora finansów publicznych, przeznaczył kwotę 382 000, 00 zł z czego ww. jednostki wykorzystały kwotę 381 176,08 zł.</p>

Stosowanie nowoczesnych technik i technologii w procesie kształcenia zawodowego na obszarach wiejskich (MRiRW)

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wspiera szkoły prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego, poprzez udzielanie pomocy materialnej na zakup nowoczesnych pomocy dydaktycznych tj. maszyn, urządzeń, narzędzi lub sprzętu, niezbędnych do realizacji praktycznej nauki zawodu. Wsparcie udzielane jest w formie dotacji celowej. W 2014 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi na pomoc materialną dla szkół, prowadzonych przez JST, zaplanował kwotę 340 000,00 zł, z czego ww. szkoły wykorzystały kwotę 333 978,06 zł.

Działania w ramach PO KL (MiR)

W Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki inicjowano działania mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty. W ramach Priorytetu IX *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach* realizowano działania ukierunkowane na:

- zmniejszanie dysproporcji w dostępie do edukacji, w tym zwłaszcza w dostępie do edukacji przedszkolnej (Poddziałanie 9.1.1 *Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej*), poprzez wsparcie tworzenia ośrodków wychowania przedszkolnego oraz miejsc wychowania przedszkolnego w istniejących ośrodkach, a także przygotowanie oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych do świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz dzieci w wieku przedszkolnym. Wsparcie zostało skoncentrowane na obszarach o najwyższym zapotrzebowaniu na tego typu usługi, w tym zwłaszcza tam, gdzie nie funkcjonują żadne formy edukacji przedszkolnej. Obszary te w znacznym stopniu pokrywają się z obszarami wiejskimi;
- podniesienie jakości nauczania, w tym zmniejszanie nierówności w jakości edukacji na terenach miejskich i wiejskich (Poddziałanie 9.1.2 *Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych*, Poddziałanie 9.1.3 *Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych*), poprzez wsparcie tworzenia kompleksowych programów rozwojowych szkół i placówek oświatowych, prowadzących kształcenie ogólne, obejmujących przykładowo dodatkowe zajęcia pozalekcyjne lub pozaszkolne, udzielenie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego czy też doradztwa edukacyjno-zawodowego, jak i wyposażenie szkół w instrumenty o szczególnym znaczeniu dla systemu kształcenia uczniów, którzy nie funkcjonują prawidłowo w systemie oświaty, przez co zagrożeni są przedwczesnym jego opuszczeniem. Do końca 2014 r. ponad 7,5 tys. szkół (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie ogólne) z terenów wiejskich zrealizowało projekty rozwojowe w ramach PO KL, co stanowi ponad połowę wszystkich szkół wspartych w tym zakresie (57%) oraz niemal 2/3 wszystkich szkół z terenów wiejskich (62%). W samym 2014 r. projekty rozwojowe zrealizowało niemal 750 szkół z obszarów wiejskich. Instrumentem towarzyszącym wyrównywaniu szans edukacyjnych i podnoszeniu jakości kształcenia poprzez programy rozwojowe są programy stypendialne dla uczniów szczególnie uzdolnionych, którym sytuacja materialna utrudnia rozwój edukacyjny;
- podniesienie atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego (Działanie 9.2 *Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego*). PO KL oferuje możliwość realizacji w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe kompleksowych programów rozwojowych, obejmujących: modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb

	<p>lokalnego i regionalnego rynku pracy, wyposażanie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesne materiały dydaktyczne, dofinansowanie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz programy doradztwa edukacyjno-zawodowego. Dodatkowo, w Programie istnieje możliwość realizacji projektów wspierających współpracę szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami w zakresie organizacji staży i praktyk zawodowych dla uczniów;</p> <ul style="list-style-type: none"> - podnoszenie kwalifikacji nauczycieli oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu (Działanie 9.4 <i>Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty</i>). Do końca 2014 r. ponad 65 tys. nauczycieli z terenów wiejskich uczestniczyło w doskonaleniu zawodowym w krótkich formach, co stanowi 50% wszystkich nauczycieli wspartych w tym zakresie oraz 35% ogólnej liczby nauczycieli z terenów wiejskich. W samym 2014 roku w zakresie doskonalenia zawodowego wsparto z PO KL 18,5 tys. nauczycieli z obszarów wiejskich; - upowszechnienie uczenia się dorosłych, w ramach edukacji formalnej i pozaformalnej, w tym zwłaszcza podnoszenie kompetencji osób dorosłych w zakresie ICT i języków obcych, a także programy doradztwa edukacyjno-zawodowego skierowane do osób dorosłych (Działanie 9.6 <i>Upowszechnienie uczenia się dorosłych</i>). <p>W Działaniach realizowanych na poziomie szkolnictwa wyższego w PO KL również nie przewidziano specjalnie wyodrębnionego wsparcia, dedykowanego wyłącznie osobom z obszarów wiejskich. Niemniej, osoby z terenów wiejskich jako studenci uczestniczący w procesie kształcenia na poziomie wyższym mogli korzystać z przedsięwzięć realizowanych w ramach Priorytetu IV <i>Szkolnictwo wyższe i nauka</i>. Wsparcie oferowane za pośrednictwem uczelni dotyczyło przede wszystkim możliwości udziału w lepiej dopasowanych do potrzeb rynku pracy programach kształcenia, udziału w stażach i praktykach oraz udziału w kształceniu zamawianym (w którym możliwe było korzystanie ze świadczeń stypendialnych oraz z rozszerzonej oferty kształcenia, w tym m.in. udział w dodatkowych zajęciach na I roku studiów, wspierających uzupełnienie i podnoszenie kompetencji, umożliwiających kontynuację kształcenia na zamawianym kierunku).</p> <p>Działania w ramach PO RPW 2007-2013 (MIiR) Analizując dane na koniec 2014 r. (według informacji z KSI SIMIK 07-13 na dzień 4 stycznia 2015 r., zgodnie z kategorią „obszar realizacji”), na obszarach wiejskich w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 realizowany był 1 projekt o wartości ogółem 40,3 mln PLN i wartości dofinansowania z UE wynoszącym 30,6 mln PLN z działania I.1 <i>Infrastruktura uczelni</i>, które ma na celu przygotowanie uczelni do aktywnego udziału w tworzeniu konkurencyjnej gospodarki.</p>
inne	<p>Wdrażanie reformy kształcenia zawodowego (MEN) Ministerstwo Edukacji Narodowej kontynuowało wdrażanie reformy kształcenia zawodowego rozpoczętej w 2012 r. m.in. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ogłoszenie roku szkolnego 2014/2015 „Rokiem szkoły zawodowców” ze względu na potrzebę promocji kształcenia zawodowego. W ramach wspomnianej akcji udostępniono internetową mapę szkół zawodowych wraz ze szczegółowymi informacjami o placówkach; - przygotowanie porozumienia pomiędzy Ministerstwem Gospodarki, Ministerstwem Edukacji Narodowej, Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwem Skarbu Państwa na rzecz wzmocnienia i usprawnienia działań sprzyjających

szkolnictwu zawodowemu oraz dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb pracodawców (podpisane 23 stycznia 2015 r.);

- wspieranie 6000 szkół i placówek (gimnazja, centra kształcenia ustawicznego/centra kształcenia praktycznego/centra kształcenia zawodowego i ustawicznego, placówki doskonalenia nauczycieli) w realizacji zadań z doradztwa edukacyjno-zawodowego w kontekście idei uczenia się przez całe życie, w ramach projektu „Edukacja dla pracy II”.

Reforma szkolnictwa artystycznego (MKiDN)

Od września 2014 r. uczniowie pierwszych klas wszystkich typów szkół artystycznych I i II stopnia realizują nowe ramowe plany nauczania i podstawy programowe. Wspólnym mianownikiem zmian było zwiększenie autonomii szkoły w określaniu programu nauczania zgodnie z potrzebami edukacyjnymi uczniów i środowiska szkoły oraz położenie większego, niż do tej pory, nacisku na rozwój uniwersalnych kompetencji uczniów przy zachowaniu obecnego, wysokiego poziomu kształcenia.

Specyficzne wsparcie dla szkół artystycznych na obszarach wiejskich (MKiDN)

1. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli - 21 206 zł,
(w tym kurs obsługi programów komputerowych - 3 891 zł).
Dotyczy: Liceum Plastyczne w Nowym Wiśniczu, Liceum Plastyczne w Supraślu, Liceum Plastyczne w Nałęczowie.
2. Rozwój bazy dydaktycznej szkół i placówek - 22 746 zł.
Dotyczy: Liceum Plastyczne w Nowym Wiśniczu – zakup komputera, tabletów, aparatów cyfrowych i projektora.

Wsparcie uzdolnionych uczniów (MEN)

Realizowano działania dedykowane uczniom uzdolnionym - także pochodzącym z obszarów wiejskich - w oparciu o rozstrzygnięcie otwartego konkursu ofert „Program pomocy wybitnie uzdolnionym uczniom”. Wśród warunków oceny projektów istotne było zachowanie zasady równego dostępu uczniów ze wszystkich województw z zachowaniem w szczególności zasady równości płci i miejsca zamieszkania (wieś i miasta do 5 tys. mieszkańców/miasta powyżej 5 tys. mieszkańców).

Wsparcie uczniów niepełnosprawnych (MEN)

Określono podstawowe kierunki realizacji przez kuratorów oświaty polityki oświatowej państwa pod nazwą „Edukacja włączająca uczniów niepełnosprawnych”, a następnie koordynowano ich wykonywanie na terenie kraju. Na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej udostępniony został materiał informacyjny adresowany do dyrektorów przedszkoli i szkół, kadry pedagogicznej, rodziców oraz organów prowadzących przedszkola i szkoły ogólnodostępne pn.: „Edukacja włączająca uczniów niepełnosprawnych” we współpracy z: Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, Krajowym Ośrodkiem Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, Instytutem Badań Edukacyjnych oraz Olimpiadami Specjalnymi.

W 2014 r. kontynuowane były działania polegające na dofinansowywaniu przez Ministra Edukacji Narodowej podręczników szkolnych i książek pomocniczych dla uczniów niepełnosprawnych poprzez:

- dofinansowanie do zakupu podręczników szkolnych dostępnych na rynku w ramach rządowego programu realizowanego

z rezerwy celowej nr 26 Narodowy Program Stypendialny, w tym Wyprawka szkolna. Program obejmował uczniów niewidomych;

- wykonanie adaptacji w systemie Braille'a i w druku powiększonym oraz wydruk podręczników szkolnych i książek pomocniczych dla uczniów niewidomych i słabowidzących;
- dofinansowanie zakupu i/lub wydruku podręczników szkolnych i książek pomocniczych dla uczniów niewidomych na podstawie odpowiednich porozumień zawieranych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej z organami prowadzącymi szkoły do których uczęszczają ww. uczniowie;
- wykonanie i wydruk adaptacji bezpłatnego podręcznika dla klasy pierwszej szkoły podstawowej pt. „Nasz elementarz” dla potrzeb uczniów niepełnosprawnych. W pracach uwzględniono potrzeby uczniów z dysfunkcjami wzroku, słuchu, z upośledzeniem umysłowym, jak i napotykających na trudności komunikacyjne i korzystających z komunikacji alternatywnej.

Realizowano zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęcia rewalidacyjne w jednostkach systemu oświaty, w tym na terenach wiejskich, mające zapewnić uczniom niepełnosprawnym posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego różne formy wsparcia, którymi w roku szkolnym 2014/2015 objęto łącznie 650 857 uczniów.

Zapobieganie likwidacji małych szkół podstawowych (MEN)

Z powodów demograficznych i ekonomicznych małe szkoły są bardziej narażone na likwidację niż szkoły z dużą liczbą uczniów. Wg. danych Systemu Informacji Oświatowej prawie 92% ogółu małych szkół podstawowych (do 70 uczniów) to szkoły położone na wsi. Ustawą z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz. 458, z późn.zm.) wprowadzono możliwość przekazywania (bez konieczności likwidacji) małej szkoły podmiotowi innemu niż jednostka samorządu terytorialnego. W roku 2014 na mocy ww. przepisów jednostki samorządu terytorialnego przekazały innym podmiotom 17 szkół podstawowych.

Doskonalenie nauczycieli przedmiotów zawodowych w szkołach rolniczych (MRiRW)

Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie (KCER), założone w 2007 r. i prowadzone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jako ogólnopolska placówka doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, oferuje różne formy szkolenia: kursy, seminaria, warsztaty oraz wsparcie metodyczne dla nauczycieli szkół rolniczych podległych ministrowi rolnictwa, jak też szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Corocznie w skali kraju działaniem placówki objętych jest około 1 300 nauczycieli. Uczestniczą oni również w wyjazdach studyjnych, będących formami doskonalenia zawodowego do następujących krajów Europy: Austria, Białoruś, Francja, Holandia, Niemcy, Słowacja, Węgry. KCER w realizacji swoich zadań współpracuje z instytutami naukowymi, uczelniami wyższymi, ośrodkami doradztwa rolniczego. Planowanie oraz sprawozdanie z działalności KCER w Brwinowie odbywa się w cyklu roku szkolnego tzn. od 1 września do 31 sierpnia roku następnego.

W związku z powyższym w 2014 r. do 31 sierpnia 2014 zrealizowano 29 form doskonalenia zawodowego, w których uczestniczyło łącznie 834 nauczycieli. Natomiast od 1 września 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. zaplanowano 7 form dla 210 nauczycieli przedmiotów zawodowych w szkołach rolniczych. W 2014 r. KCER zorganizował i koordynuje działalność *Sieci współpracy i samokształcenia szkół rolniczych*, której celem jest, m.in., dzielenie się wiedzą i umiejętnościami, pozyskiwanie

metodycznego i merytorycznego wsparcia ekspertów.
Na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli szkół rolniczych prowadzonych przez MRiRW w 2014 r. została przeznaczona łączna kwota 738 765,30 zł.

Zakładanie, przekształcanie i przejmowanie szkół i placówek rolniczych (MRiRW)

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w latach 2007-2009 na podstawie ustawy o systemie oświaty, przejął od jednostek samorządu terytorialnego, w drodze porozumienia, prowadzenie 45 zespołów szkół rolniczych oraz utworzył ogólnopolską placówkę doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych – tj. Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie (KCER). Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest dla tych szkół i placówek rolniczych także organem sprawującym nadzór pedagogiczny. Ok. 90 % szkół resortowych usytuowana jest na terenach wiejskich, często w pobliżu miejsca zamieszkania młodzieży.

Od 1 września 2012 r. w resortowych szkołach rolniczych rozpoczęło się wdrażanie nowych rozwiązań oświatowych, dotyczących m.in. wygaszania szkół zawodowych dla osób dorosłych i wprowadzenia w to miejsce kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Wiedza i umiejętności, które do tej pory były realizowane w szkołach dla dorosłych, osoby zainteresowane, w tym rolnicy, mogą zdobywać drogą kursową, co umożliwi łatwiejsze uzyskanie niezbędnych kwalifikacji zawodowych. W tym celu w latach 2012-2013 utworzono zostały Centra Kształcenia Ustawicznego.

W związku z powyższym, w 2014 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie widział potrzeby tworzenia nowych szkół ani placówek rolniczych, a także nie planował i nie przejął żadnej szkoły ani placówki.

Kierunek interwencji	1.1.2. Podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych osób pracujących w sektorze rolno-spożywczym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku		
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) W roku 2014 w ramach PROW 2007-2013 kontynuowane było wdrażanie działania 111 <i>Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie</i>, w ramach którego doskonaleniem zawodowym zostali objęci rolnicy i posiadacze lasów na zasadzie dobrowolności. Zrealizowano wówczas płatności na rzecz 21 beneficjentów w kwocie 15 024 682,38 zł, w tym 8 538 377,59 zł ze środków EFFROW.</p> <p>W ramach działania 114 <i>Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów</i> w 2014 r. zrealizowano płatności na rzecz 6710 beneficjentów w kwocie 18 889 840,95 zł, w tym 14 167 379,67 zł ze środków EFFROW.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	1.1.3. Uczenie się przez całe życie ułatwiające zmianę zawodu lub doskonalenie zawodowe	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie Strategia rozwoju kapitału społecznego
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Nowelizacja ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (MNiSW) Niezwykle ważnym rozwiązaniem przewidzianym w ustawie z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw jest ułatwienie dostępu do studiów wyższych osobom dojrzałym w ramach procesu uczenia się przez całe życie, które ma na celu umożliwienie im ukończenia studiów w specjalnym trybie uwzględniającym wcześniej uzyskaną wiedzę, umiejętności i kompetencje. Zapewni to wprowadzony system potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza systemem szkolnictwa wyższego, a więc np. uzyskanych w procesie samodoskonalenia, wykonywania pracy zawodowej, uczestnictwa w kursach i szkoleniach, czy wolontariatu. Istotą potwierdzania efektów uczenia się jest ich weryfikacja w oparciu o efekty określone w programie kształcenia dla danego kierunku studiów. Oznacza to, że przyjmująca uczelnia ma sprawdzać faktyczne umiejętności i kompetencje, a nie przedłożone dokumenty (certyfikaty, świadectwa, zaświadczenia o wolontariacie itd.).</p> <p>Prace nad ustawą o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (MEN) W 2014 r. we współpracy z Międzyresortowym Zespołem do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji został przygotowany projekt założeń do projektu ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, który dnia 1 sierpnia 2014 r. został przekazany do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych (projekt został przyjęty przez Radę Ministrów w pierwszym kwartale 2015 r.).</p> <p>Zmiana rozporządzenia w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (MRiRW) Zmiany systemowe w kształceniu zawodowym wprowadzane od 1 września 2012 r. dotyczą nowego podejścia do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, polegającego na wprowadzeniu podziału zawodu na kwalifikacje, a także możliwości odrębnego potwierdzania każdej z nich poprzez zewnętrzny egzamin. W miejsce likwidowanych szkół zawodowych dla dorosłych wprowadzono kwalifikacyjne kursy zawodowe. Ukończenie takiego kursu i zdanie egzaminów w zakresie wszystkich kwalifikacji w obrębie danego zawodu wraz ze świadectwem ukończenia szkoły potwierdzającym odpowiedni dla danego zawodu poziom wykształcenia, uprawnia do uzyskania dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Założeniem reformy jest elastyczność kształcenia i dostosowanie nabywanych kwalifikacji do rynku pracy.</p>	

	<p>Kształcenie w szkołach rolniczych jest prowadzone w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, w zmianach której brał udział Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Od roku szkolnego 2012/2013 obejmuje ona kształcenie w 25 zawodach, dla których ministrem właściwym lub współwłaściwym jest minister do spraw rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych i rybołówstwa, w tym w 15 zawodach nauczanych na poziomie technikum i 10 zawodach nauczanych w zasadniczej szkole zawodowej, w takich obszarach, jak: produkcja rolnicza, ogrodnictwo, technika rolnicza, przetwórstwo spożywcze, agrobiznes, kształtowanie krajobrazu, turystyka wiejska, usługi gastronomiczne, rybactwo śródlądowe, inżynieria środowiska i melioracja, weterynaria.</p> <p>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 sierpnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego dodatkowo uwzględnia współwłaściwość ministra do spraw rolnictwa dla zawodu <i>technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej</i>. Ponadto w wyniku prac prowadzonych w 2014 r., we współpracy z przedstawicielami pracodawców, w najbliższej nowelizacji ww. rozporządzenia, na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wprowadzony będzie nowy zawód: <i>przetwórcza ryb</i>.</p>
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w ramach PO KL (MIiR)</i></p> <p>Wsparcie na rzecz adaptacji mieszkańców obszarów wiejskich do pozarolniczych rynków pracy (tj. osób odchodzących z rolnictwa i rybołówstwa) realizowane było przede wszystkim w ramach Poddziałania 8.1.2 <i>Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie</i> i obejmowało działania ukierunkowane na przekwalifikowanie oraz zdobycie nowych umiejętności zawodowych niezbędnych do podjęcia zatrudnienia poza rolnictwem. Ponadto istniała możliwość objęcia mieszkańców obszarów wiejskich wsparciem w zakresie opracowania indywidualnych planów działań oraz pomocy w wyborze odpowiedniego zawodu i miejsca zatrudnienia.</p> <p>Dodatkowo mieszkańcy obszarów wiejskich mieli możliwość skorzystania z instrumentów przewidzianych w ramach Działania 9.6 <i>Upowszechnienie uczenia się przez całe życie osób dorosłych</i>, które umożliwiała podnoszenie formalnego zatrudnienia i kwalifikacji zawodowych w ramach edukacji formalnej i pozaformalnej, w tym zwłaszcza podnoszenie kompetencji w zakresie ICT i języków obcych.</p>
inne	<p><i>Pomoc świadczona przez Urzędy Pracy na rzecz osób bezrobotnych i poszukujących pracy (MPiPS)</i></p> <p>Wsparcie udzielane osobom bezrobotnym oraz poszukującym pracy w nabyciu nowych lub podniesieniu dotychczasowych kwalifikacji jest realizowane w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149, z późn. zm.). Wsparcie udzielane przez powiatowe urzędy pracy jest adresowane do wszystkich osób zarejestrowanych, w tym również zamieszkujących obszary wiejskie. Wspomniana ustawa nie przewiduje usług i instrumentów rynku pracy, które są adresowane wyłącznie do osób zamieszkujących obszary wiejskie.</p> <p>W 2014 r. wśród osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 31 666 osoby ukończyły szkolenia, co stanowiło 41,0% ogółu bezrobotnych kończących tą formę aktywizacji. Efektywność szkoleń w ww. grupie wynosiła 44,2% (18 973 osób podjęło pracę w trakcie lub po ukończeniu szkolenia); 2) 91 526 osób ukończyło staż, co stanowiło 47,9% ogółu bezrobotnych kończących tą formę aktywizacji. Efektywność staży w powyższej grupie wynosiła 48,2% (68 384 osób podjęło pracę w trakcie lub po ukończeniu stażu);

3) 113 osoby ukończyły przygotowanie zawodowe dorosłych, co stanowiło 39,9% ogółu bezrobotnych kończących tą formę aktywizacji. Efektywność przygotowania zawodowego dorosłych w wymienionej grupie wynosiła 37,0% (67 osób podjęło pracę w trakcie lub po ukończeniu przygotowania zawodowego dorosłych).

Ponadto, zgodnie z bilansem bezrobotnych zamieszkałych na obszarach wiejskich w 2014 r. w aktywnych formach aktywizacji uczestniczyło 237 249 osób bezrobotnych zamieszkujących na wsi, co stanowiło wzrost o 20 384 osoby w stosunku do roku 2013 r.

Należy podkreślić, że osoby bezrobotne zamieszkujące obszary wiejskie mogą korzystać również z innych usług i instrumentów rynku pracy, pomocnych przy zmianie dotychczasowego zawodu lub podnoszeniu kwalifikacji zawodowych. Są nimi: finansowanie kosztów studiów podyplomowych, udzielanie pożyczek na sfinansowanie kosztów szkolenia, finansowanie kosztów egzaminów lub uzyskania licencji, stypendia na kontynuowanie nauki. Niemniej, brak jest danych, które by obrazowały udział bezrobotnych osób zamieszkujących obszary wiejskie w tych formach aktywizacji.

Działalność szkoleniowa i edukacyjna Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego (MRiRW)

W 2014 r. Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego organizowały szkolenia i wyjazdy studyjne, których celem było podnoszenie pozarolniczych kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich. Tematami projektów szkoleniowych były:

- formy prawne prowadzenia działalności rolniczej i pozarolniczej;
- sprzedaż bezpośrednia produktów z gospodarstw oraz działalność marginalna, ograniczona i lokalna;
- uczenie się przez całe życie, ułatwiające zmianę zawodu;
- kursy zawodowe (np. w zawodzie kucharz małej gastronomii, obsługa wózków widłowych itp.);
- wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży - praktyki i staże zawodowe;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulinarnego;
- żywność wysokiej jakości;
- odnawialne źródła energii;
- księgowość małych i średnich przedsiębiorstw;
- zarządzanie, organizacja produkcji, rachunkowość oraz kwestie podatkowe w gospodarstwach rolnych i mikroprzedsiębiorstwach;
- wsparcie finansowe rolnictwa i obszarów wiejskich ze środków krajowych i UE: PROW 2014-2020 – wybrane działania;
- dodatkowe alternatywne źródła dochodów na wsi w tym agroturystyka;
- przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu;
- rozwój systemu marketingu bezpośredniego;
- cykl szkoleń w zakresie tworzenia LSR dla LGD;
- nowe wyzwania wynikające ze Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2014-2020;
- spółdzielczość socjalna jako skuteczna forma reintegracji społeczno-zawodowej.

Działania Centrów Kształcenia Ustawicznego (MRiRW)

Wdrażając zasady polityki uczenia się przez całe życie (m.in. w ramach reformy kształcenia zawodowego wprowadzonej od roku szkolnego 2012/2013), Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wprowadza zmiany organizacyjne w 45 Zespołach Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego przez siebie prowadzonych.

Centra Kształcenia Ustawicznego (CKU) działające w strukturach Zespołów Szkół prowadzonych przez MRiRW organizują przede wszystkim kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ), umożliwiające szybsze i elastyczne zdobywanie poszczególnych kwalifikacji zawodowych przewidzianych w danym zawodzie. W roku szkolnym 2013/14 prowadzono 57 KKZ dla 1749 słuchaczy, w tym rozpoczęto działanie 22 KKZ dla 571 uczestników. W roku szkolnym 2014/2015 funkcjonuje 58 KKZ dla 1995 słuchaczy, w tym rozpoczęto działanie 36 KKZ dla 860 słuchaczy. Kwalifikacyjne kursy zawodowe dla kwalifikacji R.3 *Prowadzenie produkcji rolniczej* stanowią 70% wszystkich kursów. W roku szkolnym 2014/2015 112 uczestników kontynuowało kształcenie dla kwalifikacji R.16. *Organizacja i nadzorowanie produkcji rolniczej*, która przygotowuje do uzyskania tytułu zawodowego technika rolnik, a więc na poziomie średnim technicznym. Pozostałe 30% stanowią KKZ z zakresu ogrodnictwa, mechanizacji rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego.

Ponadto CKU organizują kursy umiejętności zawodowych, a także inne formy pozaszkolne, umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych takich, jak: kierowanie wózkami widłowymi, obsługa kombajnu lub stosowanie środków ochrony roślin. W roku szkolnym 2013/2014 zorganizowano 12 kursów umiejętności zawodowych. Natomiast w roku szkolnym 2014/2015 planuje się organizowanie kursów zgodnie z zainteresowaniem słuchaczy i potrzebami w tym zakresie.

CKU włączone w struktury funkcjonujących Zespołów Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w znacznym stopniu umożliwiają osobom dorosłym nabywanie i uzupełnianie kwalifikacji zawodowych, zgodnie z potrzebami regionalnego rynku pracy. Przyczyniają się także do zwiększenia mobilności zawodowej osób prowadzących działalność rolniczą, dla których zdobyta wiedza i umiejętności staną się niezwykle przydatne w procesie unowocześniania rolnictwa i pozyskiwania wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. CKU uzupełniają ofertę edukacyjną dla dorosłych w zakresie kształcenia, przede wszystkim rolniczego, na terenie regionu.

W roku szkolnym 2013/2014 dla 13 szkół rolniczych, prowadzonych przez MRiRW, wydano zgodę na rozpoczęcie kształcenia w nowych dla szkół zawodach.: technik weterynarii, technik inżynierii środowiska i melioracji, technik turystyki wiejskiej, technik rybactwa śródlądowego. W roku szkolnym 2014/2015 dla 14 szkół rolniczych wydano zgodę na rozpoczęcie kształcenia w nowych dla tych szkół zawodach, takich, jak: technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, technik hodowca koni, technik weterynarii, technik turystyki wiejskiej, cukiernik i piekarz.

Oferta kierunków nauczania w poszczególnych szkołach dla młodzieży jest corocznie różnicowana w dostosowaniu do potrzeb regionu oraz predyspozycji i zainteresowań kandydatów. Niezależnie od zmian wynikających z nowych przepisów ustawy o systemie oświaty, resortowe szkoły wraz z centrami kształcenia ustawicznego dostosowują swoje oferty edukacyjne do wyzwań stojących przed WPR po roku 2013, w tym m.in. związanych ze zmianami klimatycznymi, energią odnawialną, gospodarką wodną, różnorodnością biologiczną, produkcją żywności o wysokiej jakości, a także rozwojem nowoczesnych technologii w

rolnictwie w tym integrowanych, ekologicznych metod produkcji, technologii informacyjno-komunikacyjnych i nowoczesnej infrastruktury na obszarach wiejskich. W tym zakresie dokonuje się stałej modyfikacji treści programu nauczania i metod kształcenia, tak aby odpowiednio przygotować absolwentów kształcenia rolniczego. Ponadto nauczyciele resortowych szkół rolniczych uczestniczą w różnych formach doskonalenia zawodowego, podnosząc swoje kompetencje zawodowe.

Projekty OHP w ramach „Gwarancji dla Młodziży” (MPiPS)

Obecnie Komenda Główna Ochotniczych Hufców Pracy realizuje 4 ogólnopolskie projekty z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w ramach „Gwarancji dla Młodziży” (od 16 sierpnia 2014 r. do 31 grudnia 2015 r.), w których część działań skierowana jest do osób z terenów wiejskich, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej (z powodu uwarunkowań rodzinnych oraz środowiskowych), w szczególności do osób wywodzących się z rodzin niepełnych, dotkniętych bezrobociem i ubóstwem, jak również zaniedbujących obowiązków szkolny, nieuczących się lub nieszkolących. Projekty skierowane są do osób z terenów wiejskich w proporcji co najmniej takiej samej, jak proporcja osób z terenów wiejskich w wieku 15-24 lata zarejestrowanych w danym województwie w stosunku do ogólnej liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w wieku 15-24 lata. Są to następujące projekty:

a) Projekty pt. „Pomysł na siebie”, (jeden projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i drugi współfinansowany z Inicjatywy dla młodziży YEI)), których celem jest poprawa sytuacji osób w wieku 15-17 lat z grupy NEET (nieuczących się, niepracujących ani nieszkolących się) przez przywrócenie ich do nauki lub szkolenia bądź też uzyskanie kwalifikacji zawodowych. Projekty obejmują: indywidualne spotkania z doradcą zawodowym i opracowanie Indywidualnego Planu Działania (IPD), opiekę psychologów, zajęcia wyrównawcze z przedmiotów szkolnych, kurs języka obcego, kursy komputerowe, zajęcia z zakresu przedsiębiorczości, podnoszenie kwalifikacji zawodowych poprzez kursy zawodowe, warsztaty aktywnego poruszania się po rynku pracy i poszukiwania zatrudnienia. Do dnia 31 marca 2015 r. w obu projektach zrekrutowano 744 osoby pochodzące z terenów wiejskich, co stanowi ponad połowę wszystkich uczestników. Szacowana kwota wydatków w projektach w roku 2014 – w ramach EFS 998 000 zł, w ramach YEI 1 058 000 zł.

b) Projekty pt. „Równi na rynku pracy” (jeden projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i drugi współfinansowany z Inicjatywy dla młodziży YEI)). W obu projektach biorą udział osoby w wieku 18-24 lat nieuczące się, niepracujące i niemające kwalifikacji zawodowych lub mające kwalifikacje za niskie albo niedostosowane do potrzeb rynku pracy. Uczestnicy projektów otrzymują wsparcie, które pozwoli im znaleźć ofertę zatrudnienia, dalszego kształcenia, przyuczenia do zawodu lub stażu w ciągu czterech miesięcy od zakończenia kształcenia formalnego lub utraty pracy. Główną formą wsparcia jest pomoc zindywidualizowana nakierowana na budowanie własnej wartości uczestników, ich umiejętności społecznych oraz zdobycie nowych umiejętności przydatnych w ubieganiu się o pracę. Oprócz pomocy indywidualnej, Beneficjenci przechodzą grupowe treningi umiejętności społecznych. W ramach wsparcia aktywizująco-doradczego uczestnicy biorą udział w zajęciach z doradcami zawodowymi oraz psychologami, które pozwalają im na wybór odpowiedniego, zgodnego z ich predyspozycjami, szkolenia zawodowego lub kursu, jak również pomagają w przygotowaniu ich do aktywnego funkcjonowania na rynku pracy. Do dnia 31 marca 2015 r. w obu projektach zrekrutowano 3540 osób pochodzących z terenów wiejskich, co stanowi ponad połowę wszystkich uczestników. Szacowana kwota wydatków w projektach w roku 2014 – w ramach EFS 3 050 000 zł, w ramach YEI

	4 024 000 zł.
--	---------------

Kierunek interwencji	1.1.4. Podnoszenie umiejętności związanych z wykorzystywaniem technologii ICT i prowadzeniem działalności gospodarczej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Strategia rozwoju kapitału społecznego
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p><i>Działania Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego w zakresie edukacji cyfrowej osób dorosłych na obszarach wiejskich i zapewnienia szerokiego dostępu do wiedzy w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej (MRiRW)</i></p> <p>Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego w 2014 r. realizowały zadania w zakresie kierunku 1.1.4. w szeroko zdywersyfikowanej formie, m.in. w ramach szkoleń, spotkań, warsztatów. W szczególności w analizowanym roku przeprowadzono następujące inicjatywy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szkolenie „Rola Internetu w rozwoju obszarów wiejskich”; • szkolenie „Zastosowanie komputera i wybranych programów komputerowych w procesie zarządzania gospodarstwem rolnym”; • szkolenie „Promocja obszarów wiejskich na stronach internetowych ośrodków doradztwa rolniczego”; • szkolenie „Internet w kreowaniu marki, czyli e-marketing w praktyce”; • szkolenia i spotkania w kierunku wykorzystywania IT w codzienności osób dorosłych na wsi; • organizacja przez Centrum Kształcenia na Odległość kursów otwartych; • szkolenia nt.: „Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich oraz dodatkowe źródło dochodów na wsi w tym agroturystyka”; • serwis Platformy Edukacyjnej powstałej w ramach projektu „Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich”; • realizacja szkoleń statutowych z zakresu wykorzystania programów komputerowych w prowadzeniu działalności rolniczej; • realizacja projektu „ECOOP-Cyfrowe środowisko współdziałania”; • realizacja projektu „Rozwój e-usług”; 	

- szkolenia w zakresie finansów gospodarstwa rolnego oraz ubezpieczenia rolników i gospodarstw rolnych;
- realizacja projektu „Metoda interaktywnego zarządzania dla poprawy przedsiębiorczości rolniczej w Europie Centralnej i Wschodniej”;
- prowadzenie "Wioski Internetowej" dla mieszkańców obszarów wiejskich;
- realizacja projektu - „REORIENTACJA – wsparcie doradcze i szkoleniowe osób odchodzących z rolnictwa”;
- szkolenie „Możliwości wsparcia finansowego działalności innej niż rolnicza”;
- działalność doradcza m.in. w zakresie podejmowania dodatkowych źródeł dochodu oraz tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw;
- wyjazdy studyjne jak np. wyjazd dot. alternatywnych źródeł dochodu w gospodarstwach rolnych na przykładzie Bawarii.

Latarnicy Polski Cyfrowej (MAiC)

W ramach „Projektu Systemowego – działania na rzecz szerokopasmowego dostępu do Internetu”, realizowanego przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, prowadzony jest komponent edukacyjny tzw. Latarników Polski Cyfrowej, którego celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, w szczególności osób z grupy wiekowej 50+, zamieszkałych przede wszystkim w małych miejscowościach i wsiach. W całym kraju działa łącznie już 2942 Latarników. Od początku 2013 r. z warsztatów organizowanych przez Latarników skorzystało ponad 247 tys. osób. Zorganizowano ponad 33 tys. zajęć (stan na 13 kwietnia 2015 r.). Koordynatorem pracy Latarników jest partner Projektu Systemowego – Stowarzyszenie „Miasta w Internecie”. Partner m.in.: organizuje szkolenia (dla kandydatów na latarników oraz szkolenia dotyczące tematów, które warto poruszać na warsztatach i metod pracy z osobami 50+), konferencje i spotkania dotyczące problematyki wykluczenia cyfrowego, przygotowuje materiały dydaktyczne dla Latarników, prowadzi portal latarnicy.pl oraz realizuje działania informacyjno-promocyjne. Realizacja ww. komponentu edukacyjnego w ramach Projektu Systemowego zaplanowana jest do końca czerwca 2015 r.

Propagowanie dobrych praktyk w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i spółdzielczości (MRiRW)

W ramach prowadzonych działań w zakresie zapewnienia szerokiego dostępu do wiedzy w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, w 2014 roku na zlecenie MRiRW wydana została publikacja „Dobre praktyki w zakresie różnicowania dochodów rolniczych i rozwoju mikroprzedsiębiorstw na obszarach wiejskich w ramach PROW 2007–2013”. Publikacja ta ma charakter zarówno edukacyjny jak i promocyjny. Poprzez prezentację kilkudziesięciu projektów, zrealizowanych na terenie całego kraju przy wsparciu finansowym z PROW 2007–2013, w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” i „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, pokazane zostało wykorzystywanie środków unijnych, mające na celu zainspirowanie mieszkańców obszarów wiejskich do podejmowania inicjatyw, które wpływają na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów i wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich. W publikacji zwrócono również uwagę na rolę jednostek doradztwa rolniczego i coraz szerszą ofertę instytucji otoczenia biznesu, w tym instytucji finansowych, w zakresie wsparcia dla osób rozpoczynających działalność oraz przedsiębiorców.

Głównym celem innego projektu, polegającego na przygotowaniu II wydania publikacji pn. „Spółdzielczość wiejska jako jedna z głównych form wspólnego gospodarczego działania ludzi – Podręcznik dla szkół i uczelni rolniczych oraz instytucji otoczenia

rolnictwa” (15 500 egz.) było rozpowszechnienie publikacji, zarówno wśród młodzieży i słuchaczy kształcących się w szkołach średnich prowadzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jak również wśród nauczycieli szkół rolniczych, których rola w systemowej odbudowie ruchu spółdzielczego na wsi wydaje się kluczowa. Ww. cel wynikał przede wszystkim z potrzeby upowszechniania idei spółdzielczości wiejskiej, jako szczególnej formy współpracy mieszkańców wsi, jak również konieczności ciągłego umacniania i rozwoju struktur spółdzielczych na obszarach wiejskich w Polsce.

Z kolei celem konkursu dla uczniów szkół prowadzonych przez MRiRW z zakresu wiedzy o spółdzielczości i grupach producentów rolnych oraz możliwości ich wsparcia w ramach PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020. było m.in. propagowanie wśród młodzieży szkolnej wiedzy dotyczącej organizowania się i współpracy gospodarczej producentów rolnych oraz korzyści z tego wynikających w aspekcie podnoszenia konkurencyjności gospodarstw rolnych, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień z zakresu spółdzielczości rolniczej i grup producentów rolnych, a także promowanie i upowszechnianie działań PROW na lata 2007-2013 oraz 2014-2020, wspierających tworzenie się i funkcjonowanie grup producentów rolnych w Polsce.

Priorytet:

1.2. Zwiększanie zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich bez konieczności zmiany ich miejsca zamieszkania

Kierunek interwencji	1.2.1. Poprawa wahadłowej mobilności przestrzennej na poziomie lokalnym i regionalnym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku		
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie Strategia Rozwoju Transportu
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	Dodatek relokacyjny (MIiR) Główny instrument w PO KL promujący mobilność to dodatek relokacyjny, który został przewidziany w ramach Poddziałania 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy. Dodatek ten to forma pomocy dla osób, które zostały zmuszone do zmiany miejsca zamieszkania z uwagi na podjęcie pracy. Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL mógł on zostać przyznany w wysokości 5 000 zł brutto dla osoby, która uzyskała zatrudnienie w odległości powyżej 50 km od miejsca stałego zamieszkania z przeznaczeniem na pokrycie kosztów dojazdu i/lub zakwaterowania w początkowym okresie zatrudnienia. Jednorazowy dodatek relokacyjny mógł być realizowany w ramach projektu wyłącznie w połączeniu z innymi aktywizującymi formami wsparcia przewidzianymi w typie operacji.	
inne		

Kierunek interwencji	1.2.2. Rozwiązania prawne i systemowe na rynku pracy w zakresie ułatwiania i upowszechniania stosowania elastycznych form pracy	
	1.2.3. Zwiększenie wykorzystania i promocja elastycznych form zatrudnienia przez pracodawców	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji (1.2.2)	Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne		

Kierunek interwencji	1.2.4. Zwiększenie dostępu do usług opieki nad dzieckiem	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH” (MPiPS) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej kontynuuje Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH”. W 2014 r. o dofinansowanie ubiegać się mogły gminy, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. W ramach jednej edycji złożonej z 3 modułów dofinansowywano, w formie dotacji celowej z budżetu państwa, działania na rzecz rozwoju i utrzymania infrastruktury opieki nad dziećmi w wieku do lat 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> - moduł 1 (dla gmin): utworzenie w 2014 r. nowych miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz zapewnienie ich funkcjonowania; - moduł 2 (dla gmin): zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 tworzonych przez gminy do dnia 31 grudnia 2013 r. z udziałem programu „MALUCH”; - moduł 3 (dla podmiotów niegminnych): zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 działających na podstawie ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. <p>Należy podkreślić, że program, począwszy od 2011 r., jest skierowany do podmiotów na terenie całej Polski, bez uwzględnienia podziałów na gminy wiejskie i miejskie. Natomiast w 2014 r., w związku z przekroczeniem kwoty zapotrzebowania na dotację w ofertach zakwalifikowanych przez wojewodów kwoty dostępnego limitu dotacji (moduł 1), rekomendacje co do wyboru ofert i wysokości dotacji nastąpiły według jednolitych kryteriów w skali kraju - pod uwagę brano m.in. dochody gminy w przeliczeniu na mieszkańca na podstawie wskaźnika G.</p> <p>W 2014 r. na realizację programu „MALUCH” przyznano dotację w wysokości 101 mln zł.</p> <p>Działania w ramach PO KL (MiR) Działania w zakresie upowszechniania opieki nad dziećmi do lat 3 realizowano w ramach Działania 1.5 <i>Wspieranie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego</i> PO KL (typ operacji: Wdrażanie i upowszechnianie rozwiązań służących godzeniu życia zawodowego i rodzinnego oraz wspierających powrót do pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dzieci). W ramach wspomnianych przedsięwzięć realizowane było wsparcie tworzenia i funkcjonowania żłobków i klubów dziecięcych, w tym pokrycie kosztów opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 w żłobku lub klubie dziecięcym, w przypadku gdy co najmniej jedno</p>	

	<p>z rodziców lub opiekunów prawnych dziecka objętego opieką powracało na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem lub wychowaniem dzieci oraz wsparcie usług świadczonych przez dziennego opiekuna.</p> <p>Dodatkowo w ramach PO KL przewidziane zostały działania mające na celu zwiększenie udziału dzieci w edukacji przedszkolnej (Poddziałanie 9.1.1 <i>Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej</i>). Środki EFS umożliwiały:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zakładanie nowych przedszkoli i innych form edukacji przedszkolnej (w szczególności na obszarach wiejskich), – wsparcie istniejących ośrodków w celu wygenerowania nowych miejsc przedszkolnych, – realizację dodatkowych zajęć edukacyjnych, w powiązaniu z ww. działaniami, wyrównujących szanse edukacyjne dzieci i eliminujących indywidualne dysfunkcje w ich rozwoju, – poprawę warunków infrastrukturalnych w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz przygotowanie ich do świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym, w tym zwłaszcza 3- i 4-latków. <p>Od początku realizacji Programu ponad 169 tys. dzieci w wieku 3-5 lat z obszarów wiejskich wzięło udział w zajęciach przedszkolnych w ramach projektów realizowanych w Poddziałaniu 9.1.1, z tego w 2014 roku – niemal 15 tys. dzieci.</p>
inne	<p>Upowszechnienie wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-5 (MEN)</p> <p>Koncepcja upowszechnienia wychowania przedszkolnego ma charakter systemowy. Wdrażane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej rozwiązanie obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój sieci placówek wychowania przedszkolnego i udostępnienie różnych form wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku przedszkolnym, – wsparcie pedagogiczne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów dla rodziców wychowujących małe dzieci, w tym prowadzenie różnych formy edukacji rodziców, – zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalistycznej mającej na celu wspieranie rozwoju i edukacji dzieci, wyrównywanie opóźnień i dysharmonii rozwojowych oraz terapię zaburzeń. <p>Działania w powyższym zakresie zgodne są z kierunkiem zmian uchwalonych przez Sejm RP w ustawie z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw w zakresie zwiększenia dostępności wychowania przedszkolnego w Polsce.</p> <p>Ze wstępnych danych Systemu Informacji Oświatowej (według danych z dnia 30 września 2014 r.) wynika, że obecnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedszkole staje się coraz bardziej popularnym miejscem zapewnienia edukacji przedszkolnej. Na wsi funkcjonuje 3 623 przedszkoli, których liczebność systematycznie wzrasta (w roku szkolnym 2013/2014 ich liczba wynosiła 3 448). – nieznacznie zmniejsza się liczba szkół na wsi, w których znajdują się oddziały przedszkolne – jest ich 6 432, w stosunku do 6 584 w roku szkolnym 2013/2014. – ma miejsce niewielki spadek liczby innych form wychowania przedszkolnego - na wsi funkcjonuje 1 227 punktów przedszkolnych oraz 83 zespołów wychowania przedszkolnego (w roku szkolnym 2013/2014 było ich odpowiednio 1 241 i 97). <p>Jednocześnie systematycznie wzrasta wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego (wskaźnik liczby dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego do ogólnej liczby dzieci w wieku 3-5 lat) – obecnie na wsi</p>

	<p>wynosi on 69,7% w stosunku do 63,6% w roku szkolnym 2013/2014. Z kolei liczba wiejskich dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego wynosi 404,6 tys., co stanowi spadek w porównaniu do roku szkolnego 2013/2014 (488,3 tys.), który wynika z rozpoczęcia edukacji szkolnej przez dzieci 6-letnie, przy jednoczesnym braku większego zainteresowania korzystaniem z wychowania przedszkolnego przez rodziców dzieci 4-letnich i 3-letnich.</p> <p>W 2014 r. dotacja celowa dla gmin na zwiększenie liczby miejsc i poprawę warunków wychowania przedszkolnego, przy jednoczesnym zapewnieniu dostępu do bezpłatnego wychowania przedszkolnego w takim samym wymiarze (nie krótszym niż 5 godzin dziennie) w publicznych przedszkolach i publicznych innych formach wychowania przedszkolnego znajdujących się na terenie danej gminy, bez względu na prowadzący je organ, wyniosła 1 207,97 zł na ucznia objętego wychowaniem przedszkolnym bez względu na wiek.</p>
--	--

Kierunek interwencji	1.2.5. Aktywizacja lokalnych rynków pracy z uwzględnieniem małych miast	
Rola wiodąca w realizacji kierunku		
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach PO KL (MiIR)</p> <p>Aktywizacja zawodowa osób pozostających poza rynkiem pracy to główny cel wsparcia realizowanego w ramach Priorytetu VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i> PO KL. Pomoc udzielano w postaci instrumentów i usług rynku pracy (Poddziałanie 6.1.1 <i>Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy</i> oraz Poddziałanie 6.1.3 <i>Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych</i>) wskazanych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, które dzięki odpowiedniemu doborowi mają szansę przyczynić się do poprawy sytuacji danej osoby na rynku pracy. Wspomniane instrumenty rynku pracy to m. in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikacja potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia, co pozwala na skuteczne dostosowanie form wsparcia do potrzeb danej osoby; – szkolenia pozwalające na dostosowanie lub zdobycie umiejętności i kwalifikacji wymaganych na lokalnym i regionalnym rynku pracy; – staże i praktyki zawodowe pozwalające na zdobycie doświadczenia zawodowego oraz sprawdzenia nabytej wcześniej wiedzy; – subsydiowanie zatrudnienia oraz wyposażenie i doposażenie stanowiska pracy stanowiące element zachęty do zatrudnienia dla pracodawców. <p>Poza wymienionymi wyżej instrumentami możliwa była także realizacja wsparcia w postaci upowszechniania alternatywnych i elastycznych form zatrudnienia, a także inicjatyw promujących mobilność geograficzną. Głównym instrumentem promującym mobilność był - opisany w kierunku interwencji 1.2.1. dodatek relokacyjny.</p> <p>Popularnym instrumentem były także dotacje i pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, promujące samozatrudnienie oraz wsparcie przedsiębiorczości uczestników projektów. Poza wsparciem finansowym uczestnicy projektu uzyskiwali również pomoc szkoleniową z zakresu prowadzenia własnej działalności gospodarczej, jak również mogli się starać o wsparcie pomostowe.</p> <p>Wymienione wyżej wsparcie udzielały powiatowe urzędy pracy (Poddziałanie 6.1.3 <i>Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz</i></p>	

	<p><i>podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych</i>) oraz inne podmioty, które są w stanie podjąć się aktywizacji zawodowej osób pozostających poza rynkiem pracy (Poddziałanie 6.1.1 <i>Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy</i>, Działanie 6.2 <i>Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia</i>). Z pomocy mogły skorzystać osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy oraz spełniające kryteria wskazane przez władze danego województwa, w tym także osoby z terenów wiejskich. W Priorytecie VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i> do końca 2014 r. udział w tego typu projektach zakończyło ponad 525 tys. osób z terenów wiejskich, z czego ponad 98 tys. w 2014 roku (wsparcie dla Poddziałania 6.1.1 PO KL nie jest odrębnie monitorowane).</p> <p>Natomiast celem Działania 6.3 <i>Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich</i> było zwiększenie możliwości zatrudnienia oraz mobilności przestrzennej i zawodowej osób zamieszkujących obszary wiejskie poprzez działania służące przygotowaniu do podjęcia pracy poza sektorem rolniczym, a także uczące wykorzystywania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich. W całym okresie programowania zrealizowano ponad 1,3 tys. inicjatyw lokalnych o wartości blisko 63 mln zł, wykorzystujących 100% alokacji przewidzianej na ten cel.</p> <p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) W PROW 2007-2013 w ramach działania 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej w roku 2014 wsparciem objęto 1885 beneficjentów na kwotę 157 985 253,56 zł, w tym 118 488 939,59 zł ze środków EFRROW.</p>
inne	

Priorytet:

1.3. Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich

Kierunek interwencji	1.3.1. Wspieranie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	<p>Programowanie wsparcie w latach 2014-2020 (MRiRW) Wprowadzenie na pozarolniczy rynek pracy osób stanowiących rezerwy zasobów pracy w rolnictwie jest długofalowym procesem, niezbędnym dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz dużym wyzwaniem dla rządu. Konsekwentna polityka w tym zakresie przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców wsi oraz poprawy struktury agrarnej w Polsce. W przygotowanych w 2014 r. dokumentach strategicznych na lata 2014-2020, przewidziano szereg działań zmierzających do likwidacji barier w dostępie do pozarolniczego rynku pracy, tworzenia warunków do podejmowania działalności gospodarczej pozarolniczej oraz dywersyfikacji aktywności ekonomicznej ludności rolniczej. W zakresie wspierania tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich, w roku 2014 r. kontynuowano:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ prace nad opracowaniem strategicznego dokumentu pn. „Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 – Umowa Partnerstwa”, uwzględniającego wyzwania rozwojowe stojące przed obszarami wiejskimi, w ramach zarówno w PROW na lata 2014-2020 jak i w pozostałych programach operacyjnych, wdrażanych w okresie programowania 2014-2020. Przewidziano, że w ramach polityki spójności na rozwój przedsiębiorczości oraz lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego, w tym wsparcie dla reorientacji zawodowej rolników, zostanie przeznaczonych ok. 1,5 mld euro. Powyższy dokument został przyjęty przez Radę Ministrów w styczniu 2014 r., następnie był negocjowany z Komisją Europejską i 23 maja 2014 r. ostatecznie zatwierdzony;➤ prace dot. opracowania projektu PROW na lata 2014-2020 oraz 16 projektów RPO.	
legislacyjne	<p>Zmiana ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (MRiRW) Z dniem 1 stycznia 2015 r. weszła w życie ustawa z dnia 23 października 2014 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1831), przewidująca wprowadzenie zmian m.in. w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2013 r. poz. 1403). Zmiany te mają na celu rozszerzenie zakresu podmiotowego ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników o osoby (rolników i domowników), którzy równolegle z prowadzeniem działalności rolniczej podejmują, jako dodatkową, pracę na podstawie umowy zlecenia. Rolnicy i domownicy, dla</p>	

	<p>których działalność rolnicza stanowi stałe źródło utrzymania i z racji tego podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, mogą kontynuować dobrowolnie podleganie temu ubezpieczeniu (w KRUS), pomimo tego, że z tytułu wykonywania umowy zlecenia (lub odpowiednio umowy agencyjnej albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia) będą podlegali obowiązkowo ubezpieczeniom w ZUS. Warunkiem podwójnego ubezpieczenia jest jednakże uzyskiwanie z tytułu wykonywania tej umowy miesięcznego przychodu w wysokości nie wyższej niż połowa minimalnego wynagrodzenia. Zmiany w tym zakresie zmierzają do wyeliminowania ogólnie znanego problemu rolników, którzy tracili prawo ubezpieczenia w KRUS w związku z wykonywaniem nisko wynagradzanych umów zlecenia w charakterze konserwatorów i kierowców wozów bojowych OSP lub sołtysów dokonujących poboru podatku rolnego.</p> <p>Analogiczne jak dla umów zlecenia, zasady podlegania ubezpieczeniu rolniczemu zostały przewidziane w przypadku pełnienia przez rolnika funkcji w radzie nadzorczej, dając możliwość kontynuowania dobrowolnego ubezpieczenia w KRUS w przypadku jednoczesnego podlegania przez rolnika ubezpieczeniu z tytułu bycia członkiem rady nadzorczej. Zmiana powyższa jest konsekwencją oskładkowania wynagrodzenia z tytułu pełnienia funkcji we wszystkich radach nadzorczych bez względu na podmiot, w którym taki organ funkcjonuje. Przedmiotowe rozwiązanie pozwala rolnikom pozostać w systemie rolniczego ubezpieczenia, mimo aktywności zawodowej skutkującej podleganiem obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu powołania do rady nadzorczej, takich podmiotów jak np. spółdzielnie rolnicze, rolnicze rynki hurtowe, przedsiębiorstwa rolno-spożywcze i zbożowo-młynarskie, spółki inseminacyjne, banki spółdzielcze. Również w tym przypadku możliwość dobrowolnego pozostania w ubezpieczeniu społecznym rolników dotyczy tylko tych rolników i domowników, których przychód z tytułu wynagrodzenia za pełnienie funkcji w tych radach nadzorczych nie przekroczy miesięcznie kwoty połowy najniższego wynagrodzenia, czyli analogicznie jak w przypadku wykonywania umowy zlecenia.</p>
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</p> <p>W PROW 2007-2013 w ramach działania 311 <i>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</i> w roku 2014 wsparciem objęto 1885 beneficjentów na kwotę 157 985 253,56 zł, w tym 118 488 939,59 zł ze środków EFRROW.</p> <p>W ramach działania 312 <i>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</i> w roku 2014 wsparciem objęto 3682 beneficjentów na kwotę 566 002 692,88 zł, w tym 424 502 016,75 zł ze środków EFRROW.</p> <p>W ramach działania 413 (311) <i>Wdrażanie LSR - operacje odpowiadające warunkom przyznania pomocy w ramach działania 311</i> w roku 2014 wsparciem objęto 546 beneficjentów na kwotę 39 373 709,09 zł, w tym 31 369 272,07 zł ze środków EFRROW.</p> <p>W ramach działania 413 (312) <i>Wdrażanie LSR - operacje odpowiadające warunkom przyznania pomocy w ramach działania 312</i> w roku 2014 wsparciem objęto 398 beneficjentów na kwotę 38 442 504,64 zł, w tym 29 763 150,88 zł ze środków EFRROW.</p> <p>W ramach działania 413 (małe projekty) <i>Wdrażanie LSR - małe projekty</i> w roku 2014 wsparciem objęto 5065 beneficjentów na kwotę 182 385 128,25 zł, w tym 133 746 120,71zł ze środków EFRROW.</p>
inne	

Kierunek interwencji	1.3.2. Rozwój przedsiębiorczości	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	<p>Koncepcja rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich (MRiRW) W 2014 r. zrealizowany został projekt pn. <i>Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich - diagnoza, kierunki, rekomendacje dla polityki rozwoju obszarów wiejskich</i> (na mocy Porozumienia w sprawie przekazania środków pochodzących z Funduszy Counterpart Funds (CPF) z dn. 15 marca 2011r., w ramach Działania 1. <i>Ekspertyzy, badania i opracowania dotyczące przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej i Europejskiego Modelu Rolnictwa</i>). Celem projektu było dokonanie analizy zmian zachodzących w obszarze działalności gospodarczej na wsi oraz pojawiających się potrzeb w tym zakresie. W ramach projektu zespół ekspertów wraz z przedstawicielami mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz otoczenia biznesu, opracował koncepcję rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem analizy rynku usług wspierających rozwój przedsiębiorczości. W oparciu o wyniki badań i rekomendacje stworzona została koncepcja systemowych rozwiązań instytucjonalnych oraz formalno-prawnych dla wspierania przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Projekt będzie kontynuowany w 2015 r.</p>	
legislacyjne	<p>Zmiana ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z ochroną miejsc pracy (MPiPS) W kompetencji Ministra Pracy i Polityki Społecznej pozostaje ustawa z dnia 11 października 2013 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z ochroną miejsc pracy (Dz. U. poz. 1291). Ustawą z dnia 19 grudnia 2014 r. o zmianie ww. ustawy (Dz. U. z 2015 r. poz. 150) zostały wprowadzone rozwiązania umożliwiające skorzystanie z pomocy określonej w ww. ustawie przedsiębiorcom dotkniętym rosyjskim embargiem. Celem ustawy jest umożliwienie przedsiębiorcom skorzystania ze wsparcia polegającego na sfinansowaniu części wynagrodzeń (świadczenia na rzecz ochrony miejsc pracy) pracownikom zagrożonym zwolnieniami w sytuacji, gdy przejściowo pogorszyły się warunki prowadzenia działalności gospodarczej u tych przedsiębiorców, w następstwie wystąpienia ograniczenia wwozu produktów na terytorium innych krajów, w szczególności wskutek ogłoszenia rosyjskiego embarga w dniu 6 sierpnia 2014 r., skutkującego wstrzymaniem od tego dnia importu do Federacji Rosyjskiej produktów rolnictwa i ogrodnictwa z państw Unii Europejskiej. Ponadto przedsiębiorcy ci mogą skorzystać z dofinansowania kosztów szkolenia tych pracowników. Wszystkie świadczenia są finansowane ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, a przewidziana pomoc jest udzielana zgodnie z warunkami dopuszczalności pomocy de minimis.</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach PO KL (MIiR) Mieszkańcy obszarów wiejskich mogli otrzymać wsparcie finansowe na podjęcie działalności gospodarczej (w formie dotacji lub pożyczki) w ramach Poddziałania 8.1.2 <i>Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie PO KL</i>. Niemniej</p>	

jednak, w przypadku rolników prowadzących działalność rolniczą stosowany był dodatkowy warunek polegający na zapewnieniu, że dana osoba, ubiegając się o przyznanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości, podejmie działalność gospodarczą w sektorze pozarolniczym, niezwiązanym z produkcją roślinną lub zwierzęcą.

Jedną z form wsparcia, z której można było skorzystać w ramach Priorytetu VI PO KL, były dotacje i pożyczki udzielane na preferencyjnych warunkach na rozpoczęcie działalności gospodarczej (Działanie 6.2 *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia* i Poddziałanie 6.1.3 *Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych*), których celem była promocja samozatrudnienia oraz wsparcie przedsiębiorczości uczestników projektów. Poza wsparciem finansowym uczestnicy projektu uzyskiwali również pomoc szkoleniową z zakresu prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Dodatkowo mogli starać się o wsparcie pomostowe. O pomoc w postaci dotacji lub pożyczki mogła ubiegać się każda osoba, która spełniała kryteria określone przez władze poszczególnych regionów. O wsparcie mogli ubiegać się również mieszkańcy obszarów wiejskich pod warunkiem, że uruchamiali działalność gospodarczą w obszarach nie związanych z rolnictwem.

W ramach Priorytetu VI PO KL środki na założenie własnej firmy otrzymało blisko 95 tys. osób z terenów wiejskich (40% wszystkich osób, które dzięki wsparciu z Priorytetu VI podjęły działalność gospodarczą), z czego 19,5 tys. otrzymało je w 2014 roku.

Działania w ramach PO RPW 2007-2013 (MiR)

Analizując dane na koniec 2014 r. (według informacji z KSI SIMIK 07-13 na dzień 4 stycznia 2015 r., zgodnie z kategorią „obszar realizacji”), na obszarach wiejskich w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 realizowanych było 12 inwestycji o wartości ogółem 378,35 mln zł i wartości dofinansowania ze środków UE w wysokości 198,44 mln PLN z działania *I.3 Wspieranie innowacji*, którego celem jest poprawa warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej – rozwoju i dyfuzji przedsięwzięć innowacyjnych na obszarach wiejskich.

Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)

Rozwojowi przedsiębiorczości na obszarach wiejskich służyły następujące działania PROW 2007-2013: 123 *Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej*, 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* oraz 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* (w zakresie operacji odpowiadających warunkom przyznania pomocy w ramach działania 312).

W 2014 r. wsparcie w ramach działania 123 otrzymało 257 beneficjentów na kwotę 543 929 829,46 zł, w tym ze środków EFRROW 407 947 371,80 zł.

W ramach działania 312 w roku 2014 wsparciem objęto 3682 beneficjentów na kwotę 566 002 692,88 zł, w tym 424 502 016,75 zł ze środków EFRROW.

W ramach działania 413 (312) *Wdrażanie LSR - operacje odpowiadające warunkom przyznania pomocy w ramach działania 312* w roku 2014 wsparciem objęto 398 beneficjentów na kwotę 38 442 504,64 zł, w tym 29 763 150,88 zł ze środków EFRROW.

Działania ze środków Funduszu Pracy (MPiPS)

	<p>Minister Pracy i Polityki Społecznej, działając na podstawie ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, realizuje zadania w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Ze środków Funduszu Pracy finansowane są m. in. działania w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dofinansowania podejmowania działalności gospodarczej, - refundowania pracodawcom (w tym producentom rolnym) kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowisk pracy dla skierowanego bezrobotnego, - udzielania pożyczek przez Bank Gospodarstwa Krajowego na podjęcie działalności gospodarczej i na utworzenie stanowiska pracy (także przez producenta rolnego) dla bezrobotnego, w tym bezrobotnego skierowanego przez powiatowy urząd pracy. <p>Powyższe instrumenty rynku pracy wspierają tworzenie miejsc pracy i wpływają na rozwój przedsiębiorczości, co wpisuje się w koncepcję systemowego wspierania przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.</p> <p>Ponadto na mocy art. 62 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, osobie podlegającej ubezpieczeniu społecznemu rolników, z którą stosunek pracy lub stosunek służbowy został rozwiązany z przyczyn dotyczących zakładu pracy i która nie jest uprawniona do zasiłku przysługuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pokrycie składek na ubezpieczenia społeczne rolników w okresie pierwszych czterech kwartałów po rozwiązaniu stosunku pracy lub stosunku służbowego, - stypendium w związku ze skierowaniem na szkolenie, - odszkodowanie z tytułu ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków powstałych w związku z odbywaniem szkolenia, na zasadach przewidzianych dla bezrobotnych. <p>Składki na ubezpieczenia społeczne rolników zwalnianych z pracy w 2014 r. wyniosły 220,2 tys. zł i dotyczyły 304 osób.</p>
inne	

Kierunek interwencji	1.3.3. Tworzenie i rozwój działalności gospodarczej towarzyszącej prowadzeniu produkcji rolnej, leśnej i rybackiej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Ułatwienia prowadzenia działalności gospodarczej przez rolników wynikające z przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (MRiRW) Realizując zapisy art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2013 r. poz. 1403), określona została kwota graniczna, określająca dopuszczalny rozmiar pozarolniczej działalności gospodarczej za 2014 r. na poziomie 3166 zł. W roku 2014 ubezpieczeniu społecznemu rolników podlegały 83195 osoby (średniorocznie), które jednocześnie prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą. W roku 2013 takich osób było 82240 (średniorocznie).</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) W realizację kierunku wpisały się następujące działania PROW 2007-2013: 123 <i>Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej</i> (w 2014 r. wsparcie w ramach działania 123 otrzymało 257 beneficjentów na kwotę 543 929 829,46 zł, w tym ze środków EFRROW 407 947 371,80 zł); 311 <i>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</i> (w roku 2014 wsparciem objęto 1885 beneficjentów na kwotę 157 985 253,56 zł, w tym 118 488 939,59 zł ze środków EFRROW); 312 <i>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</i> (w roku 2014 wsparciem objęto 3682 beneficjentów na kwotę 566 002 692,88 zł, w tym 424 502 016,75 zł ze środków EFRROW). 413 <i>Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju</i> (w zakresie operacji odpowiadających warunkom przyznania pomocy w ramach działania 312) - w roku 2014 wsparciem objęto 398 beneficjentów na kwotę 38 442 504,64 zł, w tym 29 763 150,88 zł ze środków EFRROW.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	1.3.4. Zwiększenie dostępu do kapitału zewnętrznego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p><i>Działalność funduszy pożyczkowych i poręczeniowych (MG)</i></p> <p>Jednym z najważniejszych instrumentów zwiększania dostępu podmiotów gospodarczych do kapitału zewnętrznego jest działalność funduszy pożyczkowych i poręczeniowych.</p> <p>Na obszarze Polski działa około 70 funduszy pożyczkowych, które umożliwiają przedsiębiorcom pozyskiwanie środków finansowych na działalność gospodarczą. Fundusze pożyczkowe są konkurencyjnym w stosunku do banków partnerem polskich przedsiębiorców. Zapewniają finansowanie zewnętrzne, przede wszystkim mikro- i małym przedsiębiorcom oraz osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą, mającym trudności w zdobyciu finansowania komercyjnego (np. kredytu bankowego) z powodu braku wymaganych zabezpieczeń czy historii kredytowej. Oferta kierowana przez fundusze pożyczkowe do przedsiębiorców umożliwia łatwe i szybkie uzyskanie pożyczki.</p> <p>Zgodnie z danymi uzyskanymi z 72 funduszy pożyczkowych w 2014 r., dysponowały one kapitałem pożyczkowym o wartości 2 537,8 mln zł (wzrost o 17,1% względem poprzedniego roku) oraz udzieliły 8,6 tys. pożyczek na kwotę 893,8 mln zł. Warto podkreślić, iż według danych Polskiego Związku Funduszy Pożyczkowych, 43,1% pożyczek została udzielonych na obszarze wiejskim (rozumianym jako: tereny gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast poniżej 25 tys. mieszkańców).</p> <p>W Polsce działa około 50 funduszy poręczeniowych, które udzielają przedsiębiorcom poręczeń jako formy zabezpieczenia zaciągniętych zobowiązań. Fundusze poręczeniowe oferują poręczenia zobowiązań finansowych przedsiębiorców, którzy posiadają zdolność kredytową, ale nie posiadają zabezpieczeń wymaganych przez instytucje finansujące. Celem działalności funduszy poręczeniowych jest ułatwienie przedsiębiorcom oraz osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą dostępu do zewnętrznego finansowania w postaci kredytów bankowych oraz pożyczek na prowadzenie działalności gospodarczej.</p>	

Priorytet:

1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz aktywizacja obszarów wiejskich

Kierunek interwencji	1.4.1. Rozwój i promocja ekonomii społecznej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Strategia rozwoju kapitału społecznego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	<i>Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (MPiPS)</i> W dniu 12 sierpnia 2014 r. Rada Ministrów przyjęła Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES), który ma usystematyzować działania w obszarze ekonomii społecznej w Polsce, wyznaczyć ścieżki rozwoju sektora i spowodować, że ów rozwój będzie widoczny w wymiarze społecznym i ekonomicznym. KPRES został przygotowany w ramach Zespołu ds. Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii Społecznej, powołanego przez Prezesa Rady Ministrów, w skład którego weszli przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, sektora ekonomii społecznej, środowiska naukowego, partnerów społecznych.	
legislacyjne		
instytucjonalne	<i>System instytucjonalny wsparcia ekonomii społecznej (MPiPS)</i> W 2014 r. przeprowadzono konsultacje projektu zarządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie powołania Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, który będzie odpowiedzialny m.in. za monitorowanie wdrażania KPRES. Ponadto przygotowano do wdrożenia system akredytacji i standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej AKSES. Zarządzeniem nr 13 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 marca 2014 r. powołany został Komitet Akredytacyjny do spraw systemu akredytacji oraz standardów usług i działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej.	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<i>Pożyczki dla przedsiębiorstw społecznych (MPiPS)</i> Kontynuowane było udzielanie pożyczek dla przedsiębiorstw społecznych w ramach pilotażowego funduszu w projekcie systemowym „Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej” w ramach Działania 1.4 POKL realizowanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego we współpracy z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju.	
inne		

Kierunek interwencji	1.4.2. Wzmacnianie i rozwój kapitału społecznego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Strategia rozwoju kapitału społecznego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Sprawne państwo Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w ramach PO KL (MiR)</i> W ramach Poddziałania 7.1.1 <i>Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej</i> i Poddziałania 7.1.2 <i>Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie</i> wspierany był rozwój form aktywnej integracji oraz upowszechnianie aktywnej integracji i pracy socjalnej. Do końca 2014 r. blisko 173 tys. klientów pomocy społecznej z terenów wiejskich zakończyło udział w projektach dotyczących aktywnej integracji, z czego ponad 33 tys. w 2014 roku. Osoby z terenów wiejskich stanowiły 46% wspartych w Priorytecie VII odbiorców pomocy społecznej.</p> <p><i>Program NCK „Dom Kultury +. Inicjatywy lokalne” (MKiDN)</i> W 2014 roku ogłoszona została kolejna edycja programu Narodowego Centrum Kultury „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne”, która jest wynikiem prac Grupy Roboczej, w skład której weszli przedstawiciele NCK, MKiDN oraz Obywateli Kultury. Opracowana koncepcja programu realizuje postulaty zawarte w Pakcie dla kultury. Program wspiera mechanizmy partycypacji społecznej w zarządzaniu kulturą na poziomie lokalnym, aktywujący procesy współdecydowania i współpracy społeczności lokalnych, zakładający wzmocnienie i upowszechnienie dialogu obywatelskiego. Kluczowym celem programu jest zwiększenie zaangażowania domów kultury, ośrodków kultury i centrów kultury i sztuki w życie społeczności lokalnych poprzez odkrywanie i wspieranie oddolnych inicjatyw kulturotwórczych realizowanych przez mieszkańców gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich. W 2014 roku w programie wzięło udział 50 beneficjentów. Na dotacje udzielane w programie przeznaczono kwotę ok.1,4 mln zł.</p> <p><i>Priorytet „Biblioteka+. Infrastruktura bibliotek” (MKiDN)</i> Strategicznym celem przedmiotowego priorytetu realizowanego w ramach Programu Wieloletniego Kultura+ jest przekształcenie bibliotek gminnych w nowoczesne centra dostępu do wiedzy, kultury oraz ośrodki życia społecznego, ponadto istotnym celem jest</p>	

zwiększenie poziomu atrakcyjności usług bibliotecznych. Do głównych beneficjentów programu należą gminne biblioteki publiczne, ze szczególnym uwzględnieniem bibliotek z wszystkich gmin wiejskich, wszystkich gmin miejsko-wiejskich oraz bibliotek z małych gmin miejskich (do 50 tysięcy mieszkańców). Wnioskodawcy mogą ubiegać się o środki na dofinansowanie budowy biblioteki lub filii biblioteki głównej, a także remont, czy rozbudowę istniejącego budynku. W 2014 r. na realizację tego priorytetu wydatkowano 66 818 tys. zł; dofinansowanych zostało łącznie 125 zadań w ramach priorytetu (zadania kontynuowane z naborów 2012 i 2013 roku oraz dotacje przyznane w naborze w 2014 roku).

Priorytet „Partnerstwo publiczno-społeczne” (MKiDN)

Celem priorytetu, realizowanego w ramach Programu MKiDN „Promocja literatury i czytelnictwa”, jest wzmocnienie społecznej funkcji biblioteki i integracja środowisk lokalnych wokół bibliotek. Organizacje pozarządowe, działające w partnerstwie z bibliotekami publicznymi z gmin do 20 tys. mieszkańców, mogły realizować zadania integrujące biblioteki i społeczności lokalnie, przy czym każde zadanie musiało zawierać trzy elementy: zorganizowanie i prowadzenie wolontariatu na rzecz biblioteki; zorganizowanie i przeprowadzenie w ciągu roku co najmniej sześciu spójnych ze sobą działań aktywizujących lokalną społeczność wokół biblioteki; zorganizowanie i przeprowadzenie jednego, jednodniowego wydarzenia promującego bibliotekę wśród członków lokalnej społeczności („święto biblioteki”). W 2014 r. dofinansowano 26 projektów na sumę ok. 470 tys. zł.

Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (MPiPS)

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej realizowało w 2014 r. Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020. Celem głównym Programu FIO jest zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne. Realizacja Programu FIO ma umożliwić obywatelom angażowanie się w różnorodne działania na rzecz innych, swoich wspólnot oraz w tworzenie, realizację i monitoring polityk publicznych. W ramach Programu FIO wyodrębniono priorytet 1. Małe inicjatywy – sprofilowany dla małych organizacji i grup nieformalnych, realizujących niewielkie projekty skierowane do społeczności lokalnych, w tym z terenów wiejskich. Projekty te umożliwiają zaistnienie małym i nowym przedsięwzięciom we wspólnotach lokalnych oraz prowadzą do wyrównywania szans oraz rozwoju organizacji lokalnych, małych i młodych.

W celu wspierania organizacji z mniejszych miejscowości oraz z obszarów wiejskich, wyodrębniono w Regulaminie konkursu FIO kryterium strategiczne: projekt realizowany przez podmiot mający siedzibę w gminie poniżej 25 tys. mieszkańców (weryfikowane na podstawie danych GUS za rok 2012). Oferent za spełnienie tego kryterium zyskiwał 3 dodatkowe punkty do oceny złożonego wniosku.

Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)

W PROW 2007-2013 w ramach działania 421 *Wdrażanie projektów współpracy* w roku 2014 wsparciem objęto 237 beneficjentów na kwotę 12 713 380,83 zł, w tym 9 241 939,82 zł ze środków EFRROW.

Działanie 431 *Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja* ma na celu zapewnienie sprawnej i efektywnej pracy lokalnych grup działania oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji lokalnych strategii rozwoju. W ramach działania w roku 2014 wsparciem objęto 333 beneficjentów na kwotę 86 654 136,36 zł, w tym 69 323 305,04

	zł ze środków EFRROW.
inne	<p><i>Propagowanie dobrych praktyk (MRiRW)</i></p> <p>W 2014 r. dokonano druku i dystrybucji publikacji „Dobre praktyki beneficjentek PROW 2007-2013. Przykłady projektów realizowanych przez kobiety na obszarach wiejskich”. Projekt sfinansowany został ze środków pomocy technicznej PROW 2007-2013. Publikacja poprzez prezentację ciekawych przedsięwzięć zrealizowanych przez kobiety, ma być impulsem dla mieszkańców obszarów wiejskich do podejmowania podobnych działań, podnoszenia jakości realizowanych projektów, oraz stymulowania innowacyjności. Celem jest również promocja roli kobiet w rozwoju społeczno-gospodarczym obszarów wiejskich i promowanie włączenia społecznego kobiet. Publikacja oprócz prezentacji dobrych praktyk realizowanych na terenie poszczególnych województw zawiera także syntetyczną informację nt. statusu i roli kobiet wiejskich.</p> <p>W 2014 r. rozpoczęto prace związane z organizacją dwudniowej konferencji pt. „Rezerwy zasobów pracy w rolnictwie szansą rozwoju gospodarczego. Prezentacja dobrych praktyk i nowych możliwości w zakresie mobilności zawodowej rolników i członków ich rodzin w aspekcie programów na lata 2014-2020”, której nadrzędnym celem będzie wypracowanie propozycji działań wspierających mobilność zawodową osób stanowiących rezerwy zasobów pracy w rolnictwie. Konferencja stanowić będzie platformę wymiany poglądów i doświadczeń podmiotów realizujących projekty na rzecz reorientacji zawodowej rolników oraz dostarczenie wiedzy i wymiana doświadczeń na temat rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich jako ważnego czynnika rozwoju gospodarczego.</p>

Kierunek interwencji	1.4.3. Promocja i rozwój usług opiekuńczych nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie osób niepełnosprawnych (MPiPS) W ramach działań wpisujących się w przedmiotowy kierunek interwencji w 2014 r.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wsparciem w zakresie zwrotu wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy na rzecz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu objętych zostało 666 mieszkańców wsi (wsparcie w kwocie: 3 076 149,00 zł); 2) wsparciem w ramach środków na podjęcie działalności rolniczej w 2014 r. objęto 3 osoby niepełnosprawne na kwotę 88 050 zł; 3) na wsparcie w zakresie dofinansowania do 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego przez osobę niepełnosprawną prowadzącą działalność gospodarczą albo własne lub dzierżawione gospodarstwo rolne na kontynuowanie tej działalności w roku 2014 r. przeznaczono kwotę 5 700 zł dla 1 mieszkańca wsi; 4) na wsparcie obejmujące refundację składek na ubezpieczenia społeczne dla niepełnosprawnych rolników lub rolników zobowiązanych do opłacania składek za niepełnosprawnego domownika w roku 2014 przeznaczono kwotę 4 163 578,87 zł; 5) wsparciem w postaci zwrotu kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w 2014 r. objętych zostało 38 niepełnosprawnych pracowników z terenów wiejskich; 6) w ramach zwrotu pracodawcom kosztów wyposażenia stanowiska pracy, pracodawcom z terenów wiejskich wypłacono w 2014 r. kwotę 4 216 056,00 zł na wyposażenie 139 stanowisk pracy; 7) wsparciem w postaci finansowania szkoleń objęto w 2014 r. 109 osób niepełnosprawnych z terenów wiejskich, z czego 13 uzyskało zatrudnienie; 8) dofinansowano 58 inwestycji w obiekty służące rehabilitacji niepełnosprawnych mieszkańców wsi, w wysokości 12 768 594,00 zł; 9) dofinansowaniem zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w wysokości 50 846 702,00 zł objęto 74 460 mieszkańców wsi; 10) dofinansowano turnusy rehabilitacyjne dla 16 182 mieszkańców wsi w wysokości 14 701 588,00 zł; 	

	<p>11) w ramach dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych na imprezy z udziałem 56 269 mieszkańców wsi wykorzystano kwotę 2 450 670,00 zł;</p> <p>12) z dofinansowania likwidacji barier funkcjonalnych skorzystało 5 625 mieszkańców wsi.</p> <p>Ponadto na koniec 2014 r. funkcjonowało 87 zakładów aktywności zawodowej, w których zatrudnienie znalazło 1 184 niepełnosprawnych mieszkańców wsi. W 2014 r. zakłady te otrzymały wsparcie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w wysokości 66 261 318 zł.</p>
inne	

Cel szczegółowy:

Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej

Priorytet:

2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich

Kierunek interwencji	2.1.1. Modernizacja sieci przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne		

Kierunek interwencji	2.1.2. Dywersyfikacja źródeł wytwarzania energii elektrycznej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p><i>Ustawa o odnawialnych źródłach energii (MRiRW)</i> MRiRW aktywnie uczestniczyło w pracach nad ustawą o odnawialnych źródłach energii. Ustawa ta określa m. in. zasady wsparcia energetyki odnawialnej w ramach systemu świadectw pochodzenia, systemu aukcyjnego oraz stałych taryf (ceny gwarantowane) za sprzedaż energii elektrycznej wytworzonej w mikroinstalacjach OZE. Mechanizmy te powinny przyczynić się do rozwoju rozproszonej energetyki odnawialnej, a tym samym dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii również na obszarach wiejskich.</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w ramach POiŚ 2007-2013 (MiR)</i> W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 Priorytet IX <i>Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna</i> realizowane są m.in. inwestycje z zakresu produkcji energii (w tym energii elektrycznej) z odnawialnych źródeł energii oraz skojarzona produkcja ciepła i energii elektrycznej w instalacjach kogeneracyjnych. Co do zasady obiekty takie realizowane są na terenach pozamiejskich. W ramach działania 9.4 <i>Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych</i> wspierane są inwestycje w zakresie budowy jednostek wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych. Wsparciem zostały objęte projekty dotyczące budowy lub zwiększenia mocy jednostek wytwarzania energii elektrycznej wykorzystujących energię wiatru, wody w małych elektrowniach wodnych do 10 MW, biogazu i biomasy albo projekty dotyczące budowy lub zwiększenia mocy jednostek wytwarzania ciepła przy wykorzystaniu energii geotermalnej lub słonecznej. W ramach działania realizowane są również inwestycje w zakresie wytwarzania ze źródeł odnawialnych energii w kogeneracji w układach nie spełniających kryterium wysokosprawnej kogeneracji. W tym działaniu jest wspierana budowa tylko takich jednostek, w których wskaźnik skojarzenia moc elektryczna do mocy cieplnej jest większy niż 0,45. W sumie na OZE w POiŚ przeznaczono 374,20 mln euro ze środków UE (Fundusz Spójności). W ramach całego działania liczba zawartych umów na koniec 2014 roku wyniosła 65, na łączną kwotę dofinansowania UE w wysokości 1,6 mld PLN. W ramach działania 9.1. <i>Wysokosprawne wytwarzanie energii</i> wspierane są inwestycje w zakresie przebudowy i budowy jednostek wytwarzania energii elektrycznej oraz ciepła w skojarzeniu spełniające wymogi wysokosprawnej kogeneracji. W ramach działania wyklucza się wsparcie dla technologii współspalania paliw kopalnych i biomasy lub biogazu oraz budowy lub przebudowy obiektów energetycznych spalających odpady komunalne. Na wysokosprawną kogenerację przeznaczono 48,83 mln euro ze środków UE (Fundusz Spójności). Natomiast podpisano 16 umów o dofinansowanie przy łącznym wkładzie UE w</p>	

	<p>wysokości ponad 196 mln PLN.</p> <p>Ponadto, w ramach Priorytetu X POIiŚ zrealizowany został szereg projektów z zakresu bezpieczeństwa energetycznego obejmujących: rozwój systemów przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej i gazu ziemnego, budowę i rozbudowę podziemnych magazynów gazu ziemnego oraz budowę systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych. Na te cele zostało zawarto umowy o dofinansowanie na kwotę 3,6 mld PLN.</p> <p>Główne efekty zrealizowanych działań obejmują poprawę stanu technicznego infrastruktury elektroenergetycznej, części sieci przesyłowych i dystrybucyjnych gazu ziemnego, a także powstanie 1000 km nowo wybudowanych gazociągów przesyłowych.</p>
inne	

Kierunek interwencji	2.1.3. Rozbudowa i modernizacja ujęć wody i sieci wodociągowej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach PO IiŚ 2007-2013 (MIiR)</p> <p>W ramach PO IiŚ wsparcie wskazanych w SZRWRiR obszarów możliwe jest w ramach Priorytetu I <i>Gospodarka wodno-ściekowa</i>, działanie 1.1. <i>Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM</i>. Ze względu na uwarunkowania związane z koniecznością wdrożenia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, założenia zarówno Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) jak i zakres wsparcia PO IiŚ opierają się na nomenklaturze stosowanej w ww. dyrektywie - tj. posługują się pojęciem aglomeracji a nie obszaru miejskiego czy wiejskiego). Z tego względu utrudnione jest wskazanie kwoty środków przeznaczonych na rozwój infrastruktury wodno-ściekowej na obszarach wiejskich.</p> <p>W ramach działania 1.1 programu wspierane są głównie przedsięwzięcia zmierzające do zapewnienia skutecznych i efektywnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach o wielkości powyżej 15 tys. równoważnej liczby mieszkańców (RLM) ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych. W przypadku projektów, w których występuje tylko jeden beneficjent środków, a projekt dotyczy kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodno-ściekowej na danym obszarze, dopuszcza się włączenie do zakresu przedsięwzięcia zadań realizowanych w aglomeracjach o wielkości RLM od 2 tys. do 15 tys., ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, pod warunkiem, iż jedna z aglomeracji objętych zakresem projektu ma powyżej 15 tys. RLM. Dodatkowo, zgodnie z Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 27.1.2014 r. dotyczącą zmiany programu operacyjnego, w priorytecie I POIiŚ w uzasadnionych przypadkach możliwa jest również realizacja przez jeden podmiot zadań w aglomeracjach 10-15 tys. RLM w związku z koniecznością realizacji wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG.</p> <p>W latach 2013-2014 w ramach działania 1.1 podpisanych zostało 269 umów na kwotę dofinansowania UE wynoszącą 2,35 mld zł, dla projektów o łącznej wartości 4,87 mld zł. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że przedstawiona (w podpisanych w latach 2013-2014 umowach) kwota nie oznacza, że są to kwoty poniesionych rzeczywiście wydatków. Ze względu na inwestycyjny charakter projektów, w wielu projektach, pomimo podpisania umów, np. w 2013 lub 2014 r., faktyczna realizacja działań będzie się odbywać nawet do końca 2015 r.</p> <p>W ramach konkursowego charakteru wyboru projektów do dofinansowania w 2014 r. Ministerstwo Środowiska ogłosiło 4 nabory</p>	

	<p>konkursowe w priorytecie I (dwa konkursy na projekty przygotowawcze oraz dwa konkursy na projekty inwestycyjne) na łączną kwotę ok. 64 mln euro (odpowiednio: 10 i 10 oraz 24 i 20 mln euro).</p> <p>Z punktu widzenia wsparcia obszarów wiejskich najistotniejsze znaczenie mogą mieć konkursy inwestycyjne, w ramach których połowę alokacji (22 mln euro) przeznaczono na wsparcie projektów planowanych do realizacji w aglomeracjach o wielkości 10-15 tys. RLM (a więc w dużej mierze zlokalizowanych na obszarach wiejskich).</p> <p>W Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (dane ze stycznia 2014 r.) zostały wskazane gminy wiejskie o wielkości powyżej 10 tys. RLM w 88 aglomeracjach, oraz gminy wiejsko-miejskie o wielkości powyżej 10 tys. RLM w 234 aglomeracjach. Gminy te mogą korzystać ze wsparcia w ramach POIiŚ.</p>
inne	

Kierunek interwencji	2.1.4. Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	MIR	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach PO IiŚ 2007-2013 (MIiR) Wsparcie rozbudowy i modernizacji ujęć wody i sieci wodociągowej nie stanowi głównego priorytetu wsparcia PO IiŚ (działanie 1.1. <i>Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM</i>). Niemniej, w przypadku realizacji kompleksowych projektów, istnieje możliwość włączenia do zakresu projektu (z wyjątkiem konkursu nr 7/PO IiŚ/1.1/04/2012) zadań dotyczących zaopatrzenia w wodę oraz budowy kanalizacji deszczowej, pod warunkiem przyczyniania się do realizacji dyrektywy 91/271/EWG. W przypadku, gdy beneficjent będzie się starał o uzyskanie dofinansowania na budowę sieci wodociągowej, konieczne jest, aby jej zakres stanowił jedynie element uzupełniający dla całości projektu zorientowanego głównie na poprawę sytuacji ściekowej na danym terenie. Komponent związany z zaopatrzeniem w wodę może stanowić maksymalnie 50 % zakresu rzeczowego projektu. W ramach priorytetu nie przewiduje się natomiast wspierania projektów dotyczących wyłącznie systemów zaopatrzenia w wodę.</p> <p>Działania NFOŚiGW (MŚ) W roku 2014 zawarto 29 umów dotyczących przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków (alokacja – 20 621 tys. zł, wypłaty - 15 862 tys. zł; alokacja dot. 1 348 szt. instalacji obsługującej 7 241 mieszkańców) oraz zawarto 77 umów dotyczących podłączenia budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego (alokacja – 33 069 tys. zł, wypłaty - 44 627 tys. zł; alokacja dot. 10 513 szt. podłączeń obsługujących 45 020 mieszkańców). Ponadto, w ramach działania 1.1 POIiŚ <i>Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys.</i> zawarto 8 umów (alokacja środków UE – 88 248 tys. zł, wypłaty – 1 299 022 tys. zł).</p>	
inne		

Kierunek interwencji	2.1.5. Rozwój systemów zbiórki, odzysku i unieszkodliwiania odpadów	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Zmiana ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (MŚ) W dniu 28 listopada 2014 r. uchwalono ustawę o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 87), która wprowadziła pakiet najpilniejszych zmian w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, niezbędnych dla uniknięcia rozbieżności interpretacyjnych przy stosowaniu ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz usunięcia problemów utrudniających stosowanie ustawy, a także zapewniających jej prawidłowe funkcjonowanie. Zmiany te również mają wpływać na rozwój systemu zbierania odpadów, umożliwiając gminom m. in. finansowanie z wpływów z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi oprócz odbierania odpadów „u źródła” i w punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych, również innych form zbierania odpadów komunalnych. Ustawa wskazuje również minimalną częstotliwość odbierania odpadów komunalnych, co ma wpływ na rozwój systemów zbierania odpadów komunalnych.</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania NFOŚiGW (MŚ) Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej podejmował następujące działania, w ramach przedmiotowego kierunku interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zawarto 17 umów na budowę punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych znajdujących się na terenach gmin wiejskich. Efektem zrealizowanych działań będzie ograniczenie ilości odpadów komunalnych trafiających na składowiska o ponad 1 600 Mg/rok. Koszt całkowity w ramach zawartych umów to 9 222 698,00 zł, a kwota dofinansowania 5 125 452,00 zł, – wypłacono ogółem 1 779 157,09 zł w ramach projektów dotyczących budowy punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, znajdujących się na terenach gmin wiejskich, – udostępniono wojewódzkim funduszom ochrony środowiska i gospodarki wodnej ponad 14 mln zł na zadania polegające na unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest, zalegających na terenach gmin. Unieszkodliwiono w ramach tej kwoty ponad 76 tys. Mg/rok azbestu. Znaczną część tych środków wojewódzkie fundusze przekazały gminom z obszarów wiejskich, – zawarto umowę ze spółką Amest Kamieńsk na budowę Zakładu Zagospodarowania Odpadów przy składowisku odpadów innych, niż niebezpieczne i obojętne, we wsi Ruszczyń w województwie łódzkim. Koszt całkowity umowy to 40 965 059,00 	

	<p>zł, a kwota dofinansowania 30 723 794,00 zł. Efektem ekologicznym będzie ograniczenie ilości odpadów komunalnych trafiających na składowisko o 32 868 Mg/rok. Instalacja została wpisana do WPGO województwa łódzkiego jako planowana RIPOK dla regionu II. Planowany termin zakończenia inwestycji 31.12.2015 r.,</p> <p>– zawarto umowę ze spółką Ekotekno na budowę Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów wraz ze składowiskiem odpadów innych, niż niebezpieczne i obojętne, we wsi Chabierów w województwie łódzkim. Koszt całkowity umowy to 62 263 652,00 zł, a kwota dofinansowania 45 116 493,00 zł. Efektem ekologicznym będzie ograniczenie ilości odpadów komunalnych trafiających na składowisko o 30 000 Mg/rok. Instalacja została wpisana do WPGO województwa łódzkiego jako planowana RIPOK dla regionu III. Planowany termin zakończenia inwestycji 31.03.2016 r.</p>
inne	<p>Program rolnośrodowiskowy (MRiRW)</p> <p>W ramach Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013, jednym z podstawowych, niepłatnych wymogów, które obowiązują wszystkich rolników przystępujących do realizacji tego 5 letniego zobowiązania, jest wymóg utrzymywania porządku i czystości w gospodarstwie.</p>

Kierunek interwencji	2.1.6. Rozbudowa sieci przesyłowej i dystrybucyjnej gazu ziemnego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Budowa gazociągów przesyłowych (MG)</i> W 2014 r. zostały ukończone lub trwały końcowe prace przy budowie gazociągów przesyłowych: Gustorzyn-Odolanów - 168 km Świnoujście-Szczecin - 80 km Szczecin-Gdańsk - 265 km Szczecin-Lwówek - 188 km Rembelszczyzna-Gustorzyn - 176 km. Ponadto oddano do użytkowania ok. 2 tys. km sieci dystrybucyjnej w różnych lokalizacjach na terenie całego kraju.</p>	
inne		

Priorytet:

2.2. Rozwój infrastruktury transportowej gwarantującej dostępność transportową obszarów wiejskich

Kierunek interwencji	2.2.1. Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury drogowej i kolejowej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Realizacja II etapu (2012-2015) Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych (MAC!)</p> <p>W ramach Edycji 2014 Etapu II „Bezpieczeństwo – Dostępność – Rozwój” NPPDL, jednostki samorządu terytorialnego zgłosiły łącznie 1 421 formalnie poprawnych wniosków o dofinansowanie przebudowy, budowy i remontów dróg lokalnych, w tym 930 wniosków dotyczących dróg gminnych oraz 491 wnioski dotyczące dróg powiatowych. Łączna suma wnioskowanej dotacji z budżetu państwa wyniosła 1 643 mln zł, w tym 876 mln zł na realizację zadań na drogach gminnych oraz 767 mln zł na realizację zadań na drogach powiatowych. Oferowane wstępnie, zgodnie z uchwałą nr 194/2013 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu, wsparcie finansowe z budżetu państwa, w kwocie 250 mln zł, umożliwiło zaspokojenie zgłoszonych potrzeb inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego na poziomie 15%.</p> <p>Przewidziane w uchwale nr 36/2014 Rady Ministrów z dnia 25 marca 2014 r. zmieniającej uchwałę w sprawie ustanowienia programu, zwiększenie wydatków budżetu państwa na realizację bieżącej edycji rocznej do 700 mln zł otworzyło drogę do aktualizacji planu finansowego programu, umożliwiającej uzupełnienie list zakwalifikowanych wniosków o kolejne projekty samorządowe i zaspokojenie ok. 43 % zgłoszonych potrzeb inwestycyjnych. Ostatecznie na listach zakwalifikowanych wniosków uwzględnione zostały łącznie 724 wnioski jednostek samorządu terytorialnego, w tym 445 wniosków dotyczących dróg gminnych i 279 wniosków dotyczących dróg powiatowych.</p> <p>Na podstawie umów o udzielenie dotacji jednostki samorządu terytorialnego zrealizowały w 2014 r. ogółem 722 zadania, w tym 443 na drogach gminnych i 279 na drogach powiatowych. Z możliwości dofinansowania zadań samorządowych środkami budżetu państwa skorzystało m.in. 229 (73% ogółu) powiatów ziemskich, 257 gmin wiejskich (16%) oraz 138 gmin miejsko-wiejskich (23%). Zrealizowano zadania związane z przebudową, budową lub remontem 1 778 km dróg lokalnych, w tym 740 km dróg gminnych oraz 1 038 km dróg powiatowych. Ogólna wartość projektów zrealizowanych w ramach programu w 2014 r. wyniosła 1 441 209 tys. zł, z czego na sfinansowanie zadań dotyczących dróg gminnych przeznaczona została kwota 725 462 tys. zł,</p>	

natomiast na sfinansowanie zadań dotyczących dróg powiatowych – 715 747 tys. zł. Łączna kwota dofinansowania z budżetu państwa wykonanych projektów inwestycyjno-remontowych wyniosła 695 381 tys. zł, przy czym kwoty dotacji wykorzystanych na realizację zadań na drogach gminnych oraz drogach powiatowych wyniosły odpowiednio 352 826 tys. zł i 342 555 tys. zł. Beneficjenci programu wykorzystali oferowane wsparcie finansowe z budżetu państwa w 99,3%.

Ponadto w dniach 1-30 września 2014 r. przeprowadzony został nabór wniosków w ramach Edycji 2015. Jednostki samorządu terytorialnego zgłosiły łącznie 1 416 formalnie poprawnych wniosków o dofinansowanie, w tym 923 wnioski dotyczące dróg gminnych oraz 493 wnioski dotyczące dróg powiatowych. Łączna suma wnioskowanej dotacji z budżetu państwa wyniosła 1 812 mln zł, w tym 955 mln zł na realizację zadań na drogach gminnych oraz 857 mln zł na realizację zadań na drogach powiatowych. Oferowane wsparcie finansowe z budżetu państwa, w kwocie 1 mld zł, umożliwiło zaspokojenie zgłoszonych potrzeb inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego na poziomie 55%. W dniach 16-17 grudnia 2014 r. Minister Administracji i Cyfryzacji zatwierdził listy wniosków zakwalifikowanych do dofinansowania z budżetu państwa w 2015 r., na których uwzględnione zostały łącznie 662 wnioski jednostek samorządu terytorialnego, w tym 396 wniosków dotyczących dróg gminnych i 266 wniosków dotyczących dróg powiatowych.

Inwestycje na drogach powiatowych (MiR)

Czynnikiem wspierającym rozwój samorządowej infrastruktury transportowej jest rezerwa subwencji ogólnej tworzona w budżecie państwa na mocy art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2015 r. poz. 513, z późn. zm.). Środki rezerwy przeznacza się na dofinansowanie inwestycji na drogach publicznych powiatowych i wojewódzkich oraz na drogach powiatowych, wojewódzkich i krajowych w granicach miast na prawach powiatu.

W dniu 15 kwietnia 2014 r. na posiedzeniu Zespołu do spraw Infrastruktury, Rozwoju Lokalnego, Polityki Regionalnej i Środowiska Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego środki z rezerwy subwencji ogólnej na rok 2014 zostały w całości podzielone na dofinansowanie zadań inwestycyjnych tzw. „mostowych”.

Kwota rezerwy subwencji ogólnej w wysokości 335 999 tys. zł rozdysponowana była na poniższe grupy zadań:

- inwestycje na drogach wojewódzkich 10 zadań – kwota 18 666,8 tys. zł;
- inwestycje na drogach powiatowych 103 zadania – kwota 130 407,2 tys. zł;
- inwestycje na drogach powiatowych, wojewódzkich i krajowych w miastach na prawach powiatu 20 zadań – kwota 149 953,5 tys. zł;
- remonty na drogach powiatowych i wojewódzkich w miastach na prawach powiatu 12 zadań – kwota 14 971,5 tys. zł;
- utrzymanie rzecznych przepraw promowych w Świnoujściu – kwota 22 000 tys. zł.

Inwestycje PKP PLK S.A. (MiR)

W zakresie wdrażania przedmiotowego kierunku interwencji podejmowane były w 2014 r. działania inwestycyjne narodowego zarządcy infrastruktury kolejowej, tj. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Realizowane one były także na liniach kolejowych poza siecią o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, tj. na poziomie regionalnym - w ramach kategorii interwencji określonych w poszczególnych Regionalnych Programach Operacyjnych perspektywy 2007-2013. Spodziewanym, bezpośrednim efektem działań

	<p>podejmowanych w ramach RPO jest zwiększenie spójności terytorialnej w skali regionalnej, przez rozwój kolejowych powiązań komunikacyjnych między ośrodkami wojewódzkimi a ich otoczeniem regionalnym.</p> <p>Należy zwrócić uwagę, że w obszarze dostępności ośrodków subregionalnych i wiejskich występuje w transporcie kolejowym większe uzależnienie, niż w przypadku transportu drogowego od historycznie ukształtowanego rozmieszczenia geograficznego i stanu technicznego samej infrastruktury. Znaczna część gmin wiejskich położona jest z dala od sieci kolejowej, a tam gdzie ona istnieje, wymaga inwestycji rewitalizacyjnych ze względu na systematycznie pogarszający się stan techniczny. Podjęcie działań na poziomie lokalnym uzależnione jest od zainteresowania utrzymaniem i rozwojem kolejowych powiązań miasto-wieś przez władze samorządowe będące organizatorem publicznego transportu zbiorowego.</p>
inne	

Kierunek interwencji	2.2.2. Tworzenie powiązań lokalnej sieci drogowej z siecią dróg regionalnych, krajowych, ekspresowych i autostrad	
	2.2.3. Tworzenie infrastruktury węzłów przesiadkowych, transportu kołowego i kolejowego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia rozwoju transportu /
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	<p>Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (MiIR) W 2014 r. przygotowany został projekt Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023. Dokument przeszedł etap uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji publicznych. Celem Programu jest budowa spójnego i nowoczesnego systemu dróg krajowych zapewniającego efektywne funkcjonowanie drogowego transportu osobowego i towarowego. Zakłada się, że rozwój sieci połączeń drogowych wpłynie korzystnie m.in. na funkcjonowanie regionów, w tym również obszarów wiejskich. Poprawa gęstości i przepustowości głównych arterii jest jednym z kluczowych elementów, które mogą zwiększyć dynamikę rozwoju rolnictwa, rybactwa i obszarów wiejskich poprzez łatwiejszy, szybszy i tańszy przepływ towarów oraz usług. Nowe połączenia drogowe umożliwią dostęp do większego rynku, skrócą czas dostaw i ograniczą koszty dotarcia do odbiorców. Realizacja planowanych w Programie inwestycji pozwoli również zaspokoić oczekiwania związane z bezpieczną i szybką komunikacją. Połączenia pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi oraz – poprzez węzły łączące z drogami innych kategorii – z terenami wiejskimi i obszarami peryferyjnymi, będą wzmacniać proces terytorialnego równoważenia rozwoju oraz sprzyjać spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Lepsza dostępność komunikacyjna stanie się czynnikiem wspomagającym wzrost konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałającym marginalizacji obszarów problemowych. Umożliwi mieszkańcom terenów wiejskich lepszy dostęp do rynku pracy oraz ułatwi korzystanie z usług publicznych (zwłaszcza mających kluczowe znaczenie dla rozwoju kapitału ludzkiego, takich jak edukacja). Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.) przyjęty został w dniu 8 września 2015 r.</p>	
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach POiŚ (MiIR) Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (zarówno wdrażany w perspektywie 2007-2013 jak i 2014-2020) realizuje cele transportowe, które odnoszą się przede wszystkim do rozwoju infrastruktury w sieci TEN-T, a tym samym zapewnią zwiększenie dostępności transportowej kraju w układzie europejskim, a także do zmniejszenia emisyjności systemu transportowego, poprzez rozwój i większe wykorzystanie ekologicznych form transportu. W ograniczonym zakresie interwencja dotyczy też dróg krajowych leżących poza TEN-T, których beneficjentem będzie krajowy zarządca drogowy (GDDKiA) oraz miasta na prawach powiatu zarządzający drogami krajowymi na ich terenie, a także wybranych linii kolejowych poza TEN-T istotnych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Brak jest natomiast w programie krajowym inwestycji w drogi niższego</p>	

	<p>rzędu, tj. wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz w linie kolejowe o lokalnym (regionalnym) charakterze. Tym niemniej, projekty dotyczące budowy i przebudowy drogowej i kolejowej infrastruktury o znaczeniu ponadregionalnym (drogi krajowe, w tym autostrady i drogi ekspresowe, linie kolejowe w TEN-T i poza siecią), z racji przebiegu przez obszary wiejskie, mogą oddziaływać pośrednio na ich rozwój. Nie stanowi to jednak celu tego typu inwestycji, przez co ich efekty i wpływ na obszary wiejskie nie podlegają monitorowaniu w programie krajowym.</p> <p><i>Działania w ramach PO RPW 2007-2013 (MIiR)</i> Analizując dane na koniec 2014 r. (według informacji z KSI SIMIK 07-13 na dzień 4 stycznia 2015 r., zgodnie z kategorią „obszar realizacji”), na obszarach wiejskich w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 realizowanych było 18 inwestycji o wartości ogółem 2,4 mld PLN i wartości dofinansowania z UE wynoszącym 1,49 mld PLN realizowanych z działania IV.1 <i>Infrastruktura drogowa</i>, które ma na celu poprawę powiązań z krajowym i międzynarodowym układem transportowym.</p>
inne	

Priorytet:

2.3. Budowa i rozwój infrastruktury i technologii umożliwiających mieszkańcom obszarów wiejskich korzystanie i dostęp do technologii ICT o wysokim standardzie

2.3.1. Budowa i modernizacja sieci szerokopasmowych	
Kierunek interwencji	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:	
programowe	Narodowy Plan Szerokopasmowy (MAiC) W dniu 8 stycznia 2014 r. Rada Ministrów przyjęła Narodowy Plan Szerokopasmowy (NPS), zgodnie z którym nakłady inwestycyjne w zakresie rozwoju infrastruktury szerokopasmowej w Polsce w latach 2014-2020 wyniosą 17,25 mld zł. Celem NPS-u jest przede wszystkim zapewnienie każdemu gospodarstwu domowemu możliwości dostępu do szybkiego Internetu do roku 2020. Obszary wiejskie o rozproszonej zabudowie i stosunkowo niskim potencjale ekonomicznym, dla których wymagane jest ok. 5,2 mld zł dopłat, obejmują 4,2 mln ludności. Największe nakłady dla zapewnienia Internetu będą musiały być więc poniesione dla kilkunastu procent populacji zamieszkującej właśnie obszary wiejskie.
legislacyjne	Legislacja w zakresie infrastruktury sieci szerokopasmowych (MAiC) Z punktu widzenia efektywnej realizacji celów NPS istotna jest implementacja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/61/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie środków mających na celu zmniejszenie kosztów realizacji szybkich sieci łączności elektronicznej (Dz.U. UE.L z 2014 r. Nr 155, poz. 1). Wdrożenie do polskiego porządku prawnego przepisów ww. tzw. dyrektywy kosztowej umożliwi m.in. zwiększenie efektywności wykorzystania istniejącej infrastruktury technicznej, w tym telekomunikacyjnej, na potrzeby realizacji sieci szerokopasmowych, zmniejszenie kosztów prowadzenia robót budowlanych w zakresie budowy takich sieci (poprzez koordynację robót budowlanych i zapewnienie dostępu do już istniejących elementów infrastruktury technicznej) oraz uproszczenie procedur administracyjnych i prawnych w zakresie uzyskiwania zgód administracyjnych na rozpoczęcie i prowadzenie robót budowlanych. Środki te powinny w sposób istotny przyczynić się do ułatwienia i redukcji kosztów realizacji sieci szerokopasmowych i w ten sposób przyczynić się do osiągnięcia celów wskazanych w Europejskiej Agendzie Cyfrowej. W kontekście budowy i rozwoju pasywnej infrastruktury sieci szerokopasmowych należy odnotować następujące zmiany: <ul style="list-style-type: none">• MAiC zakończyło prace, prowadzone wspólnie z MliR nad rozporządzeniem zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. 2014, poz. 186). Nowe

	<p>przepisy regulują kwestie techniczne związane z budową infrastruktury telekomunikacyjnej w drogach publicznych, co przekłada się na bardziej efektywną realizację inwestycji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • MAiC zakończyło prace nad rozporządzeniem zmieniającym Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 lipca 2011 r. w sprawie wysokości stawek opłat za zajęcie pasa drogowego dróg, których zarządcą jest Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad (Dz. U. z dnia 19 lipca 2011 r.). Obniżenie stawek opłat o średnio 75% za zajęcie pasa drogowego w odniesieniu do obiektów i urządzeń infrastruktury telekomunikacyjnej, wyszło naprzeciw postulatam przedsiębiorców telekomunikacyjnych i realnie przyczynia się do zwiększenia liczby inwestycji poprzez obniżenie ich kosztów. • MAiC wypracowało i wdrożyło rekomendację, dotyczącą umożliwienia przeprowadzania narad koordynacyjnych w formie elektronicznej, co w znaczący sposób ułatwia i przyspiesza realizację inwestycji szerokopasmowych przez beneficjentów. <p>Ponadto, MAiC we współpracy z MiiR przygotowało projekt rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać kanały technologiczne. Określenie warunków technicznych dla wykonywania obowiązku budowy kanałów technologicznych, stanowiących wytyczne dla zarządców dróg, nie posiadających profesjonalnej wiedzy na temat specyfiki budowy infrastruktury telekomunikacyjnej czy elektroenergetycznej pozwoli na uniknięcie nieefektywnego wykorzystania środków na budowę kanałów technologicznych oraz wprowadzenie jednolitych standardów budowy kanałów technologicznych.</p>
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w ramach Polityki Spójności w perspektywie programowania 2007-2013 (MAiC)</i></p> <p>W ramach regionalnych programów operacyjnych, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka oraz Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej w perspektywie finansowej 2007-2013 powstało ok. 55 786 km sieci, z czego w ramach wojewódzkich projektów regionalnych sieci szerokopasmowych do końca grudnia 2014 roku zrealizowano ponad 17 tys. km sieci. W samym 2014 r. beneficjenci zrealizowali 16 786,50 km sieci szerokopasmowych.</p> <p><i>Działania w ramach PO RPW 2007-2013 (MiiR)</i></p> <p>Analizując dane na koniec 2014 r. (według informacji z KSI SIMIK 07-13 na dzień 4 stycznia 2015 r., zgodnie z kategorią „obszar realizacji”), na obszarach wiejskich w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 realizowanych było 69 projektów o wartości ogółem 375,73 mln PLN oraz wartości dofinansowania UE w wysokości 176,9 mln PLN z działania II.1 Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej, którego celem jest zwiększenie dostępu do Internetu szerokopasmowego w Polsce Wschodniej ze szczególnym uwzględnieniem sieci NGA.</p>
inne	

Kierunek interwencji	2.3.2. Budowa i rozwój kompleksowej i wydajnej infrastruktury ICT dedykowanej dla mieszkańców obszarów wiejskich	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	<p>Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 (MAiC) Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji we współpracy z innymi resortami i podmiotami opracowało Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 (PO PC), który został przyjęty decyzją Komisji Europejskiej 5 grudnia 2014 r. Budżet programu wynosi blisko 2,2 mld euro (środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego). Program będzie realizowany w ramach trzech osi priorytetowych: powszechny dostęp do szybkiego Internetu (alokacja 1 020,22 mln euro), e-administracja i otwarty rząd (alokacja 949,6 mln euro) i cyfrowe kompetencje społeczeństwa (alokacja 145 mln euro). W ramach I osi PO PC – Powszechny dostęp do szybkiego Internetu - wspierane będą projekty w zakresie budowy/rozbudowy lub przebudowy szerokopasmowych sieci dostępowych. Realizowane sieci dostępowe będą w szczególności zapewniać szybkość transmisji co najmniej 30 Mb/s. Rolą środków publicznych wydatkowanych w ramach PO PC będzie uzupełnianie inwestycji prywatnych jak również ich pobudzanie. Zakłada się budowę, rozbudowę i modernizację sieci dostępowej oraz – jako uzupełnienie istniejącej infrastruktury, w tym powstałej w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 – budowę, rozbudowę i modernizację sieci szkieletowej i dystrybucyjnej.</p>	
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach PO IG (MIiR) Celem działania 8.4. <i>Zapewnienie dostępu do Internetu na etapie „ostatniej mili”</i> jest stworzenie możliwości bezpośredniego dostarczania usługi szerokopasmowego dostępu do Internetu na etapie tzw. ostatniej mili dla grupy docelowej (bezpośrednio do użytkownika) na obszarach, na których prowadzenie tej działalności na zasadach rynkowych jest nieopłacalne finansowo. Działanie przyczynia się do wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki poprzez zwiększanie innowacyjności lokalnych firm dostarczających usługę dostępu do Internetu oraz zapewnienie możliwości prowadzenia działalności za pośrednictwem Internetu przedsiębiorcom na terenie całego kraju. W ramach działania wspierane są projekty polegające na dofinansowaniu budowy dedykowanej infrastruktury teleinformatycznej stworzonej pomiędzy najbliższym lub najbardziej efektywnym punktem dystrybucji Internetu a grupą docelową lub grupami docelowymi. Alokacja na działanie wyniosła ok. 827,5 mln PLN. Płatności zrealizowane na rzecz beneficjentów do końca 2014 r. wyniosły 371,5 mln PLN. Wskaźnik produktu pokazuje, iż w wyniku realizacji tego działania dostarczanie Internetu szerokopasmowego na odcinku „ostatniej mili” rozpoczęło 75 przedsiębiorstw (64 mikro, 10 małych oraz 1 średniego). Wskaźniki rezultatu natomiast pokazują, że w wyniku realizacji działania 31 258 podmiotów trwale korzysta z udostępnionego Internetu szerokopasmowego.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	2.3.3. Wyposażenie podmiotów świadczących usługi publiczne w sprzęt i oprogramowanie (wraz z serwisem) umożliwiające mieszkańcom obszarów wiejskich korzystanie z zaawansowanych technologii ICT 2.3.4. Zwiększenie dostępności cenowej infrastruktury ICT osobom należącym do grup zagrożonych wykluczeniem	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie /
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach PO IG (MIiR)</p> <p>Celem działania 8.3. <i>Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion</i> jest zapewnienie dostępu do Internetu dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu trudnej sytuacji materialnej lub niepełnosprawności. Działanie polega na sfinansowaniu dostępu do Internetu osobom objętym systemem wsparcia społecznego lub niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. Ma ono charakter dofinansowania przekazywanego jednostkom samorządu terytorialnego (JST) lub konsorcjom JST i organizacji pozarządowych, które są odpowiedzialne za kompleksową realizację działań związanych z udzieleniem wsparcia uprawnionym gospodarstwom domowym na terenie danej gminy.</p> <p>W ramach działania wspierane są projekty składające się z następujących komponentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dofinansowanie całkowicie lub częściowo pokrywające koszty dostępu do Internetu w gospodarstwach domowych na obszarze objętym projektem (max. przez okres 3 lat), – pokrycie kosztów dostarczenia, instalacji oraz serwisowania sprzętu komputerowego i/lub niezbędnego oprogramowania w gospodarstwach domowych wskazanych przez projektodawcę, – zakup usługi przeprowadzenia szkoleń dla użytkowników końcowych projektu z zakresu obsługi komputera, korzystania z Internetu oraz nabycia innych umiejętności niezbędnych dla świadczenia pracy na odległość lub skutecznej edukacji przez Internet (z wykluczeniem szkoleń zawodowych), – dofinansowanie kosztów operacyjnych, kosztów zatrudnienia i szkolenia pracowników JST i/lub organizacji pozarządowej uczestniczącej w konsorcjum z JST, którzy są odpowiedzialni za realizację działania, – dofinansowanie promocji projektu na obszarze objętym projektem, – dofinansowanie kosztów działań koordynacyjnych zmniejszających problem wykluczenia cyfrowego, np. wyposażenie w sprzęt komputerowy i utrzymanie dostępu do Internetu w jednostkach podległych beneficjentowi. <p>Alokacja na działanie wynosiła w grudniu 2014 r. 1 270,24 mln PLN, płatności zrealizowane do końca 2014 r. przekroczyły 697,1 mln PLN.</p>	

	Wskaźniki produktu (dane dla projektów zakończonych do dnia 31 grudnia 2014 r.) pokazują iż w wyniku realizacji działania 17 068 gospodarstw domowych z grupy docelowej uzyskało dostęp do szerokopasmowego Internetu poprzez zaangażowanie w realizację działania 134 jednostek samorządu terytorialnego.
inne	

Priorytet:

2.4. Rozwój infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom obszarów wiejskich dostęp do dóbr i usług

Kierunek interwencji	2.4.1. Budowa i rozwój infrastruktury edukacji	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta- obszary wiejskie /
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Sprawne państwo /
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne		

Kierunek interwencji	2.4.2. Budowa i rozwój infrastruktury kultury i turystyki oraz promocja dziedzictwa kulturowego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia rozwoju kapitału społecznego Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach POiŚ 2007-2013 (MiR) W POiŚ 2007-2013 inwestycje z zakresu kultury i dziedzictwa kulturowego realizowane są w ramach priorytetu XI <i>Kultura i dziedzictwo kulturowe</i>. Osiągnięcie celów tego priorytetu związane jest z realizacją projektów o charakterze ponadregionalnym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego (zabytków ruchomych i nieruchomych) oraz budowy i przebudowy infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym i szkolnictwa artystycznego. Z uwagi na krajowy charakter programu operacyjnego podejmowane interwencje związane są z realizacją projektów o wymiarze ponadregionalnym, co nie wyklucza realizacji inwestycji na obszarach wiejskich. Jednakże skala oddziaływania projektów wdrażanych na obszarach wiejskich w ramach priorytetu XI ma odznaczać się ponadregionalnym charakterem. Wg stanu na koniec 2014 r. podpisano z beneficjentami 79 umów o dofinansowanie na prawie 100% przyznanej alokacji przypadającej na priorytet. Wartość podpisanych umów wyniosła ogółem 956,7 mln euro. Należy zaznaczyć, że pierwotnym celem projektów realizowanych w obszarze kultury było przede wszystkim nadrobienie zapóźnień cywilizacyjnych będących skutkiem wieloletniego niedoinwestowania, a tym samym umożliwienie realizacji programów kulturalnych i edukacyjnych w oparciu o nowoczesne rozwiązania techniczne. Wsparcie to przełożyło się na znaczące zwiększenie liczby odbiorców, a w konsekwencji do zwiększenia uczestnictwa w kulturze. Pomimo, iż projekty realizowane były głównie na obszarach miejskich, to należy zwrócić uwagę na duży potencjał inwestycji kulturowych w zakresie poprawy szeroko rozumianych warunków uczestnictwa w kulturze, także dla mieszkańców mniejszych miast i obszarów wiejskich. Ponadto przedsięwzięcia takie jak biblioteki cyfrowe oraz poprawa informacji o zbiorach na stronach internetowych muzeów zwiększyły możliwości zdalnego dostępu do dóbr kultury.</p> <p>Działania w ramach PO RPW 2007-2013 (MiR) Analizując dane na koniec 2014 r. (według informacji z KSI SIMIK 07-13 na dzień 4 stycznia 2015 r., zgodnie z kategorią „obszar realizacji”), na obszarach wiejskich w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 realizowanych było 5 projektów o wartości ogółem 274,4 mln PLN i wartości dofinansowania z UE wynoszącym 223,6 mln PLN z działania V.2</p>	

	<p><i>Trasy rowerowe.</i> Celem tego działania jest rozwój turystyki rowerowej w Polsce Wschodniej.</p> <p>Realizacja Programów MKiDN W obszarach leżących w zakresie SZRWRiR realizowane były w 2014 r. następujące Programy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dziedzictwo kulturowe - Kultura ludowa, 2. Rozwój infrastruktury kultury - Infrastruktura kultury, 3. Rozwój infrastruktury kultury - Infrastruktura domów kultury.
inne	<p>Zadania dofinansowane przez MSiT W 2014 r. Ministerstwo Sportu i Turystyki dofinansowało zadania dotyczące m.in. turystyki wiejskiej i agroturystyki. Otwarty Konkurs na rok 2014 został ogłoszony na stronie internetowej MSiT, a oferty należało składać w terminie do 20 listopada 2013 r. W otwartym konkursie ofert mogły brać udział zarejestrowane w Polsce organizacje pozarządowe, których działalność w sferze turystyki i krajoznawstwa jest jednym z celów statutowych, działające dłużej niż trzy lata. Dla lokalnych organizacji turystycznych wymóg ten wynosił minimum 1 rok działalności. W ogłoszeniu konkursowym Ministerstwo Sportu i Turystyki ściśle określiło priorytetowe zadania publiczne z zakresu turystyki, które mogły zostać dofinansowane: na rok 2014 jednym z priorytetów było <i>Wspieranie rozwoju konkurencyjnych i innowacyjnych produktów turystycznych ze szczególnym uwzględnieniem m.in. turystyki wiejskiej.</i> Dofinansowanie nie mogło przekroczyć 50% całkowitych kosztów zadania i wymagany był wkład własny finansowy podmiotu wnioskującego o dotację w wysokości minimum 15% kosztów całkowitego zadania. MSiT dofinansowało następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Agroturystyka przyjazna przyrodzie stymulatorem podnoszenia jakości i konkurencyjności na rynku turystycznym – rozpoznanie uwarunkowań stworzenia systemu certyfikacji turystyki zrównoważonej w środowisku wiejskim” realizowane przez Fundację Instytut na Rzecz Ekorozwoju (kwota dofinansowania – 56 000 zł); • „Wypracowanie i wdrożenie mechanizmów wpływających na podnoszenie jakości usług i produktów w turystyce wiejskiej i agroturystyce” realizowane przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”(kwota dofinansowania - 105 750 zł); • „Wspieranie rozwoju produktu ekoturystycznego Między Bugiem a Narwią” realizowane przez Stowarzyszenie Gospodarstw Agro i Ekoturystycznych Mazowieckie Wierzby (kwota dofinansowania - 26 086,47 zł). <p>Zadania zostały dofinansowane przez MSiT z części budżetowej „40” Turystyka w kwocie ogółem: 187 836,47 zł brutto. Oprócz zadań realizowanych przez MSiT skonsolidowane działania mające na celu kreowanie pozytywnego wizerunku turystyki na obszarach wiejskich wśród turystów krajowych i zagranicznych prowadzi Polska Organizacja Turystyczna. Dotyczą one głównie: tworzenia produktów turystyki wiejskiej i ich komercjalizacji, upowszechniania standardów wiejskiej bazy recepcyjnej i jakości świadczonych usług, poszerzania świadomości Polaków o możliwości spędzania czasu na terenach wiejskich i w obiektach agroturystycznych, wymiany wiedzy i dobrych praktyk z zakresu turystyki wiejskiej.</p> <p>Propagowanie dziedzictwa kulturowego wsi (MRiRW) 1. W 2014 roku Centralna Biblioteka Rolnicza im. Michała Oczapowskiego (CBR), w ramach promocji dziedzictwa kulturowego</p>

wsi polskiej, zorganizowała szereg imprez, m.in.:

- Galę Noworoczną pod hasłem: „Oskar Kolberg (1814-1890) - symbol popularyzacji kultury wsi”;
- Warszawskie Święto Chleba, którego głównym celem jest popularyzacja tradycji wsi mazowieckiej, jej obrzędów związanych z chlebem oraz prezentacją tradycyjnych wyrobów artystycznych i kulinarnych;
- Rolniczy Festiwal Nauki, w ramach którego odbyła się konferencja pn. „Edukacyjne i kulturalne przemiany wsi w okresie transformacji”;
- Wigilię Reymontowską zorganizowaną z okazji 90. rocznicy przyznania Nagrody Nobla autorowi „Chłopów” i 89. rocznicy Jego śmierci. Uroczystości towarzyszyła prezentacja multimedialna wystawy „Chciałem odbudować polską duszę – w hołdzie W.S. Reymontowi, pierwszemu nobliście Niepodległej”;
- Wystawę "Oskar Kolberg (1814-1890). Kompozytor. Folklorysta. Etnograf." przygotowaną we współpracy z Muzeum Wsi Radomskiej i Instytutem Muzyki i Tańca w ramach działań strategicznych związanych z obchodami roku Kolberga.

W ramach Galerii Postaci Zasłużonych dla Polskiego Rolnictwa (Meritorium Agriculture), otwarte zostały dwie wystawy: pierwsza poświęcona wybitnemu zootechnikowi, prof. Romanowi Prawocheńskiemu (1877-1965), druga – Adamowi Loretowi, pierwszemu dyrektorowi Lasów Państwowych. Ekspozycjom towarzyszyły publikacje w których przedstawiono sylwetki tych wybitnych postaci.

W 2014 r. CBR rozpoczęła wydawanie kwartalnika pt. „Kultura Wsi. Ludzie Wydarzenia. Przemiany”. W każdym z trzech numerów prezentowani byli ludzie mieszkający i działający na wsi, którzy mogą pochwalić się autentycznym dorobkiem w różnych dziedzinach twórczości. Również w periodyku, wydawanym co dwa miesiące, „Rolniczy Magazyn Elektroniczny”, w dziale „Kultura i tradycje ludowe” CBR prezentuje ciekawe materiały, z dalszej i bliższej przeszłości, dotyczące tych dziedzin życia wiejskiego, opierając się na zbiorach CBR.

2. Działania podjęte w 2014 roku przez Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie:

- zrealizowano projekt pn. „Postęp techniczny w rolnictwie XIX i XX wieku” w ramach programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego („Dziedzictwo kulturowe”, priorytet: „Wspieranie działań muzealnych”), którego celem była modernizacja ekspozycji stałej prezentującej unikalną i w miarę pełną kolekcję maszyn rolniczych pochodzących z drugiej połowy XIX i początków XX w.;
- zakończono realizację projektu polegającego na utworzeniu stałej muzealnej ekspozycji plenerowej pn. „Agrolotnictwo” zlokalizowanej na terenie zabytkowego XIX-wiecznego podwórza folwarcznego. Zrealizowana wystawa jest jedyną w kraju przedstawiającą w sposób kompleksowy historię, rozwój i osiągnięcia agrolotnictwa polskiego;
- zrealizowano kolejną edycję 4-tygodniowych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży szkolnej popularyzujących tradycje i zwyczaje świąteczne wsi polskiej związane ze świętami wielkanocnymi i bożonarodzeniowymi. Celem projektu o charakterze warsztatowym i pokazowym było poszerzenie wiedzy uczestników oraz uatrakcyjnienie szkolnego programu nauczania w zakresie świątecznej obyczajowości i obrzędowości mieszkańców wsi polskiej. W „Pokazach wielkanocnych” ogółem udział wzięło 7 217 osób, a w „Zwyczajach i obrzędach bożonarodzeniowych” 6 633 osoby;
- na przełomie września i października 2014 r. zrealizowano kolejną edycję zajęć edukacyjnych o charakterze plenerowych warsztatów edukacyjnych pn. „Jesień na wsi”. Celem tej formy działalności edukacyjnej skierowanej do dzieci i

młodzieży szkolnej było ukazanie różnorodności prac jesiennych w polu i w gospodarstwie wiejskim, w tym dotyczących zagospodarowania zebranych płodów rolnych. W dwutygodniowym okresie realizacji zadania w zajęciach edukacyjnych udział wzięło ogółem 1 806 osób;

- w okresie od kwietnia do grudnia 2014 r. zrealizowano plenerowe imprezy rekreacyjne promujące tradycję i kulturę wsi polskiej oraz rzemiosło wiejskie. Łącznie zorganizowano 11 następujących imprez tematycznych: „Jarmark Wielkanocny”, „Marzanna w Muzeum”, „IV Festiwal piwa”, „XXXVI Ogólnopolski Plener Wikliniarski”, „Festyn Zielonoświątkowy”, „Niedziela w Muzeum”, „VI Miodowe lato w skansenie”. „Jesień w domu i zagrodzie”. „Festyn Młynarski”, „Pyra Poznańska”, „Jarmark Bożonarodzeniowy”. Ogółem w projekcie udział wzięły 31 494 osoby;
- kontynuowano projekt pn. „Atlas niematerialnego dziedzictwa kulturowego wsi wielkopolskiej” w ramach prowadzonego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki”. Celem projektu jest udokumentowanie niematerialnych elementów kultury, które przetrwały w miejscowej tradycji wiejskiej, bądź zawarte są w źródłach archiwalnych i którym grozi zapomnienie. Zostały zebrane i opracowane materiały niezbędne do opracowania i wydrukowania w 2015 roku wydawnictwa składającego się z 7 tomów opisujących poszczególne powiaty części środkowej województwa wielkopolskiego. Projekt zostanie zakończony w 2015 roku.

Promocja turystyki wiejskiej i agroturystyki (MRiRW, MSiT)

1. W działania promocyjno-marketingowe wpisują się organizowane od siedmiu lat w Kielcach Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL. Targi są największym przedsięwzięciem promującym turystykę wiejską i agroturystykę w Polsce. W ich organizację włączeni są wszyscy interesariusze rozwoju tej gałęzi gospodarki. Przedsięwzięciu towarzyszą liczne imprezy, konferencje, warsztaty, spotkania eksperckie. Jest to doskonała okazja do wymiany doświadczeń pomiędzy uczestnikami działań przyczyniających się poprzez turystykę wiejską do rozwoju regionu, kraju i Europy. Oprócz zapoznania się z ofertą wypoczynku na obszarach wiejskich, odwiedzający targi mają możliwość uzyskania wielu cennych informacji związanych z turystyką wiejską. Każdorazowo targom towarzyszy jarmark rękodzielnictwa i wyrobów artystycznych, karczmy z regionalnymi i tradycyjnymi produktami kulinarnymi oraz scena kultury, na której odbywają się występy artystów ludowych.

Podczas VI edycji Targów w dniach 11-13 kwietnia 2014 r. odbyła się międzynarodowa konferencja zatytułowana: „Turystyka wiejska bez granic”, podczas której została dokonana ocena potencjału turystyki wiejskiej w państwach które wstąpiły w 2004 r. do UE, a także nakreślone perspektywy jej rozwoju w nowym okresie programowania UE 2014-2020. Konferencja stanowiła także platformę wymiany doświadczeń z okresu programowania 2007-2013, dotyczących rozwoju turystyki wiejskiej, głównie w zakresie kompleksowej oferty, sieciowania produktów, klastrow i innych kooperacji dla turystyki, a także systemów zarządzania takimi przedsięwzięciami. W ramach panelu warsztatowo-dyskusyjnego zrealizowano interesujące sesje warsztatowe, m.in.:

- "Pięknie i swojsko – czyli o estetyce w gospodarstwach agroturystycznych",
- "Odnawialne źródła energii w agroturystyce",
- "Małe przetwórstwo szansą rozwoju turystyki w gminie",
- "Wycinanki, malowanki, pisanki – bogactwo ukraińskiego rękodzieła",

➤ Dzień ekspercki POT „Turystyka zrównoważona kluczem do sukcesu usług agroturystycznych”.

W konferencji udział wzięło łącznie 411 osób, w tym 38 gości zagranicznych z 10 krajów. Uczestnikami byli m.in. przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, stowarzyszeń agroturystycznych, fundacji związanych z turystyką wiejską, Lokalnych Grup Działania, Lokalnych Grup Rybackich, Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne, Regionalnych i Lokalnych Organizacji Turystycznych, środowiska naukowego. Zadanie zostało w pełni zrealizowane i współfinansowane ze środków MSiT z części budżetowej „40” Turystyka w kwocie: 100 570,00 zł brutto.

2. W 2014 r. kontynuowana była realizacja projektu „Promocja turystyki wiejskiej i agroturystyki”. Głównym odbiorcą rezultatów projektu jest potencjalny turysta, pragnący skorzystać z oferty turystyki wiejskiej i agroturystyki w Polsce. W ramach projektu podjęte zostały działania mające na celu:

- 1) opracowanie znaku graficznego „*Odpoczywaj na wsi*”,
- 2) organizację wraz z obsługą stoiska turystyki wiejskiej i agroturystyki na kilkunastu uznanych imprezach targowych i plenerowych.

W efekcie powyższych działań na stoisku Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi „*Odpoczywaj na wsi ...*”, można było zapoznać się z ofertą sieci gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych i Hitów turystyki wiejskiej, w tym oferty tematyczne, m.in. dla grzybiarzy, wędkarzy, miłośników jazdy konnej, a także dla rodzin z dziećmi oraz wypoczynek u rolnika. Projekt rozpoczął się w dniu 14 czerwca 2014 r., na Pikniku „Poznaj Dobrą Żywność” w Warszawie, a zakończył w dniach 17-19 kwietnia 2015 r. podczas Targów Turystyki i Wypoczynku LATO w Warszawie.

3. W 2014 r. kontynuowany był projekt *Hity Turystyki Wiejskiej*, którego celem jest budowa marki wiejskiego produktu turystycznego oraz promocja turystycznej oferty obszarów wiejskich. Realizacja projektu ma przyczynić się do promocji wiejskich destynacji turystycznych, o specyficznym i niepowtarzalnym wiejskim charakterze, które bazują na dziedzictwie regionów, prezentują osobliwość polskiej wsi, przy wykorzystaniu bogactwa kulinarnego i potencjału mieszkańców obszarów wiejskich. W 2014 roku w ramach realizacji projektu *Hity Turystyki Wiejskiej* opracowanych zostało 5 folderów tematycznych, które zawierały opisy oraz zdjęcia 33 wyselekcjonowanych produktów turystyki wiejskiej stanowiących kompozycję usług, atrakcji i infrastruktury. Są to:

- 1) „*Odpoczywaj na wsi, AKTYWNIE*” - dla tych, którzy nie lubią siedzieć w miejscu,
- 2) „*Odpoczywaj na wsi, EDUKACYJNIE*” - dla spragnionych wiedzy z zakresu rolnictwa, dziedzictwa kulturowego, ekologii i rękodzieła artystycznego,
- 3) „*Odpoczywaj na wsi, KULINARNIE*” - dla smakoszy kulinarnego dziedzictwa, którzy uwielbiają w trakcie podróży poznawać nowe smaki i preferują zdrowy styl życia i spokojny wypoczynek na łonie przyrody,
- 4) „*Odpoczywaj na wsi, NATURALNIE*” – dla tych, którzy chcą się zapoznać ze specyfiką architektoniczno – krajobrazową polskiej wsi,
- 5) „*Odpoczywaj na wsi, TRADYCYJNIE*” – dla tych, którzy chcą poznać alfabet ginących zawodów, oraz dziedzictwo kulturowe wsi przejawiające się w zachowanych jeszcze na obszarach wiejskich rzemiosłach, zwyczajach i tradycjach.

Wybrane oferty charakteryzują się kompleksowością i zróżnicowaniem, dzięki czemu dają możliwość ciekawego, urozmaiconego spędzania czasu wolnego. Ich charakter jest interaktywny – turyści mogą aktywnie korzystać z wielu atrakcji o przeróżnej

	tematyce i uwalniać swoją kreatywność, realizować pasje i hobby. Temat przewodni produktów, zawsze nawiązujący do dziedzictwa obszarów wiejskich, jest bardzo zróżnicowany.
--	---

Kierunek interwencji	2.4.3. Budowa i rozwój infrastruktury sportowej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Budowa obiektów sportowych na obszarach wiejskich (MSiT)</i> W 2014 roku realizowane były następujące programy, w ramach których Ministerstwo Sportu i Turystyki udzielało dofinansowania ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej na budowę obiektów sportowych na obszarach wiejskich: Wojewódzkie wieloletnie programy rozwoju bazy sportowej, Program rozwoju inwestycji sportowych oraz Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej. W efekcie realizacji powyższych programów, dofinansowana została budowa 329 obiektów sportowych, zlokalizowanych na obszarach wiejskich. Łączna suma udzielonego dofinansowania wyniosła 94,8 mln zł.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	2.4.4. Budowa i rozwój infrastruktury usług zdrowotnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego Sprawne Państwo Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach PO IiŚ 2007-2013 (MIiR)</p> <p>W ramach priorytetu XII <i>Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia</i> POIiŚ realizowane są projekty polegające na rozwoju systemu ratownictwa medycznego oraz przebudowie, rozbudowie i modernizacji obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia. Działania POIiŚ w obszarze ochrony zdrowia mają charakter horyzontalny i adresowane są do wszystkich mieszkańców. Efektem realizacji projektów w ramach XII priorytetu jest poprawa infrastruktury ochrony zdrowia, podwyższenie standardu wyposażenia medycznego oraz skuteczności działań w stanach nagłego zagrożenia życia lub zdrowia. Dzięki zakupionemu wyposażeniu zwiększa się skuteczność i dostępność ratownictwa medycznego. Skutkuje to wzrostem bezpieczeństwa mieszkańców kraju.</p> <p>Jednym z efektów interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest zakup nowoczesnych ambulansów oraz najwyższej klasy aparatury medycznej. W ramach działania 12.1 <i>Rozwój systemu ratownictwa medycznego</i> POIiŚ zostały zakupione 322 ambulanse. Nowe ambulanse, które zastępują wysłużony tabor, umożliwiają szybki i bezpieczny dojazd do osób potrzebujących fachowej pomocy medycznej, co pozwala skrócić czas oczekiwania poszkodowanych na niezbędną pomoc medyczną, a to w wielu przypadkach decyduje o możliwości uratowania ich życia. Mediana czasu dotarcia na miejsce zdarzenia dla zespołu ratownictwa medycznego od chwili przyjęcia zgłoszenia przez dyspozytora medycznego w skali każdego miesiąca poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców zgodnie z założeniami POIiŚ oraz przepisami ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym powinna wynosić do 15 minut. Na koniec 2014 r. ww. wskaźnik wynosił 13,1 minut.</p> <p>Pośredni wpływ na mieszkańców obszarów wiejskich mają projekty związane z przebudową oraz doposażeniem podmiotów leczniczych, które przyczyniają się do większej dostępności pacjentów do diagnostyki i zabiegów. Zakup nowego sprzętu oraz urządzeń medycznych przekłada się na zwiększenie i przyspieszenie możliwości diagnostycznych, wysoką jakość usług oraz poprawę bezpieczeństwa pacjenta. W ramach POIiŚ została dokonana wymiana zużytego sprzętu na sprzęt nowoczesny, lepszej jakości, o szerszych możliwościach diagnostycznych i bezpieczniejszy dla pacjentów. Ponadto, został zakupiony sprzęt zwiększający zakres świadczonych przez placówkę usług. W wyniku interwencji POIiŚ zostały zakupione m.in. aparaty RTG,</p>	

	tomografy komputerowe, angiografy, aparaty do rezonansu magnetycznego, aparaty USG, defibrylatory oraz łóżka pooperacyjne. Rozbudowa, przebudowa i adaptacja pomieszczeń klinik specjalistycznych zapewnia zwiększenie dostępności, jakości specjalistycznych oraz wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych dla pacjentów z całego kraju. Wszyscy wymagający szerszej diagnostyki czy leczenia, a u których nie udaje się tego osiągnąć w warunkach leczenia ambulatoryjnego oraz w warunkach leczenia stacjonarnego w oddziałach specjalistycznych szpitali lokalnych mogą korzystać z usług świadczonych przez placówki o szerokiej skali oddziaływania.
inne	

Priorytet:

2.5. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa na obszarach wiejskich

Kierunek interwencji	2.5.1. Rozwój infrastruktury wodno-melioracyjnej i innej łagodzącej zagrożenia naturalne	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Sprawne państwo Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	Program Odnowy Melioracji i Rozwoju Retencji (MRiRW) Do końca 2014 r. został opracowany wstępny projekt Programu Odnowy Melioracji i Rozwoju Retencji. Zarządzeniem Nr 35 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2014 r. termin funkcjonowania Zespołu do spraw opracowania projektu Narodowego Programu Odnowy Melioracji i Rozwoju Retencji został przedłużony do 30 czerwca 2015 r. Zmiana wynikała z długotrwałych prac nad założeniami projektu ustawy – Prawo wodne prowadzonych w Ministerstwie Środowiska.	
legislacyjne	Nowelizacja ustawy Prawo wodne (MŚ) W roku 2014 Ministerstwo Środowiska prowadziło prace związane z nowelizacją ustawy Prawo wodne. Założenia do projektu ustawy zostały zaakceptowane przez Radę Ministrów w październiku 2014 r. Jednym z celów powyższej nowelizacji jest poprawa funkcjonowania spółek wodnych. W celu zwiększenia ich efektywności działania przewidziano m.in.: - przeniesienie nadzoru nad utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych oraz nad spółkami wodnymi ze starosty na wójta (burmistrza, prezydenta miasta), - zastąpienie składek na rzecz spółki wodnej opłatą uiszczaną na rzecz budżetu gminy przez właścicieli gruntów, którzy odnoszą korzyści z urządzeń melioracji wodnych szczegółowych i zapewnienia wydatkowania tych środków na utrzymanie melioracji wodnych szczegółowych, - przywrócenie możliwości stosowania egzekucji administracyjnej nieuiszczonych opłat na rzecz utrzymania urządzeń melioracji, - wprowadzenie regulacji prawnych dotyczących pomocy finansowej dla gmin z budżetu państwa. Przedmiotowy projekt został rekomendowany Radzie Ministrów w dniu 03.06.2015 r. przez Komitet Stały RM.	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	Działania w ramach programu rozwoju małej retencji (MRiRW) Dane dotyczące wykonania obiektów małej retencji są dostarczane przez wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych w ramach rocznego sprawozdania RRW-13. W roku 2014 nakłady na wykonanie obiektów małej retencji wyniosły 128 558 tys. zł. Działania w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)	

	<p>Długi okres eksploatacji istniejących urządzeń melioracyjnych oraz regres w finansowaniu tych zadań w okresie od połowy lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku do momentu wejścia Polski do UE spowodował, że aktualny stan wielu urządzeń jest niezadawalający i przywrócenie ich pełnej sprawności jest możliwe tylko przez działania inwestycyjne.</p> <p>W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w działaniu 125 „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa przez gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi” zapewniono środki w wysokości 477,5 mln euro (ok. 2 mld zł) na realizowane przez marszałków województw na podstawie ustawy – Prawo wodne zadania z zakresu gospodarki wodnej w rolnictwie (melioracje wodne). W ramach działania są również finansowane takie urządzenia melioracji wodnych podstawowych, którymi co do zasady powinien zajmować się Minister Środowiska (wały przeciwpowodziowe).</p> <p>Środki na inwestycje melioracyjne wojewodowie planują corocznie w swoich budżetach. W 2014 r. była to kwota 293 759 tys. zł, w tym 122 573 tys. zł na współfinansowanie projektów realizowanych z udziałem środków UE. Na powyższy cel są również pozyskiwane środki z rezerwy celowej budżetu państwa na współfinansowanie projektów realizowanych z udziałem środków europejskich (cz. 83, dz. 758, rozdz. 75818, poz. 8).</p>
inne	<p><i>Informatyczny System Ośłony Kraju (MŚ)</i></p> <p>W ramach projektu Informatyczny System Ośłony Kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami opracowane zostały mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego. W 2014 r. przygotowano również projekty planów zarządzania ryzykiem powodziowym.</p> <p><i>Plany zarządzania ryzykiem powodziowym (MŚ)</i></p> <p>Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, zgodnie z prawodawstwem krajowym oraz unijnym, ma do końca 2015 r. przygotować plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP). Ten strategiczny dokument w zakresie bezpieczeństwa powodziowego, służący minimalizowaniu ryzyka powodziowego, zostanie przygotowany na dwóch poziomach: dorzeczy i regionów wodnych. W 2014 r. prowadzone były prace mające na celu przygotowanie projektów planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla 3 obszarów dorzeczy Wisły, Odry i Pregocy oraz 9 właściwym im regionów wodnych. Projekty planów od 22 grudnia 2014 r. podlegają półrocznemu procesowi konsultacji społecznych. Projekty dostępne są na stronie: www.powodz.gov.pl. Wśród rekomendowanych działań wskazano takie, które kształtują i wspierają rozwój infrastruktury wodno-melioracyjnej i innej, łagodzącej zagrożenie naturalne w postaci zjawiska powodzi.</p>

Kierunek interwencji	2.5.2. Bezpieczeństwo weterynaryjne i fitosanitarne	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Rozporządzenia dotyczące programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt (MRiRW) W celu zapewnienia weterynaryjnej ochrony zdrowia publicznego oraz zdrowia zwierząt, w 2014 r. wdrożono następujące programy zwalczania chorób zakaźnych zwierząt w drodze rozporządzeń:</p> <p>1) Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 stycznia 2014 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów <i>Salmonella</i> w stadach indyków hodowlanych” na 2014 r. (Dz. U. poz. 220). Celem programu w 2014 r. było ograniczenie występowania w stadach dorosłych indyków hodowlanych liczących przynajmniej 250 sztuk dwóch serotypów <i>Salmonella</i> mających największe znaczenie dla zdrowia publicznego do poziomu wskazanego przepisami Unii Europejskiej. Szacunkowy koszt programu na 2014 r. wyniósł 272 170,16 zł. Program podlegał współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;</p> <p>2) Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów <i>Salmonella</i> w stadach indyków rzeźnych” na 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 103). Celem programu było osiągnięcie celu unijnego w odniesieniu do stad indyków rzeźnych, gdyż docelowo roczny odsetek stad z dodatnim wynikiem badań laboratoryjnych w odniesieniu do serotypów <i>Salmonella</i> objętych programem został zredukowany do 1% lub poniżej tej wartości. Szacunkowy koszt programu na 2014 r. wyniósł 40 362,54 zł. Program podlegał współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;</p> <p>3) Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów <i>Salmonella</i> w stadach niosek gatunku kura (<i>Gallus gallus</i>)” na lata 2014-2016 (Dz. U. poz. 93). Zadaniem krajowego programu zwalczania niektórych serotypów <i>Salmonella</i> w stadach kur niosek gatunku <i>Gallus gallus</i> jest osiągnięcie odpowiedniego celu unijnego ograniczenia rozprzestrzeniania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych. Szacunkowy koszt programu na 2014 r. wyniósł 13 319 234,58 zł. Program podlegał współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;</p> <p>4) Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2014 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów <i>Salmonella</i> w stadach brojlerów gatunku kura (<i>Gallus gallus</i>)” na lata 2014-2016 (Dz. U. poz. 92). Celem programu było osiągnięcie w odniesieniu do stad brojlerów gatunku kura (<i>Gallus gallus</i>) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ograniczenia maksymalnej wartości procentowej stad brojlerów z wynikiem dodatnim badania na obecność <i>Salmonella Enteritidis</i> i <i>Salmonella Typhimurium</i>. Szacunkowy koszt programu w 2014 r. wynosi 91 201,40 zł. Program podlegał</p>	

współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;

5) Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2014 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na lata 2014-2016 (Dz. U. poz. 233).
Zadaniem krajowego programu zwalczania choroby odzwierzęcej i odzwierzęcego czynnika chorobotwórczego było osiągnięcie odpowiedniego celu unijnego ograniczenia rozprzestrzeniania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych. W odniesieniu do celu unijnego ograniczenia częstości występowania serotypów *Salmonella* w dorosłych stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus* przewidywano ograniczenie występowania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej maksymalnej wartości procentowej dorosłych stad, o liczebności co najmniej 250 sztuk drobiu, z dodatnim wynikiem badań laboratoryjnych w kierunku *Salmonella* Enteritidis, *Salmonella* Typhimurium, w tym jednofazowej *Salmonella* Typhimurium o wzorze antygenowym 1,4,[5],12:i:-, *Salmonella* Hadar, *Salmonella* Infantis, *Salmonella* Virchow do 1% lub poniżej tej wartości. Szacunkowy koszt programu na 2014 r. wyniósł 9 040 472,93 zł. Program podlegał współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;

6) Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2014 r. w sprawie wprowadzenia programu wieloletniego wykrywania występowania zakażeń wirusem choroby niebieskiego języka na lata 2014-2016 (Dz. U. poz. 91).
Powyższy program obejmuje co najmniej bierny nadzór kliniczny oraz aktywny nadzór laboratoryjny, przy czym bierny nadzór kliniczny obejmuje czynności podjęte w celu wykrycia lub wykluczenia choroby niebieskiego języka po zgłoszeniu do powiatowego lekarza weterynarii wszelkich podejrzeń wystąpienia tej choroby. Program ma na celu:
- stwierdzenie braku występowania serotypu BTV-8 lub innych serotypów wirusa choroby niebieskiego języka;
- wykrycie ewentualnych dowodów przenoszenia wirusa choroby niebieskiego języka przez losowe badania laboratoryjne (serologiczne) prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
Szacunkowy koszt programu na 2014 r. wyniósł 455.386,49 zł. Program podlegał współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;

7) Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia programu zwalczania gąbczastej encefalopatii bydła na 2014 r. (Dz. U. poz. 1724).
Celem realizacji programu zwalczania gąbczastej encefalopatii bydła (Bovine spongiform encephalopathy - BSE) na 2014 r. było wykrycie każdego przypadku gąbczastej encefalopatii bydła w populacji bydła w Rzeczypospolitej Polskiej. Prowadzenie badań jest nieodzownym elementem systemu kontroli przenośnych gąbczastych encefalopatii przeżuwaczy (TSE). Wprowadzenie tego Programu umożliwiło ponadto podwyższenie wieku bydła poddawanego ubojowi badanemu w kierunku gąbczastej encefalopatii bydła. Szacunkowy koszt programu na 2014 r. wyniósł 4 030 561 zł. Program podlegał współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;

8) Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia programu mającego na celu poszerzenie wiedzy o ryzyku wystąpienia chorób zakaźnych w rodzinach pszczelich (Dz. U. poz. 1577).
Celem bezpośrednim ww. programu było poszerzenie wiedzy o ryzyku wystąpienia chorób zakaźnych pszczół, takich jak: nosemoza, chroniczny paraliż pszczół (CBPV), mały chrząszcz ulowy (*Aethina tumida*), roztocze *Tropilaelaps*, a także określenie rzeczywistej prevalencji takich chorób pszczół, jak: zgnilec amerykański, zgnilec europejski i waroza, w pasiekach

zlokalizowanych na obszarze województwa lubelskiego. Celem pośrednim była ocena sytuacji epizootycznej w odniesieniu do ww. chorób zakaźnych pszczół na obszarze województwa lubelskiego (jako regionu reprezentatywnego dla terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli chodzi o strukturę pszczelarską), a na podstawie przedmiotowych wyników - ocena sytuacji epizootycznej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Szacunkowy koszt programu na 2014 r. wyniósł 329 358,52 zł. Program podlegał współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;

9) Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 lutego 2014 r. w sprawie wprowadzenia programu zwalczania wścieklizny oraz programu mającego na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi grypę ptaków (Dz. U. poz. 297).

Celem realizacji programu zwalczania wścieklizny było obniżenie liczby przypadków wścieklizny u zwierząt dzikich. Natomiast celem programu nadzoru w zakresie grypy ptaków u drobiu było dostarczenie właściwym organom informacji o występowaniu wirusa grypy ptaków poprzez czynny i bierny nadzór nad nisko zjadliwą grypą ptaków oraz wysoce zjadliwą grypą ptaków. Szacunkowy koszt tych programów wyniósł odpowiednio 48 483 202,84 zł i 591 386,48 zł. Programy podlegały współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej;

10) Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 2012 r. w sprawie wprowadzenia programu zwalczania i monitorowania choroby Aujeszkyego u świń (Dz. U. poz. 1440).

Program był kontynuacją programu zwalczania choroby Aujeszkyego, realizowanego w latach 2008-2011 na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie wprowadzenia programu zwalczania choroby Aujeszkyego u świń (Dz. U. Nr 64, poz. 397, z późn. zm.).

Głównym celem programu było uwolnienie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od choroby Aujeszkyego u świń. W odniesieniu do terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zakładano, że cel ten może zostać osiągnięty w terminie do końca 2014 r. Działania prowadzone w ramach ww. programu miały na celu uwolnienie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od tej choroby oraz wpisanie Rzeczypospolitej Polskiej do załącznika I do decyzji Komisji 2008/185/WE z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie dodatkowych gwarancji w wewnątrzwspólnotowym handlu trzodą chlewną odnoszących się do choroby Aujeszkyego oraz kryteriów przekazywania informacji o tej chorobie. Szacunkowy koszt programu na 2014 r. wyniósł 40 833 271,37 zł. Przedmiotowy program nie podlegał współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej.

11) Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie wprowadzenia w 2014 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. poz. 996).

Program stanowił kontynuację programu realizowanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w roku 2013 i nie wprowadzał istotnych zmian co do sposobu ich prowadzenia. Celem rozwiązań przyjętych w rozporządzeniu była ochrona terytorium Rzeczypospolitej Polskiej poprzez:

- badania laboratoryjne przeprowadzane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- zakup mobilnych urządzeń służących do unieszkodliwienia zwłok zwierzęcych podejrzanych lub zakażonych afrykańskim pomorem świń,
- możliwość dokonania selektywnego uboju lub zabicia świń w strefie I A w przypadku wystąpienia choroby u dzików,
- nadzór bierny nad gospodarstwami w strefie I A,

	<p>- wzmocnienie środków bioasekuracji na drogowych przejściach granicznych z Białorusią (drogowe przejścia graniczne w: Kuźnicy Białostockiej, Bobrownikach, Kukurykach i Terespolu) i Ukrainą (drogowe przejście graniczne w Dorohusku),</p> <p>- prowadzenie kampanii informacyjnej dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną przez Inspekcję Weterynaryjną, związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego oraz pasz, rolników, myśliwych, władz samorządowych oraz społeczeństwa, mającej za zadanie podnieść świadomość oraz uwrażliwić społeczeństwo na zagrożenie, jakie wynika z wystąpienia przypadków ASF na terytorium Polski,</p> <p>- prowadzenie szkoleń dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną przez Inspekcję Weterynaryjną, związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego, pasz oraz rolników i myśliwych mających za zadanie przekazać wiedzę odnośnie afrykańskiego pomoru świń.</p> <p>Szacunkowy koszt programu na 2014 r. wyniósł 38.682.515,92 zł. Program podlegał współfinansowaniu ze środków pochodzących z Unii Europejskiej.</p> <p>Powyższe programy stanowią wykonanie upoważnienia zawartego w art. 57 ust. 3 lub art. 57 ust. 7 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2014 r. poz.1539, z późn. zm.). Programy wprowadzane na podstawie art. 57 ust. 7 ww. ustawy są zatwierdzane przez Komisję Europejską. Przedmiotowe programy stanowią kontynuację programów prowadzonych na terytorium Polski w latach poprzednich. Od dnia 24 stycznia 2014 r., w wyniku nowelizacji ww. ustawy, programy zwalczania chorób zakaźnych zwierząt są wprowadzane rozporządzeniami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.</p>
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	
inne	<p><i>Krajowy System Wykrywania Skażeń i Alarmowania</i></p> <p>W ramach konsolidacji poszczególnych elementów instytucjonalnych, zgodnie z §11 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 2013 r. w sprawie systemów wykrywania skażeń i powiadamiania o ich wystąpieniu oraz właściwości organów w tych sprawach (Dz. U. z 2013 r. poz. 96) w dniach 19-20 listopada 2014 roku został przeprowadzony trening Krajowego Systemu Wykrywania Skażeń i Alarmowania (KSWSiA). W ramach aktywowania Podsystemu Wczesnego Ostrzegania Sił Zbrojnych RP sprawdzeniu poddane zostały m.in. systemy nadzoru epizootycznego, fitosanitarnego, nadzoru nad bezpieczeństwem produktów pochodzenia zwierzęcego i paszami oraz nadzoru nad produktami rolno-spożywczymi nadzorowane przez ministra właściwego do spraw rolnictwa i rynków rolnych.</p> <p>Przedstawiciele MRiRW biorą bezpośredni udział w aktualizacji <i>Planu Współdziałania Jednostek Organizacyjnych Wchodzących w Skład Jednolitego Krajowego Systemu Wykrywania Skażeń i Alarmowania</i>, w kontekście zadań realizowanych przez resort rolnictwa.</p> <p><i>Program wieloletni „Ochrona zdrowia zwierząt i zdrowia publicznego” (MRiRW)</i></p> <p>Zgodnie z uchwałą nr 229/2013 Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 2013 r., w roku 2014 rozpoczęto trzecią edycję programu wieloletniego pn. „Ochrona zdrowia zwierząt i zdrowia publicznego” (na lata 2014-2018). Organem odpowiedzialnym za nadzór</p>

nad realizacją ww. programu jest minister właściwy do spraw rolnictwa zaś wykonawcą zadań realizowanych w tym programie i zleconych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach. Realizacja zadań programu wieloletniego ma charakter ciągły i służy określeniu statusu Polski w zakresie ważnych chorób zakaźnych zwierząt i zoonoz oraz określeniu statusu występowania zanieczyszczeń żywności zwierzęcego pochodzenia i środków żywienia zwierząt substancjami toksycznymi, co warunkuje możliwość prowadzenia handlu zwierzętami i żywnością pochodzenia zwierzęcego wewnątrz Unii Europejskiej, a także eksportu tych towarów do państw trzecich. Realizacja tych zadań ma kluczowe znaczenie dla Polski w Unii Europejskiej, w której ochrona zdrowia konsumenta i ochrona zdrowia zwierząt odgrywają niezwykle ważną rolę.

Program obejmuje cztery obszary badawcze z zakresu ochrony zdrowia publicznego i ochrony zdrowia zwierząt. Głównym celem programu jest zapewnienie bezpieczeństwa weterynaryjnego i bezpieczeństwa zdrowia publicznego w zakresie weterynarii. Zamierzony cel osiągnięto w ramach:

- 1) kontroli występowania substancji niedozwolonych w żywności zwierzęcego pochodzenia i substancji niepożądanych w paszach, poprzez m. in.:
 - a) ocenę zawartości promieniotwórczych izotopów cezu w żywności pochodzenia zwierzęcego,
 - b) badania nad występowaniem enterotoksyn gronkowcowych w żywności pochodzenia zwierzęcego,
 - c) ocenę wyników badań kontrolnych pasz w kierunku obecności organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- 2) oceny występowania chorób odzwierzęcych, poprzez m. in.:
 - a) ocenę zagrożenia występowania zakażeń wirusem Zachodniego Nilu,
 - b) ocenę sytuacji epidemiologicznej zakażeń *Salmonella* u zwierząt,
 - c) ocenę występowania włośni u świń i dzików na terenie Polski;
- 3) oceny stanu występowania chorób zakaźnych zwierząt, poprzez m. in.:
 - a) badanie i ocenę występowania zakażeń wirusem afrykańskiego pomoru świń (ASF) w populacji świń,
 - b) ocenę występowania choroby Mareka (MD) w populacjach ptaków w Polsce,
 - c) analizę epidemiologiczną zakażeń lentiwirusami małych przeżuwaczy u kóz;
- 4) szkolenia Inspekcji Weterynaryjnej (przeszkolono 1216 pracowników Inspekcji Weterynaryjnej).

Powyższy program uwzględnia aktualną europejską i światową sytuację epizootyczną, rezultaty badań prowadzonych w poprzednich edycjach programu wieloletniego oraz zadania określone przepisami UE. Wiele tematów jest kontynuacją zadań realizowanych w poprzednich programach wieloletnich. Z kolei pojawiające się w programie wieloletnim na lata 2014–2018 nowe elementy, jak i całkowicie nowe zadania, są związane ze zmieniającym się prawem Unii Europejskiej oraz przepisami krajowymi odnoszącymi się do monitorowania zagrożeń, a także pojawiającymi się nowymi zagrożeniami.

Poprzez realizację celów programu wieloletniego uzyskuje się aktualne dane dotyczące występowania najgroźniejszych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, dokonuje się oceny bezpieczeństwa żywności pochodzenia zwierzęcego oraz podnosi się kwalifikacje pracowników Inspekcji Weterynaryjnej.

Wydatki poniesione w 2014 r. na realizację programu wyniosły 14 084 628,77 zł.

Zadania laboratoriów referencyjnych (MRiRW)

W ramach ochrony zdrowia i dobrostanu zwierząt oraz zdrowia publicznego można wyróżnić działanie laboratoriów referencyjnych w zakresie kontroli urzędowych, które polegają na realizacji następujących zadań:

- a) współpracy ze wspólnotowymi laboratoriami referencyjnymi,
- b) koordynacji działań laboratoriów urzędowych odpowiedzialnych za analizę próbek,
- c) organizowaniu badań porównawczych pomiędzy krajowymi laboratoriami urzędowymi oraz zapewnieniu odpowiednich późniejszych zastosowań takich badań porównawczych,
- d) rozpowszechnianiu informacji przekazanych przez wspólnotowe laboratorium referencyjne dla właściwego organu i krajowych laboratoriów urzędowych,
- e) zapewnieniu wsparcia naukowego i technicznego dla Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie wykonywania skoordynowanych planów kontroli,
- f) gromadzeniu i przetwarzaniu danych dotyczących wyników badań laboratoryjnych.

Zadania laboratoriów referencyjnych realizowane są przez:

- 1) Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach (PIWet-PIB),
- 2) Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie (IZ-PIB) oraz
- 3) Instytut Ochrony Roślin – Państwowy Instytut Badawczy (IOR-PIB).

Działania te prowadzone są w sposób ustawiczny i mają na celu utrzymanie sprawnego systemu nadzorowanej diagnostyki laboratoryjnej chorób zwierząt, skażeń żywności i pasz.

Kontrole Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (MRiRW)

Zadania związane z nadzorem fitosanitarnym realizowane są przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa w zakresie określonym w ustawie z dnia 18 grudnia 2003r. *o ochronie roślin* (Dz. U. z 2014 r. poz. 621 z późn. zm.). Zgodnie z zapisami ustawy, pracownicy Inspekcji, w ramach nadzoru nad zdrowiem roślin, wykonują m.in. urzędowe działania w zakresie kontroli fitosanitarnej roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, podłoży i gleby oraz środków transportu, w miejscach uprawy, obrotu i wwozu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Kontrole te gwarantują właściwy stan fitosanitarny roślin i materiałów roślinnych, umożliwiającą obrót towarami roślinnymi na rynku polskim i międzynarodowym. Efektem działań było w 2014 r. przeprowadzenie 111 140 kontroli zdrowotności na obecność organizmów kwarantannowych i regulowanych. W wyniku tych kontroli wykryto 15 różnych organizmów w 959 miejscach produkcji. W odniesieniu do tych wykryć określone zostały, przez właściwego wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa, stosowne środki kwarantannowe.

Kierunek interwencji	2.5.3. Skuteczne i efektywne zarządzanie kryzysowe	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo obrony Narodowej	Sprawne państwo Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Zespół Zarządzania Kryzysowego MRiRW Realizując postanowienia ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. Nr 89, poz. 590, z późn. zm.), Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydał zarządzenie nr 17 z dnia 26.05.2014 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (ZZK), jako organu opiniodawczo-doradczego Ministra¹, którego zadaniem jest realizacja poniższych zagadnień:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) dokonywanie okresowej oceny zagrożeń dot. resortu rolnictwa na potrzeby Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego; 2) opiniowanie projektów Planu zarządzania kryzysowego MRiRW; 3) opiniowanie wykazu obiektów, instalacji i urządzeń wchodzących w skład infrastruktury krytycznej w ramach swoich właściwości; 4) wypracowywanie wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom. <p>W ramach swoich kompetencji ZZK w 2014 r. zajmował się przede wszystkim zagadnieniami związanymi z wystąpieniem na terenie kraju afrykańskiego pomoru świń oraz embarga nałożonego przez Rosję na eksport produktów rolno-spożywczych.</p> <p>Ponadto realizowane były zadania związane z:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wdrożeniem w resorcie rolnictwa systemu monitoringu sytuacji kryzysowych w oparciu o opracowany w Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra RiRW Raport Okresowy; 2) aktualizacją zdarzeń kryzysowych wynikających z siatki bezpieczeństwa ZZK w MRiRW (tabelaryczna forma zadań i obowiązków uczestników zarządzania kryzysowego w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, opracowana w ZON na podstawie siatki bezpieczeństwa będącej elementem Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego); 3) aktualizacją procedur reagowania kryzysowego; 4) realizacją zarządzenia nr 74 Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 października 2011 r. w sprawie wykazu przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego (zarządzenie jest implementacją Systemu Reagowania Kryzysowego NATO 	

/NATO *Crisis Response System* – NCRS/, który jest sojuszniczym kompleksowym narzędziem usprawniającym proces zarządzania kryzysowego. Część zadań realizowanych w ramach ww. zarządzenia oparta jest o niejawnie załączniki do ww. zarządzenia);

- 5) aktualizacją Częstkowego Raportu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o Zagrożeniach (dokument ustawowy podlegający co 2 letniej aktualizacji);
- 6) aktualizacją Planu Zarządzania Kryzysowego w działach kierowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dokument ustawowy podlegający co 2 letniej aktualizacji);
- 7) Informacjami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej w działach administracji rządowej: rolnictwo, rozwój wsi, rynki rolne, rybołówstwo (dokument ustawowy podlegający co 2 letniej aktualizacji);
- 8) przygotowaniem resortu rolnictwa do realizacji zadań wynikających z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 2013 r. w *sprawie systemów wykrywania skażeń i powiadamiania o ich wystąpieniu oraz właściwości organów w tych sprawach*.

Cel szczegółowy:

Cel 3. Bezpieczeństwo żywnościowe

Priorytet:

3.1. Utrzymanie i poprawa jakości bazy produkcyjnej rolnictwa i rybactwa

Kierunek interwencji	3.1.1. Utrzymanie gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) Podstawowym narzędziem WPR służącym utrzymaniu gruntów w dobrej kulturze rolnej, rozumianej jako prowadzenie produkcji albo zachowanie gruntów w gotowości do produkcji przy równoczesnym uwzględnieniu wymogów dotyczących ochrony środowiska, jest system wsparcia bezpośredniego. Co do zasady płatności bezpośrednie mają formę wsparcia odłączonego od produkcji i przysługują do gruntów użytkowanych rolniczo, tj. gruntów, na których prowadzona jest produkcja z zachowaniem norm dobrej kultury rolnej, albo gruntów utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej bez prowadzenia produkcji.</p> <p>Szczególną rolę w systemie wsparcia bezpośredniego odgrywają więc normy i wymogi zasady wzajemnej zgodności. Przyznanie rolnikom płatności bezpośrednich, a także płatności w ramach działań II osi Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 tj. płatności rolnośrodowiskowych, płatności na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) oraz płatności do zalesiania gruntów rolnych, uzależnione jest od spełnienia norm i wymogów zasady wzajemnej zgodności, obejmującej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ utrzymanie gruntów wchodzących w skład gospodarstwa w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR) oraz ➤ podstawowe wymogi z zakresu zarządzania. <p>Celem Dobrej Kultury Rolnej jest właściwe zarządzanie glebą poprzez przestrzeganie norm dotyczących:</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przeciwdziałania erozji gleby, ➤ ograniczania degradacji substancji organicznej, ➤ przeciwdziałania zmianom struktury gleby, ➤ zachowania i ochrony siedlisk roślin i zwierząt, ➤ zarządzania zasobami wodnymi w rolnictwie i ochrony wody. <p>Normy DKR obowiązujące w 2014 r. zostały określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie minimalnych norm (Dz.U. Nr 39, poz. 211 z późn. zm.).</p> <p>W trakcie kampanii roku 2014 o płatności bezpośrednie ubiegało się ponad 1,35 mln rolników. Powierzchnia objęta tym wsparciem wynosi ok. 14 mln ha. Z tytułu płatności bezpośrednich za 2014 r. wypłacono ogółem (razem środki unijne i krajowe) ok. 14,01 mld zł (bez uwzględnienia zwrotu środków z tytułu dyscypliny finansowej).</p> <p>Ponadto, działaniem sprzyjającym utrzymaniu gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej i jednocześnie służącym zachowaniu tych gruntów w gotowości do produkcji przy równoczesnym uwzględnieniu wymogów środowiska jest działanie „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)” objęte PROW 2007-2013. Głównym celem tego działania, (które było realizowane na podobnych zasadach również w 2014 r.) jest zapewnienie ciągłości rolniczego użytkowania ziemi oraz utrzymanie żywotności obszarów wiejskich. Wsparcie w ramach tego działania ma charakter dopłat wyrównawczych kompensujących istniejące na tych obszarach utrudnienia w stosunku do obszarów poza obszarami ONW. Płatności rekompensują więc rolnikom utracone dochody i dodatkowe koszty związane z niedogodnościami danego obszaru. Realizacja tego działania zapobiega wyludnianiu się obszarów wiejskich zakwalifikowanych jako obszary ONW, zatraceniu rolniczego charakteru tych obszarów oraz wiążącymi się z tym konsekwencjami społecznymi, gospodarczymi i środowiskowymi. Wsparciem w ramach ww. działania w roku 2014 objęto wsparciem powierzchnię 7,40 mln ha (powierzchnia wnioskowana w kampanii 2014). W 2014 roku z budżetu PROW 2007-2013 zrealizowano płatności dla 411,67 tys. beneficjentów na kwotę 638,52 mln zł, natomiast w ramach budżetu PROW 2014-2020 zrealizowano płatności dla 255,20 tys. beneficjentów na kwotę 660,62 mln zł.</p> <p>W 2014 r. nabór nowych wniosków w ramach płatności ONW przeprowadzony został według zasad obowiązujących w PROW 2007-2013 z tą różnicą, iż rolnicy składający po raz pierwszy wnioski o płatności ONW w 2014 r. i kolejnych latach, nie byli zobowiązani do prowadzenia przez 5 lat działalności rolniczej na obszarach ONW.</p>
inne	

Kierunek interwencji	3.1.2. Utrzymanie żywotnych ekonomicznie gospodarstw rolnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Projekt ustawy o Funduszu Wzajemnej Pomocy w Stabilizacji Dochodów Rolniczych (MRiRW) W 2014 r. trwały prace nad projektem ustawy o Funduszu Wzajemnej Pomocy w Stabilizacji Dochodów Rolniczych, ze środków którego będą wypłacane rekompensaty producentom rolnym, zbywającym swoje produkty rolne, w przypadku m.in. obniżenia dochodów w gospodarstwie rolnym, rybackim lub dziale specjalnym produkcji rolnej powyżej 30 % w stosunku do średniego rocznego dochodu z ostatnich trzech lat lub trzech lat w ramach ostatnich pięciu lat, z wyłączeniem wartości najwyższej i najniższej; z uwzględnieniem otrzymanych odszkodowań i rekompensat. Wpłata rekompensat z Funduszu będzie następowała na skutek spadku dochodu producenta rolnego spowodowanego:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) skutkami niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, których ryzyko wystąpienia nie obejmuje ubezpieczenie obowiązkowe na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, tj. z wyjątkiem spowodowanych przez powódź, suszę, grad, ujemne skutki przezimowania lub przymrozki wiosenne i które pogarszają warunki prowadzenia produkcji rolniczej, b) w wyniku wprowadzenia środków związanych z zagrożeniem wystąpienia lub wystąpieniem chorób zakaźnych zwierząt lub chorób roślin, c) w wyniku spadku cen produktów rolnych uzyskiwanych przez producenta rolnego, d) w wyniku wystąpienia niezależnych od producentów rolnych ograniczeń w handlu międzynarodowym. <p>W projekcie ustawy o Funduszu Wzajemnej Pomocy w Stabilizacji Dochodów Rolniczych uzależniono możliwość ubiegania się o rekompensaty z tytułu obniżenia dochodów w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej od złożenia przez producenta rolnego oświadczenia o prowadzeniu ewidencji przychodów i rozchodów albo księgi rachunkowej. Projekt został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 7 stycznia 2015 r., zaś do Sejmu RP wpłynął w dniu 14 stycznia br.</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) W roku 2014 stosowane były następujące rodzaje płatności bezpośrednich: jednolita płatność obszarowa, płatność do pomidorów, płatność do owoców miękkich, płatność cukrowa, płatność do krów, płatność do owiec, specjalna płatność obszarowa do</p>	

	<p>powierzchni upraw roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych, płatność do surowca tytoniowego wysokiej jakości oraz wsparcie krajowe: płatność niezwiązana do chmielu, płatność niezwiązana do skrobi ziemniaczanej i płatność niezwiązana do tytoniu. Kwota zrealizowanych płatności bezpośrednich za kampanię 2014 wyniosła ok. 14,2 mld zł.</p> <p>Ponadto, utrzymanie żywotnych ekonomicznie gospodarstw rolnych w 2014 r. realizowane było również m.in. poprzez wdrażanie działania <i>Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)</i> objętego PROW 2007-2013 (patrz opis w pkt 3.1.1.).</p> <p>Głównym celem wdrażanego w ramach PROW 2007-2013 działania 112 <i>Ułatwianie startu młodym rolnikom</i> jest stymulowanie zmian strukturalnych w sektorze rolnym przez ułatwienie przejmowania lub zakładania gospodarstw rolnych przez osoby młode o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych. Liczba beneficjentów działania w 2014 r. wynosiła 2 248, a wydatkowano ogółem środki na kwotę 224 625 tys. zł, w tym 168 468 750 zł ze środków EFFROW.</p> <p>Głównym celem działania 121 <i>Modernizacja gospodarstw rolnych</i> jest zwiększenie efektywności gospodarstw rolnych przez lepsze wykorzystanie czynników produkcji, w tym wprowadzenie nowych technologii produkcji, poprawę jakości produkcji, różnicowanie działalności rolniczej, a także zharmonizowanie warunków produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego, higieny produkcji oraz warunków utrzymania zwierząt. Celem działania jest również zapewnienie producentom rolnym prowadzącym produkcję mleczarską możliwości dostosowania się do zmieniających się warunków, w związku z przewidzianym wygaśnięciem systemu kwot mlecznych w roku 2015. W 2014 r. wydatki w ramach działania wynosiły 1 067 260 172,28 zł, w tym 800 435 609,22 zł ze środków EFFROW, a trafiły one do 9 254 beneficjentów.</p>
inne	<p><i>Kredytowanie rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego (MRiRW)</i></p> <p>Na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. Nr 22, poz.121, z późn. zm.), w 2014 r. kontynuowana była pomoc w formie dopłat do oprocentowania kredytów bankowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie i przetwórstwie produktów rolnych (w tym przeznaczonych na modernizację i poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych) oraz na wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, w których wystąpiły szkody spowodowane przez suszę, grad, deszcz nawalny, ujemne skutki przezimowania, przymrozki wiosenne, powódź, huragan, piorun, obsunięcie się ziemi lub lawiny, a także udzielane były poręczenia spłaty kredytów studenckich dla młodzieży wiejskiej.</p> <p>Na dopłaty do oprocentowania i częściową spłatę kredytów inwestycyjnych w 2014 r. wydatkowano kwotę ok. 333,8 mln zł. W 2014 r. banki udzieliły ogółem 5 433 kredytów inwestycyjnych na łączną kwotę 1 555,2 mln zł, w tym na zakup 11,8 tys. ha gruntów rolnych w kwocie 296,5 mln zł, zakup, budowę modernizację i remont budynków – w kwocie 627 mln zł, zakup 5 794 maszyn, urządzeń i ciągników – w kwocie 393 mln zł, zakup 233 szt kompletnych linii technologicznych – w kwocie 40,7 mln zł.</p> <p>Na dopłaty do oprocentowania kredytów na wznowienie produkcji wydatkowano kwotę ok. 23 mln zł. W 2014r. banki udzieliły łącznie 5 214 kredytów na wznowienie produkcji na kwotę 244 001,2 tys. zł, z tego: 16 kredytów inwestycyjnych na kwotę 627,5 tys. zł i 5 198 kredytów obrotowych na kwotę 243 373,7 tys. zł.</p> <p><i>Dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich (MRiRW)</i></p> <p>Od roku 2006 funkcjonuje w Polsce system ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, na podstawie ustawy z dnia 7</p>

	<p>lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 150, poz. 1248, z późn. zm.). Zgodnie z ww. ustawą z budżetu państwa stosowane są dopłaty do składek należnych od producentów rolnych z tytułu zawarcia z zakładami ubezpieczeń umów ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.</p> <p>W 2014 r. zakłady ubezpieczeń zawarły 142 918 umów ubezpieczenia, w tym 142 492 umów ubezpieczenia upraw rolnych oraz 426 umów ubezpieczenia zwierząt gospodarskich. Dopłaty z budżetu państwa do składek producentów rolnych z tytułu zawarcia ww. umów ubezpieczenia wyniosły 161 464,7 tys. zł, w tym z tytułu ubezpieczenia upraw rolnych 161 117,4 tys. zł oraz 347,3 tys. zł z tytułu ubezpieczenia zwierząt gospodarskich.</p>
--	--

Kierunek interwencji	3.1.3. Optymalizacja bazy genetycznej produkcji roślinnej, zwierzęcej i rybackiej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	<p>Prace nad programami wieloletnimi (MRiRW) W 2014 r. kontynuowano prace nad ustanowieniem programów wieloletnich na lata 2015-2020:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Tworzenie naukowych podstaw postępu biologicznego i ochrona roślinnych zasobów genowych źródłem innowacji i wsparcia zrównoważonego rolnictwa oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju”; 2. „Działania na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego”. <p>W ramach pierwszego programu zaplanowano zadania Obszaru 1 „Ochrona Zasobów Genowych Roślin Użytkowych”, a także zadania Obszaru 2 „Zwiększanie wartości użytkowej roślin poprzez poszerzanie ich puli genetycznej i wdrażanie postępu biologicznego z przeznaczeniem na różne cele”. Natomiast w ramach drugiego programu planuje się realizację Obszaru 1 „Postęp biologiczny”. Postęp biologiczny w produkcji ogrodniczej to tworzenie i wprowadzanie do uprawy towarowej nowych odmian i gatunków roślin dostarczających plony o cechach lepiej odpowiadających wymaganiom producentów, konsumentów i przetwórców oraz pozwalających na dostosowanie do zmian klimatu i lepsze wykorzystanie warunków przyrodniczych. Planowane zadania mają na celu stworzenie potencjału do dywersyfikacji surowców roślinnych dla potrzeb współczesnej gospodarki. Przewiduje się, że efektem końcowym prowadzonych prac będzie wdrożenie do uprawy odmian roślin o nowej jakości (zboża, ziemniaki, strączkowe, burak cukrowy, kukurydza), strategicznych dla produkcji żywności i paszy, do sanitacji środowiska i do produkcji energii.</p>	
legislacyjne	<p>Regulacja kwestii stawek dotacji przedmiotowych (MRiRW) W dniu 3 czerwca 2014 r. wydano Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające rozporządzenie w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz. U. poz. 796).</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Dotacje na postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej (MRiRW) Optymalizacja bazy genetycznej produkcji zwierzęcej jest realizowana poprzez zapewnienie stabilnych warunków do realizacji programów hodowlanych poszczególnych ras zwierząt gospodarskich oraz realizację działań wspomagających postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej. Wsparcie to jest niezbędne dla zapewnienia ciągłości prowadzenia ksiąg hodowlanych zwierząt gospodarskich oraz oceny wartości użytkowej i hodowlanej tych zwierząt, upowszechniania wyników tych ocen wszystkim hodowcom, którzy na ich podstawie mogą podejmować właściwe decyzje o wyborze konkretnych zwierząt na rodziców</p>	

	<p>następnego pokolenia. Jedną z form dofinansowania hodowli zwierząt gospodarskich: bydła, koni, świń, owiec, kóz, drobiu, zwierząt futerkowych i pszczół, są dotacje przedmiotowe z budżetu państwa na postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej. Wydatki te w 2014 r. wyniosły 100 059 113,94 zł.</p> <p>Dotacje na postęp biologiczny w produkcji roślinnej (MRiRW) MRiRW udziela dotacji na dofinansowanie kosztów postępu biologicznego w produkcji roślinnej. Dotacja przyznawana jest na wniosek podmiotu i organizacji badawczej, na okres jednego roku. W roku 2014 wydatki te wyniosły 12 317 957,87 zł.</p> <p>Działania w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) W programie rolnośrodowiskowym w latach 2007-2013 ochrona zasobów genetycznych roślin realizowana była poprzez Pakiet 6: „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie”, który dzielił się na cztery warianty, z których każdy obejmował inny sposób ochrony bądź grupę roślin. Brane były pod uwagę relikty, zaniechane w uprawie gatunki roślin rolniczych i warzywnych (krzycy, owsa szorstkiego, pszenicy samopszy i płaskurki, sałaty szparagowej, soczewicy jadalnej, lędzwanu siewnego, komonicy błotnej, pasternaku, nostryka białego i lnicznika siewnego), a także stare odmiany drzew owocowych. Celem pakietu była ochrona zasobów genetycznych poprzez utrzymywanie w gospodarstwach tych zagrożonych wyginięciem gatunków lub odmian, stanowiących nasze dziedzictwo historyczne, a jednocześnie cechujących się szczególnymi walorami smakowymi. W 2014 r. złożono 4,0 tys. wniosków (nowych i kontynuacyjnych) z deklarowaną powierzchnią 54,3 tys. ha na kwotę 34,6 mln PLN.</p>
inne	<p>Program wieloletni „Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania” (MRiRW) W celu zapewnienia stabilnych warunków do realizacji tematów badawczych wspomagających postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej, realizowany jest Program wieloletni „Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania” na lata 2011-2015, finansowany w ramach dotacji celowych z budżetu państwa. Zgodnie z uchwałą Nr 46/2011 Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2011 r. program jest realizowany przez Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy. Celem głównym programu jest zapewnienie postępu biologicznego w hodowli zwierząt gospodarskich i produkcji zwierzęcej przez tworzenie warunków do prowadzenia oraz powszechnego dostępu i korzystania z wyników oceny wartości hodowlanej i użytkowej zwierząt gospodarskich oraz biologicznych, technologicznych i środowiskowych uwarunkowań rozwoju produkcji zwierzęcej, a także informacji o wartości pokarmowej środków żywienia tych zwierząt i ich jakości, z uwzględnieniem racjonalnego sposobu korzystania ze środowiska przy zachowaniu bogatej bioróżnorodności zwierząt gospodarskich.</p> <p>Badania realizowane w ramach programu podzielone są na cztery obszary tematyczne, przy czym optymalizacja bazy genetycznej w produkcji zwierzęcej jest w szczególności celem badań wykonywanych w ramach obszaru tematycznego „Genomiczne i biotechnologiczne podstawy hodowli zwierząt gospodarskich i produkcji zwierzęcej”. Badania realizowane w ramach tego obszaru tematycznego oddziałują przede wszystkim na efektywność rolnictwa, w tym hodowlę i produkcję zwierzęcą oraz produkcję żywności, dzięki postępowi możliwemu do osiągnięcia po zastosowaniu na przykład analizy genomowej w ocenie</p>

wartości hodowlanej zwierząt gospodarskich, czy też metod biotechnicznych i biotechnologicznych będących gwarantem rozwoju nowoczesnego rolnictwa.

Ponadto, w celu zapewnienia odpowiednich warunków środowiskowych pozwalających na ujawnienie posiadanego potencjału genetycznego zwierząt gospodarskich, w ramach programu realizowane są badania w ramach obszaru tematycznego „Poprawa dobrostanu zwierząt gospodarskich oraz monitorowanie jakości pasz jako elementu bezpieczeństwa żywności i ochrony środowiska”. Z efektów badań wykonanych w ramach tego obszaru tematycznego na szczególną uwagę zasługuje przeanalizowanie 12 czynników z obszarów środowiska bytowego zwierząt gospodarskich, w tym m.in. dostępu do paszy, parametrów mikroklimatu (temperatura, wilgotność, prędkość powietrza), systemów oświetlenia, możliwości realizacji potrzeb behawioralnych, mających wpływ na cechy funkcjonalne i użytkowe tych zwierząt, a w konsekwencji także na jakość produktów pozyskiwanych od tych zwierząt oferowanych konsumentowi.

Wydatki na realizację programu wieloletniego w 2014 r. wyniosły 9 899 894,11 zł. W ramach tych wydatków na realizację zadań z obszaru tematycznego „Genomiczne i biotechnologiczne podstawy hodowli zwierząt gospodarskich i produkcji zwierzęcej” przewidziano ogółem kwotę 3 397 tys. zł, a na realizację badań w ramach obszaru tematycznego „Poprawa dobrostanu zwierząt gospodarskich oraz monitorowanie jakości pasz jako elementu bezpieczeństwa żywności i ochrony środowiska” przewidziano ogółem 1 687 tys. zł.

Pozostałe programy wieloletnie (MRiRW)

W celu zapewnienia stabilnych warunków do realizacji tematów badawczych wspomagających postęp biologiczny zarówno w produkcji zwierzęcej jak i roślinnej instytuty podległe MRiRW realizowały m.in. następujące programy wieloletnie:

- „Rozwój zrównoważonych metod produkcji ogrodniczej w celu zapewnienia wysokiej jakości biologicznej i odżywczej produktów ogrodniczych oraz zachowania bioróżnorodności środowiska i ochrony jego zasobów” na lata 2008-2014 realizowany przez Instytut Ogrodnictwa. Wydatki na realizację programu wieloletniego w 2014 r. wyniosły 5 855 777,62 zł.
- „Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach” na lata 2011-2015 realizowany przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach. Wydatki na realizację programu wieloletniego w 2014 r. wyniosły 6 871 449,10 zł.

W roku 2014 zatwierdzono monografię, stanowiącą końcowy raport z realizacji zakończonego w 2013 r. programu wieloletniego „Ulepszanie Roślin dla Zrównoważonych AgroEkoSystemów, Wysokiej Jakości Żywności i Produkcji Roślinnej na Cele Nieżywnościowe” na lata 2008-2013, koordynowanego przez Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – PIB z siedzibą w Radzikowie. W wyniku prac prowadzonych w obszarze 1 programu w roku 2014 przechowywanych jest blisko 100 tys. genotypów roślin uprawnych, z czego w postaci nasion – 83 tys., w postaci bulw – 600, w kolekcjach polowych ponad 12 tys., a także w kolekcjach szklarniowych – 1, 5 tys., *in vitro* – 2 tys. oraz w ciekłym azocie ponad 200.

Ochrona zasobów genetycznych organizmów wodnych (MRiRW)

Ochrona zasobów genetycznych organizmów wodnych, takich jak ryby, realizowana jest poprzez wiele różnych działań. Materiał

genetyczny ryb hodowlanych, tj. zasoby genetyczne rodzin pstrąga tęczowego oraz wybranych linii karpia, są chronione od kilkunastu lat zgodnie z Programami ochrony zasobów genetycznych dla tych gatunków. W ramach tych programów chroniono i utrzymywano tarlaki i selekty, wykonywano prace selekcyjne oraz utworzono bank nasienia ryb. W trosce o ochronę populacji ryb dziko żyjących zagrożonych wyginięciem oraz gatunków ryb restytuowanych zakres działań ochronnych został uzupełniony i rozszerzony przez Instytut Rybactwa Śródlądowego (IRS). Opracowano Program ochrony zasobów genetycznych ryb, którego celem jest zachowanie oryginalnych genotypów ryb hodowlanych jak i gatunków dzikich zagrożonych wyginięciem, a także budowanie właściwej polimorficzności gatunków restytuowanych. Program ma również za zadanie umożliwić wypracowanie oraz wdrożenie zasad współpracy i wymiany informacji pomiędzy jednostkami realizującymi programy ochrony ex i in situ zagrożonych i restytuowanych gatunków ryb dziko żyjących. W omawiany kierunek interwencji SZRWRiR wpisuje się Środek 2.2 Działania wodno-środowiskowe w zakresie ochrony zasobów genetycznych ryb, realizowany w ramach Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”. Środki finansowe na działania w zakresie ochrony zasobów genetycznych ryb, otrzymało 5 podmiotów na utrzymanie linii hodowlanych karpia, stad zarodowych siei i troci jeziorowej.

Ochrona zasobów genetycznych ryb, takich jak troć, łosoś, certa czy sieja wędrowna, realizowana jest także poprzez programy restytucji populacji ryb zagrożonych wyginięciem, w tym w ramach programu „Zarybianie polskich obszarów morskich” realizowanym przez IRS i Zespół do spraw Zarybiania. Program ten ma na celu prowadzenie zarybień materiałem zarybieniowym pozyskanym od tarlaków, po jego wychowaniu z ikry, z zachowaniem zasad bioróżnorodności i zmienności genetycznej oraz ochrony przed mieszaniem populacji. Gospodarka zarybieniowa wspomaga produkcję materiału zarybieniowego rzadkich gatunków ryb (wędrownych, dwuśrodowiskowych), zapewniając ochronę zasobów genetycznych, a także umożliwia osiągnięcie dodatkowej produkcji z gospodarstw, w których ryby są hodowane. Działania zarybieniowe w ramach „Zarybiania polskich obszarów morskich” finansowane są z budżetu państwa w wysokości ok. 5 mln zł rocznie.

Priorytet:

3.2. Wytwarzanie wysokiej jakości, bezpiecznych dla konsumentów produktów rolno-spożywczych

Kierunek interwencji	3.2.1. Rozwój i wdrażanie systemów jakości żywności	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	<p>Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014-2020 (MRiRW) Biorąc pod uwagę bardzo duże znaczenie przypisywane do rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce, w 2014 r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przygotowało „<i>Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014-2020</i>”. Przedstawia on działania jakie powinny być podejmowane i realizowane przez MRiRW, jednostki podległe lub nadzorowane w celu osiągnięcia wytyczonych celów. Celem głównym „<i>Ramowego Planu Działań</i>” jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Dążenie do osiągnięcia celu głównego będzie realizowane przez działania przypisane do siedmiu celów szczegółowych:</p> <ol style="list-style-type: none">I. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku;II. Stymulowanie rozwoju przetwórstwa produktów ekologicznych;III. Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznychIV. Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej;V. Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego;VI. Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego;VII. Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych.	
legislacyjne	<p>Zmiana ustawy o rolnictwie ekologicznym (MRiRW) W dniu 5 grudnia 2014 r. przyjęto ustawę o zmianie ustawy o rolnictwie ekologicznym. Celem ustawy było w szczególności wprowadzenie ułatwień i uproszczeń dla rolników prowadzących produkcję ekologiczną, upoważnionych jednostek certyfikujących oraz organów administracji publicznej odpowiedzialnych za ten sektor rolnictwa. Celem nowelizowanej ustawy jest ponadto wdrożenie obowiązujących przepisów europejskich do porządku prawnego oraz realizacja zaleceń pokontrolnych Food and Veterinary Office (FVO) z kontroli przeprowadzonej w Polsce w 2012 r. Aby zrealizować powyższe cele zaproponowano wprowadzenie możliwości przyznania zgody w drodze rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na zastosowanie horyzontalnie odstępstw od zasad produkcji ekologicznej – rozwiązanie oznacza zmniejszenie obciążeń dla producentów ekologicznych i odciążenie administracji. Na podstawie ustawy zredukowano również</p>	

	<p>obowiązki w zakresie przekazywania informacji o producentach ekologicznych – oznacza to zmniejszenie obciążeń administracyjnych w jednostkach certyfikujących przez zredukowanie obowiązków informacyjnych.</p> <p>Ustawa wprowadza zmiany w procedurze składania wykazu przekazywanego przez jednostki certyfikujące do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na potrzeby wsparcia udzielanego im z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, co ma poprawić jakość otrzymywanych danych i usprawnić wypłatę wsparcia. W celu usprawnienia systemu nadzoru wprowadzono także możliwość dostępu do danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dla Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz jednostek certyfikujących.</p> <p>Ustawa wprowadza również bardzo duże uproszczenia w systemie potwierdzania kompetencji inspektorów rolnictwa ekologicznego - egzamin na inspektora będzie jednorazowym i bezterminowym a inspektorzy będą podnosić swoje kompetencje poprzez szkolenia organizowane przez jednostki certyfikujące. W ramach wprowadzanych zmian doprecyzowano zadania Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych dotyczące sprawowania kontroli nad producentami kontrolowanymi przez jednostkę certyfikującą, której cofnięto w całości lub części prawo do przeprowadzania kontroli w rolnictwie ekologicznym. Wprowadzono także możliwość dla Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych wstrzymania w jednostce certyfikującej naboru nowych zgłoszeń podjęcia działalności w rolnictwie ekologicznym. Przewidziano wprowadzenie nowego mechanizmu przekazywania przez jednostki certyfikujące informacji o producentach ekologicznych przechodzących pod kontrolę innej jednostki. Zmiany te powinny poprawić ochronę interesów producentów ekologicznych.</p> <p>Wprowadzono również możliwość wskazania w drodze rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi laboratoriów urzędowych i referencyjnych w zakresie rolnictwa ekologicznego. Określone będą również zasady przekazywania do organów nadzoru danych i informacji o wynikach w ramach prowadzonych przez te laboratoria analiz. Rozwiązania te mają podnieść wiarygodność i porównywalność wyników z próbek pochodzących od kontrolowanych producentów ekologicznych.</p> <p>Nowe rozwiązania oznaczają zmniejszenie obciążeń dla producentów ekologicznych wytwarzających ekologiczną żywność wysokiej jakości oraz podniesienie efektywności systemu kontroli i w produkcji ekologicznej.</p>
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Dotacje przedmiotowe dla rolnictwa ekologicznego (MRiRW) Poniesione wydatki na dotacje przedmiotowe na dofinansowanie rolnictwa ekologicznego w 2014 r. wyniosły 4 418 649,52 zł.</p> <p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) Działanie PROW 2007-2013 132 <i>Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności</i> ma na celu poprawę jakości produkcji przez wsparcie rolników uczestniczących w dobrowolnych systemach dotyczących jakości żywności w systemach wspólnotowych - System Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych, System Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności oraz rolnictwa ekologicznego, a także w systemach krajowych: Integrowana Produkcja, Jakość Tradycja, System QMP¹, System Gwarantowanej Jakości Żywności (QAFP), System Jakości Wieprzowiny PQS (Pork Quality System). W ramach</p>

¹ System Quality Meat Program (QMP) uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 20 października 2008 r. zmienionej decyzjami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 stycznia 2011 r. oraz z dnia 30 września 2011r.

	działania 132 <i>Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności</i> w 2014 r. wypłacono 11 361 808,40 zł, w tym 8 520 487,03 zł ze środków EFRROW dla 12 144 beneficjentów.
inne	<p><i>Integrowana Produkcja Roślin (MRiRW)</i> Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 2013 r. <i>o środkach ochrony roślin</i> (Dz. U. z 2013 r., poz. 455, z późn zm.) jednym z krajowych systemów jakości żywności jest Integrowana Produkcja Roślin. System ten został utworzony w oparciu o przepisy ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. <i>o ochronie roślin</i> (Dz. U. z 2014 r. poz. 621, z późn. zm.), regulacje dot. systemu przeniesione zostały jednak do ustawy o środkach ochrony roślin jako jeden z elementów promowania integrowanej ochrony roślin. W związku ze zmianą przepisów, wprowadzono modyfikację w systemie Integrowanej Produkcji Roślin polegającą na umożliwieniu prowadzenia kontroli gospodarstw rolnych i wydawania certyfikatów przez podmioty certyfikujące upoważnione przez wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa. W 2014 r., stanowiącym okres przejściowy dla nowych regulacji, Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa upoważnił jednak wojewódzkich inspektorów do wykonywania działalności podmiotów w zakresie certyfikowania integrowanej produkcji roślin. W 2014 roku wydano 3 067 certyfikatów Integrowanej Produkcji Roślin, z czego 103 na uprawy prowadzone zgodnie z alternatywnymi programami ochrony roślin opracowanymi pod kątem wymagań i norm Federacji Rosyjskiej. Objętych tym systemem było 18 731,33 ha upraw.</p> <p><i>Projekty badawcze w zakresie rolnictwa ekologicznego (MRiRW)</i> W 2014 r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi sfinansowało 35 projektów badawczych w zakresie rolnictwa ekologicznego. Badania te są finansowane od 2004 r. i były realizowane przez uczelnie i szkoły wyższe a także resortowe instytuty. Badania dotyczyły warzywnictwa, sadownictwa, upraw polowych, produkcji zwierzęcej oraz przetwórstwa produktów roślinnych i zwierzęcych metodami ekologicznymi.</p> <p><i>Program Poznaj Dobrą Żywność (MRiRW)</i> Poprzez działania Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych podejmowane w Programie „Poznaj Dobrą Żywność” IJHARS przyczynia się do promowania krajowych produktów rolno-spożywczych. Program jest częścią polityki Unii Europejskiej służącej podniesieniu jakości oraz zwiększaniu różnorodności żywności na rynku wewnętrznym. Jego celem jest ułatwienie konsumentom dokonania wyboru produktów żywnościowych poprzez promowanie żywności o wysokiej i stabilnej jakości. Znak jakości „Poznaj Dobrą Żywność” przyznawany jest przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie art. 13 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 roku o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych po uzyskaniu opinii Głównego Inspektora JHARS, dotyczącej jakości handlowej produktów zgłoszonych do Programu. W 2014 r. Główny Inspektor JHARS wydał 241 opinii dotyczących produktów ubiegających się o wyróżnienie znakiem jakości „Poznaj Dobrą Żywność”. Wydane opinie najczęściej dotyczyły przetworów mlecznych, owocowych i warzywnych i mięsnych.</p> <p><i>Rejestracja nowych produktów w ramach systemów już istniejących w kraju i UE (MRiRW)</i> 1. W 2014 r. została zarejestrowana przez Komisję Europejską w systemie Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych</p>

	<p>Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności kolejna nazwa - „cebularz lubelski” - jako Chronione Oznaczenie Geograficzne.</p> <p>2. W 2014 r. trwały na poziomie krajowym prace nad wnioskiem o rejestrację nazwy „krupnioki śląskie” jako Chronionego Oznaczenia Geograficznego, który został przekazany Komisji Europejskiej w lutym 2015 r.</p>
--	--

Kierunek interwencji	3.2.2. Wsparcie wytwarzania wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych, w tym produktów wytwarzanych metodami integrowanymi, ekologicznymi oraz tradycyjnymi metodami produkcji z lokalnych surowców i zasobów oraz produktów rybnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p><i>Kształtowanie porządku prawnego unijnego i krajowego w zakresie systemów wysokiej jakości produktów wytwarzanych integrowanymi, ekologicznymi oraz tradycyjnymi metodami produkcji z lokalnych surowców i zasobów (MRiRW)</i></p> <p>1. W 2014 r. były kontynuowane prace legislacyjne nad założeniami do ustawy o zmianie ustawy <i>o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw</i> w zakresie uwzględnienia w polskim porządku prawnym rozwiązań rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych, poprawy funkcjonowania systemu oznaczeń geograficznych produktów rolnych i środków spożywczych oraz doprecyzowania przepisów obowiązującej ustawy. Założenia te zostały przyjęte przez Radę Ministrów na posiedzeniu w dniu 14 października 2014 r.</p> <p>2. W 2014 r. trwały (są kontynuowane w 2015 r.) prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy <i>o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych oraz niektórych innych ustaw</i>, którego częścią jest zmiana ustawy <i>o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina</i>. Projektowane zmiany mają na celu wzmocnienie systemu urzędowych kontroli i nadzoru nad stosowaniem oznaczeń geograficznych. Ponadto projektowane zmiany mają na celu uwzględnienie w polskim porządku prawnym rozwiązań rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 251/2014 z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie definicji, opisu, prezentacji, etykietowania i ochrony oznaczeń geograficznych aromatyzowanych produktów sektora wina, uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 1601/91.</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</i></p> <p>W Programie rolnośrodowiskowym objętym Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w 2014 r. prowadzone były nabory wniosków nowych i kontynuacyjnych m. in. w ramach Pakietów: <i>2. Rolnictwo ekologiczne</i> oraz <i>1. Rolnictwo zrównoważone</i>.</p>	

	<p>Pakiet 2. obejmuje gospodarstwa posiadające ważne certyfikaty wydane zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym przez upoważnione jednostki certyfikujące tj.: zarówno gospodarstwa w okresie konwersji, jak i po okresie konwersji. Celem pakietu jest promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania. Wymogiem Pakietu 2. jest przede wszystkim prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o rolnictwie ekologicznym i rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 oraz uprawa roślin, zgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną, przy zachowaniu należytej dbałości o stan fitosanitarny roślin i ochronę gleby. Płatność rolnośrodowiskowa przysługuje do powierzchni upraw rolniczych, trwałych użytków zielonych, upraw warzywnych, zielarskich, sadowniczych i jagodowych. Dodatkowo, w roku 2014, wprowadzono następujące warunki przyznania płatności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w odniesieniu do wariantów dotyczących trwałych użytków zielonych - posiadanie określonych w przepisach rozporządzenia, zwierząt utrzymywanych w systemie rolnictwa ekologicznego, - w odniesieniu do upraw sadowniczych i jagodowych - zobowiązanie do utrzymania minimalnej obsady drzew przez 2 lata od zakończenia realizacji zobowiązania w ramach tego wariantu, - w odniesieniu do wszystkich wariantów (z wyjątkiem wariantów dotyczących trwałych użytków zielonych) – wytworzenie produktów rolnictwa ekologicznego. <p>W pakiecie 2. <i>Rolnictwo ekologiczne</i> powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 542,65 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 335,45 mln złotych dla 16,75 tys. beneficjentów.</p> <p>Z kolei Pakiet 1. przyczynia się do wsparcia wytwarzania wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych między innymi poprzez wypełnianie przez rolników wymogów dotyczących stosowania prawidłowego doboru i następstwa roślin oraz ograniczenia nawożenia.</p> <p>W pakiecie 1. <i>Rolnictwo zrównoważone</i> powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 1203,81 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 361,81 mln złotych dla 26,67 tys. beneficjentów.</p> <p>Poza działaniami II filaru WPR, do instrumentów wspierających wytwarzanie wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych należy zaliczyć stosowaną w latach 2012-2014, w ramach systemu wsparcia bezpośredniego, płatność do surowca tytoniowego wysokiej jakości. O przedmiotową pomoc mógł ubiegać się rolnik, który w terminie do dnia 14 marca roku zbioru zawarł umowę na uprawę tytoniu z pierwszym przetwórcą surowca tytoniowego wpisanym do rejestru pierwszych przetwórców surowca tytoniowego lub umowę kontraktacji w ramach umowy na uprawę tytoniu zawartej przez grupę producentów tytoniu z pierwszym przetwórcą surowca tytoniowego wpisanym do rejestru pierwszych przetwórców surowca tytoniowego. W terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku zbioru surowiec tytoniowy musiał być dostarczony pierwszemu przetwórcy surowca tytoniowego oraz odebrany i oznaczony zgodnie z obowiązującymi przepisami. Płatność ta przysługiwała za ilość tego surowca spełniającego odpowiednie wymagania jakościowe. Warunkiem otrzymania wsparcia było prowadzenie uprawy tytoniu w rejonach uprawy tytoniu, których lista zawarta została w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie rejonów uprawy tytoniu (Dz. U. z 2012 r. poz. 276). Z tego tytułu za 2014 r. wypłacono ok. 120 mln zł, a liczba beneficjentów tego wsparcia to ok. 8,3 tys..</p>

inne	<p>Promocja wysokojakościowej żywności (MRiRW)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Do końca 2014 r. na Listę Produktów Tradycyjnych zostało wpisanych 1347 produktów, w tym w samym roku 2014 – 141 produktów. 2. MRiRW sprawuje nadzór merytoryczny nad trzyletnią kampanią informacyjną o systemie rejestracji i ochrony oznaczeń geograficznych „Trzy znaki smaku”. 3. Realizacja i prowadzenie szkoleń, konferencji, spotkań z zakresu polityki jakości żywności dla: <ol style="list-style-type: none"> a) producentów produktów zarejestrowanych lub aplikujących o zarejestrowanie w systemie Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności (4-5.12.2014 r., budżet: 17101,44 zł); b) inspektorów wojewódzkich inspekcji jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych i jednostek certyfikujących (23-24.10.2014 r., budżet: 12142,00 zł). 4. Prezentacja i degustacja produktów regionalnych i tradycyjnych dla 100 uczestników konferencji pn. Jubileusz X-lecia Unii Europejskiej i Wspólnej Polityki Rolnej w Polsce, która odbyła się w ramach V Europejskich Targów Produktów Regionalnych w Zakopanem (10.08.2014 r., budżet 9713,48 zł). <p>Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin (MRiRW)</p> <p>W 2014 r. kontynuowano realizację <i>Krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin</i> (Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2013 r.). Głównym celem planu jest upowszechnienie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin a także zapobieganie zagrożeniom związanym ze stosowaniem środków ochrony roślin. Cele planu działania w znacznej mierze realizowane były w oparciu o programy wieloletnie wykonywane przez resortowe instytuty badawcze, przede wszystkim przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Instytut Ochrony Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Poznaniu pn. <i>Ochrona roślin uprawnych z uwzględnieniem bezpieczeństwa żywności oraz ograniczenia strat w plonach i zagrożeń dla zdrowia ludzi, zwierząt domowych i środowiska</i>. Wydatki poniesione w 2014 r. na realizację programu wyniosły 7 887 156,90 zł; 2. Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach pn. <i>Rozwój zrównoważonych metod produkcji ogrodniczej w celu zapewnienia wysokiej jakości biologicznej i odżywczej produktów ogrodniczych oraz zachowania bioróżnorodności środowiska i ochrony jego zasobów</i>. Wydatki poniesione w 2014 r. na realizację programu wyniosły 5 855 777,62 zł. <p>Propagowanie integrowanej ochrony roślin (MRiRW)</p> <p>Promowano integrowaną ochronę roślin poprzez działania na rzecz upowszechniania wiedzy, które koncentrowały się na zapewnieniu producentom rolnym dostępu do narzędzi niezbędnych do wdrożenia zasad integrowanej ochrony roślin oraz rozwoju doradztwa w ochronie roślin. W tym celu Ministerstwo na swojej stronie internetowej utworzyło platformę poświęconą integrowanej ochronie roślin, na której udostępniane są metodyki integrowanej ochrony roślin. Do końca 2014 r. zamieszczono 54 metodyki dla gatunków roślin rolniczych, warzywniczych, sadowniczych i specjalnych, grzybów jadalnych, a także lasów. W roku sprawozdawczym zorganizowane zostały ponadto 4 szkolenia dla doradców, które ukończyły 363 osoby. Rozpoczęto</p>
------	--

	<p>także cykl bezpłatnych szkoleń pt.: „Integrowana produkcja roślin” oraz „Stosowanie środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony roślin”, który przewidziany został na lata 2014-2015 w ramach działania PROW 2007- 2013 „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie”. Szkolenia te obejmą odpowiednio 5 000 osób z zakresu integrowanej produkcji roślin oraz 50 000 osób z zakresu integrowanej ochrony roślin.</p> <p>Istotnym elementem monitorowania występowania organizmów szkodliwych i sygnalizacji ich występowania jest wykorzystanie zaawansowanych systemów wspomagania decyzji w ochronie roślin. Systemy takie umożliwiają ograniczenie liczby zabiegów przy jednoczesnym zabezpieczeniu skutecznej ochrony roślin uprawnych, co przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa konsumentów produktów rolnych oraz środowiska naturalnego, a także ograniczenia kosztów produkcji. W 2014 r. prowadzone były prace nad adaptacją i udostępnieniem programów wspomagania decyzji w ochronie ziemniaka, jęczmienia ozimego, pszenicy ozimej oraz buraka cukrowego.</p> <p>Kontynuowano także kampanię informacyjną, dystrybuując m. in. w latach 2013-2014 ogółem 14 tys. sztuk plakatów, 126 tys. sztuk ulotek oraz publikując informacje prasowe.</p>
--	--

Kierunek interwencji	3.2.3. Skuteczna kontrola bezpieczeństwa i jakości produktów rolno-spożywczych w całym łańcuchu produkcyjnym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Kontrole produktów rybnych pochodzących z połowów morskich (MRiRW)</i> Okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego prowadzą działania kontrolne wyładowywanych i wprowadzanych do obrotu produktów rybnych pochodzących z połowów morskich natomiast Inspekcja Handlowa Artykułów Rolno-Spożywczych kontroluje produkty rybne przed wprowadzeniem do sprzedaży. W roku 2014 okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego dokonali 3 907 kontroli wyładunku ryb. W wyniku wszystkich przeprowadzonych kontroli (na morzu i lądzie) wydano 358 decyzji oraz 133 zalecenia.</p>	
inne	<p><i>Kontrole Inspekcji Weterynaryjnej (MRiRW)</i> W 2014 r. pod nadzorem IW pod kątem działalności i stanu sanitarnego znajdowało się 172 646 obiektów, w których produkowane są produkty pochodzenia zwierzęcego, z czego skontrolowanych zostało 37 764. Wskutek kontroli wymierzono w drodze decyzji administracyjnej 103 kary pieniężne na kwotę 201 250 zł oraz nałożono 24 mandaty karne na kwotę 3 820 zł. W ramach urzędowego badania zwierząt i mięsa w roku 2014 ogółem przedubojowo zbadano 1 111,8 mln zwierząt (w sztukach), natomiast poubojowo zbadano ogółem 957,8 mln sztuk zwierząt. Zgodnie z przepisami polskimi i Unii Europejskiej pasze wytwarzane, wprowadzane do obrotu i stosowane w żywieniu zwierząt muszą być bezpieczne dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. W celu zapewnienia bezpieczeństwa pasz, plany urzędowych kontroli są opracowywane zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa jak również w oparciu o uzyskane wyniki badań kontrolnych z lat ubiegłych oraz przy uwzględnieniu aktualnych problemów występujących w sektorze produkcji i stosowania pasz. W 2014 r. nadzorem IW objęto: - 357 podmiotów zajmujących się produkcją pasz wprowadzanych do obrotu (wymagającą zatwierdzenia), z czego kontroli poddano 344 podmiotów, stwierdzając nieprawidłowości u 212 z nich, oraz - 1269 podmiotów zajmujących się produkcją pasz wprowadzanych do obrotu (wymagającą rejestracji), z czego kontroli poddano</p>	

1006 podmiotów, stwierdzając nieprawidłowości u 247 z nich.

Kontrole Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt (MRiRW)

Podmiotem upoważnionym do sprawowania kontroli w zakresie hodowli i rozrodu oraz kontroli zootechnicznej w handlu jest Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt. Kontrole przeprowadzane przez KCHZ gwarantują, że każda działalność związana z hodowlą lub rozrodem zwierząt prowadzona w Polsce, prowadzona jest zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. *o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich* oraz obowiązującymi przepisami Unii Europejskiej w zakresie zootechniki. Wszelkie naruszenia przepisów stwierdzone podczas przeprowadzonych kontroli są zgłaszane Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a konsekwencją nieprzestrzegania przepisów ww. ustawy i niezastosowania się do zaleceń jednostki kontrolnej może być cofnięcie przez Ministra zezwolenia na prowadzenie tej działalności. KCHZ składa do 31 stycznia Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi sprawozdanie z kontroli przeprowadzonych w roku poprzednim.

W ustawie budżetowej na rok 2014 na działalność KCHZ zaplanowano wydatki w kwocie 11 549 tys. zł. KCHZ w 2014 r. zrealizowało w 105 podmiotach oraz w 95 gospodarstwach ogółem 27 tematów kontroli, w tym: 18 z zakresu prowadzenia oceny wartości użytkowej i hodowlanej oraz hodowli zwierząt i rozrodu, 4 z zakresu handlu i obrotu krajowego zwierzętami i materiałem biologicznym oraz 5 z zakresu wykorzystania środków pochodzących z dotacji budżetowych przyznawanych na realizację zadań w zakresie postępu biologicznego w produkcji zwierzęcej.

Kontrole Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (MRiRW)

Zadania z zakresu nadzoru nad obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin w produkcji rolnej są realizowane przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa na podstawie ustawy z dnia 8 marca 2013 r. *o środkach ochrony roślin* (Dz. U. z 2013 r., poz. 455, z późn zm.). W 2014 roku inspektorzy Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa przeprowadzili w tym zakresie 32 036 kontroli oraz 403 rekontroli. Konsekwencją przeprowadzonych działań kontrolnych, oraz stwierdzenia w ich trakcie nieprawidłowości było wydanie 1 691 zaleceń pokontrolnych. Kontrole stosowania środków ochrony roślin przeprowadzano w gospodarstwach konwencjonalnych z produkcją roślinną oraz w gospodarstwach będących w systemie Integrowanej Produkcji Roślin, w miejscach zaprawiania materiału siewnego, wykonywania zabiegów fumigacji, w magazynach płodów rolnych, w miejscach, gdzie stosowanie środków ochrony roślin może podlegać ograniczeniom lub może być zabronione, a także w innych miejscach stosowania środków ochrony roślin. Ww. kontrole prowadzone były w oparciu o wytyczne dla systemu kontroli stosowania środków ochrony roślin w gospodarstwach prowadzących produkcję towarową, które zostały opracowane w ramach programu wieloletniego Instytutu Ochrony Roślin - Państwowego Instytutu Badawczego w Poznaniu pn. *Ochrona roślin uprawnych z uwzględnieniem bezpieczeństwa żywności oraz ograniczenia strat w plonach i zagrożeń dla zdrowia ludzi, zwierząt domowych i środowiska*. System ten, bazując na podstawach matematycznych, uwzględnia podział kontrolowanych upraw na trzy grupy uprawowe (orne, warzywnicze i sadownicze), z których każda podzielona jest na przedziały obszarowe.

Kontrole Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (MRiRW)

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS) realizuje zadania określone w ustawie z dnia 21 grudnia

2000 r. *o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych* (Dz. U. z 2014 r., poz. 669, ze zm.) oraz w ustawie z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. z 2015 r., poz. 497) a także w innych ustawach i rozporządzeniach, zarówno krajowych jak i unijnych.

Celem działania IJHARS jest:

- ochrona konsumentów i producentów, poprzez zapewnienie dostępu do rzetelnych informacji na temat artykułów rolno-spożywczych,
- zapobieganie nieuczciwym praktykom rynkowym,
- ułatwienie wymiany handlowej – zarówno z państwami trzecimi jak i na obszarze jednolitego rynku wewnętrznego UE,
- gwarantowanie rzetelności transakcji handlowych,
- promowanie dobrej praktyki produkcyjnej.

Realizując zadania ustawowe IJHARS w 2014 r. przeprowadziła ogółem 99.470 czynności kontrolnych, w tym:

- 83.930 w obrocie z zagranicą,
- 11.675 na rynku krajowym,
- 3.865 na wniosek przedsiębiorcy (w tym wydano 1.345 certyfikatów na chmiel lub produkty chmielowe).

Wydatki związane z realizacją czynności kontrolnych i badań laboratoryjnych (łącznie z wynagrodzeniami inspektorów i laborantów) wyniosły w 2014 r. 38.205,3 tys. zł.

W zakresie kontroli jakości handlowej żywności i certyfikacji w żywności w 2014 r.:

- wydano 848 decyzji administracyjnych nakładających kary pieniężne w wysokości 2 222,7 tys. zł;
- nałożono 794 grzywien w drodze mandatu karnego w wysokości 153,3 tys. zł;
- obciążono 970 przedsiębiorców kosztami badań laboratoryjnych i kontroli w związku z niewłaściwą jakością żywności oraz za przeprowadzenie czynności kontrolnych na wniosek producenta w wysokości 750 tys. zł;
- przeprowadzono 3 865 czynności kontrolnych na wniosek producenta na kwotę 362,7 tys. zł;
- przeprowadzono 62 egzaminy na rzeczoznawców oraz inspektorów rolnictwa ekologicznego na kwotę 287,7 tys. zł;
- uzyskano pozostałe dochody (np. należności od przedsiębiorców z roku ubiegłego) w wysokości 20,2 tys. zł.

Dodatkowo IJHARS przeprowadza kontrole urzędowe produktów żywnościowych posiadających zarejestrowane przez Komisję Europejską *chronione nazwy pochodzenia* (ChNP), *chronione oznaczenia geograficzne* (ChOG) lub będących *gwarantowaną tradycyjną specjalnością* (GTS). Jednym z podstawowych elementów zapewnienia ochrony jest skuteczny system kontroli, na który składa się kontrola zgodności procesu produkcji ze specyfikacją (na wniosek producenta) oraz kontrola urzędowa. W 2014 r. liczba ważnych świadectw jakości i certyfikatów zgodności wyniosła 431.

Ponadto w 2014 r. wzrosła aktywność Punktu Kontaktowego ds. oszustw żywnościowych funkcjonującego w GIJHARS. Ze względu na skalę nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych w przetwórstwie ryb, w 2014 roku toczyły się prace nad projektem skoordynowanego planu kontroli w zakresie jakości handlowej ryb na rynku UE.

Nadzór IJHARS nad produkcją ekologiczną (MRiRW)

Zgodnie z ustawą z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym*, IJHARS sprawuje nadzór nad upoważnionymi

jednostkami certyfikującymi oraz nadzór nad produkcją ekologiczną.

W 2014 r. audytem planowym objęto 10 jednostek certyfikujących. W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości Główny Inspektor JHARS przekazał jednostkom certyfikującym wnioski pokontrolne obligujące do podjęcia działań eliminujących nieprawidłowości oraz wydał 1 decyzję administracyjną wymierzającą jednej z jednostek certyfikujących karę pieniężną.

Kontrole sprawdzające przeprowadzono w 217 gospodarstwach rolnych, (tj. ok. 0,8% ogólnej liczby gospodarstw prowadzących produkcję żywności metodami ekologicznymi), w tym 48 kontrole nadzorowanych (tj. wykonanych przez jednostki certyfikujące pod nadzorem inspektorów WIJHARS) oraz 2 kontrole w zakresie identyfikowalności produktów (tzw. *Traceability*). W laboratoriach GIJHARS zbadano próbki pobranych w ramach kontroli sprawdzających produktów, na obecność niedozwolonych w rolnictwie ekologicznym środków ochrony roślin oraz GMO. Inspektorzy WIJHARS pobrali łącznie 46 próbek produktów w ekologicznych gospodarstwach rolnych, w tym 43 próbki w celu zbadania obecności niedozwolonych w rolnictwie ekologicznym środków ochrony roślin i 3 próbki w celu wykrycia obecności GMO. W wyniku analizy próbek pobranych do badań laboratoryjnych w żadnej próbce nie stwierdzono obecności niedozwolonych w rolnictwie ekologicznym środków ochrony roślin ani GMO.

Ponadto kontrole sprawdzające przeprowadzono u 56 innych niż gospodarstwa rolne producentów ekologicznych w tym: w 44 przetwórniami ekologicznych oraz u ich podwykonawców, 10 importerów produktów ekologicznych, 9 producentów prowadzących zbiór ze stanu naturalnego. Przeprowadzono 4 kontrole nadzorowane (tj. wykonane przez jednostki certyfikujące pod nadzorem inspektorów WIJHARS) oraz 5 kontrole w zakresie identyfikowalności produktów (tzw. *traceability*). WIJHARS pobrały łącznie 13 próbek przetworzonych produktów rolnych w celu zbadania obecności niedozwolonych w rolnictwie ekologicznym środków ochrony roślin oraz 1 próbkę pod kątem obecności GMO. W wyniku badań w 2 próbkach stwierdzono obecność niedozwolonych w rolnictwie ekologicznym środków ochrony roślin.

W 2014 r. znakowanie produktów nieekologicznych w zakresie bezprawnego stosowania odniesień do rolnictwa ekologicznego sprawdzono w ramach planowych kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych oraz u 18 producentów, w związku z podejrzeniem wykorzystywania w nazwie firmy, nazwie produktu, znaku towarowym lub w innych elementach oznakowania artykułu rolno-spożywczego nie spełniającego wymagań określonych w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego, określenia: *ekologiczny*, *bio*, *eko*, sugerującego ekologiczną metodę produkcji. W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości dotyczących bezprawnego znakowania produktów nieekologicznych terminami nawiązującymi do ekologicznej metody produkcji, wydano 19 decyzji administracyjnych nakładających kary pieniężne na podstawie ustawy *o rolnictwie ekologicznym*.

Dotacje przedmiotowe na ochronę roślin (MRiRW)

Poniesione wydatki na dotacje przedmiotowe na dofinansowanie ochrony roślin w 2014 r. wyniosły 440 918,10 zł.

Działania w ramach PO RYBY 2007-2013 (MRiRW)

Środki finansowe w ramach Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” umożliwiły między innymi budowę i unowocześnienie infrastruktury produkcyjnej co wpłynęło na zwiększenie możliwości produkcji przetworów rybnych spełniających kryteria jakości i zgodnych z potrzebami konsumentów.

	<p>Wśród zrealizowanych projektów znalazły się min.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Inwestycja w sprzęt i infrastrukturę związana z przetwórstwem i obrotem produktami rybołówstwa, wydatkowano 6 479 019,00 zł; – Wyposażenie firmy ROLLUX w urządzenia i środki bezpośrednio związane z procesem przetwórstwa oraz środki transportu, wydatkowano 1 774 260,60 zł; – Dostawa, montaż i uruchomienie systemu identyfikowalności produktów rybołówstwa, wydatkowano na realizację 579 978,00 zł; – Wykończenie Zakładu Przetwórstwa Rybnego BARKAS wraz z zakupem środków transportu i urządzeń związanych z procesem przetwórstwa oraz uzyskanie certyfikatów IFS, IBEN i MSC, wydatkowano 534 677,40 zł; – Wymiana zużytych i nieefektywnych komór wędzarniczych oraz zakup nowych urządzeń bezpośrednio związanych z procesem przetwórstwa produktów rybnych i ich obrotem, wydatkowano 524 719,20 zł; – Wyposażenie zakładu przetwórstwa ryb Pana Krzysztofa Adamkiewicza w nowoczesne maszyny i urządzenia oraz samochód chłodnię szansą na wzrost potencjału przemysłu przetwórczego produktów rybnych i obrotu tymi produktami, wydatkowano 436 030,20 zł; – Wyposażenie zakładu przetwórstwa ryb STORMBRINGER Tomasz Ryłko w Chwaszczynie, wydatkowano 419 655,00 zł; – Inwestycja polegająca na poprawie jakości produktów rybnych w centrum pierwszej sprzedaży w Darłowie, wydatkowano 446 923,00 zł; – Wyposażenie przedsiębiorstwa AKWEN Hurtownia Rybna Krystyna Gruchulska w informatyczne systemy kompleksowego zarządzania sferą obrotu produktami rybnymi oraz w specjalistyczne środki transportu i sprzęt pomocniczy, wydatkowano 328 842,00 zł.
--	---

Kierunek interwencji	3.2.4. Rozwój badań na rzecz bezpieczeństwa żywności, jej jakości i potrzeb konsumentów.	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p><i>Koordinacja działań badawczych i upowszechniania wyników badań finansowanych przez UE w zakresie bezpieczeństwa żywności (IUNG-PIB)</i></p> <p>W latach 2011-2014 Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa był partnerem w konsorcjum realizującym projekt koordynacyjno-wspierający FOODSEG. Projekt realizowany był w ramach 6 pakietów, w skład których wchodziły: integracja nowych krajów członkowskich UE oraz opracowanie „Road mapping” (WP2), strategie i zalecenia dla ciał decyzyjnych UE oraz przyszłe kierunki badań (WP3), upowszechnienie wyników (WP5) oraz program wymiany naukowej (WP6). Głównym zadaniem projektu było stworzenie sieci powiązań i poszerzenie współpracy między jednostkami naukowymi, przemysłem, a także ekspertami od bezpieczeństwa żywności, zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa pasz z krajów poszerzonej UE, państw kandydujących oraz krajów trzecich (spoza Europy).</p> <p>Zespół IUNG-PIB w trakcie realizacji projektu wziął udział w 3 pakietach, tj. WP2, WP3 oraz WP6. Warto podkreślić, że data zamknięcia projektu (04.2014) nie oznacza zakończenia działalności platformy internetowej FOODSEG. Działa ona nadal, koncentrując się na udoskonalaniu stworzonej sieci powiązań oraz poszerzaniu współpracy pomiędzy ekspertami pracującymi wzdłuż całego łańcucha żywnościowego, a także wspieraniu rozpowszechniania i przekazywania wyników badań projektów finansowanych przez UE w obszarze bezpieczeństwa i jakości żywności.</p> <p><i>Modelowanie Europejskiego Rolnictwa ze Zmianami Klimatu dla Bezpieczeństwa Żywności (P125) 2012-2015 (IUNG-PIB)</i></p> <p>Celem projektu FACE MACSUR jest analiza wpływu zmiany klimatu na europejskie rolnictwo i bezpieczeństwo żywnościowe z wykorzystaniem dostępnych modeli, zasobów danych oraz europejskiego potencjału badawczego. Wynikiem przeprowadzonych</p>	

prac ma być:

- 1) Zwiększenie możliwości zastosowania modeli upraw do oceny ryzyka z włączeniem skalowania z poziomu pola do wyższych poziomów agregacji oraz lepsze zrozumienie niepewności wyników;
- 2) Demonstracja sposobów zwiększenia możliwości modelowania plonów, zaawansowanych metod skalowania, łączenia modeli oraz oceny niepewności;
- 3) Opracowanie strategii dla przyszłych badań w Europie z modelami plonowania w celu zwieszenia możliwości oceny ryzyka.

W 2014 r. prowadzono prace związane z kalibracją modelu symulacyjnego HERMES. Na potrzeby przeprowadzenia symulacji opracowano bazę danych i przeprowadzono pomiary wilgotności gleby w doświadczeniu z różnymi systemami uprawy kukurydzy.

Wpływ intensywności technologii produkcji na jakość ziarna żyta i pszenżyta ozimego – temat statutowy 2011-2014 (IUNG-PIB)

Celem badań było wskazanie odmian o wysokich parametrach jakościowych przeznaczonych na paszę i do celów piekarniczych, określenie wpływu intensywności technologii produkcji oraz udziału zbóż w strukturze zasiewów na poziom plonowania, wartość wypiekową i zdrowotność ziarna pszenżyta oraz opracowanie technologii produkcji ziarna żyta i pszenżyta ozimego na cele paszowe i wypiekowe. Temat badawczy realizowano w oparciu o istniejące od kilkunastu lat doświadczenia polowe w SD Osiny.

Projekty realizowane przez IHAR-PIB

W ramach swojej działalności statutowej Instytut Hodowli i Aklimatyzacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie w 2014 r. realizował następujące projekty:

- *Opracowanie i optymalizacja metod analizy mikotoksyn;*
- *Charakterystyka odporności jarych odmian pszenżyta i pszenicy na Stagonospora (syn. Septoria) nodorum- grzyb wywołujący septoriozę liści i plew zbóż;*
- *Poznanie potencjału chorobotwórczego najważniejszych patogenów jęczmienia i wykorzystanie odporności genetycznej w ich zwalczaniu;*
- *Badania interakcji pomiędzy kukurydzą a ważnymi gospodarczo patogenami grzybowymi;*
- *Zastosowanie markerów DNA w hodowli pszenicy;*
- *Analiza genetyczna roślin transgenicznych pszenżyta;*
- *Stabilność transgenicznego białka Cry1Ab w glebie, jako element badań nad ryzykiem upraw roślin zmodyfikowanych genetycznie w środowisku;*
- *Badanie zawartości i właściwości fizyko-chemicznych składników ziarna jęczmienia determinujących jego wartość użytkową;*
- *Różnicowanie genotypów rzepaku ozimego pod względem zawartości związków antyżywniowych, tłuszczu i zawartości kwasów tłuszczowych;*
- *Analiza cech fenotypowych rzepaku żółtonasiennego i ulepszanie jego wartości agronomicznej;*
- *Różnicowanie składu kwasów tłuszczowych w nasionach rzepaku podwójnie ulepszanego na drodze krzyżowań i mutagenezy;*

- *Badanie determinacji genetycznej cech jakościowych gorczycy białej;*
 - *Badania maku oleistego o zróżnicowanej zawartości alkaloidów;*
 - *Badanie dziedziczenia zawartości tłuszczu i składu kwasów tłuszczowych lnu oleistego;*
 - *Badania składu chemicznego nasion rzepaku i innych roślin krzyżowych o zróżnicowanej barwie nasion;*
 - *Efekty produkcyjne i przyrodnicze nawożenia roślin ziemniaka;*
 - *Badanie szczepów wirusów ziemniaka i reakcji na nie genotypów ziemniaka;*
 - *Analiza zmienności reakcji odmian i rodów hodowlanych ziemniaka na choroby grzybowe i bakteryjne;*
 - *Wpływ rzodkwi oleistej uprawianej w międzyplonie, na zmiany w populacji mątwika ziemniaczanego (*Globodera rostochiensis*);*
 - *Identyfikacja i wyróżnianie odpornych genotypów ziemniaka na najważniejsze patotypy mątwika ziemniaczanego (*Globodera rostochiensis*) i mątwika agresywnego (*G. pallida*);*
 - *Ocena podatności odmian ziemniaka, uprawianych w kraju, na porażenie przez *Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*, sprawcę bakteriozy pierścieniowej ziemniaka;*
 - *Wpływ czynników środowiska przechowywania na powstawanie strat przechowalniczych ziemniaka;*
 - *Zmienność składu chemicznego i cech jakości ziemniaków jadalnych i przeznaczonych do przetwórstwa w zależności od temperatury i czasu przechowywania;*
 - *Określenie warunków reprodukcji nasiennej ziemniaka w celu poprawy technologii produkcji sadzeniaków.*
- W ramach badań na rzecz postępu biologicznego w produkcji roślinnej realizowano następujące projekty:
- *Poszukiwanie oraz wykorzystanie markerów fenotypowych, metabolicznych i molekularnych do badania typów odporności na fuzariozę kłosów u form pszenicy o zróżnicowanej podatności;*
 - *Efektywność piramidowania genów odporności na mączniaka prawdziwego (*Blumeria graminis* f.sp. *tritici*) i rdzę brunatną (*Puccinia triticina*) w pszenicy ozimej;*
 - *Toksyny białkowe *Stagonospora nodorum* i ich związek z patogenicznością oraz odpornością pszenżyta i pszenicy na septoriozę liści i plew;*
 - *Badanie składników determinujących wartość odżywczą i funkcjonalną owsa oraz ich relacji w ziarnie obłuszczonej i oplewionym;*
 - *Wykorzystanie nowej puli genowej dla uzyskania form rzepaku ozimego o zmienionych cechach jakościowych;*
 - *Analiza interakcji genotypowo-środowiskowej w odniesieniu do wybranych cech użytkowych ziemniaka jadalnego w różnych systemach uprawy.*
- W 2014 r. MRiRW udzieliło dotacji na badanie IHAR-PIB *Uprawy polowe metodami ekologicznymi – (ziemniak)*, które wykazało, że produkcja ekologicznych ziemniaków może być rentowna pod warunkiem uzyskania wysokich plonów i dobrej ich jakości pod względem wyglądu.
- Ponadto realizowano następujące projekty Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowego Centrum Nauki:
- *Projekt badawczy LIDER/019/519/L-4/12/NCBR/2013 *Pieczyno pszenżytnio-owsiane jako nowy polski produkt żywieniowy o podwyższonej wartości prozdrowotnej;**
 - *Nr N 312 182938 *Identyfikacja oraz charakterystyka źródeł alergogenności w białkach gliadynowych pszenicy;**

- Projekt badawczy Nr 2011/01/B/NZ9/00134 *Identyfikacja genów kluczowych dla kumulacji cukrów redukujących w bulwach ziemniaka diploidalnego*;
- Projekt badawczy Nr 2011/03/B/NZ9/00116 *Badanie mechanizmów modyfikacji struktury arabinoksylianów w układach modelowych chleba żytniego, jej wpływ na zdolność chleba do tworzenia lepkich roztworów oraz potencjał antyoksydacyjny*.

Badania IERiGŻ-PIB w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego Polski

IERiGŻ-PIB, w ramach działalności statutowej, prowadził badania mające na celu ocenę bezpieczeństwa żywnościowego Polski i identyfikację zagrożeń w tym zakresie. Na podstawie analizy wielkości produkcji i krajowego zużycia podstawowych produktów rolno-spożywczych oraz salda handlu zagranicznego tymi artykułami oceniany jest poziom samowystarczalności żywnościowej. Na podstawie bilansów żywnościowych FAO oceniany jest poziom produkcji i spożycia żywności na 1 mieszkańca w Polsce i innych krajach UE i tendencje zmian w latach 2000-2011.

W ramach realizacji tematu pt. *Przemiany przemysłu spożywczego w świetle procesów globalizacji i integracji europejskiej*, Instytut prowadził prace badawcze w ramach zadania pt. *Wpływ paradygmatu zachowania bezpieczeństwa żywnościowego na produkcję żywności i przemysł spożywczy w Polsce i UE*.

W ramach Programu Wieloletniego (PW) w 2014 r. Instytut realizował zadanie badawcze pt. *Rolnictwo zrównoważone a bezpieczna żywność i zdrowie* (tematu badawczego: *Konkurencyjność rolnictwa zrównoważonego*). Celem zadania była ocena jakości i bezpieczeństwa żywności wytwarzanej w ramach rolnictwa konwencjonalnego i rolnictwa ekologicznego oraz monitorowanie zmian w tym zakresie, a także wpływu żywności na zdrowie. Nadrzędnym celem prowadzonych prac jest dostarczanie naukowo uzasadnionych przesłanek do decyzji w zakresie promowania racjonalnego wyżywienia, ochrony zdrowia, rozwijania produkcji żywności wysokiej jakości.

W 2014 r. z zakresu omawianej problematyki ukazał się szereg publikacji.

Projekty realizowane przez PIWet-PIB

W roku 2014 Państwowy Instytut Weterynaryjny- Państwowy Instytut Badawczy w Puławach prowadził prace w ramach realizacji Programu Wieloletniego „Ochrona zdrowia zwierząt i zdrowia publicznego”, obejmującego 47 zadań podzielonych na trzy bloki tematyczne:

- Kontrola występowania substancji niedozwolonych w żywności zwierzęcego pochodzenia i substancji niepożądanych w paszach – 8 zadań;
- Zdrowie publiczne: Ocena występowania chorób odzwierzęcych – 18 zadań;
- Ochrona zdrowia zwierząt: Ocena stanu występowania chorób zakaźnych zwierząt gospodarskich i wolnożyjących – 20 zadań;
- Szkolenia dla Inspekcji Weterynaryjnej – 16 zagadnień.

W ramach działalności statutowej realizowano 15 tematów na rzecz bezpieczeństwa żywności i potrzeb konsumentów o tematyce dotyczącej:

- Badania nad utrzymywaniem się pozostałości kokcydiostatyków w tkankach drobiu i jajach kurzych, spowodowanym

- zanieczyszczeniem pasz niedocelowych;
- Laboratoryjna diagnostyka toksykologiczna - doskonalenie metodyki analitycznej oraz procedur postępowania diagnostycznego;
 - Analityka i kinetyka przechodzenia weterynaryjnych produktów leczniczych oraz insektycydów neonikotynoidowych i innych pestycydów do organizmu pszczoł i produktów pszczelich;
 - Wpływ diety bogatej w rośliny krzyżowe na występowanie endogennego tiouracylu w moczu i mleku bydła;
 - Porównanie cytotoksyczności i metabolizmu wybranych leków weterynaryjnych w hodowli komórek hepatoma (linia ciągła FaO i HepG2) oraz w hodowli pierwotnej hepatocytów szczura;
 - Zawartość całkowitego azotu lotnych zasad amonowych (N-LZA) w wybranych gatunkach ryb i produktach rybnych wprowadzanych do obrotu;
 - Opracowanie i walidacja metody real-time PCR do równoczesnej identyfikacji wybranych drobnoustrojów chorobotwórczych w tuszach zwierząt rzeźnych;
 - Ocena występowania zagrożeń mikrobiologicznych w mleku i produktach mlecznych uzyskiwanych z surowego, termizowanego i pasteryzowanego mleka koziego w Polsce;
 - Badania nad występowaniem w tkankach zwierząt rzeźnych drobnoustrojów z rodziny Enterobacteriaceae wytwarzających beta-laktamazy o rozszerzonym spektrum substratowym i karbapenemazy;
 - Ocena zawartości histaminy w serach dojrzewających i pleśniowych występujących na naszym rynku;
 - Badania nad występowaniem i charakterystyką *Listeria monocytogenes* w rybach i przetworach rybnych;
 - Ocena jakości kiszzonek stosowanych w żywieniu zwierząt gospodarskich w Polsce w aspekcie ich bezpieczeństwa mikrobiologicznego;
 - Opracowanie i walidacja metody real-time PCR do identyfikacji gatunkowej i ilościowego oznaczania mięsa zwierząt rzeźnych;
 - Zastosowanie chromatografii cieczowej ze spektrometrią mas w analizie potwierdzającej obecność i tożsamość substancji przeciwbakteryjnych w paszach;
 - Wykrywanie i oznaczanie zawartości nowych linii roślin genetycznie zmodyfikowanych stosowanych w produkcji pasz za pomocą techniki Real-time PCR.

Projekty realizowane przez IZoo-PIB

W 2014 roku Instytut Zootechniki PIB realizował zadanie *Monitorowanie wykorzystania składników odżywczych pasz dla poprawy jakości, bezpieczeństwa i efektywności produkcji zwierzęcej z uwzględnieniem ochrony środowiska* w zakresie programu wieloletniego pn. *Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania*. Podjęte działania były realizowane w ramach dwóch podzadań: *Monitorowanie materiałów i mieszanek paszowych, w tym produktów ubocznych przetwórstwa rolno-spożywczego i pasz ekologicznych w zakresie składu chemicznego, wartości odżywczej oraz substancji niepożądanych i szkodliwych* oraz *Monitorowanie stosowania dodatków*

paszowych w produkcji ekologicznej oraz prowadzenie ich wykazu. Efektem realizacji podzadania jest informacja o produktach ubocznych przetwórstwa rolno-spożywczego na cele paszowe, propagowanie dobrych praktyk postępowania przy standaryzacji tych produktów, ocena jakości pasz w odniesieniu do zapotrzebowania zwierząt oraz ocena zagrożeń ze strony czynników niepożądanych i szkodliwych.

W roku 2014 Instytut Zootechniki PIB realizował następujące zadania w ramach dotacji podmiotowej na utrzymanie potencjału badawczego Instytutu:

- *Wpływ czynników aktywnych metabolicznie na retencje PUFA i CLnA w tkankach i produktach zwierząt oraz określenie wpływu pasz rzepakowych jako substytutu pasz GMO na efektywność wykorzystania składników w dawkach pokarmowych dla kurcząt rzeźnych.* Celem zadania było określenie możliwości modyfikowania prozdrowotnego produktów drobiowych – mięsa i jaj, przy zastosowaniu olejów roślinnych dotychczas sprawdzonych w żywieniu zwierząt, o wysokim potencjale transferu kwasów PUFA z diety do tkanek zwierząt. Praktycznym celem badań było wzbogacenie rynku żywności funkcjonalnej w Polsce w nowe produkty drobiarskie wykazujące właściwości prozdrowotne.
- *Wpływ czynników biologicznie aktywnych na zdrowotność, wskaźniki produkcyjne oraz jakość mięsa świń.* Zadanie ma celu opracowania nowej strategii żywienia, ze szczególnym uwzględnieniem fizjologii przewodu pokarmowego.
- *Żywienie zwierząt przeżuujących w aspekcie ochrony środowiska, poprawy ich wydajności i zdrowotności.* Celem zadania była analiza możliwości obniżenia ilości emitowanych metabolitów do środowiska w chowie zwierząt przeżuujących poprzez poprawę ich wydajności i obniżenie metanogenezy w żwacu. Cel praktyczny stanowi opracowanie zaleceń żywieniowych dla bydła.
- *Wpływ żywienia i stosowania dodatków paszowych na parametry fizjologiczne, warunkujące wzrost i produktywność zwierząt.* Celem realizacji zadania jest ustalenie wpływu stosowania w żywieniu zwierząt różnych pasz i dodatków paszowych na przemiany metaboliczne i aktywność wydzielniczą gruczołów wewnętrznego wydzielania, wpływających na przebieg procesu wzrostu oraz kształtowanie parametrów produkcyjnych.
- *Ocena jakości surowców i produktów pochodzących od przeżuwaczy objętych programem ochrony.* Celem zadania jest określenie wpływu rasy na przydatność opasową, wartość rzeźną, a także jakość i wartość prozdrowotną uzyskanej wołowiny.
- *Określenie wpływu pochodzenia filogenetycznego i komponentów żywieniowych na kształtowanie się walorów odżywczych i technologicznych mięsa drobiu wodnego pod względem bezpiecznej żywności.* Zadanie ma celu określenie genetycznych i biologicznych podstaw pozyskiwania mięsa drobiu wodnego o cennych walorach odżywczych, technologicznych, kulinarnych i bezpiecznego dla zdrowia konsumenta.
- *Wpływ polimorfizmu i ekspresji genów CAST i CAPN2 na mikrostrukturę mięśni i jakość mięsa kurcząt rzeźnych.* Celem zadania jest określenie zależności pomiędzy polimorfizmem w obrębie genów kodujących kalpastatynę (CAST) i kalpainę 2 (CAPN2), a mikrostrukturą mięśni oraz cechami jakości mięsa szybko i wolno rosnących kurcząt rzeźnych. Wykrycie zależności może dać podstawę do wytypowania markerów genetycznych dobrej jakości mięsa.

Projekty realizowane przez IBPRS

W ramach swojej działalności statutowej Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Waclawa

Dąbrowskiego w 2014 r. realizował następujące projekty:

- Ocena występowania ukrytych form mikotoksyn w produktach zbożowych;
- Opracowanie procedury oznaczania hydroksy- i metoksy- pochodnych polichlorowanych bifenyli oraz polibromowanych eterów difenylowych z wykorzystaniem technik GC/MS i LC/MS;
- Ocena występowania substancji pożądaných i niepożądanych w produktach przemiału ziarna pszenicy;
- Opracowanie i weryfikacja procedury analitycznej oznaczania zawartości arsenu techniką ETAAS w artykułach żywnościowych i suplementach diety;
- Zastosowanie bakterii fermentacji mlekowej do otrzymywania pieczywa o podwyższonej jakości i wartości odżywczej;
- Charakterystyka właściwości immunostymulujących i antybiotykowrażliwości szczepów bakterii fermentacji mlekowej jako podstawowe kryterium selekcji szczepów probiotycznych i przeznaczonych do zastosowań w żywności;
- Badania nad poprawą aktywności biologicznej preparatów bakteryjnych do kiszenia roślin wysokoskrobiowych;
- Badania nad otrzymywaniem bioaktywnych preparatów drożdżowych;
- Analiza dynamiki syntezy metabolitów wybranych szczepów bakterii fermentacji mlekowej i drożdży poprawiających wartość biologiczną żywności i pasz;
- Optymalizacja warunków procesu technologicznego nowych napojów typu cydr i calvados;
- Ocena przydatności technologicznej ziarna pszenicy uprawianej w kraju. Praca stała;
- Ocena wartości wypiekowej mąki żytniej za pomocą krzywych pęcznienia;
- Zmiany właściwości przemiałowych i wypiekowych ziarna pszenicy w trakcie dojrzewania późniwnego;
- Optymalizacja technologii procesu wędzenia ograniczającej poziom skażenia WWA produktów mięsnych;
- Badania możliwości rozszerzenia zakresu zastosowania kultur starterowych w celu wspomagania wybranych procesów w przetwórstwie mięsa;
- Badania nad zastosowaniem enzymatycznej hydrolizy nasion do podwyższenia wydajności, wartości żywieniowej i trwałości otrzymywanych z nich prozdrowotnych i ekologicznych olejów roślinnych.

W ramach funduszu badań własnych zrealizowano temat *Doskonalenie technologii biopreparatu Geotrichum candidum*.

Ponadto realizowano następujące projekty badawcze:

- Projekt badawczy nr N N312 495140 *Selekcja i charakterystyka aktywności metabolicznej szczepów bakterii fermentacji mlekowej o specyficznych właściwościach proteolitycznych względem alergennych białek mąki*;
- Projekt badawczy nr N N312 573140 *Opracowanie funkcjonalnego napoju zbożowo-owocowego zawierającego L-mleczany, selekcjonowane kultury bakterii fermentacji mlekowej i immobilizowanych jelitowych bakterii probiotycznych*;
- Projekt badawczy Iuventus Plus nr IP2012 054572 *Wpływ wybranych czynników fizykochemicznych na kierunek przemian degradacyjnych polibromowanych eterów difenylowych w żywności*.

Jednocześnie w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka IBPRS uczestniczył w następujących projektach:

- projekt Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu *Bioaktywna Żywność*;
- projekt dot. ochrony patentowej *Nowy szczep Lactobacillus plantarum S o zdolności degradacji ochratoksyny A i do dekontaminacji pasz objętościowych*;

- projekt dot. ochrony patentowej *Nowy szczep Lactobacillus buchneri A o zdolności do syntezy i metabolizmu 1,2-propanodiolu oraz wieloskładnikowy preparat do konserwowania roślin wysokoskrobiowych.*

Projekty realizowane przez IWNiRZ

Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w 2014 r. realizował następujące projekty:

- projekt wieloletni *Ulepszanie Roślin dla Zrównoważonych AgroEkoSystemów, Wysokiej Jakości Żywności i Produkcji Roślinnej na Cele Nieżywnościowe* (temat pt. *Gromadzenie, ochrona, ocena i utrzymywanie w stanie żywym oraz udostępnianie dla potrzeb gospodarki narodowej zasobów genowych roślin użytkowych i ich patogenów, w zakresie odmian i ekotypów lnu i konopi oraz chronionych i rzadkich gatunków roślin leczniczych*);
- projekty badawczy zlecony i dofinansowany przez MRiRW Praktyczne rozwiązania w celu zastąpienia miedzi w ochronie warzyw i ziół uprawnych w rolnictwie ekologicznym;
- badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych lnu oleistego zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej;
- badania nad zastosowaniem nasion lnu i konopi w produkcji farmaceutycznej, spożywczej, kosmetycznej oraz tzw. „agro fine chemicals”;
- prace nad metodami badawczymi do badania żywności i surowców spożywczych (w ramach współpracy w Kłastrze Spożywczym Południowa Wielkopolska);
- projekt *Opracowanie preparatów eubiotycznych dla zwierząt gospodarskich* (jako współwykonawca).

Projekty realizowane przez IO

Instytut Ogrodnictwa badania bezpośrednio związane ze wskazanym priorytetem realizował w 2014 r. w: 16 tematach finansowanych z dotacji statutowej (MNiSW), 5 zadaniach Programu Wieloletniego, pięciu projektach 7 Programu Ramowego EU, projekcie NCBiR, 5 zadaniach na rzecz postępu biologicznego (MRiRW). Efektem tych badań było określenie:

- jakości produktów żywnościowych przeznaczonych do bezpośredniej konsumpcji, w tym poziomu pozostałości środków ochrony roślin i nawozów oraz stanu skażeń mikrobiologicznych i mikotoksycznych w owocach i warzywach gatunków uprawianych w wytypowanych regionach Polski;
- wpływu systemu uprawy (w tym produkcji integrowanej i ekologicznej) na zawartość substancji biologicznie czynnych (polifenoli, witaminy C, likopeny i in.), aktywność antyoksydacyjną oraz zdrowotność owoców i warzyw wybranych gatunków;
- wpływu technologii przechowywania (w tym obróbki termicznej) na zawartość substancji prozdrowotnych oraz występowanie chorób grzybowych i fizjologicznych owoców i warzyw wybranych gatunków;
- optymalnych warunków przetwarzania owoców i warzyw w różnych technologiach przetwórczych („smoothie”, metoda osmotyczno-konwencyjna, winiarstwo) dla uzyskania produktów o znaczącej zawartości związków bioaktywnych oraz produktu finalnego akceptowalnego przez konsumenta (testy konsumenckie);
- jakości miodów i innych produktów pszczelich (propolis, pyłek) występujących w 2014 r. na polskim rynku, w tym zawartości związków fenolowych (waniliny, kwasów: kawowego, p-kumarowego i salicylowego), flawonoidów (rutyny, hesperetyny, kwercetyny, pinocembryny, apigeniny, kemferolu, izoramnetyny, chryzyny i akacetyny) oraz zafałszowań miodu sacharozą;

- zakresu nowych gatunków i odmian dla poszerzenia asortymentu owoców i warzyw na polskim rynku.

Działania w ramach PO RYBY 2007-2013 (MRiRW)

W 2014 r. Morski Instytut Rybacki otrzymał nagrodę za projekt naukowy „Kompleksowy system przetwarzania karpia na nowoczesne produkty spożywcze i paszowe”, który jest projektem pilotażowym w ramach Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013. Wpisuje się bezpośrednio w priorytetowy obszar badawczy „Środowisko i rolnictwo”, Krajowego Programu Badań Naukowych i Prac Rozwojowych. Pomysł kompleksowego przetwarzania karpia powstał na skutek sygnałów, przekazywanych przez hodowców karpia oraz naukowców, o pogarszających się warunkach ekonomicznych prowadzenia stawowej hodowli karpia w Polsce.

Priorytet:

3.3. Przestrzeganie / stosowanie zasad uczciwej konkurencji na wspólnotowym i globalnym rynku rolno-spożywczym

Kierunek interwencji	3.3.1. Dążenie do zapewnienia równych warunków konkurencji w ramach jednolitego rynku rolno-żywnościowego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Zmiana ustawy o organizacji rynku rybnego (MRiRW) Od 2014 r. weszło w życie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1379/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury (...). W związku z powyższym trwają prace nad zmianą ustawy o organizacji rynku rybnego. Do najważniejszych zmian związanych z regulacją rynku należą:</p> <ul style="list-style-type: none">– uchylenie przepisów dotyczących planu poprawy jakości, gdyż aktualne przepisy wspólnotowe nie uwzględniają takiego planu,– dostosowanie terminologii zgodnie z nowym rozporządzeniem nr 1379/2013 tj.: zastąpiono termin: „program operacyjny” terminem: „plan produkcji i obrotu”, który jest przygotowywany każdego roku przez organizację producentów i dotyczy przynajmniej głównych gatunków podlegających obrotowi; wprowadzono termin produkty rybne, który obejmuje zarówno produkty rybołówstwa jak i produkty akwakultury”,– wprowadzenie nowej procedury dotyczącej składania i zmiany planów produkcji i obrotu,– zatwierdzanie sprawozdania rocznego z działalności organizacji producentów w ramach planu produkcji i obrotu w drodze decyzji,– uchylenie przepisów dotyczących pomocy finansowej na rynku rybnym; w poprzednich okresach programowania wsparcie finansowe dla organizacji producentów pochodziło z Europejskiego Funduszu Gwarancji Rolnej, natomiast obecnie, zgodnie z rozporządzeniem nr 1379/2013, organizacje producentów mogą otrzymywać wsparcie finansowe na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenia Rady (WE) nr 2328/2003, (WE) nr 861/2006, (WE) nr 1198/2006 i (WE) nr 791/2007 oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1255/2011 (Dz. Urz. UE L 149 z 20.05.2014, str. 1); w związku z tym szczegółowe kwestie dotyczące warunków i trybu udzielania tej pomocy będą określone w ustawie regulującej wdrażanie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz w przepisach wykonawczych do tej ustawy,– interwencja na rynku rybnym – utrwalanie, przechowywanie, niezależne wycofanie i prywatne składowanie zredukowano do mechanizmu składowania; celem mechanizmu składowania produktów rybołówstwa jest wspieranie większej stabilności	

	ryнку i zwiększenie zysku z produktów, w szczególności poprzez tworzenie wartości dodanej; mechanizm ten powinien przyczynić się do stabilizacji i ujednoczenia lokalnego rynku.
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	
inne	

Kierunek interwencji	3.3.2. Pogłębienie jednolitego rynku UE artykułów rolno-spożywczych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Prace nad systemem elektronicznej identyfikowalności ryb i produktów akwakultury (MRiRW) W 2014 roku zakończyły się prace realizowane wspólnie z Instytutem Logistyki i Magazynowania. Powstało opracowanie obejmujące założenia funkcjonowania zewnętrznego systemu elektronicznej identyfikowalności ryb i produktów akwakultury w Polsce. Prace nad rozwojem systemów identyfikowalności trwają w pozostałych państwach Unii Europejskiej, co wpłynie na pogłębienie jednolitego rynku UE artykułów rybnych. W kolejnych latach przewiduje się realizację systemu identyfikowalności w oparciu o ww. opracowanie, przez podmioty prywatne działające w łańcuchu dystrybucji ryb, np. organizacje producentów.</p>	

Kierunek interwencji	3.3.3. Zapewnienie w łańcuchu rolno-żywnościowym zachowań zgodnych z zasadami uczciwej konkurencji	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p><i>Kontrole Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (MRiRW)</i> Wszelkie zagadnienia zgłaszane w skargach kierowanych do organów IJHARS były przedmiotem wnikliwych kontroli u wskazanych przedsiębiorców. W 2014 r. podjęto 114 działania w celu rozpatrzenia skarg. W przypadku potwierdzenia niewłaściwej jakości handlowej żywności, będącej przedmiotem skargi, podejmowano działania mające na celu zapobieżenie ich wprowadzania do obrotu oraz stosowano sankcje przewidziane prawem. Informacje zawarte w skargach, jak i ustalenia wynikające z ich rozpatrzenia uwzględniane są przy opracowywaniu analizy ryzyka będącej podstawą sporządzenia rocznego planu IJHARS. Gwarantuje to objęcie kontrolą takich grup artykułów rolno-spożywczych, których w głównej mierze dotyczą problemy niewłaściwej jakości handlowej wskazane w skargach.</p>	

Priorytet:

3.4. Podnoszenie świadomości i wiedzy producentów oraz konsumentów w zakresie produkcji rolno-spożywczej i zasad żywienia

Kierunek interwencji	3.4.1. Promocja wysokiej jakości, bezpiecznych dla konsumenta produktów rolno-spożywczych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<i>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</i> W PROW 2007-2013 w ramach działania 133 <i>Działania informacyjne i promocyjne</i> w roku 2014 wsparciem objęto 5 beneficjentów na kwotę 4 919 833,51 zł, w tym 3 689 875,10 ze środków EFRROW.	
inne	<i>Program „Owoce i warzywa w szkole” (MRiRW)</i> Program UE „Owoce i warzywa w szkole” realizowany jest w Polsce od roku szkolnego 2009/2010. Podstawa prawna dla wdrażania tego programu określona została w przepisach art. 103ga rozporządzenia Rady (UE) nr 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych („rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku”) (Dz.U. L 299 z 16.11.2007, str. 1). W roku szkolnym 2013/2014 w programie uczestniczyło ponad 976 tysięcy dzieci z klas I-III szkół podstawowych, uczęszczających do 10 572 szkół podstawowych (dane na zakończenie roku szkolnego). W programie wzięło udział prawie 84% dzieci z grupy docelowej obejmującej 1163 700 dzieci. Dzieci uczestniczące w programie otrzymywały łącznie w I semestrze 31 porcji owoców i warzyw, natomiast w II semestrze 30 porcji (przez 10 tygodni w każdym z semestrów roku szkolnego). W roku szkolnym 2014/2015 grupa docelowa została rozszerzona i obejmowała dzieci uczęszczające do klas 0-III w szkołach podstawowych, tj. łącznie 1389 600 dzieci. W programie w I semestrze roku szkolnego uczestniczyło ok. 1,323 mln dzieci uczęszczających do 11 059 szkół podstawowych, co stanowi przeszło 95% grupy docelowej. W I semestrze roku szkolnego dzieci otrzymywały przez 10 tygodni w semestrze łącznie 22 porcje owoców i warzyw.	

Program UE „Mleko w szkole” (MRiRW)

Program UE „Mleko w szkole”, którego celem jest m.in. kształtowanie wśród dzieci i młodzieży dobrych nawyków żywieniowych poprzez promowanie spożycia mleka i przetworów mlecznych realizowany jest w Polsce od przystąpienia Polski do UE, tj. od roku szkolnego 2004/2005. Podstawa prawna dla wdrażania tego programu określona została w przepisach art. 102 rozporządzenia Rady (UE) nr 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych („rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku”) (Dz.U. L 299 z 16.11.2007, str. 1). W roku szkolnym 2013/2014 w ww. programie uczestniczyło ok. 14 tys. placówek oświatowych, a mleko i przetwory mleczne spożywało ok. 2,4 miliona dzieci (ok. 42 % ogółu dzieci w placówkach oświatowych w Polsce). Najlicniejsza grupa beneficjentów programu to ponad 2 mln uczniów szkół podstawowych uczęszczających do ok. 12 tys. szkół. W ramach ww. programu każde dziecko uczęszczające do placówki oświatowej może otrzymać w każdy dzień nauki szkolnej 0,25 litra mleka/przetworu mlecznego. Wśród produktów mlecznych spożytych przez dzieci w ramach programu w roku szkolnym 2013/2014 było mleko białe (ok. 85% dostaw), mleko smakowe (ok. 14% dostaw), jogurty i sery (ok. 1% dostaw).

Kampania „Ryba wygrywa” (MRiRW)

Stowarzyszenie Rozwoju Rynku Rybnego prowadzi regularne kampanie mające na celu zwiększenie spożycia ryb w Polsce. Prowadzona i uaktualniana jest strona internetowa www.rybawygrywa.pl wraz z profilem na Facebooku oraz udostępniane są materiały informacyjne dotyczące wartości odżywczych ryb. Kampania Finansowana jest z Funduszu Promocji Ryb.

Kierunek interwencji	3.4.2. Upowszechnianie wiedzy w zakresie zasad żywienia	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Upowszechnianie wiedzy na temat zdrowego żywienia i kształtowania odpowiednich nawyków żywieniowych (MRiRW) Działania MRiRW w tym zakresie koncentrują się na m.in. upowszechnieniu informacji na temat zasad żywienia i wpływu diety na zdrowie, pogłębianiu wiedzy konsumentów na temat jakości, cech i zalet wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych, wytwarzanych metodami ekologicznymi i tradycyjnymi, oraz pogłębieniu wiedzy w zakresie przeciwdziałania marnotrawieniu żywności.</p> <p>W tym zakresie zrealizowano III edycję ogólnopolskiego konkursu dla średnich szkół gastronomicznych na najlepszy przepis kulinarny wykorzystujący produkty zarejestrowane lub aplikujące o rejestrację jako Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne oraz Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (budżet: 34 200,00 PLN – środki PROW 2007-2013).</p> <p>Ponadto MRiRW upowszechnia wiedzę w zakresie zasad żywienia i podnosi świadomość producentów artykułów rolno-spożywczych przez działania o charakterze szkoleniowo-doradczym, poprzez np. organizowanie promocji związanych z włączeniem informacji o produktach wytwarzanych integrowanymi, ekologicznymi i tradycyjnymi metodami do szkolnych programów nauczania, prowadzenie szkoleń dla rolników w zakresie bezpieczeństwa żywności i metod produkcji żywności w ramach uznanych systemów jakości lub inne działania o charakterze edukacyjnym skierowane do producentów w zakresie wytwarzania żywności wysokiej jakości, oraz inicjatywy skierowane do producentów wspierające przeciwdziałaniu marnowania żywności na różnych etapach produkcji sprzedaży.</p> <p>Działania Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego (MRiRW) Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego działalność upowszechnieniową realizowały poprzez prowadzenie demonstracji z zastosowaniem różnych technologii w grupach:</p>	

- produkcja roślinna,
- produkcja zwierzęca,
- ekologia i ochrona środowiska,
- mechanizacja, budownictwo i przechowywanie,
- ekonomika , w tym:
 - ✓ systemy opodatkowania działalności rolniczej,
 - ✓ spółki wodne,
 - ✓ grupy producenckie.

Ponadto prowadzono również prace upowszechnieniowe w ramach działu i zespołów przedsiębiorczości, wiejskiego gospodarstwa domowego i agroturystyki, np., identyfikacja produktów tradycyjnych i regionalnych. W ramach tego działania udzielono pomocy w opracowaniu dokumentacji niezbędnej do rejestracji produktów tradycyjnych. Organizując różnego rodzaju szkolenia, konferencje, konkursy, targi rolne oprócz upowszechniania metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska (w tym rolnictwa ekologicznego, działań rolnośrodowiskowych) promowały także wiedzę na temat zdrowego żywienia i kształtowania odpowiednich nawyków żywieniowych.

Wystawy prezentujące zwierzęta hodowlane (MRiRW)

Krajowe i lokalne wystawy oraz inne imprezy prezentujące zwierzęta hodowlane najlepiej upowszechniają zmiany zachodzące w polskiej hodowli zwierząt gospodarskich. Ponadto imprezy takie stwarzają, zarówno hodowcom i producentom zwierząt, jak i przedsiębiorcom sektora rolno-spożywczego, doskonałą okazję do zaprezentowania wysokich walorów żywieniowych produktów pozyskanych od tych zwierząt i możliwości ich wykorzystania w żywieniu człowieka. Nagrody przyznane i wypłacone hodowcom za zwierzęta będące laureatami takich imprez są refundowane w ramach wydatków budżetowych określonych na postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej. Na refundację nagród w 2014 r. przewidziano ogółem 927 tys. zł.

Program wieloletni „Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania” (MRiRW)

W ramach programu wieloletniego „Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania” realizowane są działania w ramach obszaru tematycznego „Kształcenie kadr i upowszechnianie wiedzy w zakresie zrównoważonej produkcji zwierzęcej”. Efektem realizacji tego obszaru tematycznego jest m.in. upowszechnianie, wdrożenie i racjonalne wykorzystanie wyników najnowszych badań w hodowli zwierząt gospodarskich i produkcji zwierzęcej poprzez szkolenia, tworzenie i doskonalenie nowoczesnych systemów informatycznych oraz publikacje, w tym w powszechnie dostępnych czasopismach. Dzięki temu propagowane są najnowsze osiągnięcia nauki z zakresu chowu i hodowli zwierząt gospodarskich do wykorzystania w praktyce rolniczej.

W ramach wydatków na realizację przedmiotowego programu określonych w ustawach budżetowych na dany rok, na realizację obszaru tematycznego „Kształcenie kadr i upowszechnianie wiedzy w zakresie zrównoważonej produkcji zwierzęcej” przewidziano w 2014 r. kwotę 413 tys. zł.

Działania podczas Targów "Smaki Regionów" (MRiRW)

Organizacja animacji dla dzieci z zakresu rolnictwa i produktów rolnych, polskich produktów regionalnych i tradycyjnych zarejestrowanych jako Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP), Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG) i Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (GTS), zbilansowanej diety oraz kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych, podczas Targów "Smaki Regionów" (27-28.09.2014 r., Budżet: 4 000,00 zł).

Poradnik żywienia i aktywności fizycznej dziecka (MZ)

W 2014 r. Ministerstwo Zdrowia zleciło Instytutowi Matki i Dziecka zadanie pn. „Napisanie poradnika żywienia i aktywności fizycznej dziecka od narodzin do 13 roku życia”. Celem napisania przedmiotowego poradnika było dotarcie do rodziców lub opiekunów dziecka na jak najwcześniejszym etapie jego życia z podstawową wiedzą dotyczącą zasad prawidłowego żywienia i aktywności fizycznej w okresie od narodzin do wieku szkolnego. Poradnik przekazywany będzie rodzicom lub opiekunom dziecka w wersji elektronicznej w 2015 r.

Działania w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (MZ)

W ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, od 2011 r. realizowany jest projekt KIK/34 „Zapobieganie nadwadze i otyłości oraz chorobom przewlekłym poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej”. Koordynatorem i realizatorem projektu jest Instytut Żywności i Żywienia w Warszawie, we współpracy z Instytutem „Pomnik-Centrum Zdrowia Dziecka”, Polskim Towarzystwem Dietetyki oraz Akademią Wychowania Fizycznego w Warszawie. Projekt zaplanowany jest na lata 2011-2016, a jego całkowity koszt kwalifikowany wynosi 5 294 mln CHF. Do końca 2014 r. na ten projekt został poniesiony wydatek w wysokości 4 820 825,03 zł, w tym 1 557 955,87 zł w 2014 r.

Celem głównym projektu jest promocja zdrowego stylu życia, w tym zapobieganie nadwadze i otyłości oraz innym przewlekłym chorobom niezakaźnym poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej. Zadania realizowane są na terenie całego kraju i skierowane są do najbardziej wrażliwych grup ludności: kobiet ciężarnych i karmiących, dzieci i młodzieży, osób dorosłych ze szczególnym uwzględnieniem osób z nadmierną masą ciała; ich adresatami są także producenci żywności. Program obejmuje realizację następujących zadań:

1. Żywieniowa promocja zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki nadwagi i otyłości wśród kobiet w ciąży i matek karmiących oraz zbadanie jej wpływu na wybrane parametry stanu odżywienia.
2. Edukacja i wdrażanie zasad prawidłowego żywienia w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjalnych i średnich oraz ocena wpływu tej edukacji na sposób żywienia, stan odżywienia i poziom wiedzy dzieci i młodzieży.
3. Wdrażanie zasad racjonalnego stylu życia wśród osób z nadwagą i otyłością w systemie ochrony zdrowia w Polsce.
4. Upowszechnianie wiedzy o składzie i wartości odżywczej żywności, oświadczeniach żywieniowych i zdrowotnych oraz znakowaniu żywności celem wpływu na kształtowanie racjonalnych wyborów produktów spożywczych.
5. Kampania medialna na rzecz zmniejszenia nadwagi i otyłości w Polsce.

Moduł „Edukacja i wdrażanie zasad prawidłowego żywienia w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjalnych i średnich

	<p>oraz ocena wpływu tej edukacji na sposób żywienia, stan odżywienia i poziom wiedzy dzieci i młodzieży” realizowany jest od 2014 r. na terenie 1600 placówek oświatowych w całym kraju. Placówki te uzyskują certyfikat Szkoły (Przedszkola) Przyjaznej Żywieniu i Aktywności Fizycznej. Projekt zakłada osiągnięcie takich końcowych rezultatów, jak poprawa wiedzy dzieci i młodzieży na temat prawidłowego żywienia, zmiana nawyków żywieniowych dzieci i młodzieży, zwiększenie udziału uczniów w obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego i w pozaszkolnych formach aktywności fizycznej, zorganizowanie w szkołach miejsc do spożywania posiłków. Informacje o projekcie dostępne są na stronie: http://www.zachowajrownowage.pl.</p>
--	--

Kierunek interwencji	3.4.3. Wsparcie działalności innowacyjnej ukierunkowanej na zmiany wzorców produkcji i konsumpcji	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) Działanie PROW 2007-2013 133 <i>Działania informacyjne i promocyjne</i> ma na celu zwiększenie popytu na produkty rolne i środki spożywcze objęte mechanizmami jakości żywności; pogłębienie wiedzy konsumentów o zaletach produktów objętych mechanizmami jakości żywności; pogłębienie wiedzy konsumentów o mechanizmach jakości żywności; wsparcie grup producentów skupiających podmioty aktywnie uczestniczące w systemach jakości żywności. W ramach działania w roku 2014 wsparciem objęto 5 beneficjentów na kwotę 4 919 833,51 zł, w tym 3 689 875,10 ze środków EFRROW.</p>	
inne	<p>Certyfikacja rybołówstwa dorszowego (MRiRW) W 2014 r. organizacje producentów ryb uzyskały certyfikat MSC (Marine Stewardship Council) dla dobrze zarządzanego i zrównoważonego rybołówstwa. Oparcie produkcji na surowcu z certyfikatem MSC można uznać za zmianę wzorców produkcji oraz konsumpcji. Certyfikacja została dokonana przez niezależną jednostkę certyfikującą Food Certification International (FCI). Projekt wspierał Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy. Polskie rybołówstwo dorszowe, eksploatujące bałtyckie stado wschodnie, które uzyskało certyfikat, obejmuje 8 grup producentów (Darłowska Grupa Producentów Ryb i Armatorów Łodzi Rybackich, Krajowa Izba Producentów Ryb, Organizacja Rybaków Łodziowych, Organizacja Producentów Ryb Władysławowo, Środkowopomorska Grupa Rybacka z Ustki, Pomorska Organizacja Producentów - ARKA Sp. z o.o. z Gdyni, Rybołówstwo Morskie - Jacek Schomburg, Ryszard Groenwald, Zrzeszenie Rybaków Morskich). Grupa która przystąpiła do certyfikacji posiada łącznie 293 jednostki rybackie poławiające dorsza (łac. Gadus Morhua) na Morzu Bałtyckim (podobszary ICES 25 – 32). W 2013 roku jednostki te złowiły ponad 8 000 ton dorsza. Organizacje uzyskały certyfikat MSC na połowy dorsza za pomocą sznurów haczykowych oraz włoków dennych i pelagicznych. Sprzedaż ryb poławianych przez te organizacje odbywa się przede wszystkim na rynku krajowym oraz w krajach Unii Europejskiej, głównie w Niemczech i Francji. Pierwsza w Polsce certyfikacja rybołówstwa była możliwa dzięki środkom z Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” pozyskanym przez Grupę. Proces certyfikacji rozpoczął się</p>	

	w listopadzie 2013 r. Ocena prowadzona była pod kątem zgodności z 31 rygorystycznymi wskaźnikami standardu MSC, obejmującymi stan stada, wpływ rybołówstwa na morski ekosystem oraz skuteczne zarządzanie.
--	--

Cel szczegółowy:

Cel 4. Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego

Priorytet:

4.1. Modernizacja i wzrost innowacyjności sektora rolno-spożywczego

Kierunek interwencji	4.1.1. Modernizacja technicznej infrastruktury produkcyjnej w rolnictwie i rybactwie	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</i></p> <p>Głównym celem wdrażanego w ramach PROW 2007-2013 działania 112 <i>Ułatwianie startu młodym rolnikom</i> jest stymulowanie zmian strukturalnych w sektorze rolnym przez ułatwienie przejmowania lub zakładania gospodarstw rolnych przez osoby młode o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych. Realizowane przez młodych rolników inwestycje dotyczą m.in.: zakupu sprzętu ruchomego i maszyn, zwierząt gospodarskich, użytków rolnych, budowy lub modernizacji budynków gospodarczych, założenia powierzchni sadów lub plantacji wieloletnich. Liczba beneficjentów działania w 2014 r. wynosiła 2 248, a wydatkowano ogółem środki na kwotę 224 625 tys. zł, w tym 168 468 750 zł ze środków EFFROW.</p> <p>Głównym celem działania 121 <i>Modernizacja gospodarstw rolnych</i> jest zwiększenie efektywności gospodarstw rolnych przez lepsze wykorzystanie czynników produkcji, w tym wprowadzenie nowych technologii produkcji, poprawę jakości produkcji, różnicowanie działalności rolniczej, a także zharmonizowanie warunków produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego, higieny produkcji oraz warunków utrzymania zwierząt. Celem działania jest również zapewnienie producentom rolnym prowadzącym produkcję mleczarską możliwości dostosowania się do zmieniających się warunków, w związku z przewidzianym wygaśnięciem systemu kwot mlecznych w roku 2015. W 2014 r. wydatki w ramach działania wynosiły 1 067 260 172,28 zł, w tym 800 435 609,22 zł, a trafiły one do 9 254 beneficjentów.</p> <p>W 2014 r. wsparcie w ramach działania 123 <i>Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej</i> otrzymało 257 beneficjentów na kwotę 543 929 829,46 zł, w tym ze środków EFRROW 407 947 371,80 zł.</p>	

	<p>Wsparcie w ramach PO RYBY 2007-2013 (MRiRW)</p> <p>Modernizacja technicznej infrastruktury produkcyjnej w rybactwie miała miejsce w ramach Środka 2.1 Inwestycje w chów i hodowlę ryb PO RYBY 2007-2013. W związku z wykorzystaniem limitu środków w latach poprzednich, w 2014 r. nie był ogłaszany nabór. Do końca 2014 r. Agencja zakontraktowała 414 umów na łączną kwotę stanowiącą 101,09% limitu finansowego. W 2014 r. zostały zakontraktowane ostatnie umowy z naboru z roku 2013.</p>
inne	

Kierunek interwencji	4.1.2. Wdrażanie i promocja innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno-spożywczym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	/Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) W roku 2014 w ramach PROW 2007-2013 kontynuowane było wdrażanie działania 111 <i>Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie</i>, w ramach którego doskonaleniem zawodowym zostali objęci rolnicy i posiadacze lasów na zasadzie dobrowolności. Zrealizowano wówczas płatności na rzecz 21 beneficjentów w kwocie 15 024 682,38 zł, w tym 8 538 377,59 zł ze środków EFFROW.</p>	
Inne	<p>Działania Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego (MRiRW) Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego zapewniały profesjonalne doradztwo m.in. poprzez szkolenia, konferencje, wydawnictwa, pokazy, konkursy w następujących obszarach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stosowanie nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowli oraz przetwórstwa rolno-spożywczego; - promocja produktów lokalnych i regionalnych; - pozostałe szkolenia własne (np. wyjazdy szkoleniowe dla rolników); - rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych; - rachunkowość w gospodarstwach rolnych; - rolnictwo ekologiczne; - rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich; - unowocześnianie wiejskiego gospodarstwa domowego; - ubieganie się o przyznanie pomocy finansowej ze środków UE lub innych instytucji; - modernizacja gospodarstw rolnych, poprawa jakości artykułów rolno-spożywczych; - zarządzanie gospodarstwem rolnym. <p>Najważniejszym celem tych działań było podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności rolników stosujących nowe technologie w produkcji roślinnej i zwierzęcej. Należy podkreślić, że WODR-y współpracowały z instytutami, uczelniami i instytucjami działającymi na rzecz rolnictwa w zakresie nowoczesnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w rolnictwie. Ponadto na polach doświadczalnych prowadzone były doświadczenia ścisłe oraz doświadczenia łanowe. Prowadzone były również doświadczenia sprawdzające przydatność gospodarczą z uwzględnieniem odporności na patogeny chorobotwórcze najnowszych odmian. Na podstawie wyników doświadczeń ustalane były listy zalecanych najnowszych odmian do uprawy w województwie.</p>	

Projekty realizowane przez IHAR-PIB

W ramach swojej działalności statutowej Instytut Hodowli i Aklimatyzacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie w 2014 r. realizował następujące projekty:

- *Molekularne metody wykrywania oraz różnicowania szczepów bakterii *Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus* - sprawcy bakteriozy pierścieniowej ziemniaka;*
- *Doskonalenie metodyki wykrywania i testowania odporności genotypów ziemniaka na *Synchytrium endobioticum* –sprawcy raka ziemniaka;*
- *Identyfikacja genotypów buraka cukrowego o pożądanych cechach morfologicznych korzeni w wielonasiennych diploidalnych materiałach hodowlanych;*
- *Porównanie plonu i jakości technologicznej buraka cukrowego po usunięciu liści oraz liści i główki korzenia.*

W ramach badań na rzecz postępu biologicznego w produkcji roślinnej realizowano następujące projekty:

- *Eliminacja patogenów niekwarantannowych (bakterie endogenne i wirusy) oraz kontrola zdrowotności roślin ziemniaka w banku *in vitro*;*
- *Badania nad opracowaniem metod selektywnej izolacji oraz czułej identyfikacji bakterii *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* w trudnych diagnostycznie próbach środowiskowych;*
- *Opracowanie czułych metod wykrywania najważniejszych wirusów ziemniaka.*

Ponadto realizowano następujące projekty Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowego Centrum Nauki:

- *Projekt badawczy Nr N N310 722340 Wykorzystanie alkoholu etylowego i fitohormonów do szybkiego i bezpiecznego przerywania spoczynku bulw ziemniaka;*
- *Projekt badawczy Nr LIDER/28/199/L-3/11/NCBR/2012 Nowe narzędzia diagnostyczne o wysokiej czułości i specyficzności do wykrywania i identyfikacji kwarantannowej bakterii *Clavibacter michiganensis* ssp. *Sepedonicus*.*

Projekty realizowane przez IZoo-PIB

W 2014 r. Instytut Zootechniki PIB realizował zadanie *Publikowanie i upowszechnianie materiałów w zakresie zrównoważonej produkcji zwierzęcej* i zadanie *Szkolenie specjalistów zajmujących się hodowlą zwierząt gospodarskich i produkcją zwierzęcą*. Instytut także kontynuował w 2014 r. realizację zadania programu wieloletniego pn. *Monitorowanie wykorzystania składników odżywczych pasz dla poprawy jakości, bezpieczeństwa i efektywności produkcji zwierzęcej z uwzględnieniem ochrony środowiska*. Ponadto kontynuował badania w ramach dotacji podmiotowej na utrzymanie potencjału badawczego Instytutu, w zakresie zadania *Wpływ czynników aktywnych metabolicznie na retencje PUFA i CLnA w tkankach i produktach zwierząt oraz naturalnych antyutleniaczy na procesy oksydacyjne tłuszczu*. IZoo-PIB realizował zadanie *Publikowanie i upowszechnianie materiałów w zakresie zrównoważonej produkcji zwierzęcej* i zadanie oraz *Szkolenie specjalistów zajmujących się hodowlą zwierząt gospodarskich i produkcją zwierzęcą* (obydwa zadania realizowane są w ramach programu wieloletniego). Celem zadań jest upowszechnianie wiedzy z zakresu hodowli, chowu i rozrodu zwierząt gospodarskich, które realizowane są poprzez szkolenia i warsztaty jak też opracowanie wydawnictw informacyjnych, wdrożeniowych i powszechnieniowych w wersji drukowanej i

elektronicznej.

W zakresie innowacyjnych rozwiązań, współpracy sektora badań i rozwoju z sektorem produkcyjnym oraz upowszechniania wiedzy, prowadzono następujące działania:

- wsparcie dla podejmowanych działań poprzez udział w klastrze mający na celu kojarzenie świata nauki z rolnictwem. 23 września 2014 r. Instytut zawarł z Fundacją Klaster LifeScience Kraków umowę o współpracy, która ustanowiła ramy organizacyjne oraz zasady współpracy z zamiarem realizacji przez obie strony wspólnego celu polegającego na tworzeniu i rozwijaniu ekosystemu innowacji w branży lifescience ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb regionu Południowej Polski;
- w ramach wsparcia kreowania i wdrożenia innowacji Instytut Zootechniki PIB realizuje projekty programu Leonardo da Vinci Transfer innowacji: Projekt *FARMLAND – wykorzystanie gospodarstwa rolnego w rozwoju wiejskiego modelu nauczania i dydaktyce przyrodniczej* (popularyzowanie idei gospodarstw rolnych poszerzonych o funkcje edukacyjne i społeczne); Projekt *RUBIGAS – Agrobiogaz jako źródło alternatywnej energii na obszarach wiejskich* (upowszechnianie idei odnawialnych źródeł energii poprzez cykl szkoleń dostępnych za pośrednictwem Internetu); rozpoczęcie projektu *Era Net – Cove Organic Plus* (Horyzont 2020) od 1 października 2014 r. (tytuł projektu: *Poprawa zdrowotności i dobrostanu bydła mlecznego w warunkach chowu ekologicznego, poprzez hodowlę i warunki utrzymania/Improving animals health and welfare in organic cattle milk production through breeding and management*);
- podpisano 17.02.2014 r. umowę z Narodowym Centrum Nauki na okres 36 miesięcy o realizację i finansowanie projektu badawczego *Zastosowanie ukierunkowanego sekwencjonowania następnej generacji (NGS) w szacowaniu markerów genetycznych związanych z jakością mięsa wieprzowego*, który uzyskał finansowanie w ramach konkursu SONATA 5;
- w grudniu rozpoczęto realizację 3-letniego projektu NCBR pt. *Opracowanie innowacyjnej technologii wykorzystania tkanek transgenicznych świń dla celów biomedycznych* w ramach programu INNOMED. Celem projektu jest kontynuacja prac dotyczących wykorzystywania zmodyfikowanych genetycznie świń jako dawców naczyń, zastawek i skóry do celów biomedycznych. W Dziale Biotechnologii Rozrodu Zwierząt Instytutu Zootechniki PIB realizowane są 4 zadania;
- W 2014 r. była kontynuowana umowa z 2012 roku z przedsiębiorstwem INTERMAG Sp. z o.o. z siedzibą w Osieku na wdrożenie wyników badań w zakresie *Wpływ stosowania ekstraktów ziołowych i dodatków paszowych na przebieg kokcydiozy u kurcząt brojlerów*. Obecnie prowadzone są rozmowy na temat poszerzenia współpracy;
- utworzenie PolishEquine Genetics and Reproduction – 14 stycznia 2014 r. Na wniosek Samodzielnej Pracowni Genomiki Instytutu Zootechniki PIB, zawarto umowę o utworzeniu centrum naukowo-przemysłowego, które ma na celu stworzenie warunków dla wykorzystania osiągnięć genetyki molekularnej w monitorowaniu wariantów genetycznych, powiązanych z cechami istotnymi dla hodowli koni w Polsce. Do jego zadań będzie należało podejmowanie wspólnych projektów badawczych dotyczących szeroko pojętej genetyki i genomiki koni, uwzględniających wzajemną wymianę osiągnięć badań i materiału badawczego;
- Instytut Zootechniki PIB był partnerem i współorganizatorem Małopolskiego Festiwalu Innowacji w dniach 26-31 maja 2014 r., największego wydarzenia w regionie prezentującego innowacyjność i kreatywność małopolskich firm i naukowców. Zadaniem Festiwalu było promowanie innowacyjności, przedsiębiorczości, transferu technologii, a także

zaprezentowanie w atrakcyjnej formie potencjału innowacyjnego Małopolski. Jest to inicjatywa, której celem jest upowszechnienie innowacyjnego podejścia do biznesu oraz promocja współpracy przedsiębiorstw ze sferą nauki. Targi stanowią platformę, dzięki której możliwe są bezpośrednie spotkania i kontakty pomiędzy przedsiębiorcami, naukowcami, pracownikami instytucji otoczenia biznesu oraz administracji.

Ponadto w 2014 r. uzyskano 6 patentów i znaków towarowych oraz zgłoszono do Urzędu Patentowego RP 5 wynalazków, których twórcami są pracownicy naukowcy Instytutu Zootechniki PIB. Ponadto uzyskano prawo ochronne na znak towarowy słowno-graficzny pn. „gęś white kołuda” w Urzędzie Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM) oraz rejestrację tego znaku przez Światową Organizację Własności Intelektualnej (WIPO).

Projekty realizowane przez IBPRS

W ramach swojej działalności statutowej Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego w 2014 r. realizował następujące projekty:

- *Badania nad wykorzystaniem celulozowych odpadów przemysłu rolnego do produkcji biogazu;*
- *Badanie mechanizmu działania transglutaminazy w mrożonych wyrobach mącznych.*

Ponadto IBPRS realizował projekt ekologiczny finansowany ze środków MRiRW *Praktyczne aspekty produkcji pieczywa, produktów zbożowych i cukierniczych oraz metody wydłużania trwałości, świeżości i parametrów przechowalniczych tych wyrobów*, którego celem było opracowanie technologii pieczywa z samopszy - pierwotnej odmiany pszenicy.

Jednocześnie IBPRS zrealizował następujące projekty innowacyjne dla klastrów:

- *Badania innowacyjnej naturalnej żywności funkcjonalnej przeznaczonej dla prewencji i terapii chorób cywilizacyjnych (dla Klastra Spożywczego Południowej Wielkopolski);*
- *Badania innowacyjnej metody tłoczenia na zimno olejów o właściwościach prozdrowotnych w atmosferze beztlenowej (dla Wielkopolskiego Centrum Klasteringu).*

Projekty realizowane przez IWNiRZ

Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w 2014 r. realizował następujące projekty:

- temat pt. *Gromadzenie, ochrona, ocena i utrzymywanie w stanie żywym oraz udostępnianie dla potrzeb gospodarki narodowej zasobów genowych roślin użytkowych i ich patogenów, w zakresie odmian i ekotypów lnu i konopi oraz chronionych i rzadkich gatunków roślin leczniczych;*
- prace w zakresie opisu botanicznego i oceny rozwoju osobniczego gatunków roślin przemysłowych, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu zmieniających się warunków siedliskowych (klimatycznych, antropogennych) na biologię lnu oleistego, konopi oraz roślin zielarskich i energetycznych;
- realizacja zleconych przez MRiRW badań na rzecz rolnictwa ekologicznego dotyczących nowych środków ochrony dozwolonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym zastępujących preparaty na bazie miedzi, które w najbliższym czasie będą wycofane ze stosowania;
- prace hodowlane w celu uzyskania odmian roślin przeznaczonych dla integrowanych i ekologicznych systemów produkcji;

- badania na rzecz rolnictwa ekologicznego, dofinansowane przez MRiRW (tematy *Warzywnictwo (w tym uprawa ziół) metodami ekologicznymi: Praktyczne rozwiązania w celu zastąpienia miedzi w ochronie warzyw i ziół uprawnych w rolnictwie ekologicznym oraz Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych lnu oleistego zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej*);
- zadania badawcze związane z tematem *Opracowanie integrowanych metod ochrony roślin włóknistych*, którego głównym celem jest doskonalenie metod integrowanej uprawy lnu włóknistego;
- zadania w obszarze roślin zielarskich: *Ocena zagrożenia plantacji nasiennych i produkcyjnych roślin zielarskich chorobami oraz Badanie potrzeb nawozowych roślin zielarskich w doświadczeniach wazonowych*;
- projekt *Innowacyjna technologia zbioru i przetwórstwa lnu na włókno jednopostaciowe*;
- prace w zakresie wdrażania integrowanych metod uprawy lnu i konopi.

Projekty realizowane przez IO

Innowacyjne rozwiązania dla sektora rolno-spożywczego (lub działania zmierzające do opracowania innowacyjnych rozwiązań) przyniosły prace realizowane w 2014 r. przez Instytut Ogrodnictwa w ramach 10 projektów NCBiR/ POIG oraz 4 zadań z Programu Wieloletniego. Efektem tych prac w 2014 r. było:

- opracowanie i wdrożenie do praktyki ogrodniczej *Metodyk Integrowanej Ochrony Roślin Ogrodniczych przed agrofagami*;
- wytworzenie i wprowadzenie na rynek 4 nowych odmian roślin sadowniczych z ochroną prawną na terytorium Unii Europejskiej, USA i Kanady; wytworzenie i wprowadzenie/ badań rejestrowych COBORU 5 odmian roślin sadowniczych i jednej warzywnej, a także uzyskanie i przekazanie do Krajowego Centrum Roślinnych Zasobów Genowych 31 linii nowych genotypów warzywnych;
- opracowanie układu chłodniczego, pozwalającego na obniżenie energochłonności i przedłużenia trwałości przechowywanych warzyw oraz opracowanie demonstracyjnej suszarki hybrydowej mikrofalowo-ultradźwiękowej przeznaczonej do suszenia owoców o wysokiej adhezji (prace nad wdrożeniem);
- opracowanie kolejnych części samojezdnego kombajnu do zbioru owoców z krzewów jagodowych oraz zbioru mechanicznego owoców deserowych: śliw, wiśni i czereśni (prace nad wdrożeniem);
- utworzenie SYMBIO BANK-u (Kolekcji Symbiotycznych Mikroorganizmów) i opracowanie bioproduktów do uprawy ekologicznej oraz opracowanie biopreparatów z polskich szczepów *Trichoderma* do kompleksowego wykorzystania w integrowanych i ekologicznych uprawach warzyw, a także do utylizacji resztek organicznych z gospodarstw ogrodniczych i przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego (prace nad wdrożeniem);
- opracowanie kompleksowej technologii magazynowania nadwyżek energii w produkcyjnych tunelach foliowych oraz ocenę opracowanego nawozu Fertilan z agrokompozytów do uprawy warzyw;
- opracowywanie demonstratora autonomicznego systemu do zapylenia roślin (prace kontynuowane);
- określenie właściwości triterpenów owocowych jako komponentu produktów mlecznych o działaniu antydiabetycznym (prace kontynuowane).

Ponadto w 2014 roku Urząd Patentowy RP udzielił 4 patenty na wynalazki, których twórcami byli pracownicy Instytutu Ogrodnictwa. Przedmiotem wynalazków są: (a) agregat pieląco-rozsiewający, (b) układ sterowania pracą opryskiwacza, (c) sposób

	dezynfekcji podłoży ogrodniczych z zastosowaniem wiązki wysokoenergetycznych elektronów, (d) sposób wykorzystania naturalnej energii cieplnej w akumulatorze ciepła oraz akumulator ciepła.
--	---

Kierunek interwencji	4.1.3. Poprawa warunków pracy, bezpieczeństwa i jakości zarządzania w sektorze rolno-spożywczym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p><i>Działania realizowane na mocy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z dnia 20 grudnia 1990 r. (MRiRW)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) prowadzi działalność na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych, polegającą na badaniu przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz upowszechnianiu wśród rolników wiedzy o zagrożeniach związanych z pracą w gospodarstwie rolnym i zasad bezpiecznego wykonywania tej pracy. Działania te mają charakter długofalowy, a ich efekty to trzykrotne zmniejszenie od początku działalności KRUS liczby wypadków przy pracy z 56 927 w 1991 r. do 15 649 w 2014 r., a przy tym znaczne zmniejszenie się liczby wypadków śmiertelnych przy pracy z 361 w 1991 r. do 77 w 2014 r. ▪ Podejmowane są liczne działania edukacyjne zarówno wśród rodziców jak i dzieci na temat zagrożeń występujących w gospodarstwie rolnym i podczas pracy w rolnictwie. Co roku prowadzone są spotkania i pogadanki dla uczniów wiejskich szkół podstawowych i gimnazjów oraz dzieci rolników uczestniczących w różnych formach wypoczynku (w 2014 r. uczestniczyło w nich 90,1 tys. wiejskich dzieci). Dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjów uczestniczą także w różnych konkursach plastycznych, testowych i innych (58,8 tys. z ok. 3,3 tys. szkół). ▪ Rozwijana jest współpraca pomiędzy jednostkami badawczo-rozwojowymi, uczelniami rolniczymi oraz szkołami rolniczymi. Organizowane są wspólne konferencje, konkursy, szkolenia, transmisje badań naukowych, pokazy, festiwale, (Rolniczy Festiwal Nauki), pikniki naukowe. W tym celu wykorzystywane są najnowsze techniki multimedialne. ▪ Prowadzone są działania promujące produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków technicznych dla gospodarstw m.in. poprzez przyznawanie wyrobom - maszynom, urządzeniom oraz środkom ochrony indywidualnej i zbiorowej „Znaku Bezpieczeństwa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego”, zwanego też „Znakiem KRUS”. ▪ Od czterech lat pod hasłem „Upadek to nie przypadek” Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego realizuje działania na rzecz zmniejszenia liczby wypadków z grupy „upadek osób”. W ramach tych przedsięwzięć, szczególną uwagę zwraca się na upadki osób z ciągników i maszyn, w tym wyposażanie maszyn i przyczep transportowych w schodki, drabinki, uchwyty ułatwiające wchodzenie i schodzenie itp. 	

Propagowanie wiedzy o BHP w rolnictwie (MRiRW)

1. Podnoszenie świadomości zagrożeń w rolnictwie, zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci służą organizowane przez MRiRW, KRUS i CDR szkolenia rolników, targi rolnicze, pokazy maszyn i urządzeń rolniczych, pokazy stosowania środków ochrony indywidualnej i udzielania pierwszej pomocy, audycje radiowe, wydawnictwa oraz informacje multimedialne. Na potrzeby szkoleń opracowano poradniki, broszury i wydano filmy oświatowe o zasadach bezpiecznej pracy w rolnictwie.
2. Ogólnopolski Konkurs Wiedzy o Ergonomii i Bezpieczeństwie Pracy w Rolnictwie. Celem konkursu jest popularyzowanie zasad bezpiecznej pracy w gospodarstwie rolnym i praktycznego stosowania wiedzy z zakresu ergonomii pracy w rolnictwie. Konkurs przeprowadzany jest w szkołach ponadgimnazjalnych kształcących w kierunkach rolniczych. Główną nagrodą za zwycięstwo w finale jest wolny wstęp na wskazane przez Organizatorów kierunki studiów dziennych w SGGW w Warszawie. W 2014 r. w szkolnych eliminacjach wzięło udział około 2300 uczniów z 140 szkół ponadgimnazjalnych o profilu rolniczym i leśnym z całej Polski. Do etapu centralnego konkursu zgłoszono 140 uczniów. Łącznie w siedmiu edycjach konkursu wzięło udział około 23 tysiące uczniów szkół rolniczych i leśnych. Z tego około 1020 przystąpiło do finału konkursów.
3. Ogólnokrajowy Konkurs „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne”, organizowany w dwóch kategoriach: gospodarstw rolnych i zakładów rolnych. Celem tej inicjatywy jest promocja zasad ochrony zdrowia i życia w procesie pracy indywidualnych gospodarstw rolnych, przedsiębiorstw i zakładów rolnych. Co roku w konkursie tym bierze udział ponad 1000 gospodarstw indywidualnych i około 100 zakładów rolnych. Łącznie w latach 2003-2014 do konkursu przystąpiło około 15,5 tys. gospodarstw rolnych.
4. Kampania społeczna „Szanuj życie! Bezpieczna praca w gospodarstwie rolnym”, której nadrzędnym celem jest dążenie do ograniczenia ryzyka wypadkowego oraz poprawy ochrony zdrowia wśród rolników indywidualnych i członków ich rodzin. Inicjatorem kampanii jest Państwowa Inspekcja Pracy, a realizacja odbywa się we współpracy z KRUS i MRiRW. Kampania została przeprowadzona w 2013 i 2014 r. Wszystkie te działania planowane są również do realizacji w 2015 r.
5. W 2013 i 2014 r. opracowano i wydano publikację „BHP w rolnictwie dobre praktyki w gospodarstwach rolnych”.

Kierunek interwencji	4.1.4. Zwiększenie udziału producentów rolno-spożywczych w finansowaniu i wyznaczaniu kierunków sektorowej działalności badawczo-rozwojowej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p><i>Działalność ekspercka oraz doradcza IERiGŻ-PIB na rzecz praktyki gospodarczej</i> IERiGŻ-PIB, obok działalności naukowej, prowadzi działalność ekspercką oraz doradczą na rzecz praktyki gospodarczej, która stanowi odpowiedź na potrzeby producentów rolno-spożywczych, wyznaczających tym samym kierunki działalności badawczo-rozwojowej Instytutu. W 2014 r. przygotowany został szereg ekspertyz i opracowań naukowych.</p> <p><i>Projekty realizowane przez IZoo-PIB</i> Instytut Zootechniki podpisał w 2012 r. umowę, kontynuowaną w roku 2014 na wdrożenie wyników badań w zakresie <i>Wpływ stosowania ekstraktów ziołowych i dodatków paszowych na przebieg kokcydiozy u kurcząt brojlerów</i>, z przedsiębiorstwem INTERMAG Sp. z o.o. z siedzibą w Osieku.</p> <p><i>Projekty realizowane przez IBPRS</i> Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego w 2014 r. realizował następujące projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Rozwój technologii produkcji ciasta i produktów garmażeryjnych z ciasta poprzez zastosowanie transglutaminazy pochodzenia mikrobiologicznego</i> (projekt złożony w ramach Programu PARP-u Wsparcie w Ramach Dużego Bonu); - <i>Badania i analiza produktów żywnościowych, poddanych nowym intensywnym metodom pasteryzacji i sterylizacji</i> (badania wykonane przez IBPRS w ramach III konkursu programu INNOTECH w ścieżce programowej IN-TECH Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, pt. <i>Opracowanie wielofunkcyjnego urządzenia do sterylizacji</i>). <p><i>Projekt realizowany przez IWNiRZ</i> W 2014 r. Zakład Biotechnologii Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich koordynował prace w ramach projektu</p>	

	<p><i>Opracowanie biotechnologicznej metody otrzymywania surowca zielarskiego wierzbówki kiprzycy (<i>Chamaenerion angustifolium</i> (L.) Scop.) do produkcji suplementu diety stosowanego w profilaktyce łagodnego przerostu prostaty (BPH) i zapalenia gruczołu krokowego.</i></p>
--	--

Priorytet:

4.2. Kreowanie oraz transfer wiedzy i technologii służącej zrównoważonemu rozwojowi sektora rolno-spożywczego

Kierunek interwencji	4.2.1. Rozwój badań na rzecz zrównoważonego rozwoju sektora rolno-spożywczego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe/inwestycyjne	<p>Program BIOSTRATEG (MNiSW)</p> <p>W 2014 r. rozpoczęła się realizacja Strategicznego Programu badań naukowych i prac rozwojowych <i>Środowisko naturalne, rolnictwo i leśnictwo</i> (BIOSTRATEG). BIOSTRATEG to jeden z siedmiu strategicznych, interdyscyplinarnych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych wskazanych w Krajowym Programie Badań, ustanowionym uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 2011 r. Strategiczne programy badań naukowych i prac rozwojowych to wysokobudżetowe programy wynikające z polityki naukowej i innowacyjnej państwa, służące rozwojowi społecznemu i gospodarstwu Polski. Program realizowany jest przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) do 2019 roku. Całkowity budżet Programu, w ramach którego w latach 2014-2019 będą realizowane projekty obejmujące badania naukowe, prace rozwojowe oraz działania związane z przygotowaniem do wdrożenia, wyniesie ok. 500 milionów złotych.</p> <p>BIOSTRATEG obejmuje pięć strategicznych obszarów problemowych, wynikających bezpośrednio z Krajowego Programu Badań, zgodnych z priorytetowymi kierunkami badań prowadzonych obecnie w Unii Europejskiej, które korespondują także z celami szczegółowymi 3, 4 i 5 oraz kierunkami interwencji 4.1.4., 4.2.1. i 5.3.4 ZSRWRiR. Obszarami tymi są:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Bezpieczeństwo żywnościowe i bezpieczeństwo żywności;2. Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki wodnej;3. Przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa;4. Ochrona bioróżnorodności oraz zrównoważony rozwój rolniczej przestrzeni produkcyjnej;5. Leśnictwo i przemysł drzewny. <p>Celem głównym Programu BIOSTRATEG jest rozwój wiedzy w obszarach Programu, prowadzący do wzrostu międzynarodowej pozycji Polski w badaniach naukowych i pracach rozwojowych w tej dziedzinie oraz transfer do otoczenia społeczno-gospodarczego innowacyjnych rozwiązań opracowanych w ramach programu. Cele szczegółowe zdefiniowane są</p>	

	<p>następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój współpracy jednostek badawczych z podmiotami zewnętrznymi, – zwiększenie udziału polskich zespołów badawczych w europejskich programach w zakresie badań i innowacji w obszarach Programu, – pobudzenie aktywności badawczej prywatnego sektora gospodarczego w obszarach Programu, – przygotowanie wdrożenia innowacyjnych rozwiązań opracowanych w ramach Programu. <p>Do dofinansowania w ramach I Konkursu w 2014 roku rekomendowano dziewięć następujących projektów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Innowacyjne żywienie w zrównoważonej produkcji drobiarskiej; 2. Interdyscyplinarne badania nad poprawą efektywności energetycznej oraz zwiększeniem udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym polskiego rolnictwa; 3. Opracowanie innowacyjnych nawozów na bazie alternatywnego źródła surowca; 4. Badania oraz przygotowanie do wdrożenia technologii wytwarzania energii i ciepła w kotłowni zasilanej zmikronizowaną biomasą; 5. Wsparcie dla rolnictwa niskoemisyjnego - zdolnego do adaptacji do zmian klimatu obecnie oraz w perspektywie lat 2030 i 2050; 6. Teledetekcyjne określanie biomasy drzewnej i zasobów węgla w lasach; 7. Nowoczesny system optymalizacji zagospodarowania dolin rzecznych i ich rewitalizacji; 8. Oszczędność zasobów wodnych i poprawa jakości powietrza dzięki wykorzystaniu retencyjnej wody opadowej; 9. Potencjał paszowy, energetyczny i ekonomiczny upraw ślazu pąsowego na glebach lekkich, odłogowanych i rekultywowanych. <p>Budżet przeznaczony na realizację projektów w ramach I Konkursu to 150 mln zł. NCBR jest obecnie na etapie podpisywania umów z Wnioskodawcami ww. Projektów.</p> <p>Program „Juventus Plus” (MNiSW) Ze środków MNiSW w roku 2014 finansowany był program „Juventus Plus”, którego celem jest wsparcie badań naukowych prowadzonych przez wybitnych młodych naukowców, zakończonych publikacją w najlepszych czasopismach naukowych oraz promocja i popularyzacja wyników tych prac. Program ma za zadanie pomóc młodym naukowcom w dalszym prowadzeniu badań naukowych na najwyższym światowym poziomie, w tym przez promowanie prowadzonych badań i upowszechnianie osiągniętych wyników. W 2014 r. przyznano dofinansowanie 4 projektów w obszarze nauk rolniczych na kwotę 490 295 zł.</p>
inne	<p>Opracowanie systemu uprawy gleby dla rolnictwa zrównoważonego (IUNG-PIB) Celem projektu jest opracowanie metody uprawy roli zmniejszającej liczebność oraz masę chwastów występujących w zbiorowiskach upraw polowych oraz zwiększającej zawartość materii organicznej w glebie i jej aktywność biologiczną. W 2014 r. oceniono wybrane fizyko-chemiczne i mikrobiologiczne właściwości gleby oraz zachwaszczenie ładu i gleby, tzw. glebowy bank nasion. Dokonano również oceny produkcyjno-ekonomicznej poszczególnych technik uprawy roli wg wybranych</p>

wskaźników.

Wymiernym efektem przeprowadzonych prac badawczo-rozwojowych dotyczących możliwości zastosowania uproszczeń w uprawie roli na różnych glebach jest zmniejszenie nakładów energetycznych na produkcję roślinną poprzez oszczędności w zużyciu paliwa oraz nakładów pracy ludzkiej, co zbliża nas wielkością uzyskanego parametru do nakładów ponoszonych na uprawę w krajach Europy Zachodniej. Praktycznym osiągnięciem przeprowadzonych prac jest również wskazanie możliwości ograniczania degradacji środowiska rolniczego, a w szczególności gleb zagrożonych erozją oraz wymywaniem składników pokarmowych (głównie związków azotu) do cieków wodnych i w głąb profilu glebowego. W wyniku zastosowania na szerszą skalę proponowanych rozwiązań technologicznych rolnictwo w Polsce może w znacznym stopniu przyczynić się do ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz walorów ekologicznych przyrodniczo cennych obszarów krajobrazowych.

Opracowanie indeksu gatunkowego i optymalizacja technologii produkcji wybranych roślin energetycznych – IGRE (IUNG-PIB)

Podstawowym celem badań jest opracowanie optymalnych technologii pozyskania wysokowartościowego surowca dla produkcji energii w formie płynnej i gazowej. Badania obejmują również ocenę przydatności rolniczej, pozostałości po procesie produkcji biogazu i etanolu.

W 2014 r. zakończono 5-letni cykl badań polowych mających na celu ocenę produktywności i przydatności różnych gatunków roślin, jako surowca energetycznego. W ramach projektu prowadzone były doświadczenia z uprawą zbóż, buraka cukrowego, kukurydzy, sorgo, mozgi trzcinowatej i ślazuwca pensylwańskiego. Wykonano również badania laboratoryjne wydajności produkcji biogazu z wybranych substratów energetycznych oraz ciepła spalania słomy zbóż. Badano również właściwości nawozowe i przydatność do wykorzystania w produkcji rolniczej osadu pofermentacyjnego i wywaru gorzelnianego, które stanowiły produkt uboczny produkcji paliw odnawialnych.

Optymalizacja w kierunku środowiskowego zrównoważenia zarządzania nawadnianiem (IUNG-PIB)

Celem projektu ENORASIS (*ENvironmental Optimization of IRrigAtion Management with the Combined uSe and Integration of High PrecisiOn Satellite Data, Advanced Modeling, Process Control and Business Innovation*) jest utworzenie inteligentnego, zintegrowanego systemu wspierania decyzji (Platforma Usług ENORASIS i jej składniki) dla ekologicznie zoptymalizowanego, a zatem zrównoważonego zarządzania nawadnianiem upraw rolniczych przez rolników i organizacje odpowiedzialne za zarządzanie zasobami wodnymi.

W r. 2014 prowadzono prace związane z testowaniem Platformy Enorasis oraz walidacji algorytmów systemu wspomaganie decyzji, w wyniku których opracowana została ostateczna wersja systemu ENORASIS. Przeprowadzono 5 doświadczeń polowych w ramach wdrożenia pilotażowego systemu w: Polsce, Serbii, Turcji i na Cyprze. Wyniki wdrożenia ENORASIS wskazują na znaczne w porównaniu z dotychczasową praktyką prowadzenia nawodnień, oszczędności wody wraz z nieznacznym wahaniem plonu, przy czym znaczne zwwyżki plonu (sięgające 80%) zaobserwowano w przypadku nawadniania ziemniaka w Polsce.

Projekty realizowane przez IHAR-PIB

W ramach swojej działalności statutowej Instytut Hodowli i Aklimatyzacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie w 2014 r. realizował następujące projekty:

- *Badanie czynników wpływających na wartość użytkową ziarna zbóż;*
- *Monitorowanie wysokości i jakości uzyskiwanych plonów ziemniaka w Polsce uprawianego w różnych systemach produkcji.*

W ramach badań na rzecz postępu biologicznego w produkcji roślinnej realizowano projekt *Wyróżnianie form ziemniaka o złożonej odporności na mątwiki atakujące ziemniak przy wykorzystaniu metod konwencjonalnych i molekularnych. Charakterystyka nowego źródła odporności na Globodera pallida znalezionego w Solanum gourlayi.*

Temat badawczy IERiGŻ-PIB pt. Konkurencyjność rolnictwa zrównoważonego

W ramach Programu Wieloletniego IERiGŻ-PIB realizował temat badawczy pt. *Konkurencyjność rolnictwa zrównoważonego*, w ramach którego prowadzono prace w ramach następujących zadań badawczych:

- Alternatywne formy rolnictwa w strategii rozwoju sektora rolno-żywnościowego i obszarów wiejskich. Celem zadania było monitorowanie rozwoju form rolnictwa, stanu czynników sprawczych, uwarunkowań społeczno-ekonomicznych i środowiskowych w świetle wymogów rynku globalnego (konkurencyjność) i potrzeby ochrony środowiska naturalnego. Badanie wpływu wielofunkcyjności rolnictwa na ekonomikę gospodarstw rolnych i całego sektora rolnego oraz ekonomiczna ocena środowiskowych efektów zewnętrznych różnych grup gospodarstw rolnych;
- Produktywność różnych form rolnictwa zrównoważonego. Celem zadania było ustalenie produktywności form rolnictwa zrównoważonego oraz ich konkurencyjności ekonomicznej i społecznej;
- Rolnictwo zrównoważone a bezpieczna żywność i zdrowie. Celem zadania jest ocena jakości i bezpieczeństwa żywności wytwarzanej w ramach rolnictwa konwencjonalnego i rolnictwa ekologicznego oraz monitorowanie zmian w tym zakresie, a także wpływu żywności na zdrowie. Dostarczanie naukowo uzasadnionych przesłanek do decyzji w zakresie promowania racjonalnego żywienia, ochrony zdrowia, rozwijania produkcji żywności wysokiej jakości.

Ponadto IERiGŻ-PIB jest członkiem konsorcjum realizującego projekt badawczy pt. *Farm Level Indicators for New Topics in Policy Evaluation (FLINT)*, w ramach 7 Ramowego Programu Badawczego UE. Celem projektu jest wypracowanie uniwersalnego i krótkiego zestawu wskaźników zrównoważenia gospodarstw rolnych, który mógłby być wykorzystany w różnych krajach Unii Europejskiej. W 2014 r. m.in. opracowano zestaw kilkudziesięciu wskaźników, które mogą służyć do oceny zrównoważenia gospodarstw rolnych.

W 2014 r. z zakresu omawianej problematyki ukazał się szereg publikacji.

Projekty realizowane przez IZoo-PIB

Instytut Zootechniki PIB ma w swych obowiązkach ocenę i monitorowanie wartości hodowlanej zwierząt gospodarskich. Informacje o jej wynikach przekazywane są do hodowców, związków hodowców jak i do MRiRW. Zadanie to prowadzone było w 2014 r. w ramach programu wieloletniego „Ocena wartości hodowlanej i użytkowej zwierząt gospodarskich”. Wyniki oceny pozwalają na bieżącą ocenę wartości potencjału produkcyjnego zwierząt gospodarskich.

W roku 2014, w ramach dotacji podmiotowej na utrzymanie potencjału badawczego Instytutu, IZoo-PIB realizował zadanie *Ekonomiczne uwarunkowania produkcji zwierzęcej – ocena zrównoważonego rozwoju gospodarstw rolnych*. Celem realizacji zadania jest ocena wpływu różnych systemów gospodarowania na poziom zrównoważenia procesu produkcji zwierzęcej, a także monitorowanie, szacowanie oraz prognozowanie ekonomicznych mierników produkcji zwierzęcej z uwzględnieniem specjalizacji gospodarstw, intensywności produkcji oraz mechanizmów wsparcia.

Działania IBPRS

W 2014 r. Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego w ramach działań na rzecz zrównoważonego rozwoju sektora rolno-spożywczego:

- wykonywał analizy surowców roślinnych i produktów spożywczych na zlecenia producentów, importerów i dystrybutorów żywności;
- badał zawartość zanieczyszczeń chemicznych i biologicznych w żywności: trwałych zanieczyszczeń organicznych (polichlorowane bifenylole, polibromowane etery difenylole, polichlorowane dibenzo-p-dioksyny i dibenzofurany), pozostałości pestycydów, metali ciężkich i innych pierwiastków, azotanów i azotynów, mikotoksyn;
- badał zawartość substancji odżywczych: makropierwiastków, niezbędnych pierwiastków śladowych, witamin, kwasów organicznych,
- badał zawartość substancji dodatkowych do żywności: zamienników cukru (aspartam, acesulfam K, sacharyna) oraz przeciwutleniaczy.

Działania IWNiRZ

Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w 2014 r. kontynuował prace na rzecz rewitalizacji uprawy lnu i konopi jako czynnika wpływającego korzystnie na różnicowanie produkcji rolniczej.

Projekty realizowane przez IO

Badania bezpośrednio związane ze wskazanym priorytetem Instytut Ogrodnictwa realizował w 2014 r. w 47 tematach finansowanych z dotacji statutowej (MNiSW), 6 zadaniach Programu Wieloletniego, 5 zadaniach na rzecz rolnictwa ekologicznego (MRiRW), w 7 projektach NCN i dwóch projektach realizowanych w ramach 7 Programu Ramowego EU. Efektem tych badań było opracowanie:

- zasad nawożenia roślin ogrodniczych wybranych gatunków, z uwzględnieniem produkcji ekologicznej i integrowanej oraz kontroli zawartości składników nawozowych w podłożu;
- składu nowatorskich podłoży, przydatnych w uprawach pod osłonami roślin warzywnych i ozdobnych;
- zasad optymalnego nawadniania roślin sadowniczych, warzywnych o ozdobnych (wybrane gatunki), w oparciu o systemy monitorujące stan fizjologiczny rośliny i warunki środowiskowe;
- bazy danych dotyczących bioróżnorodności mikrobiologicznej w wybranych uprawach;
- danych dotyczących biologii i występowania nowych agrofagów, w tym agrofagów inwazyjnych i kwarantannowych dla roślin

	<p>ogrodniczych i patogenów grzybów uprawnych;</p> <ul style="list-style-type: none">- monitorowanie chorób w roku 2014;- metod biochemicznych i molekularnych, służących do wczesnego wykrywania i wspomagających identyfikację patogenów roślinnych (wirusy, fitoplazmy, bakterie, nicienie);- sposobów aplikacji wybranych środków ochrony roślin i określenie ich skuteczności dla wybranych gatunków, jak również opracowanie metod neutralizacji pozostałości środków w opakowaniach i opryskiwaczach;- biologicznych i molekularnych metod wykrywania odporności agrofagów na środki ochrony roślin;- bazujących na biologii molekularnej metod oceny odporności/tolerancji roślin na wybrane choroby i szkodniki, ważne z ekonomicznego punktu widzenia;- składu odmianowego roślin do uprawy w określonych warunkach i hodowli nowych odmian;- zależności między rozwojem obszarów wiejskich a rolnictwem w zakresie rolnictwa zrównoważonego.
--	---

Kierunek interwencji	4.2.2. Rozwój doradztwa i upowszechnianie informacji rynkowych w sektorze rolno-spożywczym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Legislacja w zakresie publicznego monitoringu cen artykułów rolno-spożywczych (MRiRW) W dniu 30 czerwca 2014 r. wydano rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające rozporządzenie w sprawie zbieranych danych rynkowych (Dz.U. 2014 poz. 920), określające szczegółowy zakres rolniczych badań rynkowych (w ramach <i>Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej</i>) wraz z definicjami. Rozporządzenie to jest aktem wykonawczym do ustawy z dnia 30 marca 2001 r. o rolniczych badaniach rynkowych (Dz.U. 01.42.471 z późn. zm.).</p>	
instytucjonalne	<p>Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej (MRiRW) Monitoring cen artykułów rolno-spożywczych jest prowadzony przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dla potrzeb uczestników rynku rolnego i administracji rolnej, w ramach Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej (ZSRIR). System funkcjonuje nieprzerwanie od kilkunastu lat, a od 1 maja 2004 r. informacje są gromadzone i udostępniane także dla potrzeb Komisji Europejskiej w ramach realizacji Wspólnej Polityki Rolnej. Zakres i częstotliwość badań są dostosowane zarówno do wymogów UE, jak i do zapotrzebowania odbiorców krajowych. W ramach ZSRIR, w ramach badań reprezentacyjnych notowane są: ceny skupu i zakupu surowców rolnych, ceny sprzedaży produktów wybranych towarów realizowanej przez zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego, ceny giełdowe surowców rolnych i spożywczych, ceny owoców i warzyw na rolno-spożywczych rynkach hurtowych. Badaniami objętych jest 15 branż rolno-spożywczych: rynek wołowiny i cielęciny, rynek wieprzowiny, rynek owoców i warzyw, rynek zbóż, rynek mleka, rynek drobiu, rynek jaj spożywczych (w tym: jaj ekologicznych), rynek roślin oleistych, rynek baraniny, rynek cukru, rynek kwiatów, rynek pasz, rynek chmielu, rynek roślin włóknistych, rynek tytoniu. Dane rynkowe są gromadzone najczęściej w cyklach tygodniowych, jednak są wyjątki – głównie wynikające z prawodawstwa UE – dot. to rynku owoców i warzyw – poza cyklem tygodniowym gromadzenie danych realizowane jest również dla określonej grupy towarów codziennie i co dwa tygodnie. W cyklu miesięcznym prowadzone są notowania cen dla rynków: cukru, pasz. Poza tym dla branży tytoniowej i branży chmielarskiej badania prowadzone są sezonowo. Informacje o poziomie cen, po ich weryfikacji i zagregowaniu na poziomie makroregionów i ogólnokrajowym, są udostępniane w każdy czwartek na stronie internetowej MRiRW w ramach systemu publicznego tj. bezpłatnie dla wszystkich odbiorców. Informacje są prezentowane w ramach branżowych biuletynów informacyjnych.</p> <p>System Monitoringu Suszy Rolniczej w Polsce (IUNG-PIB)</p>	

	<p>W 2014 roku w Systemie Monitoringu Suszy Rolniczej (SMSR) do obliczeń Klimatycznego Bilansu Wodnego wykorzystywane były dane pochodzące z 357 punktów pomiarowych. Prowadzono bieżącą ocenę zagrożenia suszą rolniczą dla 13 okresów sześciodekadowych okresu wegetacyjnego dla 3064 gmin Polski. Zagrożenie suszą oceniano według kryteriów Ustawy „o dopłatach do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich” obejmujących 14 grup i gatunków roślin oraz 4 kategorie glebowe. Prezentację wyników prowadzono w postaci 13 raportów w okresie wegetacyjnym.</p> <p>Prowadzono system monitoringu wilgotności gleby w reprezentatywnych gospodarstwach w kraju dla potrzeb oceny rzeczywistego wpływu suszy na plonowanie roślin. System ten prowadzono w 20 gospodarstwach rolnych rozmieszczonych głównie w strefie największego niedoboru wody. Ponadto prowadzono weryfikację systemu monitoringu suszy, polegającą na konfrontacji wyników obliczonych na podstawie danych meteorologicznych z pomiarami wilgotności gleby na polach referencyjnych i wynikami bezpośrednich obserwacji ładu roślin. Wyniki pomiarów wilgotności gleby, krzywe pF oraz bezpośrednie obserwacje terenowe poszczególnych pól referencyjnych, potwierdziły rzeczywiste objawy zahamowania wzrostu i usychania roślin na obszarach występowania suszy, określanych za pomocą danych meteorologicznych. Jednocześnie w systemie monitoringu suszy, oprócz szczegółowych obserwacji przebiegu warunków pogodowych, warunków wodnych gleby, zbierane są dane dotyczące zabiegów agrotechnicznych, nawożenia itp., które pozwalają oszacować ich wpływ na plon roślin.</p>
<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) W roku 2014 w ramach PROW 2007-2013 kontynuowane było wdrażanie działania 114 <i>Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów</i>, w ramach którego zrealizowano płatności na rzecz 6710 beneficjentów w kwocie 18 889 840,95 zł, w tym 14 167 379,67 zł ze środków EFFROW.</p>
<p>inne</p>	<p>Działania Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego (MRiRW) Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego w 2014 r. udzielały porad w zakresie informacji rynkowej (aktualne ceny skupu, ceny środków do produkcji, okresowe informacje dotyczące bieżącej i prognozowanej koniunktury na poszczególnych rynkach), które dotyczyły m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stosowania nowoczesnych metod w agrotechnice, hodowli, mechanizacji (doradztwo technologiczne); - odnawialnych źródła energii (OZE); - doradztwa ekologicznego, rolnośrodowiskowego, upowszechniania produkcji integrowanej, ochrony przyrody; - ekonomiki i zarządzania gospodarstwem rolnym (doradztwo ekonomiczne); - promowania form grupowego działania (grupy producentów rolnych, spółki wodne, LGD, inne); - rozwoju przedsiębiorczości (agroturystyka, pozarolnicza działalność gospodarcza); - unowocześniania wiejskiego gospodarstwa domowego (doradztwo z zakresu GWiA); - zachowania dziedzictwa kulturowego, promocji produktów lokalnych i regionalnych; - promowania WPR i pozostałych regulacji prawa unijnego – wdrażania zasad CC; - promowania WPR i pozostałych regulacji prawa unijnego ; - ubiegania się o przyznanie pomocy finansowej – płatności bezpośrednie; - ubiegania się o przyznanie pomocy finansowej – PROW 2014–2020. <p>Ponadto WODR-y publikowały na własnych stronach internetowych oraz wydawanych czasopismach (np. RADA, kwartalniki</p>

„Cztery Pory Roku”, Twój Doradca Rolniczy Rynek, Ekonomia dla rolnika, Doradca, Aktualności Rolnicze) notowania cen: (i) nawozów mineralnych, (ii) środków ochrony roślin, (iii) pasz, (iv) produktów rolniczych oraz (v) usług rolniczych. Równocześnie WODR-y kontynuują współpracę w przygotowaniu notowań cen targowiskowych, które są wykorzystane w ramach ZSRIR oraz mediach (np. Notowania - I Program TVP, Gazeta Współczesna, portal FARMER).

Strona internetowa „Racjonalna gospodarka nawozami” (IUNG-PIB)

Kampania informacyjna „Racjonalna gospodarka nawozami” jest realizacją zobowiązania Polski wobec Komisji Europejskiej. Jej celem jest budowanie świadomości rolników w zakresie wpływu prowadzonej przez nich gospodarki nawozowej na środowisko m.in. w kontekście jakości wód. Wiąże się ona z wyznaczeniem Obszarów Szczególnie Narażonych (OSN) na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego. IUNG-PIB w Puławach w ramach realizacji zadań programu wieloletniego aktywnie uczestniczy w tej kampanii, zapewniając jej podstawy merytoryczne, tworząc stronę internetową, organizując szereg warsztatów i szkoleń, opracowując ulotki informacyjne i publikacje.

Działania IERiGŻ-PIB upowszechniające informacje nt. rynków rolno-żywnościowych

IERiGŻ-PIB w ramach działalności statutowej prowadził badania i działania upowszechniające informacje dotyczące oceny stanu i perspektyw następujących rynków rolno-żywnościowych: mięsa, mleka, drobiu i jaj, ryb, zbóż, pasz, ziemniaków, rzepaku, cukru, owoców i warzyw, wyrobów tytoniowych i alkoholowych, rynku środków produkcji, a także oceny stanu i perspektywy rozwoju handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi oraz popytu na żywność.

W ramach Programu Wieloletniego, IERiGŻ-PIB prowadzi monitoring rynków rolno-spożywczych w warunkach zmieniającej się sytuacji ekonomicznej. W 2014 realizowane były następujące zadania badawcze:

- Monitoring i ocena zmian na światowych rynkach rolnych. Celem zadania była analiza i prognoza sytuacji na światowych rynkach podstawowych produktów rolnych i nawozów mineralnych oraz ocena wpływu na krajowe rynki i polski handel rolno-żywnościowy w kontekście równowagi rynkowej oraz udziału rolnictwa w rozwiązywaniu nowych wyzwań stojących przed społeczeństwem;
- Bieżące oceny głównych rynków rolno-spożywczych w Polsce na tle UE. Celem zadania jest comiesięczna analiza bieżącej koniunktury w rolnictwie oraz prognoza zmian sytuacji na podstawowych rynkach rolnych, rynku żywnościowym jako całości oraz na rynku środków produkcji i usług;
- Monitoring stanu konkurencyjności polskich producentów żywności. Celem zadania było formułowanie ocen, monitoring i prognozowanie zmian konkurencyjności polskiego sektora spożywczego w kolejnych latach po integracji Polski z Unią Europejską;
- Procesy dostosowawcze polskiego przemysłu spożywczego do zmieniającego się otoczenia rynkowego. Celem zadania była identyfikacja zmian w otoczeniu makroekonomicznym i rynkowym przemysłu spożywczego wywołanych przystąpieniem Polski do UE, procesami globalizacji i integracji międzynarodowej oraz prognozowanie zmian w przyszłości.

W 2014 r. z zakresu omawianej problematyki ukazał się szereg publikacji.

Działania PIWet-PIB

W 2014 r. w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym - Państwowym Instytucie Badawczym w Puławach odbyła się międzynarodowa konferencja dedykowana tematyce związanej z afrykańskim pomorem świń. Organizatorem konferencji był PIWet-PIB we współpracy z Głównym Inspektoratem Weterynarii a patronat honorowy objął Pan Marek Sawicki, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Celem konferencji było przekazanie aktualnych informacji dotyczących epidemiologii i zwalczania ASF, szczególnie przez praktyków w tym zakresie: dr Marisa Arias Neira z Europejskiego Laboratorium Referencyjnego (Hiszpania) oraz dr. Horsta Gaumanna (Niemcy).

W dniu 1 września 2014 r. w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym w Puławach odbyła się Konferencja naukowa poświęcona wymianie doświadczeń w zakresie zwalczania afrykańskiego pomoru świń (ASF) w dotkniętych tą chorobą państwach członkowskich UE. Organizatorami konferencji było MRiRW, GIW i PIWet-PIB w Puławach. Produkcja świń m.in. w Polsce nigdy w historii nie była tak zagrożona z powodów występowania chorób zakaźnych, jak to ma miejsce obecnie. Przyczyną tego stanu rzeczy jest najgroźniejsza obecnie choroba świń – afrykański pomór świń.

W ramach informacji Instytut zorganizował szereg spotkań dotyczących obecności wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) w produktach żywnościowych poddanych procesowi wędzenia.

Działania IZoo-PIB

Instytut Zootechniki PIB upowszechnia wyniki badań przedstawiane w licznych publikacjach naukowych i popularno-naukowych, targach, wystawach rolniczych, festiwalach nauki oraz na szkoleniach dla hodowców, studentów i uczniów szkół rolniczych oraz rolników. Pracownicy IZoo-PIB prowadzą doradztwo w zakresie swoich kompetencji zarówno w siedzibie Instytutu, jak i w gospodarstwach.

Instytut przeprowadził 5 szkoleń *Program rolno-środowiskowy po 2013 roku* organizowanych dla hodowców uczestniczących w programie rolno-środowiskowym PROW 2007-2013 na zlecenie MRiRW, finansowanych ze środków EFRROW.

22 maja 2014 r. podpisano umowę o współpracy z Przedsiębiorstwem Rolniczo-Hodowlanym „Gałopol” Sp. z o.o. z siedzibą w Gałowie. Umowa dotyczy współpracy naukowej, w tym wspólne realizowanie zadań badawczych i projektów naukowych, organizacja wspólnych szkoleń, konferencji oraz doradztwo hodowlane. Ze względu na unikatową w skali kraju halę udojową z dojem ćwiartkowym w GR Gałowo zainteresowane strony podjęły rozmowy dotyczące badań nad jakością mleka i dobrostanem zwierząt.

Działania IBPRS

W 2014 r. Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego:

- prowadził szkolenia dla pracowników Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Szadku z tematyki *Bezpieczeństwo zdrowotne i jakość żywności oraz Systemy zapewnienia jakości w przemyśle spożywczym;*
- - prowadził szkolenia dla pracowników zakładów przemysłu spożywczego z woj. łódzkiego z tematyki *Jakość i bezpieczeństwo żywności w świetle obowiązujących w Polsce regulacji prawnych. Znakowanie żywności.*

Działania IWNiRZ

W 2014 r. w Instytucie Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich opracowano zalecenia dla rolników i doradców rolniczych, dotyczące ekologicznych metod uprawy i ochrony lnu oleistego. Ponadto zmodyfikowano instrukcję dotyczącą integrowanych metod ochrony lnu włóknistego.

Projekty realizowane przez IO

Pracownicy naukowcy Instytutu Ogrodnictwa prowadzą doradztwo w zakresie swoich kompetencji; rocznie udzielanych jest około 1500 porad (w siedzibie Instytutu i w gospodarstwach ogrodniczych). W 2014 r. przygotowano 55 ofert wdrożeniowych, zorganizowano 4 konferencje międzynarodowe i 7 konferencji krajowych (łącznie 194 referaty). Odbiorcami byli: naukowcy, producenci owoców, warzyw, kwiatów i produktów pszczelich, pracownicy Ośrodków Doradztwa Rolniczego, inspektorzy PIORiN, handlowcy oraz przedstawiciele firm branżowych. Poza wymienionymi imprezami pracownicy naukowcy Instytutu uczestniczyli jako wykładowcy w kilkunastu 1-3-dniowych kursach, konferencjach, zjazdach, szkoleniach i seminariach organizowanych przez ODR, PIORiN, Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej, firmy zaopatrujące rolników w sprzęt i środki produkcji oraz inne instytucje z całego kraju. W 2014 r. na zlecenie GIORiN Instytut zorganizował szkolenia obejmujące dwa bloki tematyczne: (a) materiał rozmnożeniowy i nasadzeniowy roślin ozdobnych oraz materiał rozmnożeniowy i nasadzeniowy roślin warzywnych, (b) materiał szkółkarski roślin sadowniczych oraz odmianoznawstwo winorośli. Zorganizowano także Studia Podyplomowe Integrowanej Produkcji Roślin z uwzględnieniem integrowanej ochrony (10 dwudniowych zjazdów, 210 godzin wykładowych). W ramach projektu FAPA Instytut zorganizował 5 dwudniowych szkoleń z zakresu integrowanej produkcji roślin (130 uczestników).

Instytut prezentował swoje osiągnięcia także podczas 7 targów i wystaw ogrodniczych o zasięgu ogólnopolskim. Największe z nich to: Skierniewickie Święto Kwiatów, Owoców i Warzyw, Targi Sadownictwa i Warzywnictwa w Warszawie oraz Dożynki Jasnogórskie w Częstochowie. Podczas Skierniewickiego Święta Kwiatów, Owoców i Warzyw zorganizowano „Ogrodniczy Festiwal Nauki dla Najmłodszych”. Instytut był również partnerem Ogólnopolskiej Konferencji pt. „Integrowana Produkcja Roślin – aspekty praktyczne i perspektywy”. Zakład Upowszechniania Nauki prowadził także działalność popularyzatorską na rzecz społeczności lokalnej - organizowane na terenie miasta wystawy odwiedziło łącznie ponad 4700, a Osadę Pałacową – siedzibę Instytutu Ogrodnictwa – zwiedziło 1158 osób.

Naukowcy Instytutu Ogrodnictwa corocznie opracowują programy Ochrony Roślin Sadowniczych, Warzywnych i Ozdobnych przed chorobami. W Instytucie Ogrodnictwa aktywnie rozwijany jest system interaktywnego doradztwa on-line. Na stronie internetowej Instytutu zainstalowany jest obecnie System Wspomagania Decyzji w integrowanej uprawie pomidora oraz serwis nawodnieniowy.

W ramach programu wieloletniego, w 2014 r. zorganizowano 19 warsztatów, szkoleń i seminariów; wygłoszono 42 wykłady na szkoleniach organizowanych przez inne jednostki, przedstawiono 29 referatów i 45 posterów na konferencjach krajowych, 3 referaty i 8 posterów na konferencjach zagranicznych; opracowano 5 ofert wdrożeniowych; wydano drukiem 15 opracowań, a 42 kolejne opracowania zamieszczono na stronie internetowej Instytutu Ogrodnictwa.

Upowszechnianie informacji rynkowych w sektorze rybnym (MRiRW)

Upowszechnianie informacji rynkowych w sektorze rybnym odbywa się głównie poprzez pisma:

- a) Wiadomości Rybackie - dwumiesięcznik Morskiego Instytutu Rybackiego,
- b) Magazyn Przemysłu Rybnego - dwumiesięcznik ukazujący się w Gdyni. Czasopismo koncentruje się głównie na tematyce ekonomiki przemysłu rybnego, technologii przetwórstwa ryb, akwakultury i rybołówstwa,
- c) Rynek Ryb - półrocznik Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
- d) Eurofish Magazine - dwumiesięcznik organizacji Eurofish,
- e) Komunikaty Rybackie - dwumiesięcznik Instytutu Rybactwa Śródlądowego,
- f) Przegląd Rybacki - dwumiesięcznik Polskiego Towarzystwa Rybackiego,

oraz różnego typu wydarzenia branżowe. Organizowane są również często różnego typu szkolenia. Część spotkań odbywa się corocznie, przykładowo: Wylęgarnia, Krajowa Konferencja Hodowców Karpia oraz Szkolenie producentów ryb, czy Krajowa Konferencja – Szkolenie dla Hodowców Ryb Łososiowatych. W ramach tych spotkań przygotowywane i wydawane są również materiały szkoleniowe w zakresie najbardziej istotnych i interesujących rybaków tematów.

Kierunek interwencji	4.2.3. Zwiększenie udziału ośrodków naukowo-badawczych w międzynarodowych projektach badawczych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Projekty w obszarze nauk rolniczych (MNiSW) Ze środków MNiSW w roku 2014 finansowane były poniżej wymienione projekty oraz działania w obszarze nauk rolniczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – udział w Programie „Mobilność Plus” - Program zapewnia finansowanie pobytu uczestnika programu (młodzi naukowcy, którzy chcą prowadzić badania naukowe w zagranicznych ośrodkach naukowych) w jednostce naukowej z siedzibą poza Polską, która w sposób ciągły prowadzi badania naukowe i prace rozwojowe; w 2014 roku wsparcie w ramach I i III edycji Programu „Mobilność Plus” uzyskali naukowcy z 3 jednostek z obszaru nauk rolniczych na łączną kwotę 361 500 zł (jedna jednostka w I edycji Programu na kwotę 136 000 zł i dwie jednostki w ramach III edycji Programu na kwotę 225 500 zł); – projekty międzynarodowe współfinansowane (PMW) o tematyce rolniczej – projekty realizowane w ramach programów UE lub innych programów międzynarodowych, współfinansowane z zagranicznych środków finansowych niepodlegających zwrotowi - 47 projektów na łączną kwotę 2 555 913 zł. 	
inne	<p>Międzynarodowe projekty badawcze z udziałem IUNG-PIB W 2014 r. IUNG-PIB brał udział w następujących międzynarodowych projektach badawczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wzmocnienie doskonałości IUNG-PIB w zakresie „Organizacja produkcji żywności i pasz oraz ich bezpieczeństwo i jakość w warunkach globalnych zmian klimatycznych” (PROFICIENCY) - wzbogacenie bazy aparaturowej Instytutu, wzrost potencjału ludzkiego poprzez zatrudnienie 5 doświadczonych naukowców i dwustronną wymianę osobową z placówkami europejskimi; – Systemy rolnicze oparte na roślinach motylkowatych w Europie (LEGUME-FUTURES) - dostarczenie wiedzy na temat optymalizacji wykorzystania roślin motylkowatych w europejskich systemach rolniczych; – Przyrodnicze metody rekultywacji terenów zanieczyszczonych pierwiastkami śladowymi (GREENLAND) - ocena 13 wieloletnich polowych doświadczeń fitoremediacyjnych, zlokalizowanych w różnych krajach i reprezentujących różne typy zanieczyszczenia i metody remediacji; – Rośliny jadalne, lecznicze i aromatyczne (EMAP) - wymiana pracowników naukowych pomiędzy krajami Europy i Afryki Północnej, w celu stworzenia długotrwałej współpracy naukowej dotyczącej badań nad tymi roślinami; – Bezpieczna żywność w Europie – koordynacja działań badawczych i upowszechniania wyników badań finansowanych przez 	

- UE w zakresie bezpieczeństwa żywności (FOODSEG) - koordynacja działań badawczych i upowszechniania wyników badań finansowanych przez UE w zakresie bezpieczeństwa żywności;
- Produkcja Roślinna i Zwierzęca Razem (CANTOGETHER) - zaprojektowanie zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej, dostosowanej do lokalnych warunków gospodarowania, oraz umiejętnego łączenia tych dwu sektorów produkcji na poziomie regionalnym;
 - Optymalizacja stosowania międzyplonów w zmianowaniu (OSCAR) - opracowanie nowatorskich systemów uprawy wykorzystujących rośliny okrywowe i żywe ściółki;
 - Opracowanie zrównoważonych sposobów produkcji rolniczej dla różnych typów gospodarstw w UE w celu ochrony jakości gleb i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (CATCH-C) - identyfikacja, ocena oraz propozycja ulepszeń systemów produkcji rolniczej wpływających na wielkość produkcji gospodarstw i ochronę gleb w warunkach zmieniającego się klimatu;
 - Wykorzystanie półproduktów opartych na biomase do rozwoju produkcji biopaliw (BioBoost) - opracowanie metodyki zdecentralizowanego przetwarzania odpadów biomasy do wysokoenergetycznych półproduktów;
 - Optymalizacja w kierunku środowiskowego zrównoważenia zarządzania nawadnianiem przy pomocy zintegrowanego systemu opartego o wysokorozdzielcze dane satelitarne, zaawansowane modelowanie, kontrolę procesów i innowacyjne zarządzanie usługami (ENORASIS);
 - Zapobieganie i remediacja gleb zdegradowanych w Europie poprzez zrównoważone użytkowanie gruntów (RE CARE) - przygotowanie bazy danych do regionalnej oceny wpływu zmian w produkcji rolniczej oraz czynników klimatycznych na procesy akumulacji lub strat glebowej materii organicznej;
 - Zrównoważone dostawy biomasy niespożywczej jako wsparcie „efektywnych zasobów” biogospodarki w Europie (S2Biom) - opracowanie strategii oraz planów, umożliwiających zharmonizowanie zbiorów danych na poziomie lokalnym, krajowym i regionalnym dla UE27, Bałkanów Zachodnich, Turcji i Ukrainy.

Międzynarodowe projekty badawcze z udziałem IHAR-PIB

Instytut Hodowli i Aklimatyzacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie w 2014 r. brał udział w następujących międzynarodowych projektach:

- EUROBLIGHT (1999-kontynuacja) – „Sieć badań nad zarazą ziemniaka w Europie” (*A potato late blight network for Europe*);
- ENDURE – ERG (2010-2018) - *Europejska Sieć Naukowa Ciągłego Doskonalenia i Korzystania ze Strategii Ochrony Roślin, Europejska Grupa Badawcza (European Network of the Durable Exploitation of Crop Protection Strategies, European Research Group)*;
- FACCE JPI MACSUR (2012-2015) - *Szczegółowa ocena ryzyka związanego ze zmianą klimatu dla europejskiego rolnictwa oraz bezpieczeństwa żywnościowego (A detailed climate change risk assessment for European agriculture and food security)*;
- POTPAT (2013-2016) - *Populacje patogenów ziemniaka w zmieniających się warunkach klimatycznych Norwegii i Polski oraz mechanizmy ich interakcji z gospodarzem (Potato pathogen populations in changing climatic condition of Norway and Poland and the mechanisms of their interaction with host)*;
- SynTest, CORNET 13th (2013-2015) - *Harmonizacja w ramach Unii Europejskiej oceny odporności odmian ziemniaka na*

Synchytrium endobioticum, sprawcy raka ziemniaka (*Establishment of a harmonized methodology for testing the resistance of potato cultivars to potato wart disease (Synchytrium endobioticum) in the EU*);

- ProLegu (2014-2015) - *Innowacyjne produkty białkowe z nasion roślin strączkowych uprawianych w warunkach rolnictwa zrównoważonego do żywienia drobiu (Innovative protein products from sustainably grown legumes for poultry nutrition)*;
- PreSto GMO (2014-2015) - *Działania przygotowawcze w kierunku badań GMO (Sieć Naukowa), (Preparatory steps towards a GMO research ERA-NET)*;
- C-IPM ERA-NET (2014-2015) - *Koordinowanie Zintegrowaną Ochroną przed Szkodnikami w Europie (Coordinated Integrated Pest Management in Europe)*.

Międzynarodowe projekty badawcze z udziałem IERiGŻ-PIB

W 2014 r. IERiGŻ-PIB realizował projekt badawczy pt. *Study on mandatory origin labelling for milk, milk used as an ingredient in dairy products and unprocessed meat other than beef, pig, poultry, sheep and goat meat* [Badania dotyczące obowiązkowego znakowania mleka i jego produktów oraz nieprzetworzonego mięsa innego niż wołowina, wieprzowina, drób, baranina i kozina] (AGRI-2013-EVAL-03, Contractnotice 2013/S 140-242799), jako partner w konsorcjum naukowym instytucji z 9 krajów członkowskich UE. Liderem projektu był Ekonomiczny Instytut Rolniczy (LEI) w Hadze (Holandia), będący filią Uniwersytetu w Wageningen. Projekt został zlecony przez Komisję Europejską. Głównym przedmiotem badań przeprowadzonych przez Instytut było określenie, jakie dodatkowe korzyści lub dodatkowe koszty przyniesie wprowadzenie obowiązkowego systemu oznaczania pochodzenia różnych produktów mlecznych, w tym surowców dla polskich firm mleczarskich.

IERiGŻ-PIB jest członkiem konsorcjum realizującego projekt badawczy pt. *Farm Level Indicators for New Topics in Policy Evaluation (FLINT)*, w ramach 7 Ramowego Programu Badawczego UE. Celem projektu jest wypracowanie uniwersalnego i krótkiego zestawu wskaźników zrównoważenia gospodarstw rolnych, który mógłby być wykorzystany w różnych krajach Unii Europejskiej. W 2014 r. m.in. opracowano zestaw kilkudziesięciu wskaźników, które mogą służyć do oceny zrównoważenia gospodarstw rolnych.

W 2014 r. IERiGŻ-PIB, we współpracy z Research Institute of Agricultural Economics (AKI) w Budapeszcie, przygotował obszerne studium porównawcze sektorów żywnościowych Polski i Węgier pt. *Structural changes in Polish and Hungarian agriculture since EU accession: lessons learned and implications for the design of future agricultural policies*. Głównym celem prowadzonych prac było wskazanie wiodących procesów decydujących o przemianach strukturalnych w rolnictwie obydwu krajów, porównanie doświadczeń z okresu dostosowań gospodarki żywnościowej do konkurencji na jednolitym rynku europejskim oraz wyciągnięcie wniosków na potrzeby kształtowania przyszłej polityki rozwoju wsi i rolnictwa.

W roku 2014 przedstawiciel IERiGŻ-PIB reprezentował Polskę w projekcie pt. *Information for consumers on stunning of animals before slaughter - Case Study Poland*. Koordynatorem badania był Agri CEAS, Centre for Energy and Agri-food Studies, Kent UK. Przedstawiciel IERiGŻ-PIB pełnił również funkcję Polish Reporteur for IEC Annual Market Review na forum International Egg Commission w Londynie oraz reprezentował kraj podczas 70 Sesji CCP FAO (Rzym) jako przewodniczący polskiej delegacji.

W 2014 r. kontynuowano naukową współpracę z towarzystwami naukowymi niemieckojęzycznego obszaru UE. Współpraca z

Austriackim Towarzystwem Ekonomistów Rolnych (ÖGA) i Szwajcarskim Towarzystwem Ekonomistów Rolnych (SGA) umożliwiła wymianę informacji, wyników badań oraz ich prezentację na konferencjach.

W ramach kontynuowanej współpracy IERiGŻ-PIB z Uniwersytetem Agronomicznym w Plovdiv oraz Instytutem Ekonomiki Rolnictwa w Sofii, prowadzono wymianę doświadczeń w zakresie przemian na obszarach wiejskich i w rolnictwie w Polsce oraz w Bułgarii w kontekście problemów i możliwości rozwoju gospodarki wiejskiej w perspektywie finansowej UE 2014-2020. W ramach prowadzonych prac zorganizowano w Bułgarii w dniach 18-19 września 2014 r. konferencję naukową pt. *Perspektywy rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa w Bułgarii i Polsce oraz innych krajach europejskich*. Konferencja odbyła się pod patronatem Ambasadora Nadzwyczajnego i Pełnomocnego Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Bułgarii.

IERiGŻ-PIB jest odpowiedzialny za koordynację działalności Europejskiej Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich (European Rural Development Network - ERDN), która została powołana w 2002 r. jako forum wymiany idei i doświadczeń badawczych oraz platforma współpracy polskich i europejskich instytucji naukowo-badawczych (zwłaszcza z obszaru Europy Środkowo-Wschodniej) w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, w perspektywie rozszerzenia Unii Europejskiej i kształtowania jej przyszłych polityk, inicjowanie i wspieranie procesu organizacji dorocznej konferencji oraz publikację wyników badań członków sieci w ramach serii wydawniczej ERDN Rural Areas and Development. W skład sieci wchodzi uniwersytety oraz instytuty badawcze z Polski, Czech, Słowacji, Węgier, Rumunii, Litwy, Austrii, Ukrainy, Serbii, Mołdawii, Kosowa, Czarnogóry. Ponadto ERDN współpracuje z naukowcami z Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji, Hiszpanii, Norwegii, Finlandii oraz Włoch. W 2014 r., w ramach działalności Sieci, zorganizowano międzynarodową konferencję pt. *Rural development in Eastern EU and neighbourhood countries – present and future*. Odbyła się ona w Sali Rektorskiej Państwowego Uniwersytetu Agrarnego w Kiszyniowie, w dniach 2-4 października 2014 r. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele 15 instytucji naukowych z 9 krajów, m.in. z Rumunii, Ukrainy, Polski, Austrii, Czech, Słowacji oraz przedstawiciele nauki, agend rządowych oraz instytucji działających na rzecz rozwoju wsi i rolnictwa w Mołdawii. Podczas obrad wygłoszono 27 referatów prezentujących wyniki prac badawczych w zakresie rozwoju wsi i rolnictwa z dziedziny geografii, ekonomii, demografii, socjologii oraz politologii. W referatach poruszano problematykę zmian strukturalnych w rolnictwie i na obszarach wiejskich, rozwoju instytucji oraz infrastruktury, finansowania działalności i rozwoju gospodarstw rolnych, wpływu kryzysów politycznych na wyniki handlu produktami rolno-spożywczymi, a także zagadnienia rozwoju społeczności lokalnych, zmian w poziomie edukacji i stylu życia wiejskiej populacji oraz stosunków gospodarczych między krajami europejskimi, ze szczególnym uwzględnieniem krajów Partnerstwa Wschodniego.

W 2014 r. prowadzono działania na rzecz udziału IERiGŻ-PIB w następujących projektach badawczych:

- w ramach programu ramowego UE – HORIZON 2020: *Family and smallholder farms: Food and nutrition security in a globalised market – Food Secured* (rola małych, rodzinnych gospodarstw rolnych w zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego w Europie, Afryce i w Azji) oraz *Regional diversity & Cohesion policy converging versus perception of Europe – PERCEIVE* (oddziaływanie Polityki Spójności na rozwój i konwergencję regionów oraz postrzeganie tej polityki przez obywateli UE);
- w ramach programu ramowego UE – INTERREG: *Social innovations for local food market formation PROLocal* (krótkie łańcuchy dostaw, sprzedaż bezpośrednia producentów rolnych na lokalnych rynkach, promocja produktów regionalnych);

- w ramach programu Funduszu Wyszehradzkiego: *The central-eastern EU model for competitive and sustainable agriculture and rural development* (Porównanie modeli rozwoju wsi i rolnictwa w krajach Grupy Wyszehradzkiej).

Międzynarodowe projekty badawcze z udziałem PIWet-PIB

W 2014 roku PIWet-PIB realizował następujące międzynarodowe projekty badawcze:

- *Echinococcus multilocularis infection in animals*;
- QUANDHIP *Quality assurance exercises and networking on the detection of highly infectious pathogens*;
- PORRSCON: *New tools and approaches to control Porcine Reproductive and Respiratory Syndrome (PRRS) in the EU and Asia*, FP7-KBBE-2009-1-3-01, No. 245141;
- CamCon *Campylobacter control - novel approaches in primary poultry production*, FP7-KBBE-2009-3-01, No. 244547
- FLUPIG *Pathogenesis and transmission of influenza virus in pigs*, FP7- KBBE.2010.1.3-06, No. 258084;
- ASKLEPIOS: *Advanced Studies towards Knowledge on Lyssavirus Encephalitis Pathogenesis Improving Options for Survival*, FP7-HEALTH-2013-INNOVATION-1, No. 602825;
- FOODINTEGRITY: *Ensuring the Integrity of the European food chain* KBBE.2013.2.4-01 GA No. 613688;
- EFFORT *Ecology from Farm to Fork Of microbial drug Resistance and Transmission* KBBE.2013.1.3-05 GA No. 613754.

Międzynarodowy projekt badawczy z udziałem IZoo-PIB

Projekt pn. *Poprawa zdrowotności i dobrostanu bydła mlecznego w warunkach chowu ekologicznego, poprzez hodowlę i warunki utrzymania* realizowany jest w ramach programu *CoreOrganic Plus* skupiającego się na finansowaniu badań obejmujących zagadnienia z zakresu ekologicznej żywności i rolnictwa ekologicznego. Głównym celem projektu jest poprawa zdrowia oraz poziomu dobrostanu w ekologicznym chowie bydła mlecznego, poprzez działania hodowlane i warunki utrzymania z naciskiem na zdrowotność wymienia oraz metabolizm. Skoncentrowanie się na pracach hodowlanych oraz warunkach utrzymania pozwoli na udoskonalenie zarządzania stadem oraz długofalowy postęp genetyczny.

Międzynarodowy projekt badawczy z udziałem IBPRS

Kolekcja Kultur Drobnoustrojów Przemysłowych Instytutu Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego bierze udział w projekcie Microbial Resource Research Infrastructure (MIRRI) w ramach 7 Programu Ramowego UE, który został ustanowiony na European Strategy Forum for Research Infrastructures (ESFRI). Celem projektu jest podniesienie znaczenia i rozpropagowanie kolekcji w środowiskach naukowych oraz w kręgach małych i średnich przedsiębiorstw. Za sprawą inicjatywy Kolekcji, Polska jako jeden z nielicznych krajów UE podpisała w bieżącym roku MIRRI Memorandum of Understanding – dokument, który jest wstępem do stworzenia podstaw prawnych i mechanizmów finansowania w kolejnej fazie projektu - MIRRI-ERIC w programie Horizon 2020.

Międzynarodowe projekty badawcze z udziałem IWNiRZ

W 2014 r. Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich realizował następujące międzynarodowe projekty badawcze:

- *Remediation of degraded land in the region of Lignite Mine Konin by cultivation of industrial hemp* (Nowa metoda rekultywacji terenów zdegradowanych w rejonie KWB Konin z zastosowaniem uprawy konopi włóknistych);
- *Fiber Crops as a Sustainable Source of Bio-based Materials for Industrial Products in Europe and China* (Rośliny włókniste jako zrównoważone źródło bio-materiałów dla produktów przemysłowych w Europie i Chinach);
- *Smart Nano-structured Devices Hierarchically Assembled by Mineralization Processes* (Inteligentne nanostrukturalne urządzenia hierarchicznie wytwarzane w procesie biomineralizacji);
- *Development of a new Bio-Composite from renewable resources with improved thermal and fire resistance for manufacturing a truck internal part with high quality surface finishing* (Opracowanie nowego biokompozytu z surowców naturalnych o ulepszonej odporności na ogień i temperaturę do wytwarzania wewnętrznych części samochodów ciężarowych o wysokiej jakości wykończenia powierzchni);
- COST Action MP1206: *Electrospun Nano-fibres for bio inspired composite materials and innovative industrial applications* (Nanowłókna z elektroprzędzenia do zastosowania w inspirowanych naturą materiałach kompozytowych i innowacyjnych zastosowań przemysłowych w tym w rolnictwie);
- Program ECP/GR - *European Cooperative Programme for Crop Genetic Resources Networks/Europejski program współpracy dla sieci zajmujących się zasobami genetycznymi roślin uprawnych* (platforma do realizacji wszystkich działań w zakresie ochrony zasobów genowych roślin w Europie).

Międzynarodowe projekty badawcze z udziałem IO

W 2014 r. w Instytucie Ogrodnictwa realizowano 12 projektów międzynarodowych, w tym:

a) 8 projektów w ramach 7. Programu Ramowego UE (5 badawczych i 3 projekty wspierające):

- projekt badawczy *Zrównoważone ulepszanie europejskiej produkcji owoców jagodowych, jakości i wartości odżywczej w zmieniającym się środowisku: truskawki, porzeczki, jeżyny, borówki amerykańskiej i maliny* (stworzenie bazy danych dla innowacyjnej produkcji świeżych owoców jagodowych o wysokiej wartości odżywczej i zdrowotnej oraz niższych kosztach produkcji);
- projekt badawczy *Kompleksowe badania nad poprawą jakości i bezpieczeństwa warzyw i owoców przygotowanych do bezpośredniego spożycia* (ocena wpływu stresu termicznego na jakość przechowywanych warzyw);
- projekt badawczy *Zoptymalizowane produkty spożywcze dla populacji osób starszych* (opracowanie „smoothie” z jabłek wzbogaconych w naturalne soki z dzikiej róży, rokitnika oraz preparatów białkowych z grochu, dedykowanych osobom starszym);
- projekt badawczy *Koordinacja badań nad Integrowaną Ochroną Roślin w Europie* (określono cele i strategiczny plan badawczy w obszarze IPM dla EU, w tym zagrożenia spowodowane przez agrofagi typu *Drosophila suzukii*);
- projekt badawczy *Strategie rozwoju skutecznego, innowacyjnego i praktycznego podejścia do ochrony najważniejszych europejskich upraw sadowniczych przed szkodnikami i patogenami* (kompleksowe poznanie mechanizmu pasożytniczej relacji między *Xanthomonas fragariae*, sprawcą kanciastej plamistości liści truskawki, a rośliną gospodarzem oraz czynników wirulencji bakterii biorących udział w procesie infekcji i rozwoju choroby; w 2014 roku podjęto badania molekularne);
- projekt koordynacyjny *Nowe relacje pomiędzy obszarami wiejskimi a rolnictwem w aspekcie zrównoważonego rozwoju w*

Europie (charakterystyka potencjału naukowego i infrastruktury badawczo-rozwojowej w krajach partnerów projektu oraz wytypowanie najważniejszych tematów współpracy międzynarodowej);

- projekt koordynacyjny *Globalna współpraca dla zapewnienia bezpieczeństwa żywności* (tworzenie portalu);
- projekt koordynacyjny *Sieć Naukowa dla transferu wiedzy i innowacji w obszarze żywności tradycyjnej* (audyt potrzeb w zakresie wiedzy i innowacji wśród polskich producentów i przetwórców warzyw i grzybów);

b) 4 inne projekty, finansowane ze środków unijnych (projekty Era-Net, Leonardo da Vinci, TOPPS-PROWADIS):

- *Europejski Specjalista Sadów Tradycyjnych* (zachowanie sadów tradycyjnych w Europie poprzez stworzenie innowacyjnego programu nauczania z zakresu tradycyjnego sadownictwa, opracowanego wg kryteriów Europejskiego Systemu Transferu Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym – cykl szkoleń);
- *Ochrona wody przed skażeniami rozproszonymi* (dobre praktyki w ochronie wód);
- *Zrównoważona produkcja żywności poprzez projakościową optymalizację produkcji surowców i technologii ich przetwarzania w celu uzyskania produktów warzywnych kategorii premium oraz półfabrykatów* (opracowanie zasad nawożenia zachowującego maksymalne ilości składników bioaktywnych w produktach);
- *Better Training for safer food* (opracowywanie systemów fitosanitarnych).

Projekty ERA-Net (MNiSW)

W 2014 roku podpisane zostały przez NCBR Umowy o realizację i finansowanie trzech projektów w ramach międzynarodowego konkursu ERA-Net SUSFOOD (Sustainable Food production and consumption,) które tematycznie korespondują także z pkt. 4.2.1 SZRWRiR. Rekomendowanych do dofinansowania zostało także 5 projektów w konkursie ERA-Net CORE Organic Plus (decyzje nie zostały jeszcze wystawione).

W realizację działań w ramach tego kierunku interwencji mieści się także realizacja Programu strategicznego BIOSTRATEG, gdyż jednym z jego celów jest zwiększenie udziału polskich zespołów badawczych w europejskich programach w zakresie badań i innowacji w obszarach Programu.

Projekty LIFE (NFOŚiGW)

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej współfinansuje następujące projekty LIFE, które były realizowane w 2014 r. i dotyczyły rolnictwa:

- *EKOtony dla redukcji zanieczyszczeń obszarowych* - projekt krajowy (RZGW Warszawa, pilotażowy projekt dotyczący ograniczenia zanieczyszczeń obszarowych w zlewni Zalewu Sulejowskiego);
- *Nowe środki ulepszania gleby do redukcji zanieczyszczeń i rewitalizacji ekosystemu glebowego* - projekt krajowy (Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich);
- *Ocena gospodarki odchodami z produkcji zwierzęcej* - projekt zagraniczny, w którym uczestniczy Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Kierunek interwencji	4.2.4. Rozwój i poprawa infrastruktury naukowo-badawczej jako źródła efektywnych rozwiązań innowacyjnych i postępu	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Projekty w obszarze nauk rolniczych (MNiSW) Ze środków MNiSW w roku 2014 finansowane były poniżej wymienione projekty w obszarze nauk rolniczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Inwestycje w zakresie miejskich sieci komputerowych MAN – 1 projekt (Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa) z dofinansowaniem na kwotę 230 000 zł; – Inwestycje z zakresu Lokalnych Sieci Komputerowych LAN – 2 projekty (Instytut Ogrodnictwa i Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego) z łącznym dofinansowaniem na kwotę: 400 000 zł; – 2 projekty (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Wydział Medycyny Weterynaryjnej i Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Wydział Kształtowania Środowiska i Rolnictwa) finansowane w ramach dużej infrastruktury badawczej z łącznym wydatkowaniem: 1 650 000 zł. <p>Działania IHAR-PIB W 2014 roku wydatkowano kwotę 347 786,65 PLN na remont oraz modernizację Stacji Uzdatniania Wody w Radzikowie. Pozostałe wydatki planowane do realizacji w roku 2014 (zakup dwóch agregatów prądotwórczych w celu zabezpieczenia funkcjonowania pomieszczeń laboratoryjnych, oraz remont pomieszczeń budynku Laboratorium nr 1) zostały przesunięte na kolejne lata. Obecnie są realizowane prace projektowe odnośnie tych inwestycji.</p>	
inne	<p>Budowa infrastruktury monitoringu bilansu wodnego użytków rolnych i leśnych w Polsce (IUNG-PIB) W projekcie opracowano i wdrożono do działania prototyp systemu monitoringu bilansu wodnego gleb użytków rolnych i leśnych w Polsce. Funkcją systemu jest generowanie aktualnych map ryzyka wystąpienia zjawisk ekstremalnych związanych z ilością retencjonowanej w krajobrazie wody, takich jak: powódzie w terenach górskich (w przypadku wystąpienia dodatkowych opadów w kolejnych dniach), oraz susze i pożary lasów (na skutek braku opadów w określonym horyzoncie czasowym). Koncepcja systemu opiera się na fakcie, że pokrywa glebowa użytków rolnych i leśnych wraz ze zbiorowiskami roślinnymi spełnia rolę zbiornika na wodę, którego pojemność określa możliwości akumulacji dodatkowych ilości wody pochodzącej z opadów bądź zdolności do łagodzenia niedoboru wody w przypadku ich braku. Integralną częścią projektu jest portal internetowy, wizualizujący codziennie aktualizowane mapy ryzyka dla wspomnianych zagrożeń. Praktyczna przydatność systemu wynika z przyjęcia skali</p>	

1:50 000 co zapewnia dokładność informacji niezbędną do zastosowań na poziomie lokalnym oraz z faktu, że informacja o zagrożeniach jest aktualizowana codziennie, co daje możliwość szybkiego i efektywnego reagowania na powstałe zagrożenie.

Projekt PIWet-PIB

W 2014 r. PIWet-PIB zrealizował projekt w ramach którego przebudowano termiczno-chemiczną podocyszczalnię ścieków w Zakładzie Pryszczycy w Zduńskiej Woli. Przebudowa podocyszczalni termiczno-chemicznej ścieków miała na celu neutralizację ścieków zgodnie z międzynarodowymi wymaganiami dotyczącymi bezpieczeństwa pracy w laboratoriach pryszczycowych.

Projekty realizowane przez IZoo-PIB

W 2014 r. otwarto w IZ PIB krajowy bank genów w ramach programu doskonalenia i ochrony zasobów genetycznych. Stworzy to warunki do kolekcji zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich i umożliwi współpracę zarówno z ośrodkami krajowymi jak i międzynarodowymi. Dokonano również zakupu wsparcia technicznego dla urządzeń i oprogramowania posiadanej infrastruktury informatycznej IZ PIB, celem zabezpieczenia sprawności działających systemów informatycznych obsługujących jednostki naukowe jak i podmioty związane z hodowlą i produkcją zwierząt.

Działania IBPRS

W roku 2014, w wyniku zakończonego procesu aktualizacji Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej umieszczono na niej projekt SeCuRe Centrum Zasobów Mikrobiologicznych, którego koordynatorem została Kolekcja Kultur Drobnoustrojów Przemysłowych Instytutu Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego. Wśród kilkudziesięciu zgłoszonych projektów działalność Kolekcji, według ekspertów, okazała się być strategiczną dla rozwoju polskiej nauki i gospodarki i mieć kluczowe znaczenie dla podniesienia jakości prowadzonych w Polsce badań.

Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej (MNiSW)

W sierpniu 2014 r. została opublikowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwo Wyższego zaktualizowana lista strategicznych projektów krajowych, nazwana Polską Mapą Drogową Infrastruktury Badawczej (PMDIB). Strategiczna infrastruktura badawcza to urządzenia i obiekty, mające wyjątkowy charakter w skali krajowej, europejskiej lub międzynarodowej, a także kluczowe znaczenie dla rozwoju badań naukowych. Infrastruktura taka musi m.in. spełniać kryteria wysokiej jakości naukowej i organizacyjnej oraz otwartego dostępu do prowadzenia i wykorzystywania wyników badań. Projekty obecne na PMDIB będą uprawnione do ubiegania się o dofinansowanie ze środków funduszy strukturalnych 2014-2020 dystrybuowanych na poziomie centralnym (w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój). Inicjatywy o mniejszej skali starające się o pozyskanie środków inwestycyjnych z budżetu MNiSW będą otrzymywały dodatkowe punkty za fakt obecności na PMDIB.

Na liście Projektów PMDIB znalazł się Projekt infrastruktury badawczej zatytułowany Centrum Badań Środowiska i Innowacyjnych Technologii Żywności dla Jakości Życia (EnFoodLife). Głównymi celami badawczymi tego Projektu będzie osiągnięcie rozwiązań pozwalających na implementację interdyscyplinarnych wyników badań w inteligentnych specjalizacjach strategicznych sektorów gospodarki obejmujących: produkcję roślinną i zwierzęcą, przemysł spożywczy, profilaktykę i leczenie

	<p>chorób cywilizacyjnych składających się na jakość życia człowieka. W obszarach <i>środowisko/ekologia, surowce/technologia żywności, zdrowie/jakość życia</i> wykorzystane będzie kompleksowe wyposażenie analityczno-procesowe dające możliwość przenoszenia skali eksperymentów z laboratoryjnych na warunki przemysłowe.</p>
--	--

Priorytet:

4.3. Dostosowanie struktur sektora rolno-spożywczego do zmieniających się wyzwań w Polsce, UE i skali globalnej

Kierunek interwencji	4.3.1. Wsparcie przekształceń strukturalnych w rolnictwie	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) Wsparcie przekształceń strukturalnych w rolnictwie realizowane jest w PROW 2007-2013 w ramach sześciu działań:</p> <ul style="list-style-type: none">– 112 Ułatwianie startu młodym rolnikom (liczba beneficjentów działania w 2014 r. wynosiła 2 248, a wydatkowano ogółem środki na kwotę 224 625 tys. zł, w tym 168 468 750 zł ze środków EFFROW);– 113 Renty strukturalne (liczba beneficjentów działania w 2014 r. wynosiła 67 550, a wydatkowano ogółem środki na kwotę 1 539 463 814,75 zł, w tym 1 154 594 929,91 zł ze środków EFFROW);– 121 Modernizacja gospodarstw rolnych (w 2014 r. wydatki w ramach działania wynosiły 1 067 260 172 zł, w tym 800 435 609 zł, a trafiły one do 9 254 beneficjentów);– 125 Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa, schemat I - scalanie gruntów (powierzchnia gospodarstw objętych postępowaniami scaleniovymi od początku okresu programowania do 31.12.2014 r. - 22 086 ha [dotyczy operacji zakończonych]);– 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej (w roku 2014 wsparciem objęto 1885 beneficjentów na kwotę 157 985 253,56 zł, w tym 118 488 939,59 zł ze środków EFRROW);– 413 Wdrażanie LSR - operacje odpowiadające warunkom przyznania pomocy w ramach działania 311 (w roku 2014 wsparciem objęto 546 beneficjentów na kwotę 39 373 709,09 zł, w tym 31 369 272,07 zł ze środków EFRROW).	
inne		

Kierunek interwencji	4.3.2. Poprawa organizacji producentów rolnych, w tym poprzez spółdzielczość i grupy producenckie w sektorze rolno-spożywczym	
	4.3.3. Rozwój struktur organizacyjnych w łańcuchu rolno-żywnościowym producentów rolnych i rybackich	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p><i>Przepisy w zakresie wspólnej organizacji rynków produktów rolnych (MRiRW)</i> Od dnia 1 stycznia 2014 r. mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, których wykonanie dokonuje się w drodze zmiany ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 633, z późn. zm.), a także innych ustaw bezpośrednio lub pośrednio regulujących poszczególne rynki rolne. W rozporządzeniu nr 1308/2013 zostały zawarte przepisy wzmacniające pozycję producentów w łańcuchu dostaw żywności. Organizacje producentów i ich zrzeszenia mogą pełnić znaczącą rolę w koncentracji podaży, poprawie wprowadzania do obrotu, planowania i dostosowywania produkcji do popytu oraz optymalizacji kosztów produkcji i stabilizacji cen producenta. Natomiast organizacje międzybranżowe mogą pełnić ważną rolę w rozwoju właściwej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw.</p> <p>Realizując przepisy rozporządzenia nr 1308/2013 w projekcie ustawy o zmianie ustawy o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych oraz niektórych innych ustaw wskazano, że organem właściwym do uznawania organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych, w tym organizacji międzynarodowych (na ich wnioski) są właściwi ze względu na siedzibę tych organizacji lub zrzeszeń dyrektorzy oddziałów terenowych Agencji. Uznanie oraz cofnięcie uznania nastąpi w drodze decyzji. Projektowane przepisy upoważniają dyrektorów oddziałów terenowych Agencji do kontroli uznanych organizacji i zrzeszeń w zakresie określonym przepisami Unii Europejskiej, co najmniej raz na dwa lata, jak również do prowadzenia stosownych rejestrów tych organizacji i zrzeszeń.</p> <p>Ww. projekt zostanie w najbliższym czasie przekazany pod obrady Rady Ministrów.</p> <p><i>Zmiana rozporządzenia w sprawie grup producentów rolnych</i> W dniu 8 maja 2014 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu produktów i grup produktów, dla których mogą być tworzone grupy producentów rolnych, minimalnej rocznej wielkości produkcji towarowej oraz minimalnej liczby członków grupy producentów rolnych. Zmiana rozporządzenia miała na celu utworzenie jednej wspólnej grupy produktów „ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych”. Produkty „ziarno zbóż” i „nasiona roślin oleistych” a także</p>	

	grupa produktów „ziarno zbóż i nasiona roślin oleistych” stanowiły wówczas formalnie oddzielne kategorie, więc zgodnie z ówczesnymi regulacjami, uniemożliwiało to grupom, zrzeszającym producentów powyższych upraw (tj. ziarna zbóż, nasion roślin oleistych, jak również obydwu tych produktów jednocześnie) utworzenie wspólnego związku grup producentów rolnych. Zmiana rozporządzenia wpłynie korzystnie na pogłębienie procesu konsolidacji producentów rolnych - nie tylko na poziomie tworzenia grup producentów rolnych, ale również rozwoju bardziej zaawansowanych struktur organizacyjnych, tj. związków grup producentów rolnych - oraz pozwoli na utworzenie jednego, wspólnego związku grup producentów rolnych, co było niemożliwe przy ówczesnym stanie prawnym.
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	Wsparcie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) W roku 2014 w ramach PROW 2007-2013 kontynuowane było wdrażanie działania 142 <i>Grupy producentów rolnych</i> , w ramach którego zrealizowano wówczas płatności na rzecz 802 beneficjentów w kwocie 141 211 294,47 zł, w tym 106 068 332,44 zł ze środków EFFROW.
inne	Wsparcie grup i organizacji producentów (MRiRW) W 2014 r. pomoc administracyjną (na założenie i funkcjonowanie) i inwestycyjną, zgodnie z przepisami WOPR, otrzymało 173 wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw. Kwota pomocy wyniosła 1 096 282 852,22 zł. Pomoc kierowana była również na realizację programów operacyjnych uznanych organizacji producentów obejmujących: marketing, poprawę jakości, planowanie produkcji oraz ochronę środowiska, zgodnie z przepisami WOPR. W 2014 r. pomoc uzyskało łącznie 5 organizacji, na kwotę 3 679 229,58 zł.

Kierunek interwencji	4.3.4. Działania na forum międzynarodowym na rzecz poprawy pozycji polskiego sektora rolno-spożywczego na rynku wspólnotowym i globalnym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Sprawne państwo /
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne	<p><i>Inicjatywy systemowe (MRiRW)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • obsadzenie etatu radcy rolnego w Ambasadzie RP w Chinach, • inicjatywa Pana Marka Sawickiego, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dotycząca utworzenia komórek ds. rolnictwa w wybranych placówkach dyplomatycznych: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Komórka ds. rolnictwa z siedzibą w ChRL – współpraca z krajami Dalekiego Wschodu, ▪ Komórka ds. rolnictwa z siedzibą w ZEA – współpraca z krajami Bliskiego Wschodu, ▪ Komórka ds. rolnictwa z siedzibą w Algierii – współpraca z krajami Afryki Północnej, ▪ Komórka ds. rolnictwa z siedzibą w Indiach – współpraca z krajami Azji Południowej, • inicjatywa Pana Marka Sawickiego, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dotycząca przeniesienia etatu Radcy Rolnego z Ambasady RP w Paryżu do polskiej placówki dyplomatycznej w Algierze, • długofalowe udzielanie wsparcia eksperckiego dla krajów stowarzyszonych/kandydujących do UE: <ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie w regionie Bałkanów Zachodnich przyszłych sojuszników w tworzeniu WPR, ▪ budowanie przez polskie przedsiębiorstwa sektora rolno-spożywczego marki jako podmiotów stanowiących przykład sukcesu modernizacji: w grudniu 2014 r. odbyło się seminarium eksperckie w Macedonii oraz wizyta Ministra M. Sawickiego w Czarnogórze, będące kontynuacją dwóch wcześniej zorganizowanych przez MRiRW seminariów dla beneficjentów czarnogórskich. 	
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p><i>Działania w celu poszukiwania nowych rynków zbytu oraz umocnienia pozycji polskich towarów rolno-spożywczych na dotychczasowych rynkach (MRiRW)</i></p> <p>W związku z zamknięciem rynków niektórych krajów trzecich dla importu mięsa wieprzowego z Polski po wystąpieniu przypadków afrykańskiego pomoru świń u dzików w Polsce podjęto następujące działania:</p>	

- skierowanie próśb do Ministra Gospodarki i Ministra Spraw Zagranicznych o zaangażowanie resortów i placówek dyplomatycznych w działania ukierunkowane na wznowienie eksportu polskiej wieprzowiny,
 - przekazanie do MSZ wytycznych w kontaktach polskich placówek dyplomatycznych z krajami trzecimi odnośnie ASF,
 - współpraca z delegaturami UE w krajach trzecich i z DG TRADE odnośnie współpracy z krajami trzecimi,
 - obsadzenie stanowiska radcy rolnego w Pekinie przez wybranego w 2013 r. kandydata w maju 2014 r.,
 - poinformowanie placówek dyplomatycznych, że zaangażowanie w działania dot. ASF będzie przedmiotem oceny ze strony ministrów odpowiedzialnych za politykę zagraniczną i gospodarczą.
- W związku z zamknięciem rynku rosyjskiego dla polskiej żywności (zakazy wprowadzane przez FR, m.in. od 7 sierpnia 2014 r.), resort rolnictwa, we współpracy z Ministerstwem Gospodarki i Ministerstwem Spraw Zagranicznych, podjął natychmiastowe działania, w celu znalezienia nowych rynków zbytu dla polskich produktów rolno-spożywczych:
- 5 sierpnia 2014 r. rozesłanie do polskich placówek, za pośrednictwem MG i MSZ, próśby o bardzo pilne uzyskanie informacji nt. możliwości sprzedaży polskich owoców i warzyw objętych rosyjskim zakazem z 1 sierpnia 2014 r. (następnie uzupełniona o produkty objęte zakazem z 7 sierpnia 2014 r.),
 - prośba MG do Wydziałów Promocji Handlu i Inwestycji Ambasad RP o analizę możliwości korekty planów promocji i ich uzupełnienie o odpowiednie przedsięwzięcia promujące wyroby polskiego przemysłu spożywczego, a także o zintensyfikowanie działań promujących polską żywność przy formułowaniu planów promocji na 2015 r.,
 - przygotowanie analizy „Możliwości eksportu na rynki państw unijnych oraz państw trzecich polskich owoców i warzyw świeżych” (Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, na podstawie materiałów placówek dyplomatycznych),
 - stałe prace analityczne MRiRW, MSZ, MG:
 - identyfikacja potencjalnych rynków zbytu dla polskich produktów rolno-spożywczych,
 - identyfikacja krajów priorytetowych, o największym potencjale importowym;
 - powołanie *Międzyresortowego Zespołu do spraw działań stabilizujących na rynkach owoców i warzyw objętych embargiem Federacji Rosyjskiej*, a następnie przekształcenie go w *Międzyresortowy Zespół do spraw działań stabilizujących sytuację na rynkach produktów rolno-spożywczych, które zostały objęte embargiem wprowadzonym przez Federację Rosyjską, oraz zniesienia barier w transporcie i tranzycie tych produktów na rynek rosyjski*. W pracach Zespołu biorą udział przedstawiciele Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, Ministerstwa Skarbu Państwa, Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Przewodniczącym jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
 - w wyniku prac prowadzonych wspólnie przez MG (wraz z Wydziałami Promocji Handlu i Inwestycji), MRiRW (wraz z GIW i PIORIN), ARR oraz MSZ (wraz z Ambasadami) opracowano *Informację na temat zagranicznych rynków zbytu rokujących potencjalne perspektywy dla rozwoju eksportu polskich produktów rolno-spożywczych objętych rosyjskim embargiem rolnym*. W materiale wskazane zostały kraje, co do których istnieje możliwość podjęcia lub rozszerzenia eksportu wybranych towarów rolno-spożywczych. Na obecnym etapie wyodrębniono następujące rynki:
 - Azja – Azerbejdżan, Chiny, Indie, Indonezja, Japonia, Korea, Malezja, Mongolia, Uzbekistan, Wietnam,
 - Afryka – Algieria, Egipt, Maroko, Nigeria, RPA,

- Bliski Wschód – Arabia Saudyjska, Izrael, Turcja, ZEA,
- Bałkany – Chorwacja, Bośnia i Hercegowina, Macedonia, Serbia
- Ameryka – Kanada, USA, Brazylia

oraz dodatkowo:

- Euroazjatycka Unia Gospodarcza – Białoruś, Kazachstan;
- uruchomienie przez Agencję Rynku Rolnego instrumentu „formularz eksportera”: przepływ informacji między potencjalnymi eksporterami i importerami,
- opracowanie przez ARR zbiorczego wykazu firm i ich ofert i przekazanie polskim placówkom dyplomatycznym do rozpowszechnienia wśród przedsiębiorców,
- organizacja misji gospodarczych i udział w targach: Białoruś (misje oraz targi PRODEXPO), Kazachstan (misja oraz targi World Food Kazakhstan), Azerbejdżan (misja), Zjednoczone Emiraty Arabskie (Targi SIAL Middle East, Targi GULFOOD), oraz Algieria (misja), Indie (Targi Annapoorna)
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych podczas zagranicznych imprez wystawienniczo-targowych: Hongkong, Mumbaj, Paryż, Kijów, Szanghaj,
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych podczas imprez wystawienniczo-targowych w Polsce przedsiębiorców z krajów trzecich: Polagra Food 2014 w Poznaniu oraz udział przedstawicieli MRiRW w seminariach dot. współpracy międzynarodowej (np. w seminarium w dniu 3.12.2014 r. w Warszawie pt. „Perspektywiczne rynki dla eksportu polskich produktów rolno-spożywczych”, z udziałem Pana Tadeusza Nalewajka, Podsekretarza Stanu w MRiRW),
- wsparcie wydarzenia promocyjnego Ambasady RP w Singapurze “Polish Apple Day” (9 grudnia 2014 r.),
- podjęta w dniu 26 sierpnia 2014 r. uchwała Komitetu Polityki Ubezpieczeń Eksportowych, wprowadzająca preferencyjne zasady ubezpieczeń transakcji eksportowych na rynki krajów trzecich dla podmiotów dotkniętych skutkami rosyjskiego embarga, zgodnie z którą Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych SA upoważniona została do stosowania obniżonej o 20% stawki z tytułu gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeń krótkoterminowych (obniżenie stawek dla 12 krajów) i gwarancji ubezpieczeniowych zapłaty należności związanych z akredytywami (obniżenie stawek dla 26 krajów),
- intensyfikacja współpracy międzynarodowej przez służby odpowiedzialne za certyfikację eksportową towarów rolnych: intensyfikacja współpracy z podmiotami sektora rolno-spożywczego; spotkania i rozmowy eksperckie (szczególnie świadectwa fitosanitarne dla jabłek),
- Uruchomienie przez MG w dniu 25 listopada 2014 r. programu promocji „Aktywizacja eksportu na wybranych rynkach”, który będzie realizowany do 25 maja 2015 r. W ramach programu wspierane są branże najbardziej dotknięte spadkiem eksportu, w tym branża polskich specjalności żywnościowych. Działaniami objęto 11 krajów, w tym: kraje azjatyckie – Azerbejdżan, Indie, Indonezję, Malezję, Mongolię, Turkmenistan, Wietnam oraz bałkańskie – Bośnię i Hercegowinę, Chorwację, Macedonię i Serbię,
- zgłaszanie na posiedzeniach Komisji Międzyrządowych, grup roboczych z krajami trzecimi postulatów zniesienia ograniczeń w dostępie do rynku dla towarów z Polski,

- Szersze wykorzystanie przez stronę polską preferencyjnych kredytów rządowych udzielanych władzom krajów trzecich na sfinansowanie zakupu polskich towarów i usług, w tym, np. maszyn rolniczych. W 2014 r. zawarto takie umowy z Etiopią (wartość 50 mln EUR), Mołdawią (wartość 100 mln EUR) i Kirgistanem (wartość 40 mln EUR).

W 2014 r. Kierownictwo MRiRW prowadziło intensywne rozmowy z przedstawicielami administracji i biznesu partnerów zagranicznych nt. dostępu polskich produktów rolno-spożywczych do rynków zagranicznych. Ponadto, utrzymywane były stałe kontakty i organizowane spotkania robocze z dyplomatami krajów trzecich i służbami weterynaryjnymi i fitosanitarnymi krajów trzecich.

W wyniku ww. działań, odniesiono sukcesy, m.in.:

- od sierpnia 2014 r. – dostęp do rynku japońskiego dla polskiej wołowiny,
- od lipca 2014 r. – dostęp do rynku ukraińskiego dla mięsa wieprzowego i jego przetworów (z wyłączeniem woj. podlaskiego, pod określonymi warunkami),
- od końca sierpnia 2014 r. – dostęp do rynku ukraińskiego mięsa wołowego bez kości, spełniającego wymogi OIE (oprócz mięsa odkostnionego mechanicznie),
- od sierpnia 2014 r. - dostęp do rynku białoruskiego przeżuwaczy (zwierzęta rzeźne) i ich materiału biologicznego,
- od października 2014 r. – dostęp do rynku kanadyjskiego dla świeżych jabłek,
- od października 2014 r. – dostęp do rynku peruwiańskiego dla pszenicy konsumpcyjnej,
- w listopadzie 2014 r. Chile poinformowało o otwarciu dostępu dla wieprzowiny, żelatyny i kolagenu do swojego rynku. Ponadto, strona chilijska poprosiła o przekazanie dodatkowych informacji dotyczących ASF oraz o przekazanie listy zakładów zainteresowanych eksportem wieprzowiny. Po zweryfikowaniu dokumentów aplikacyjnych przez GIW, przesłanych przez polskie podmioty zainteresowane eksportem wieprzowiny do Chile, zostały one przesłane stronie chilijskiej. W przypadku żelatyny i kolagenu, zainteresowane podmioty mogą ubiegać się o zatwierdzenie wypełniając odpowiedni formularz rejestracyjny - obecnie zatwierdzenie posiada jeden zakład),
- w listopadzie 2014 r. zrealizowano pierwszą dostawę polskich jabłek do Singapuru. Ponadto Singapur przekazał listę warunków, dotyczących uznania regionalizacji w zakresie ASF, które strona polska musi spełnić. W przypadku wypełnienia wymogów strony singapurskiej, wznowienie eksportu wieprzowiny z Polski do Singapuru będzie możliwe. Aktualnie trwają negocjacje tych warunków między stroną polską a singapurską,
- w grudniu 2014 r. USA zgodziły się na polską prośbę o włączenie wniosku strony polskiej o dopuszczenie polskich jabłek do rynku tego kraju do wspólnego wniosku złożonego już wcześniej przez Komisję Europejską w podobnej sprawie (wnioski te, dotyczące możliwości eksportu jabłek i gruszek, pochodziły z Francji, Hiszpanii, Włoch, Portugalii, Holandii, Belgii i Niemiec),
- uzgodnienie lub renegotjowanie w 2014 r. 75 świadectw weterynaryjnych na eksport zwierząt, produktów pochodzenia zwierzęcego i pasz z Polski do państw trzecich, m.in.: uzgodniony w sierpniu 2014 r. wzór świadectwa zdrowia dla eksportowanych z Rzeczypospolitej Polskiej do Mołdawii świń hodowlanych i produkcyjnych; w listopadzie 2014 r. – wzór świadectwa dla produktów rybołówstwa eksportowanych do Chin,
- w 2014 roku kontynuowany był korzystny trend w wymianie handlowej produktami rolno-spożywczymi. Wartość eksportu

osiągnęła poziom 21,3 mld EUR i była o 4,5% większa niż w 2013 r., co oznacza, że polskie produkty cieszą się stale rosnącym zainteresowaniem zagranicznych odbiorców,

- ofensywa dyplomatyczna mająca na celu zwiększenie możliwości eksportu polskich produktów rolno-spożywczych do krajów trzecich przyniosła pozytywne rezultaty widoczne między innymi w handlu z takimi krajami jak Białoruś czy też Kazachstan (członkowie Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej). W eksporcie większości polskich towarów rolno-spożywczych do ww. krajów można zauważyć rosnącą dynamikę sprzedaży. Przykładem może być między innymi eksport polskich jabłek do Białorusi i Kazachstanu, których sprzedaż w całym 2014 r. wzrosła w porównaniu do 2013 r. odpowiednio o 32,8 mln euro oraz 2 mln euro. Łączna wartość eksportu polskich jabłek do ww. krajów w 2014 r. wyniosła blisko 101,4 mln euro, w porównaniu do 66,6 mln euro w 2013 r.

Wsparcie eksporterów artykułów rolno-spożywczych przez placówki dyplomatyczne (MSZ)

Wsparcie eksporterów artykułów rolno-spożywczych pozostaje priorytetowym zadaniem polskich placówek dyplomatycznych. W 2014 r. placówki podjęły bezprecedensowe wysiłki w tym sektorze na rzecz ograniczania barier handlowych, umożliwiania polskim firmom istotnych kontaktów, przekazywania informacji rynkowych oraz przeprowadzania wszechstronnych działań promocyjnych. Placówki regularnie analizują możliwości dostępu dla polskich produktów rolno-spożywczych do rynków poszczególnych państw, sprawdzają zarówno istniejące ograniczenia prawne (regulacje fitosanitarne) i możliwości ich redukcji, jak też lokalne uwarunkowania takie jak: chłonność rynku, wielkość krajowej produkcji i importu z innych kierunków, preferencje konsumenckie, strukturę dystrybucji i handlu wewnętrznego, itp. Placówki podejmują także poszukiwania potencjalnych miejscowych importerów i dystrybutorów, zainteresowanych zakupem produktów z Polski.

W ramach promocji Polski za granicą placówki podejmowały w 2014 r. różnorodne działania promujące także polskie artykuły rolno-spożywcze, takie jak materiały promocyjne o kuchni polskiej w miejscowej prasie, filmy promocyjne, wizyty studyjne miejscowych dziennikarzy do Polski, serwowanie polskiej żywności podczas świąt i przy innych okazjach (np. bazyry charytatywne, festiwale, przyjęcia z okazji wizyt oficjalnych itp.). Były także intensywnie zaangażowane we wsparcie polskich firm w związku z ich udziałem w targach i wystawach branżowych z sektora rolno-spożywczego. Placówki były również zaangażowane w działania administracyjne związane z otwarciem nowych rynków zbytu, które pozostawały dotychczas dla polskich produktów rolno-spożywczych zamknięte, np. poprzez organizację wizyt Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Głównego Lekarza Weterynarii, podczas których były poruszana była ww. tematyka. Kwestie dostaw polskich artykułów rolno-spożywczych były regularnie poruszane także w ramach wizyt Podsekretarza Stanu ds. dyplomacji ekonomicznej Pani Katarzyny Kacperczyk (m.in. do Chin, Iranu, Arabii Saudyjskiej, Omanu, Turcji, Kanady). Z większą intensywnością niż dotychczas organizowano wizyty delegacji MSZ z udziałem firm z sektora rolno-spożywczego (m.in. do Wietnamu, Wielkiej Brytanii, Senegal, Ghany, Kanady, na Białoruś); pomocne były w tym rządowe programy Go China i Go Africa.

Działania te umożliwiły uruchomienie dostaw produktów rolno-spożywczych na ważne zagraniczne rynki: Kanada (jabłka), Wietnam (owoce i warzywa, zwiększenie dostaw wieprzowiny), Japonia (wołowina), Singapur (jabłka), Brazylia (przetwory mleczarskie), Rep. Korei (wieprzowina), Portugalia (jabłka).

Kompleksowe wsparcie eksportu artykułów rolno-spożywczych przyniosło wymierne rezultaty: wzrósł zarówno poziom eksportu,

jak i dywersyfikacji uległy jego kierunki. Ekspansja polskich eksporterów na nowe rynki – szczególnie w Azji, Afryce i Bliskim Wschodzie – doprowadziła do wzrostu liczby krajów importujących polską żywność, która w 2014 r. wyniosła 176 (86% wszystkich państw świata) wobec 156 (76%) w 2004 r. W 2014 r. miał miejsce znaczny wzrost dynamiki eksportu – nawet o 100% – do takich krajów jak Maroko, Algieria czy Hongkong.

Działalność GIJHARS w organizacjach międzynarodowych (MRiRW)

Komisja Kodeksu Żywnościowego

Komisja Kodeksu Żywnościowego (KKŻ) jest najważniejszą międzynarodową organizacją zajmującą się bezpieczeństwem żywności, zdrowiem konsumentów i zapewnieniem uczciwych praktyk w handlu żywnością. KKŻ działa w ramach Wspólnego Programu Ustanawiania Norm dla Żywności, powołanego w 1963 r. przez Organizację ds. Wyżywienia i Rolnictwa ONZ (FAO) i Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Rolę Punktu Kontaktowego KKŻ FAO/WHO dla Polski pełni Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Do zadań Punktu Kontaktowego KKŻ FAO/WHO należy szeroko rozumiana koordynacja prac kodeksowych na szczeblu krajowym, opracowywanie stanowisk Polski, współpraca z innymi państwami członkowskimi, realizacja zadań wynikających z pełnienia roli instytucji wiodącej dla Grupy Roboczej Rady UE ds. *Codex Alimentarius*, Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO, Komitetu Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO ds. Zasad Ogólnych, Regionalnego Komitetu Koordynacyjnego KKŻ FAO/WHO dla Europy, a także uczestnictwo w spotkaniach.

W 2014 roku Punkt Kontaktowy KKŻ FAO/WHO koordynował przygotowania do:

- 14 sesji Komitetów KKŻ FAO/WHO oraz 1 sesji Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO, w których udział wzięło 14 delegatów z Polski, w tym 7 przedstawicieli Inspekcji,
- 19 spotkań Grupy Roboczej Rady UE ds. *Codex Alimentarius* w Brukseli, w których uczestniczyło 24 delegatów, w tym 15 przedstawicieli Inspekcji,
- 8 sesji kodeksowych z udziałem przedstawicieli Polski (przedstawiciele Inspekcji reprezentowali kraj w 5 sesjach: Komitetu ds. Metod Analiz i Próbokobrania, Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO, Komitetu Regionalnego FAO/WHO dla Europy, Komitetu ds. Zasad Ogólnych oraz Komitetu ds. Znakowania Żywności).

Ponadto Punkt Kontaktowy KKŻ FAO/WHO:

- opracował w porozumieniu z ekspertami współpracującymi i przekazał do Sekretariatu Rady UE ds. *Codex Alimentarius* szereg komentarzy Polski dotyczących m.in.: ryb i produktów rybnych, przypraw i ziół kulinarnych, znakowania żywności, żywienia oraz żywności przeznaczonej do specjalnych celów żywieniowych oraz prac Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO i jej Komitetu Wykonawczego,
- koordynował przygotowania polskich ekspertów do bezpośredniego reprezentowania kraju na forum KKŻ FAO/WHO oraz grup roboczych Rady UE ds. *Codex Alimentarius* i innych spotkań poświęconych zagadnieniom KKŻ FAO/WHO,
- pozyskał nowych ekspertów współpracujących w ramach prac kodeksowych dla szerszego procesu opiniowania tworzonych dokumentów (stowarzyszenia branżowe, środowiska akademickie),
- zorganizował krajową konferencję na temat *Roli Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO w zapewnieniu bezpieczeństwa i jakości żywności oraz uczciwych praktyk w międzynarodowym handlu żywnością* dla instytucji współpracujących, której

jednym z celów było wsparcie aktywnego uczestnictwa polskich ekspertów w pracach na forum Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO.

Punkt Kontaktowy Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO koordynował także udział polskich ekspertów w pracach 21 elektronicznych grup roboczych, m.in:

- ds. substancji dodatkowych w rybach i produktach rybnych,
- ds. opracowania dokumentu dyskusyjnego dotyczącego użycia substancji dodatkowych do produkcji i przetwarzania innych substancji dodatkowych (*secondary additives*),
- ds. Planu Strategicznego dla Regionu Europy.

Sekretariat Współpracy z Grupą Roboczą ds. Norm Jakościowych dla Produktów Rolnych EKG/ONZ

GIJHARS prowadzi Polski Sekretariat Współpracy z Grupą Roboczą ds. Norm Jakościowych dla Produktów Rolnych EKG/ONZ (WP.7) w ramach, którego realizuje poniższe cele:

- działania na rzecz podnoszenia aktywności ekonomicznej państw członkowskich,
- tworzenie norm prawa międzynarodowego regulującego liczne dziedziny obrotu międzynarodowego,
- podtrzymywanie i rozwój więzów gospodarczych między krajami członkowskimi i innymi krajami świata.

W 2014 roku Sekretariat koordynował krajowe przygotowania do 5 Sesji w ramach EKG/ONZ, tj. Sekcji Branżowej ds.

Standaryzacji Świeżych Owoców i Warzyw, Sekcji Branżowej ds. Standaryzacji Mięsa, Sekcji Branżowej ds. Standaryzacji Produktów Suchych i Suszonych, Sekcji Branżowej ds. Standaryzacji Sadzeniaków Ziemiaka i sesji Grupy Roboczej Rady ds. Norm Jakościowych dla Produktów Rolnych EKG/ONZ (WP.7). W trzech sesjach Polskę reprezentowało łącznie 10 delegatów, w tym 4 pracowników GIJHARS oraz 6 przedstawicieli Instytucji Współpracujących. Podczas 70. Sesji WP.7, przedstawiciel GIJHARS - Pani Agnieszka Sudoł - została wybrana na wiceprzewodniczącą tej grupy.

Ponadto Sekretariat Współpracy z Grupą Roboczą ds. Norm Jakościowych dla Produktów Rolnych EKG/ONZ koordynował udział polskich ekspertów w sympozjach oraz szkoleniach międzynarodowych.

Współpraca z OECD

Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych współpracuje z Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju w ramach Systemu Stosowania Międzynarodowych Norm dla Świeżych Owoców i Warzyw (OECD). W 2014 r. w dniach 20-23 maja odbyło się w Warszawie XVI Międzynarodowe Spotkanie Szefów Inspekcji realizujących kontrole świeżych owoców i warzyw, które zostało zorganizowane przez GIJHARS przy współpracy z Sekretariatem OECD. W 2014 r. przedstawiciel GIJHARS reprezentował Polskę na 73. Posiedzeniu Plenarnym Systemu OECD w Paryżu.

Współpraca z organami UE

W ramach współpracy z organami Unii Europejskiej, aktualnie 20 pracowników Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych pełni rolę ekspertów w 16 Komitetach współpracujących z Komisją Europejską w ramach procedury komitologii oraz 23 przedstawicieli GIJHARS w pracach 10 Grup Roboczych Rady UE zajmujących się zagadnieniami objętymi zakresem kompetencji Inspekcji. W 2014 roku przedstawiciele Inspekcji reprezentowali Polskę w 22 posiedzeniach ciał pomocniczych organów UE, m.in w spotkaniach Grupy Roboczej Rady UE ds. *Codex Alimentarius*, spotkaniach Komisji Europejskiej z punktami kontaktowymi państw członkowskich UE ds. oszustw związanych z żywnością, spotkaniu Komitetu

Regulacyjnego KE ds. Rolnictwa Ekologicznego.

Priorytet:

4.4. Promocja oraz powiększanie rynków zbytu produktów rolno-spożywczych

Kierunek interwencji	4.4.1. Promocja krajowych produktów rolno-spożywczych na rynkach: krajowym, unijnym i światowym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
Programowe		
Legislacyjne		
Instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
Inne	<p>Programy promocji polskiej żywności (MG)</p> <p>W ramach realizowanego przez Ministerstwo Gospodarki projektu systemowego pn. „Promocja polskiej gospodarki na rynkach międzynarodowych” Podziałania 6.5.1. Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka znajduje się komponent dotyczący promocji polskich produktów rolno-spożywczych - Program Promocji Polskich Specjalności Żywnościowych (w latach 2012-2015). Podmiotem odpowiedzialnym za jego realizację jest Agencja Rynku Rolnego. Program obejmuje swoim zasięgiem następujące rynki docelowe: Rosja, Niemcy, Chiny, Francja, Ukraina oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie. Grupy produktów, które Ministerstwo Gospodarki uznało za polskie specjalności żywnościowe, tym samym stwarzając ich producentom możliwość korzystania z dofinansowania udziału w tym projekcie to m. in.: wyroby mięsne, soki z owoców i warzyw oraz pozostałe przetworzone i konserwowane owoce i warzywa, przetwory mleczarskie i sery, produkty przemiału zbóż, pieczywo, wyroby ciastkarskie i ciastka, makarony, produkty z herbaty i kawy, czekolada i wyroby cukiernicze.</p> <p>Nabór wniosków o dofinansowanie w ramach tego działania zakończył się w dniu 30 listopada 2013 r. W programie bierze udział 34 firm, które otrzymały łączne dofinansowanie w kwocie ponad 15 500 000 zł.</p> <p>Oprócz ww. programu polska żywność przetworzona promowana jest również poprzez Programy promocji ogólnej na terenie Kanady, Kazachstanu, Zjednoczonych Emiratów Arabskich oraz Meksyku. Ministerstwo Gospodarki przeznaczyło na ich realizację ok. 5 400 000 zł. Bierze w nich udział ok. 20 przedsiębiorców z branży spożywczej.</p> <p>Wsparciem dla ww. programu jest uruchomiony przez Ministerstwo Gospodarki w dniu 24 listopada 2014 r. program promocji „Aktywizacja eksportu na wybranych rynkach”, który będzie realizowany do 25 maja 2015 r. W ramach programu wspierane są wybrane branże najbardziej dotknięte spadkiem eksportu, w tym branża polskich specjalności żywnościowych. Działaniami</p>	

promocyjnymi objęto kraje azjatyckie - Azerbejdżan, Indie, Indonezję, Malezję, Mongolię, Turkmenistan, Wietnam oraz bałkańskie - Bośnię i Hercegowinę, Chorwację, Macedonię i Serbię. W krajach tych zostaną przeprowadzone działania promujące polegające na organizacji misji przyjazdowych do Polski dla potencjalnych kontrahentów oraz dziennikarzy, konferencji promocyjnej (po jednej w danym kraju), połączonej z pokazem lub degustacją polskich specjalności eksportowych oraz medialnej kampanii promocyjnej „Made in Poland”.

Udział w zagranicznych wydarzeniach wystawienniczo-targowych i promocyjnych (MRiRW)

MRiRW prowadziło akcje promocyjne polskich produktów rolno-spożywczych poprzez m.in.:

- organizację misji gospodarczych i udział w targach: Białoruś (misje oraz targi PRODEXPO), Kazachstan (misja oraz targi World Food Kazakhstan), Azerbejdżan (misja), Zjednoczone Emiraty Arabskie (Targi SIAL Middle East, Targi GULFOOD), oraz Algieria (misja), Indie (Targi Annapoorna),
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych podczas zagranicznych imprez wystawienniczo-targowych: Hongkong, Mumbaj, Paryż, Kijów, Szanghaj,
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych podczas imprez wystawienniczo-targowych w Polsce przedsiębiorców z krajów trzecich: Polagra Food 2014 w Poznaniu oraz udział przedstawicieli MRiRW w seminariach dot. współpracy międzynarodowej (np. w seminarium w dniu 3.12.2014 r. w Warszawie pt. „Perspektywiczne rynki dla eksportu polskich produktów rolno-spożywczych”, z udziałem Pana Tadeusza Nalewajka, Podsekretarza Stanu w MRiRW),
- wsparcie wydarzenia promocyjnego Ambasady RP w Singapurze “Polish Apple Day” (9 grudnia 2014 r.).

Udział w krajowych wydarzeniach wystawienniczo-targowych i promocyjnych (MRiRW)

MRiRW brało udział w następujących wydarzeniach o randze krajowej i międzynarodowej (jak np. targi, konferencje i seminaria), na których możliwe jest promowanie krajowych produktów rolno-spożywczych:

- 1) *Targi Regionalia w Warszawie, 4-6.04.2014 r.*
Targi poświęcone są zdrowej i ekologicznej żywności oraz wyrobom regionalnym z Polski i ze świata. Budżet: 60 985,86 zł brutto.
- 2) *Lista Produktów Tradycyjnych, Piknik nad Odrą - 10-11 maja 2014, Szczecin*
Budżet: 8 281,59 zł.
- 3) *Europejskie Targi Produktów Regionalnych, Zakopane*
Targi mają na celu promocję unijnego systemu jakości żywności oraz ochrony produktów rolnych i środków spożywczych jako Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne i Gwarantowana Tradycyjna Specjalność.
- 4) *Międzynarodowe Targi Wyrobów Spożywczych Polagra-Food „Smaki Regionów” Poznań 27-30.09.2014 r.*
Podczas Targów prezentowane są produkty rolne i środki spożywcze zarejestrowane w unijnym systemie jakości jako Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne oraz Gwarantowana Tradycyjna Specjalność, produkty rolnictwa ekologicznego oraz wytworzone integrowanymi metodami. Targom towarzyszą konferencje i spotkania dotyczące integrowanych, ekologicznych i tradycyjnych metod produkcji. Budżet: 42 368,84 PLN.

Promocja produktów zarejestrowanych (MRiRW)

1. MRiRW przygotowało dwie publikacje zawierające przepisy kulinarne zgłoszone do konkursu na najlepszy przepis kulinarny wykorzystujący produkty zarejestrowane jako Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne, Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (publikacja zawierająca przepisy z II edycji konkursu kulinarnego - 6 000 egz., budżet: 24 118,50 PLN, środki PROW 2007-2013, publikacja zawierająca przepisy z III edycji konkursu kulinarnego - 7 000 egz., budżet: 30 576,00 PLN – środki PROW 2007-2013).
2. MRiRW wyprodukowało edukacyjną grę planszową promującą produkty regionalne i tradycyjne zarejestrowane jako Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP), Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG) oraz Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (GTS) (budżet: 49 815,00 zł, środki PROW 2007-2013).
3. Organizacja trzyletniej kampanii prowadzonej we współpracy z Agencją Rynku Rolnego pn. „Trzy Znaki Smaku” dotyczącej promocji systemu ochrony produktów regionalnych i tradycyjnych uczestniczących w systemie Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych oraz Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności.

Pozostałe działania promujące polską żywność (MG)

W 2014 r. podjęte zostały dodatkowe działania promocyjno-akwizycyjne na rynkach azjatyckich, bliskowschodnich, afrykańskich, amerykańskich i bałkańskich pozaunijnych, ukierunkowane na intensyfikację eksportu polskich produktów rolno-spożywczych objętych rosyjskim embargiem rolnym. Działania te oparte zostały m.in. na rozpoznaniu 28 rynków zagranicznych, które wykazało możliwości podjęcia lub zwiększenia eksportu wybranych produktów rolno-spożywczych.

Nadzorowane przez Ministra Gospodarki placówki (Wydziały Promocji Handlu i Inwestycji), w ramach wspierania eksportu towarów objętych rosyjskim embargiem, otrzymały dodatkowe zadania obejmujące: przygotowanie szczegółowej informacji na temat warunków dostępu do rynku dla towarów objętych rosyjskim embargiem (materiały te były sukcesywnie przekazywane do ARR i MRiRW); korekty zakładanych działań promocyjnych WPHI w 2014 i 2015 r. pod kątem zwiększenia przedsięwzięć promujących ofertę polskiego przemysłu spożywczego; zintensyfikowanie dystrybucji zebranej przez ARR informacji nt. polskiej oferty produktów rolno-spożywczych w danym kraju i podjęcia działań na rzecz nawiązania kontaktów pomiędzy polskimi producentami oraz eksporterami. W ramach zintensyfikowanych działań promujących polską ofertę rolno-spożywczą w 2014 r. na wszystkich rynkach objętych działaniami WPHI zrealizowano ponad 170 przedsięwzięć promocyjnych sektor rolno-spożywczy (stoiska informacyjne na międzynarodowych targach, misje gospodarcze, seminaria, spotkania B2B), ze szczególnym uwzględnieniem produktów dotkniętych rosyjskim embargiem rolnym.

Kierunek interwencji	4.4.2. Rozwój polityki wsparcia eksportu w wymiarze instytucjonalnym, technicznym i zagranicznym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Sprawne Państwo Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
Programowe		
Legislacyjne		
Instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p><i>Działania zapobiegające skutkom rosyjskich restrykcji handlowych (MRiRW)</i> W związku z wprowadzeniem przez Rosję restrykcji handlowych w 2014 r., polska administracja podjęła nowe bądź zintensyfikowała prowadzone wcześniej działania, mające na celu zwiększenie dostępu polskich towarów rolno-spożywczych do nowych rynków, głównie pozaeuropejskich. Działania te obejmowały: i) uzgodnienia ze służbami krajów trzecich celem uzyskania potwierdzenia spełnienia ich wymogów weterynaryjnych i fitosanitarnych; ii) działania dyplomatyczne i promocja produktów polskich na rynkach zagranicznych; iii) włączanie się w konsultacje wewnętrzne dotyczące prowadzonych przez Komisję Europejską negocjacji w sprawie zawarcia umów handlowych z krajami trzecimi; iv) zabieganie o respektowanie przez naszych partnerów zobowiązań podjętych w ramach dwustronnych umów z UE oraz wielostronnych porozumień w WTO. Na wniosek m.in. Polski, Komisja Europejska złożyła na Rosję skargę w Światowej Organizacji Handlu w związku z rosyjskim zakazem importu wieprzowiny ze względu na ASF, nieuwzględniającym regionalizacji. Został powołany panel celem zbadania zgodności tych środków z przepisami WTO. Ponadto, również na nasz wniosek, Komisja zgłaszała na forum WTO zastrzeżenia dotyczące szerokiego zakazu importu produktów rolno-spożywczych, wprowadzonego przez Rosję w dniu 07.08.2014 r. wobec UE, Norwegii, USA, Kanady, Australii, jako odpowiedź na sankcje tych państw, związane z polityką Rosji wobec Ukrainy</p> <p><i>Podpisanie Umów Stowarzyszeniowych z Ukrainą, Mołdawią i Gruzją (MRiRW)</i> Umowy Stowarzyszeniowe z Ukrainą, Mołdawią i Gruzją zostały podpisane 27 czerwca 2014 r. Postanowienia handlowe Umów z Gruzją i Mołdawią są stosowane na zasadzie tymczasowej od 1 września 2014 r. Wejście w życie części handlowej Umowy z Ukrainą zostało odłożone do 2016 r. Ww. umowy zawierają komponent handlowy, tj. postanowienia o utworzeniu Pogłębionych i Kompleksowych Stref Wolnego Handlu (Deep and Comprehensive Free Trade Areas - DCFTAs) z UE. W ramach tych postanowień strony m.in. dokonały wymiany preferencji taryfowych w handlu wzajemnym, a Ukraina, Mołdawia i Gruzja zobowiązały się do dostosowania swojej legislacji, m.in. w obszarze regulacji weterynaryjnych i fitosanitarnych, do standardów unijnych. Spośród ww. partnerów handlowych, największe znaczenie ma umowa z Ukrainą. Kraj ten jest dla Polski jednym z ważniejszych,</p>	

wśród krajów pozaunijnych, partnerów w handlu rolno-spożywczym. Wśród krajów spoza UE Ukraina zajmuje drugie miejsce, zarówno jako odbiorca polskich produktów rolnych, jak i ich dostawca do Polski. MRiRW popierało negocjacje i zawarcie Umowy DCFTA z Ukrainą oraz aktywnie śledziło proces konsultacji między Komisją Europejską, prowadzącą negocjacje a krajami członkowskimi UE. Za pośrednictwem Ministerstwa Gospodarki, jako resortu wiodącego i reprezentującego Polskę w tej dyskusji na forum UE, MRiRW zgłaszało propozycje zapisów Umowy oraz ofensywne i defensywne postulaty taryfowe.

W umowie DCFTA, w zakresie handlu rolnego, UE przyznała Ukrainie koncesje w postaci bezcłowego dostępu do rynku UE w dniu wejścia w życie Umowy DCFTA na prawie wszystkie towary, poza towarami wrażliwymi, które miały być objęte kontyngentami taryfowymi, tj. kontyngentami o zredukowanej stawce celnej. Okres przejściowy (3 lub 7 lat) dochodzenia do pełnej liberalizacji miał być zastosowany tylko w imporcie niektórych ryb i produktów rybołówstwa. Z kolei, Ukraina przyznała koncesje UE na towary mniej wrażliwe, w postaci bezcłowego dostępu do rynku, od momentu wejścia w życie Umowy lub po kilkuletnim okresie implementacyjnym (maks. 7 lat), w zależności od asortymentu towarowego. Na towary najbardziej wrażliwe, Ukraina miała zredukować stawki celne o 20% - 60% w ciągu 5, 7 i 10 lat. Oceniając wartość ekonomiczną ukraińskich koncesji taryfowych należy mieć na uwadze, że Ukraina już w 2008r. poważnie obniżyła stawki celne na zasadzie erga omnes w wyniku przystąpienia do WTO. Biorąc pod uwagę znaczącą liberalizację wzajemnego handlu, strony Umowy zabezpieczyły swoje interesy defensywne poprzez ustanowienie kontyngentów taryfowych na towary najbardziej wrażliwe. Ukraina miała otworzyć kontyngenty taryfowe w imporcie mięsa wieprzowego, mięsa drobiowego i cukru. UE zabezpieczyła swoje interesy poprzez ustanowienie bezcłowych kontyngentów w imporcie m.in. niektórych zbóż, mięsa wieprzowego, drobiowego i wołowego, produktów mleczarskich, jaj, miodu, cukru i produktów o jego wysokiej zawartości, soku jabłkowego, etanolu i papierosów.

W odniesieniu do handlu rolnego, wejście w życie Umowy powinno mieć największe znaczenie z punktu widzenia ograniczenia barier pozataryfowych, m.in. dając możliwość uproszczenia procedur zatwierdzania zakładów do eksportu, lepszego egzekwowania przepisów w zakresie określania wartości celnej, czy też dostosowania na Ukrainie wymogów w kwestiach weterynaryjnych i fitosanitarnych do prawodawstwa UE. Istotne znaczenie ma też zapis dotyczący klauzuli „standstill”, tzn. zobowiązujący strony Umowy do niepodwyższania stawek celnych w handlu dwustronnym od chwili wejścia w życie Umowy.

Prowadzone przez Komisję Europejską negocjacje umów handlowych z krajami trzecimi (MRiRW)

Ze względu na wielkość gospodarki i amerykańskiego sektora rolnego negocjacje w sprawie zawarcia Umowy handlowej UE-USA (TTIP) są bardzo istotne dla unijnego, w tym polskiego, rolnictwa. Polska oczekuje, że Umowa będzie symetryczna i zbilansowana. Zidentyfikowaliśmy priorytetowe interesy polskiego rolnictwa w kontekście tych negocjacji, były one prezentowane na właściwych forach unijnych. W 2014 r. resort rolnictwa m.in. przesłał do KE uwagi odnośnie projektu unijnej oferty taryfowej oraz opiniował unijny projekt rozdziału SPS Umowy. Przedstawiciele MRiRW brali również udział i prezentowali stanowiska na spotkaniach technicznych z Komisją Europejską w Brukseli odnośnie stanu negocjacji rolnych TTIP.

Negocjacje TTIP stwarzają szansę na załatwienie kilku konkretnych spraw, istotnych z punktu widzenia dostępu polskich produktów do rynku USA, w zakresie których do tej pory trudno było uzyskać postęp. Dotyczy to zwłaszcza:

- dopuszczenia polskich jabłek i gruszek do rynku USA. Polska w 2014 r. została włączona w trwające negocjacje wybranych państw europejskich (Belgia, Francja, Hiszpania, Holandia, Niemcy, Portugalia, Włochy) o otwarciu rynku USA

	<p>na ww. produkty;</p> <ul style="list-style-type: none"> – nierównych warunków dostępu do rynku tytoniu USA. USA otwierają kontyngent taryfowy na tytoń o wielkości 10 tys. ton tylko dla krajów UE-15. Kraje, które przystąpiły do UE w 2004 r. lub później – m.in. Polska – nie mają dostępu do tego kontyngentu. <p>W 2014 r. kontynuowane były również negocjacje <u>Umowy z Japonią</u>. KE deklaruje gotowość do pełnej liberalizacji taryfowej dla importu rolnego z Japonii, oczekując deklaracji podobnego otwarcia z japońskiej strony. Jak dotychczas Japonia nie zadeklarowała gotowości do liberalizacji taryfowej dostępu do swojego rynku towarów, które uznaje za najbardziej wrażliwe, a które jednocześnie mają zasadnicze znaczenie dla unijnego, w tym polskiego eksportu, takich jak mięso, produkty mleczarskie, owoce i warzywa.</p> <p><i>Negocjacje w ramach WTO (MRiRW)</i></p> <p>W 2014 r. główną przeszkodą dla realizacji decyzji z Konferencji Ministerialnej Bali w sprawie przygotowania dalszego planu prac negocjacyjnych był brak gotowości niektórych krajów rozwijających się do przyjęcia, w uzgodnionym terminie, porozumienia o ułatwieniach w handlu. W konsekwencji wstrzymane zostały negocjacje nad pozostałymi elementami Rundy Doha. Podjęte w Bali zobowiązanie, aby opracować w Genewie, w ciągu 12 miesięcy (do końca 2014 r.), programu negocjacji nad całością pakietu z Doha, nie było realizowane. Sytuacja została odblokowana dopiero 27 listopada 2014 r., kiedy Rada Generalna WTO przyjęła decyzje odnośnie Protokołu Ułatwień w Handlu (TF), tworzenia zapasów na rzecz bezpieczeństwa żywnościowego i prac wynikających z Konferencji Ministerialnej na Bali. Od tego momentu można zauważyć intensyfikację prac negocjacyjnych w Genewie, w związku ze zbliżającą się Konferencją Ministerialną w Nairobi w grudniu 2015 r.</p>

Cel szczegółowy:

Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich

Priorytet:

5.1. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich

Kierunek interwencji	5.1.1. Ochrona różnorodności biologicznej, w tym unikalnych ekosystemów oraz flory i fauny związanych z gospodarką rolną i rybacką	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</i></p> <p>Program rolnośrodowiskowy jest jednym z działań realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Jego realizacja ma się przyczynić do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i zachowania na nich cennej różnorodności biologicznej. Jest jednym ze sposobów skutecznej ochrony krajobrazu oraz półnaturalnych elementów przyrody - łąk, pastwisk, upraw, starych sadów wraz z ich florą i fauną objętych tym działaniem. Pakietami, które w sposób szczególny koncentrują się na ochronie różnorodności biologicznej, w tym unikalnych ekosystemów oraz flory i fauny związanych z gospodarką rolną są:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Pakiet 3. <i>Ekstensywne trwałe użytki zielone</i>, którego celem jest ochrona bądź utrzymanie walorów przyrodniczych trwałych użytków zielonych (TUZ). W ramach pakietu powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski kontynuacyjne) wynosiła 133,13 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 72,11 mln złotych dla 22,9 tys. beneficjentów;➤ Pakiet 4. <i>Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000</i> i Pakiet 5. <i>Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000</i> – których celem jest ochrona cennych przyrodniczo siedlisk i zagrożonych gatunków ptaków. W ramach pakietu 4 powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 162,5 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości	

187,34 mln złotych dla 12,5 tys. beneficjentów, natomiast w ramach pakietu 5 analogiczne wielkości wynosiły odpowiednio: 192,16 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 236,31 mln złotych dla 10,81 tys. beneficjentów;

- Pakiet 6. *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie*, którego celem jest zachowanie lokalnych odmian roślin uprawnych. W ramach pakietu powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 54,25 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 30,96 mln złotych dla 3,07 tys. beneficjentów;
- Pakiet 7. *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie*, którego celem jest ochrona zagrożonych wyginięciem rodzimych ras zwierząt gospodarskich. W ramach pakietu powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 67,19 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 28,97 mln złotych dla 1,94 tys. beneficjentów.

Ponadto, ochrona bioróżnorodności biologicznej w 2014 r. realizowana była również w ramach zasady wzajemnej zgodności, gdzie rolnicy zobligowani byli do przestrzegania normy Dobrej Kultury Rolnej, która zabrania niszczenia na obszarach objętych formami ochrony przyrody np. parkach narodowych, obszarach Natura 2000, parkach krajobrazowych:

- siedlisk roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- siedlisk przyrodniczych np. szuwały wielkoturzycowe, murawy ciepłolubne, itd.

Ponadto, na terenie całego kraju rolników obowiązywały wymogi wzajemnej zgodności, wynikające z Dyrektywy „ptasiej” i „siedliskowej” o szczególnym znaczeniu dla ochrony Obszarów Natura 2000, nakazujące przestrzeganie zakazu umyślnego:

- zrywania, niszczenia i uszkodzenia oraz zbioru roślin objętych ochroną,
- chwytania oraz zabijania ptaków objętych ochroną, niszczenia gniazd i jaj lub umyślnego płoszenia ptaków objętych ochroną,
- niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie,
- wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków, wznoszenia obiektów, instalacji i urządzeń w strefach ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków.

Oprócz ww. obowiązków, rolników gospodarujących na Obszarach Natura 2000 obowiązywały dodatkowe wymogi ustanowione wyłącznie dla tego obszaru, które dotyczą:

- przestrzegania wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) dla obszarów NATURA 2000 w zakresie: gatunków ptaków, typów siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin oraz gatunków zwierząt,
- zakazu podejmowania działań mogących osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Powyższy zakaz nie dotyczy rolnika, który realizuje działanie po uzyskaniu zezwolenia. Przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, rolnik może realizować, jeżeli została wydana odpowiednia decyzja administracyjna.

Ponadto działaniem, które stwarza również szansę na poprawę bioróżnorodności obszarów wiejskich (kreowanie mozaikowej

struktury krajobrazu rolniczego, powstawania nowych nisz ekologicznych) są działania zalesieniowe wdrażane w PROW 2004-2006 oraz 2007-2013. Do ww. działań należy zapobieganie fragmentacji kompleksów leśnych, tworzenie nowych nasadzeń dostosowanych do warunków siedliskowych (wprowadzanie gatunków domieszkowych i biocenotycznych), ochrona nowo powstałych upraw leśnych oraz wzmacnianie odporności poprzez zabiegi hodowlane.

Jednocześnie, istotną rolę w ochronie różnorodności biologicznej oraz zasobów wodnych i glebowych odgrywa Rolnictwo Ekologiczne, które jednocześnie przyczynia się do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Ponadto, dostarcza konsumentom żywność wysokiej jakości, produkowaną metodami ekologicznymi. Rolnictwo ekologiczne oznacza sposób gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa rolnego, oparty na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego nieprzetworzonych technologicznie. Prowadzenie produkcji rolnej zgodnie z praktykami rolnictwa ekologicznego czyni ją bezpieczniejszą dla środowiska.

Wsparcie w ramach PO RYBY 2007-2013 (MRiRW)

W warunkach polskich znaczenie rybactwa śródlądowego przynosi w pierwszym rzędzie korzyści dla środowiska naturalnego takie jak np. ochrona zasobów środowiska wodnego i jego różnorodności biologicznej, utrzymanie walorów krajobrazowych oraz korzyści społeczne tj. zagwarantowanie miejsc pracy na terenach wiejskich. Dzięki przystąpieniu do Unii Europejskiej Polska mogła korzystać ze środków pomocowych Wspólnoty m.in. w ramach osi priorytetowej 2 Akwakultura, rybołówstwo śródlądowe, przetwórstwo i obrót produktami rybołówstwa i akwakultury PO RYBY. Oś 2 miała na celu wsparcie opłacalności produkcji ryb w gospodarstwach rybackich, umożliwiając tym samym zachowanie tradycyjnego charakteru produkcji, a poprzez to utrzymanie walorów przyrodniczych stawów karpionych. Środkiem, który to umożliwia są Działania wodno-środowiskowe.

Gospodarstwa rybackie stosujące określone Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wymogi, które przyczyniają się do ochrony i poprawy środowiska naturalnego, otrzymują w zamian rekompensaty. Stawy karpione są elementem obecnym od setek lat w krajobrazie naszego kraju i zachowały do chwili obecnej swój tradycyjny charakter. Oprócz podstawowej funkcji, jaką jest produkcja ryb konsumpcyjnych, stawy karpione posiadają także inne walory takie jak - retencja wody, ochrona terenów przyległych przed powodzią. Wykorzystywanie chwilowego nadmiaru wody pozwala na zupełną niwelację przyboru wód, który mógłby być zagrożeniem dla terenów położonych poniżej ujęcia wody. Kolejną funkcją jest stabilizacja przepływu wody w ciekach zasilających, najczęściej w okresie jesiennym, kiedy występuje deficyt wody spowodowany niedostatkami opadów. Okres jesienny to czas odłowów, opuszczanie stawów i towarzyszący mu odpływ wód stawowych do rzek nakłada się chronologicznie na występowanie właśnie tego deficytu. W ten sposób stawy spełniają niezmiernie istotną funkcję polegającą na stabilizacji tego przepływu.

Warto podkreślić, że w większości stawy rybne umiejscowione są na obszarze, gdzie występuje słaba jakość gleby, która nie pozwala na jej zwykłe wykorzystanie rolnicze. Wybudowanie stawów znacznie podniosło wartość przyrodniczą terenu, na którym one powstały. Obecność stawów zwiększa wilgotność powietrza, co sprzyja bujnemu rozwojowi roślinności oraz stwarza dogodne warunki siedliskowe dla wielu gatunków fauny i flory. Różnorodność roślinności sprzyja tworzeniu miejsc lęgowych i żerowisk. Porośnięte roślinnością groble tworzą znakomitą niszę lęgową dla wielu ptaków związanych ze środowiskiem wodnym. Obecność dużych powierzchni wody w zwartych kompleksach, niewielka penetracja wynikająca z ekstensywnego charakteru produkcji,

naturalny charakter budowli hydrotechnicznych, wszystko to stanowi niewątpliwie zaletę dla gniazdujących na groblach ptaków. Praktyki hodowlane, objęte wsparciem w ramach Środka 2.2 Działania wodno-środowiskowe przyczyniły się do spotęgowania pozytywnego wpływu tej formy produkcji na ochronę środowiska, a także zachowania tradycyjnego krajobrazu. To właśnie dzięki wypłacanym beneficjentom rekompensatom oraz utrzymaniu w gospodarstwach rybackich produkcji karpia, możliwe stało się utrzymanie walorów pozaprodukcyjnych stawów karpiowych, które mogłyby zniknąć w krótkim czasie wraz z zaprzestaniem produkcji ryb. W związku z wykorzystaniem limitu środków w latach poprzednich, w 2014 r. działania w ramach Środka 2.2 Działania wodno-środowiskowe były realizowane z dofinansowania w latach poprzednich.

Programy restytucji ryb (MRiRW)

Realizacja programów restytucji ryb ma duże znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej wód. Aktualnie największe znaczenie dla rybactwa i zachowania bioróżnorodności ma realizacja:

a. zadania polegającego na zarybieniu polskich obszarów morskich.

Zarybianie polskich obszarów morskich (POM) jest corocznym zadaniem realizowanym przez ministra właściwego ds. rybołówstwa. W ramach tego zadania dokonywane są zarybienia cennymi gatunkami ryb dwuśrodowiskowych, głównie trocią i łososiem, ale również cętą, sieją, węgorzem i jesiotrem. Efektem realizacji działania jest gospodarcze korzystanie z zasobów ryb, zwiększenie bioróżnorodności i produktywności powierzchniowych wód płynących oraz wspieranie produkcji materiału zarybieniowego w obiektach stawowych, co umożliwia wzmocnienie pozycji hodowców i innych podmiotów związanych z rybołówstwem i rybactwem. Zarybianie POM to projekt o charakterze długoterminowym realizowany przez Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie na zlecenie MRiRW przy wydatnej pomocy Zespołu do spraw Zarybiania i współpracy środowisk naukowych oraz przedstawicieli organizacji rybackich i hodowców ryb. Koszty zarybiania polskich obszarów morskich ponoszone są corocznie przez budżet państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy ds. rolnictwa - w 2014 r. zapewniono środki finansowe w wysokości 4,9 mln zł. Dla ochrony bioróżnorodności wprowadzono zasadę, że wychowany materiał zarybieniowy musi być wypuszczony do rzeki, z której pochodziły tarlaki. Szczególnie jest to istotne dla ochrony genetycznej populacji troci wiślanej zarówno zimowej jak i letniej;

b. programu odbudowy zasobów węgorza europejskiego w Polsce.

Podejmowane są działania związane z wdrożeniem „Planu Gospodarowania Zasobami Węgorza w Polsce”. W związku ze spadkiem światowych zasobów węgorza europejskiego, w celu ograniczenia tej tendencji, wydano rozporządzenie *Rady (WE) nr 1100/2007 z dnia 18 września 2007 r. ustanawiające środki służące odbudowie zasobów węgorza europejskiego* (Dz. Urz. UE L z 22.09.2007). Kraje, które stanowią obszar naturalnego występowania węgorza, zostały zobligowane do przygotowania planów, których celem jest osiągnięcie wolnego spływu węgorzy srebrnych w ilości 40% takiej wielkości populacji, jaka spływałaby gdyby nie podlegała ingerencji człowieka. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wspólnie z naukowcami Morskiego Instytutu Rybackiego w Gdyni oraz Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. S. Sakowicza w Olsztynie, po konsultacji ze środowiskiem rybackim, opracowało krajowy plan gospodarowania zasobami węgorza, który decyzją Komisji Europejskiej z dnia 6 stycznia 2010 r. (K(2009)10601) został zatwierdzony. Plan jest realizowany przede wszystkim poprzez zwiększenie dotychczasowych zarybień, udrażnianie szlaków migracji oraz redukcję śmiertelności. Plan zakłada zarybianie dorzecza Odry w ilości 6 mln szt.

	<p>narybku szklatego lub 1,2 mln szt. narybku podchowanego (5 g), a dorzecza Wisły odpowiednio 7 mln szt. lub 1,4 mln szt. Niemal połowę przyjętego w Planie zobowiązania wykonują użytkownicy obwodów rybackich w ramach zarybień prowadzonych na podstawie umów na rybackie korzystanie z wód obwodów rybackich. Pozostała ilość finansowana jest z Europejskiego Funduszu Rybackiego. W ramach PO RYBY 2007-2013 w zakresie Środka 3.2. Ochrona i rozwój fauny i flory wodnej, w 2014 r. wsparciem zostały objęte operacje polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opracowaniu i wdrożeniu systemów monitoringu, służących śledzeniu migracji ryb, • zarybianiu, w tym nabyciu organizmów wodnych lub ich produkcji oraz transporcie organizmów wodnych do miejsca, w którym zostaną wypuszczone, • badaniach naukowych w zakresie operacji, o których mowa wyżej, poprzedzających realizację tych operacji. <p>W związku z potrzebą kontynuacji zarybień wód dorzecza Odry i Wisły narybkiem węgorza europejskiego, będących elementem planu gospodarowania zasobami węgorza (PGZW) w Polsce, przewidziano realizację dwóch wniosków o dofinansowanie w kwocie 6 335 375,00 zł.</p>
inne	<p><i>Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 (MŚ)</i></p> <p>W 2014 r. w Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska był kontynuowany projekt POIS.05.03.00-00-186/09 pn. <i>Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski</i>, realizowany w ramach V priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, w ramach którego powstało wówczas 285 planów. Ponadto, sprawujący nadzór nad obszarami przy wykorzystaniu środków pochodzących z innych źródeł ustanowili kolejnych 12 planów. Zapisy powyższych dokumentów w zakresie działań ochronnych realizowanych na terenach użytkowanych rolniczo (koszenie, wypas), będą wykorzystywane w procesie przyznawania płatności dla rolników na ochronę siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ptaków na terenie obszarów Natura 2000. Do dnia dzisiejszego ustanowiono 380 planów zadań ochronnych w ramach prowadzonego przez GDOŚ projektu oraz 24 PZO w wyniku projektów realizowanych przez RDOŚ.</p> <p><i>Ochrona zasobów genetycznych poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich (MRiRW)</i></p> <p>W hodowli zwierząt gospodarskich ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich zapewniana jest m.in. poprzez ochronę różnorodności biologicznej, w tym fauny związanej z gospodarką rolną. Zgodnie z delegacją zawartą w ustawie z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi upoważnił, w drodze rozporządzenia, Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy do realizacji lub koordynacji działań w zakresie ochrony zasobów genetycznych poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich oraz do gromadzenia i przechowywania materiału biologicznego podlegającego kriokonserwacji. Instytut Zootechniki – PIB we współpracy ze związkami hodowców prowadzącymi księgi hodowlane opracował programy ochrony zasobów genetycznych oraz koordynuje i nadzoruje ich realizację.</p> <p>Ochrona bioróżnorodności genetycznej drobiu, pszczoł i zwierząt futerkowych oraz pozyskiwanie, konfekcjonowanie i przechowywanie nasienia bydła populacji chronionych jest dotowana ze środków budżetowych na postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej. Kwota dotacji przewidziana na ten cel w 2014 r. wynosiła 4 116 tys. zł.</p>

Program wieloletni „Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania” (MRiRW)

W ramach programu wieloletniego „Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania” realizowane są badania w ramach obszaru tematycznego „Zrównoważone użytkowanie i ochrona bioróżnorodności zwierząt gospodarskich”. Efektem badań w ramach tego obszaru tematycznego jest ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich i racjonalne ich wykorzystanie. Rasy objęte ochroną zasobów genetycznych to rasy występujące lokalnie i charakteryzujące się unikalnym genotypem przystosowanym do danych warunków środowiskowych, odpornością na choroby, a ich produkty posiadają walory prozdrowotne. Ze względu na te cechy ich ochrona jest niezbędna, aby było możliwe ich wykorzystanie przez następne pokolenia hodowców w pracach hodowlanych dla dobra przyszłych pokoleń konsumentów. Na szczególną uwagę zasługuje sukcesywny wzrost liczby zwierząt objętych programami ochrony zasobów genetycznych. Liczba tych zwierząt na koniec 2014 r. wynosiła 94 495 szt.

W ramach wydatków na realizację przedmiotowego programu określonych w ustawach budżetowych na dany rok, na realizację obszaru tematycznego „Zrównoważone użytkowanie i ochrona bioróżnorodności zwierząt gospodarskich” w 2014 r. przewidziano kwotę 4 483 tys. zł.

Kierunek interwencji	5.1.2.Ochrona jakości wód, w tym racjonalna gospodarka nawozami i środkami ochrony roślin [w tym na obszarach wiejskich]	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne	<p>Rozwój systemu monitoringu jakości wód (MRiRW) W uzupełnieniu do Państwowego Monitoringu Środowiska, wdrożono system specjalistycznego monitoringu azotu mineralnego w glebie do głębokości 90 cm pod powierzchnią terenu na obszarze użytków rolnych w Polsce oraz monitoringu azotu i fosforu w wodach. Ponadto, analogicznie jak w latach poprzednich w roku 2014 stacje chemiczno-rolnicze tworzyły i prowadziły bazy danych dotyczące zasobności gleb w azot i fosfor oraz zanieczyszczenia azotanami wód w profilu glebowym do 90 cm od powierzchni gruntu. Punkty monitoringu wód gruntowych skojarzone są z siecią monitoringu azotu mineralnego w glebie. Monitoring ten obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. 5000 punktów pomiarowych azotu mineralnego, z czego nie mniej niż 4000 na gruntach ornych (GO) i nie mniej niż 1000 na użytkach zielonych (UZ), b. 1700 punktów pomiarowych wód, z czego nie mniej niż 340 na użytkach zielonych. <p>Monitoring ma zapewnić równomierne pokrycie punktami powierzchni kraju (przynajmniej 1 pkt. w każdej gminie). Proporcjonalnie rozmieszczone są punkty na użytkach zielonych (20%).</p>	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) Program rolnośrodowiskowy jest jednym z działań realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. W roku 2014 w ramach tego działania prowadzone były nabory wniosków nowych i kontynuacyjnych w ramach między innymi Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone oraz Pakietu 8. Ochrona gleb i wód, które w sposób szczególny koncentrują się na ochronie jakości wód oraz są związane z racjonalną gospodarką nawozami i środkami ochrony roślin. W ramach Pakietu 8. można dodatkowo wyróżnić następujące warianty: 8.1. Wsiewki poplonowe, 8.2. Międzyplon ozimy oraz 8.3. Międzyplon ścierniskowy. Pakiet 1. polega na racjonalnym wykorzystywaniu zasobów przyrody, które umożliwiają ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko. W ramach Pakietu 1. powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 1203,81 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 361,81 mln złotych dla 26,67 tys. beneficjentów. Z kolei Pakiet 8., mimo że nie jest bezpośrednio ukierunkowany na działania w zakresie racjonalnego korzystania z zasobów wodnych na potrzeby rolnictwa oraz zwiększania retencji wodnej, to jego głównym celem jest, aby rolnicy podejmujący</p>	

	<p>zobowiązanie w ramach tego pakietu odpowiednio użytkowali glebę i przyczyniali się do ochrony wód. Podejmowane działania mają również na celu zapobieganie utracie wymywania składników pokarmowych. W ramach Pakietu 8. powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 574,27 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 254,46 mln złotych dla 43,18 tys. beneficjentów.</p> <p>Należy również zauważyć, że w ramach Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013, podstawowe, niepłatne wymogi obejmują między innymi minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin, co oznacza, że wszyscy beneficjenci tych działań przystępując do ich realizacji muszą spełniać wymogi w tym zakresie określone w Ustawie o nawozach i nawożeniu.</p> <p>Ponadto, w ramach powyższych działań podstawowe, niepłatne wymogi obejmują również zasadę wzajemnej zgodności. W odniesieniu do działań podejmowanych w 2014 r. w zakresie ochrony jakości wód w ramach zasady wzajemnej zgodności rolnicy zobligowani byli do przestrzegania następujących norm i wymogów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rolnicy stosujący w swoich gospodarstwach środki ochrony roślin zobowiązani są do przestrzegania wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin. 2. W przypadku rolników gospodarujących na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych tzw. OSN, rolnicy mają obowiązek przestrzegać wymagań z programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla wyznaczonych obszarów (OSN). 3. W celu ochrony wód, w ramach wymogów wzajemnej zgodności w 2014 r. istniał szereg wymogów, których rolnik musiał przestrzegać w przypadku stosowania osadów ściekowych w rolnictwie. Wymogi te były dość restrykcyjne i miały na celu ograniczenie niebezpieczeństwa niewłaściwego zastosowania osadów ściekowych. 4. W celu ochrony środowiska, w ramach norm Dobrej Kultury Rolnej, stanowiących element zasady wzajemnej zgodności istnieje norma dotycząca zakazu wprowadzania bezpośrednio i pośrednio do wód podziemnych lub do gleby substancji niebezpiecznych np.: rtęci, trwałych olejów mineralnych, ropy naftowej itd.
inne	<p><i>Monitoring jakości wód powierzchniowych (MŚ)</i></p> <p><u>Badania i ocena jakości wód w rzekach i zbiornikach zaporowych</u></p> <p>W 2014 r. wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska realizowały badania w ramach monitoringu diagnostycznego, operacyjnego i badawczego w jednolitych częściach wód rzek, określonych w wojewódzkich programach monitoringu środowiska na lata 2013–2015, przy czym monitoring operacyjny obejmował również punkty pomiarowo–kontrolne (ppk), w których prowadzone były badania obszarów chronionych.</p> <p>Ogółem w 2014 r. wojewódzkie inspektoraty pobrały próby w 1022 punktach pomiarowo–kontrolnych w sieci monitoringu jakości wód w rzekach, z czego 137 ppk objętych było monitoringiem diagnostycznym. Kontynuowano badania elementów biologicznych (fitobentosu, fitoplanktonu, makrofitów i makrozoobentosu), które stanowią podstawę oceny stanu ekologicznego – najważniejszego elementu decydującego o stanie jednolitych części wód. W ramach monitoringu stanu chemicznego prowadzono badania substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (substancje priorytetowe, specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne). Liczba punktów pomiarowo–kontrolnych monitoringu jakości wód w rzekach badanych przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska w 2014 r. była zbliżona do liczby 2013 r.</p>

W 2014 r. dokonano oceny stanu wód rzek i zbiorników zaporowych, w oparciu o zweryfikowane dane monitoringowe z lat 2011–2013. Ocena została opracowana z zastosowaniem zasady dziedziczenia. Oceniono 1816 JCW rzecznych oraz dodatkowo 46 zbiorników zaporowych, nie będących odrębnymi częściami wód.

Stan ekologiczny sklasyfikowany został w 912 JCW, natomiast potencjał ekologiczny w 863 sztucznych i silnie zmienionych JCW. Tylko 27 naturalnych JCW (3,3%) osiągnęło bardzo dobry stan ekologiczny. W dobrym stanie oceniono 252 naturalne JCW (27,6%). Najwięcej naturalnych JCW osiągnęło stan umiarkowany – 439 (48,1%). Stan słaby osiągnęło 148 JCW naturalnych (16%), a w przypadku 46 stwierdzono zły stan ekologiczny (5%). W przypadku sztucznych i silnie zmienionych JCW uzyskano podobne proporcje. Dobry i lepszy od dobrego potencjał ekologiczny stwierdzono w 267 sztucznych i silnie zmienionych JCW (30,9%). Umiarkowany potencjał stwierdzono w 386 JCW (44,7%). Słaby potencjał stwierdzono w 170 JCW (19,6%), natomiast zły stan stwierdzono w przypadku 40 sztucznych i silnie zmienionych JCW (4,8 %).

Stan chemiczny badany był w 669 JCW, z czego w 442 JCW (66,1%) stwierdzono dobry stan chemiczny, a w 227 JCW (33,9%) stwierdzono stan zły. Oceny ogólnego stanu dokonano w przypadku 1430 JCW, z czego tylko w przypadku 151 JCW (10,6%) stwierdzono stan dobry, natomiast w przypadku 1279 JCW (89,4%) stwierdzono stan zły.

Badania i ocena jakości wód w jeziorach

W 2014 r. 9 wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska prowadziło monitoring jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych (JCWP jeziornych). Łącznie wykonano badania 156 jezior. Ilość monitorowanych JCWP jeziornych w poszczególnych województwach uzależniona była od ich zagęszczenia. Badania w celu określenia stanu lub potencjału ekologicznego i stanu chemicznego całego jeziora prowadzone były, zgodnie z rozporządzeniem MŚ w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, w jednym reprezentatywnym punkcie pomiarowo-kontrolnym (ppk). Badania te obejmowały monitoring diagnostyczny (101 ppk), operacyjny (111 ppk), badawczy (3 ppk) oraz monitoring stanu JCWP jeziornych, w ramach monitoringu obszarów chronionych (84 ppk).

Stan ekologiczny sklasyfikowany został w 915 naturalnych JCWP, natomiast potencjał ekologiczny w 123 silnie zmienionych JCWP. Tylko 89 naturalnych JCWP (9,7%) osiągnęło bardzo dobry stan ekologiczny. W dobrym stanie oceniono 175 naturalnych JCWP (19,1%). Najwięcej naturalnych JCWP osiągnęło stan umiarkowany – 219 (48,1%). Stan słaby osiągnęło 118 naturalnych JCWP (12,9%), a w przypadku 120 stwierdzono zły stan ekologiczny (13,1%). W przypadku silnie zmienionych JCWP uzyskano znacznie gorsze wyniki. Maksymalny i dobry potencjał ekologiczny stwierdzono w 23 silnie zmienionych JCWP (18,7%). Umiarkowany potencjał stwierdzono w 32 silnie zmienionych JCWP (26%). Słaby potencjał stwierdzono w 17 silnie zmienionych JCWP (13,8%), natomiast zły stan stwierdzono w przypadku aż 38 silnie zmienionych JCWP (30,9 %).

Stan chemiczny badany był w 227 JCWP, z czego w 192 JCWP (84,6%) stwierdzono dobry stan chemiczny, a w 35 JCWP (15,4%) stwierdzono stan zły. Oceny ogólnego stanu dokonano w przypadku 728 JCWP, z czego tylko w przypadku 75 JCWP (10,3%) stwierdzono stan dobry, natomiast w przypadku 653 JCW (89,7%) stwierdzono stan zły.

Badania jakości wód przejściowych i przybrzeżnych oraz Morza Bałtyckiego

W 2014 r. realizowano równolegle dwa programy monitoringu:

- monitoring strefy płytkowodnej Bałtyku w obrębie wód przejściowych i przybrzeżnych, wykonywany przez wojewódzkie inspektoraty w Szczecinie, Gdańsku i Olsztynie:

- monitoring wód przejściowych,
- monitoring wód przybrzeżnych w strefie do jednej mili morskiej,
- monitoring strefy głębokomorskiej Bałtyku, uwzględniający wytyczne HELCOM COMBINE oraz HELCOM MORS:
 - monitoring strefy głębokowodnej,
 - uzupełniający program badań strefy przybrzeżnej, zatok i zalewów.

W 2014 r. badania jakości wód przejściowych i przybrzeżnych prowadzone były wg programu monitoringu diagnostycznego, operacyjnego i badawczego, w ramach których badane były parametry biologiczne, elementy jakości fizykochemicznej oraz chemicznej. Poboru prób na wodach przejściowych i przybrzeżnych wojewódzkie inspektoraty dokonały w 49 punktach i stanowiskach badań.

W 2014 r. wykonano oraz opublikowano ocenę stanu wód przejściowych i przybrzeżnych, badanych w 2013 r. w oparciu o wytyczne Głównego Inspektora oraz rozporządzenie Ministra Środowiska.

Badania i ocena osadów dennych w rzekach i jeziorach

W 2014 r. do badań osadów dennych pobrano łącznie 387 próbek, z czego:

- 255 próbek osadów rzecznych,
- 90 próbek osadów jeziornych,
- 20 próbek osadów z kanałów wodnych,
- 22 próbki osadów ze zbiorników zaporowych.

W ramach programu monitoringu we wszystkich próbkach zostały laboratoryjnie oznaczone zawartości 23 pierwiastków głównych i śladowych, 16 wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), siedmiu kongenerów polichlorowanych bifenyli (PCB), pentachlorobenzenu i heksachlorobenzenu oraz 21 pestycydów chloroorganicznych. W 66 wybranych próbkach zbadano zawartość dodatkowych substancji z grupy trwałych zanieczyszczeń organicznych (TZO) oraz fluorków.

Badania osadów rzecznych w połowie lokalizacji nie wykazały zanieczyszczenia pierwiastkami śladowymi. Lokalizacje tych jest o ok. 22% mniej niż w roku 2013, przy tej samej liczbie pobranych próbek w obu latach. Jednocześnie, wzrosła liczba lokalizacji z osadami silnie zanieczyszczonymi, głównie kadmem, z ok. 3% w roku 2013 do 8% w roku 2014. Ocena zanieczyszczenia osadów dennych potwierdziła obecność wysokich zawartości pierwiastków śladowych w osadach niektórych rzek województw małopolskiego i śląskiego. Niskimi zawartościami pierwiastków śladowych wyróżniały się osady rzek województwa podlaskiego. Podobnie jak w 2013 r., przeprowadzone badania potwierdziły występowanie wysokich zawartości TZO przede wszystkim w osadach rzek południowej Polski.

Poddane badaniu osady jeziorne w 2014 r., podobnie jak w latach poprzednich, charakteryzowały się niższymi zawartościami pierwiastków potencjalnie szkodliwych od zawartości tych pierwiastków w osadach rzecznych. Około 36% osadów jeziornych określono jako niezanieczyszczone lub słabo zanieczyszczone pierwiastkami śladowymi i trwałymi związkami organicznymi. Silne zanieczyszczenie osadów jeziornych było spowodowane wysoką zawartością WWA i metabolitów DDT.

Badanie wpływu zanieczyszczeń rolniczych na stan Morza Bałtyckiego (MRiRW)

Wykonanie przez Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy, w ramach środków budżetowych resortu rolnictwa,

ekspertyzy pn. *Analiza merytoryczna oraz komentarz do opracowań Uniwersytetu Wageningen wykonanych w 2007 oraz 2012 roku oraz prac HELCOM w zakresie wpływu rolnictwa na dopływ substancji biogenych do wód Morza Bałtyckiego*. Uzyskane wyniki z ekspertyzy pozwoliły na uzasadnienie konieczności renegocjacji krajowych celów redukcyjnych HELCOM dla odpływu biogenów z produkcji rolnej (tzw. MAI/CART) przez MRIRW na forach międzynarodowych (HELCOM agri-environmental forum) i krajowych (II Bałtycki Okrągły Stół) m.in. z uwagi na dostępność nowych, pełniejszych danych z wielolecia oraz zastosowanie metodyki modelowej zgodnej ze światowymi standardami naukowymi.

Działania przyczyniające się do ograniczenia wpływu zanieczyszczeń rolniczych na stan Morza Bałtyckiego wynikają z realizacji zobowiązań prawa krajowego oraz międzynarodowego (konwencje, dyrektywy, strategie). Równoległe do działań podejmowanych w celu ochrony wód powierzchniowych i podziemnych oraz Bałtyku na podstawie wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej czy Dyrektywy Azotanowej, w ostatnim czasie notuje się wzrost inicjatyw w zakresie realizacji zagadnień związanych z ochroną środowiska morskiego Morza Bałtyckiego realizowanych w ramach m.in. Konwencji o Ochronie Środowiska Morskiego Obszaru Morza Bałtyckiego (Konwencji Helsińskiej). Działania te mają bezpośredni wpływ na kierunki rozwoju rolnictwa.

Działania okręgowych stacji chemiczno-rolniczych (MRiRW)

Na podstawie art. 18 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U Nr 147, poz. 1033 z późn. zm.) okręgowe stacje chemiczno-rolnicze (oschr) opiniują plany nawożenia dla gospodarstw o rozmiarach produkcji zwierzęcej powyżej 210 DJP. Plan nawożenia nawozami jest niezbędnym narzędziem stosowanym w codziennym prowadzeniu gospodarstwa podczas sezonu wegetacyjnego, przyczyniającym się między innymi do właściwego zarządzania azotem w środowisku rolniczym. Plan nawożenia oparty jest na wykorzystaniu składników odżywczych w sposób racjonalny zarówno pod względem finansowym, jak również środowiskowym (powinien zapobiegać nieodpowiedniemu przenawożeniu takimi składnikami jak azot czy fosfor). W roku 2014 oschr sporządziły 728 planów nawożenia (na 22 822 pola) oraz zaopiniowały 905 planów nawożenia (na 42 228 pola). Opini negatywnych nie było.

Dla potrzeb właściwego zarządzania m.in. azotanami w środowisku rolniczym Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza oraz podległe jej okręgowe stacje chemiczno-rolnicze realizują agrochemiczną obsługę rolnictwa w zakresie doradztwa nawozowego dla różnych kierunków produkcji roślinnej.

Kampania informacyjna „Racjonalna gospodarka nawozami” (MRiRW)

W ramach działań pro-środowiskowych i promowanej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi koncepcji zrównoważonego rozwoju rolnictwa w 2014 r. prowadzona była ogólnokrajowa kampania informacyjna pn.: „*Racjonalna gospodarka nawozami*”. Celem kampanii było dotarcie do wszystkich rolników ze szczególnym uwzględnieniem producentów rolnych gospodarujących na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego, tzw. OSN, z informacją o potrzebie prowadzenia racjonalnej gospodarki nawozowej, która rozumiana jest jako świadome gospodarowanie składnikami pokarmowymi w obrębie pola, gospodarstwa, regionu, a także kraju, w celu efektywnego wykorzystania tych składników, dla uzyskania optymalnego poziomu produkcji rolnej, jednak przy zachowaniu walorów środowiska glebowego i wodnego. Kampania wskazywała na

potrzebę łączenia aspektów ekonomiczno-produkcyjnych i środowiskowych w zarządzaniu nawozami. Prowadzone działania miały za zadanie budowanie świadomości rolników w zakresie wpływu prowadzonej przez nich gospodarki nawozami na opłacalność produkcji rolniczej i środowisko naturalne. Przeprowadzenie kampanii informacyjnej miało przekonać rolników do potrzeby poprawy praktyk rolniczych w celu optymalizacji nawożenia i ograniczenia odpływu azotu i fosforu ze źródeł rolniczych do wód. Głównymi partnerami Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy realizacji kampanii informacyjnej był Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB w Puławach, Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Warszawie, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Oddział w Radomiu oraz Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Podstawowym narzędziem wykorzystywanym w realizacji kampanii były materiały informacyjne, w tym ulotka i plakat o zasadach racjonalnego gospodarowania nawozami. Dotarcie do szerokiego grona rolników zapewniło dołączenie ulotki informacyjnej do korespondencji kwartalnej (II kwartał) wysyłanej do rolników ubezpieczonych w KRUS. Jednocześnie w celu uzyskania szerokiego efektu informacyjnego w realizacji kampanii wykorzystywane były różne środki przekazu tj. internet, prasa, radio czy telewizja. W celu popularyzacji zasad zrównoważonego zarządzania nawozami została opracowana strona internetowa dedykowana tym zagadnieniom, która dostępna jest na stronach MRiRW (www.minrol.gov.pl), IUNG-PIB w Puławach (www.iung.pulawy.pl) oraz KSchR w Warszawie (www.schr.gov.pl). Popularyzacji kampanii i jej celów sprzyjało również zamieszczenie na stronach internetowych Urzędów Wojewódzkich, Urzędów Marszałkowskich, organizacji pozarządowych oraz instytucji działających na rzecz rolnictwa i środowiska materiałów informacyjnych kampanii tj. *„Efektywnie gospodaruj nawozami”*.

W ramach kampanii informacyjnej IUNG-PIB w Puławach oraz CDR w Brwinowie, Oddział w Radomiu przeprowadziły cykl szkoleń i seminariów na temat racjonalnego i efektywnego gospodarowania nawozami. Przedmiotowe seminaria kierowane były do służb doradczych, szkół rolniczych itd., tak aby informacje o dobrych praktykach w nawożeniu poprzez działania szkoleniowe i doradztwo dotarły do jak najszerszego grona rolników.

Działania w ramach programów wieloletnich (MRiRW)

Wsparcie i propagowanie działań nakierowanych na rozwój rolnictwa ekologicznego i w konsekwencji zmniejszanie zużycia nawozów i środków ochrony roślin miało miejsce w ramach Obszaru 4 „Ogrodnictwo ekologiczne” programu wieloletniego pn. „Rozwój zrównoważonych metod produkcji ogrodniczej w celu zapewnienia wysokiej jakości biologicznej i odżywczej produktów ogrodniczych oraz zachowania bioróżnorodności środowiska i ochrony jego zasobów”. W ramach podjętych działań m.in.:

- a) wytypowano gatunki i odmiany roślin sadowniczych i warzywnych do upraw ekologicznych,
- b) opracowano zalecenia nawozowe oraz prowadzono ocenę mikrobiologicznego i mikotoksycznego skażenia warzyw w ekologicznych gospodarstwach,
- c) opracowano procedury prowadzące do utworzenia i uzyskania statusu pasieki ekologicznej w gospodarstwach pszczelarskich.

Wsparcie działań w zakresie gospodarki nawozowej ma miejsce w programie wieloletnim MRiRW pn. „Wspieranie działań w zakresie kształtowania środowiska rolniczego i zrównoważonego rozwoju produkcji rolniczej w Polsce”, w którym prowadzi się

	<p>prace zmierzające do stworzenia systemu wspierania działań w zakresie gospodarki nawozowej oraz jej oceny w aspekcie zrównoważonego rozwoju produkcji rolniczej. Podejmowanie działań wymaga wieloaspektowego spojrzenia na produkcję rolniczą na różnych poziomach zarządzania tą produkcją. Wydatki na realizację programu wieloletniego w 2014 r. wyniosły 8 389 947,76 zł.</p>
--	---

Kierunek interwencji	5.1.3 Racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych na potrzeby rolnictwa i rybactwa oraz zwiększanie retencji wodnej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Nowelizacja ustawy Prawo wodne (MŚ) W roku 2014 Ministerstwo Środowiska prowadziło prace związane z nowelizacją ustawy Prawo wodne. Założenia do projektu ustawy zostały zaakceptowane przez Radę Ministrów w październiku 2014 roku. Jednym z celów powyższej nowelizacji jest poprawa funkcjonowania spółek wodnych. W celu zwiększenia ich efektywności działania przewidziano m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przeniesienie nadzoru nad utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych oraz nad spółkami wodnymi ze starosty na wójta (burmistrza, prezydenta miasta), - zastąpienie składek na rzecz spółki wodnej opłatą uiszczaną na rzecz budżetu gminy przez właścicieli gruntów, którzy odnoszą korzyści z urządzeń melioracji wodnych szczegółowych i zapewnienia wydatkowania tych środków na utrzymanie melioracji wodnych szczegółowych, - przywrócenie możliwości stosowania egzekucji administracyjnej nieuiszczonych opłat na rzecz utrzymania urządzeń melioracji, - wprowadzenie regulacji prawnych dotyczących pomocy finansowej dla gmin z budżetu państwa. 	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Obiekty małej retencji (MRiRW) W roku 2014 nakłady na wykonanie obiektów małej retencji wyniosły 128 558 tys. zł. W ramach tych środków uzyskano następujące efekty rzeczowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ogółem 191 obiektów o łącznej powierzchni zalewu 174,41 ha, zapewniających przyrost pojemności zmagazynowanej wody o 3 020,98 tys. m³, w tym dla rolnictwa 1 301,88 tys. m³, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – 96 zbiorników sztucznych o łącznej powierzchni zalewu 129,45 ha, zapewniających przyrost pojemności zmagazynowanej wody o 2044,55 tys. m³, w tym dla rolnictwa tys. 486,7 m³; – 58 stawów rybnych o łącznej powierzchni zalewu 35,64 ha, zapewniających przyrost pojemności zmagazynowanej wody o 588,49 tys. m³, w tym dla rolnictwa tys. 503,18 m³; – 26 samodzielnych budowli piętrzących i ujęć wód na ciekach, zapewniających przyrost pojemności zmagazynowanej wody o 343 tys. m³, w tym dla rolnictwa tys. 312 m³; – 2 doprowadzalniki; – 9 innych obiektów o łącznej powierzchni zalewu 9,32 ha, zapewniających przyrost pojemności zmagazynowanej wody o 44,94 m³. 	

	<p><i>Utrzymanie urzędzeń melioracji wodnych podstawowych (MRiRW)</i> W corocznych ustawach budżetowych planowane są środki rezerwy celowej z przeznaczeniem na wsparcie budżetów wojewodów celem utrzymania urzędzeń melioracji wodnych podstawowych i wód istotnych dla rolnictwa. W 2014 r. była to kwota 194 mln zł (cała rezerwa wynosi 210 mln zł w tym 16 mln zł dla spółek wodnych na realizację zadań z zakresu utrzymania urzędzeń melioracji wodnych szczegółowych).</p> <p><i>Dotacje dla spółek wodnych realizujących zadania z zakresu utrzymania urzędzeń melioracji wodnych (MRiRW)</i> W roku 2014 udzielono dotacji z budżetu państwa dla spółek wodnych w wysokości 19 968 tys. zł, z czego 16 000 tys. zł wyniosła rezerwa celowa, a 3 968 tys. zł - środki w budżetach wojewodów.</p>
inne	<p><i>Program Wieloletni „Rozwój zrównoważonych metod produkcji ogrodniczej w celu zapewnienia wysokiej jakości biologicznej i odżywczej produktów ogrodniczych oraz zachowania bioróżnorodności środowiska i ochrony jego zasobów” (MRiRW)</i> W wyniku realizacji Obszaru 2: „Ochrona środowiska” w ramach programu wieloletniego pod nazwą „Rozwój zrównoważonych metod produkcji ogrodniczej w celu zapewnienia wysokiej jakości biologicznej i odżywczej produktów ogrodniczych oraz zachowania bioróżnorodności środowiska i ochrony jego zasobów” m.in. optymalizowano nawadnianie upraw sadowniczych z uwzględnieniem przebiegu pogody i zasobów wodnych gleby w głównych rejonach upraw, a także opracowano i wdrożono Platformę Wspomagania Decyzji Nawodnieniowych – Serwis nawodnieniowy (http://www.nawadnianie.inhort.pl/).</p>

Kierunek interwencji	5.1.4. Ochrona gleb przed erozją, zakwaszeniem, spadkiem zawartości materii organicznej i zanieczyszczeniem metalami ciężkimi	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Zmiana ustawy Prawo ochrony środowiska (MŚ) Dnia 5 września 2014 r. weszła w życie ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r., poz. 1101), m.in. porządkująca i doprecyzowująca przepisy z zakresu ochrony powierzchni ziemi. Ustawa zmieniająca Poś uporządkowała przepisy o zanieczyszczeniach sprzed 2007 r., nazywając je historycznymi zanieczyszczeniami powierzchni ziemi, uzupełniła transpozycję dyrektywy 2004/35/WE z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za zapobieganie i naprawę szkód w środowisku, tzw. dyrektywy szkodowej oraz transponowała do polskiego porządku prawnego postanowienia dyrektywy 2010/75/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola), tzw. dyrektywy IED. Transpozycja dyrektywy IED nałożyła na prowadzącego instalację m.in. nowe obowiązki w zakresie ochrony powierzchni ziemi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przed uzyskaniem pozwolenia zintegrowanego lub dla istniejących instalacji przy zmianie pozwolenia – opracowanie raportu początkowego zawierającego informacje na temat zanieczyszczenia gleby, ziemi i wód gruntowych substancjami powodującymi ryzyko, 2) w trakcie eksploatacji instalacji – prowadzenie monitoringu gleby, ziemi i wód gruntowych, 3) po zakończeniu eksploatacji instalacji – opracowanie raportu końcowego, zawierającego informacje na temat zanieczyszczenia gleby, ziemi i wód gruntowych oraz doprowadzenie gleby, ziemi i wód gruntowych na terenie zakładu do stanu początkowego, bądź stanu niestwarzającego znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska (przeprowadzenie remediacji). <p>Zmiana ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (MRiRW) Ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw wprowadzone zostały zmiany w ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych polegające na uchyleniu art. 5b i dodaniu art. 10a, zgodnie z którym przepisów rozdziału 2 dotyczącego ograniczania przeznaczania gruntów rolnych na cele nierolnicze nie stosuje się do wszystkich gruntów rolnych położonych w granicach administracyjnych miast. Przepis ten dokładnie precyzuje, że ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych w zakresie przeznaczania ich na cele nierolnicze (a więc w zakresie obowiązku uzyskania zgody ministra rolnictwa i rozwoju wsi na przeznaczenie na cele nierolnicze gruntów rolnych klas I–III) nie stosuje się do wszystkich gruntów rolnych w rozumieniu przepisów tej ustawy. Wprowadzona zmiana umożliwi stosowanie przepisów</p>	

	dotyczących wyłączenia gruntów rolnych z produkcji, nałożenia obowiązku zdjęcia oraz wykorzystania na cele poprawy wartości innych gruntów rolnych próchnicznej warstwy gleby, a także przepisów dotyczących zapobiegania degradacji gruntów i ich rekultywacji w odniesieniu do wszystkich gruntów rolnych położonych w granicach administracyjnych miast.
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</p> <p>W roku 2014 prowadzone były nabory wniosków nowych i kontynuacyjnych w ramach między innymi Pakietu 1. <i>Rolnictwo zrównoważone</i> oraz Pakietu 8. <i>Ochrona gleb i wód</i> działania „Program rolnośrodowiskowy”, objętego PROW na lata 2007-2013. W ramach Pakietu 8. można dodatkowo wyróżnić następujące warianty: Wariant 8.1. <i>Wsiewki poplonowe</i>, Wariant 8.2. <i>Międzyplon ozimy</i> oraz Wariant 8.3. <i>Międzyplon ścierniskowy</i>.</p> <p>Pakiet 1. polega na racjonalnym wykorzystywaniu zasobów przyrody, które umożliwiają ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko. Gospodarowanie w ramach Pakietu 1., czyli gospodarowanie w sposób zrównoważony, zapobiega ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie. Rozkład substancji organicznej jest bardzo niekorzystny środowiskowo, ze względu na uwalnianie dużej ilości składników mineralnych, szczególnie azotu, co może prowadzić do zanieczyszczenia wód. W ramach pakietu 1. powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 1203,81 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 361,81 mln złotych dla 26,67 tys. beneficjentów.</p> <p>Z kolei celem Pakietu 8. jest, aby rolnicy podejmujący zobowiązanie w ramach tego pakietu odpowiednio użytkowali glebę i przyczyniali się do ochrony wód. W ramach Pakietu 8. rolnicy poprzez utrzymywanie roślinności na gruntach ornych w formie zasiewu jednogatunkowego lub mieszanki kilku gatunków roślin, w okresach między dwoma plonami głównymi przyczyniają się do zapobiegania zanieczyszczaniu wód oraz erozji. Działania podejmowane przez rolników w ramach Pakietu 8. wpływają również na strukturalne różnicowanie różnorodności biologicznej w krajobrazie wiejskim poprzez stwarzanie środowiska życiowego dla różnorodnej flory i fauny, a także stanowi dodatkowe źródło paszy dla zwierząt. W ramach Pakietu 8. powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 574,27 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 254,46 mln złotych dla 43,18 tys. beneficjentów.</p> <p>Ponadto, do ochrony gleb przed erozją, zakwaszeniem, spadkiem zawartości materii organicznej i zanieczyszczeniem metalami ciężkimi pośrednio przyczyniają się również m.in. wymogi dotyczące właściwego stosowania środków ochrony roślin oraz komunalnych osadów ściekowych, poprzez które zmniejsza się ryzyko zanieczyszczenia gleb, wód jak i żywności niebezpiecznymi substancjami, w tym metalami ciężkimi, czy też pasożytami. Dodatkowo kontrole dotyczące przestrzegania przez rolników zakazu wprowadzania bezpośrednio i pośrednio do wód podziemnych lub do gleby substancji niebezpiecznych przyczynia się do ochrony gleby przed przenikaniem do niej rtęci, trwałych olejów mineralnych, ropy naftowej itd.</p> <p>Ponadto, ochronie gleb przed erozją w 2014 r. służyła norma Dobrej Kultury Rolnej nakładająca obowiązek pozostawiania pod okrywą roślinną, w okresie co najmniej od dnia 1 grudnia do dnia 15 lutego, powierzchni co najmniej 40% gruntów ornych położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. Pod okrywą roślinną rozumie się zarówno rośliny uprawiane w plonie głównym (np. pszenica ozima, żyto ozime) oraz międzyplony. Celem tej normy było zapobieganie erozji wodnej i częściowo, także erozji wietrznej, w przeciwdziałaniu której pokrywa glebowa ma szczególne znaczenie. Norma ta dotyczyła tylko obszarów szczególnie zagrożonych erozją wodną, które stanowią ok. 9% powierzchni kraju.</p>

	<p>Ponadto racjonalnym i uzasadnionym ekologicznie sposobem użytkowania gleb położonych na dużych spadkach jest ich zalesienie, czemu sprzyjają działania zalesieniowe, które oprócz ważnej funkcji jaką jest sekwestracja CO₂, przeciwdziałają również erozji (efekty rzeczowe ww. działania w wraz z opisem znajdują się poniżej).</p>
inne	<p><i>Przebieg realizacji przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych w zakresie wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej, rekultywacji i zagospodarowania gruntów (MRiRW)</i></p> <p>W 2014 r. z produkcji rolnej wyłączono ogółem 2171 ha gruntów rolnych. Zrekultywowano 2171 ha gruntów, zagospodarowano 700 ha, pod względem glebo znawczym sklasyfikowano 397 ha.</p>

Kierunek interwencji	5.1.5. Rozwój wiedzy w zakresie ochrony środowiska rolniczego i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich i jej upowszechnianie	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) W odniesieniu do Programu rolnośrodowiskowego realizowanego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 niezwykle ważnym dokumentem, zgodnie z którym każdy beneficjent powinien realizować zobowiązanie rolnośrodowiskowe, jest plan działalności rolnośrodowiskowej sporządzany przy udziale doradcy rolnośrodowiskowego.</p>	
inne	<p>Ochrona różnorodności gatunkowej cennych przyrodniczo siedlisk na użytkach rolnych na obszarach Natura 2000, (KIK/25), 2011-2016 (IUNG-PIB) Projekt ten, finansowany ze szwajcarsko-polskiego programu współpracy, wychodzi naprzeciw potrzebie ochrony potencjału genetycznego i biologicznego flory i fauny dla obecnych i przyszłych generacji. Wskazuje ponadto na możliwości usuwania lub ograniczania aktualnych i potencjalnych zagrożeń bioróżnorodności na terenach użytkowanych rolniczo na obszarach Natura 2000. Określa także możliwości zrównoważonego rozwoju oraz harmonizacji potrzeb ludności i ochrony środowiska przyrodniczego obszarów Natura 2000. W ramach projektu zaplanowano przeprowadzenie szerokiej akcji informacyjnej i szkoleniowej w zakresie ochrony różnorodności zasobów biologicznych. Celem długofalowym projektu jest ochrona oraz zwiększanie różnorodności gatunkowej cennych przyrodniczo siedlisk na użytkach rolnych na obszarach Natura 2000. Oczekiwane rezultaty projektu to:</p> <ul style="list-style-type: none"> A. stworzenie systemu monitoringu różnorodności gatunkowej wybranych grup taksonomicznych na użytkach rolnych na obszarach Natura 2000 w woj. lubelskim; B. ocena skuteczności różnych praktyk rolniczych oraz całych systemów produkcji rolnej w ochronie różnorodności gatunkowej cennych przyrodniczo siedlisk na użytkach rolnych na obszarach Natura 2000 w woj. lubelskim; C. transfer uzyskanej wiedzy do różnych grup odbiorców (rolników, samorządów terytorialnych, doradców rolnośrodowiskowych, przedstawicieli organizacji pozarządowych, itd.), mających wpływ lub/i zainteresowanych stanem środowiska przyrodniczego na użytkach rolnych. <p>Dodatковым istotnym i mierzalnym efektem działań w tej części projektu będzie opracowanie rekomendacji zmian wymogów dla poszczególnych pakietów w ramach aktualnie realizowanego programu rolnośrodowiskowego, a także propozycji nowych pakietów sprzyjających bioróżnorodności pod kątem kolejnego programu rolnośrodowiskowego na lata 2014-2020.</p>	

W ramach projektu KIK/25 w 2014 r. zespół IUNG-PIB nadzorował prowadzenie monitoringu flory na gruntach ornych oraz owadów prostoskrzydłych na gruntach ornych i Trwałych Użytkach Zielonych. Ponadto nadzorowano monitoring foto-lotniczy na wszystkich łąkowych powierzchniach badawczych. W 2014 r. kontynuowano również zbieranie danych w wytypowanych gospodarstwach, a także przeprowadzono wstępną analizę wyników badań ankietowych dotyczących agrotechniki w gospodarstwach ekologicznych i konwencjonalnych. W związku z pracami nad nowym Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zespół IUNG-PIB we współpracy z innymi partnerami projektu (OTOP, ITP i UPH) opracował i przekazał do Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi uwagi merytoryczne do projektu PROW. W ramach działalności promocyjnej i upowszechnieniowej kontynuowano prace nad rozbudową geoportalu, a na przełomie sierpnia i września zaprezentowano nową szatę graficzną serwisu internetowego projektu pod adresem www.agropronatura.pl. Ponadto w 2014 r. zespół OTOP kontynuował monitoring różnorodności ptaków na ponad 100 wyznaczonych powierzchniach badawczych na polach uprawnych i łąkach, a zespół UPH kontynuował monitoring różnorodności pająków na 74 wyznaczonych powierzchniach badawczych na polach uprawnych i łąkach. Zespół ITP w 2014 r. kontynuował digitalizację danych zebranych w terenie podczas inwentaryzacji roślinności w 2013 roku.

Zwiększenie efektywności nowych nawozów fosforowych opartych na procesach mikrobiologicznych udostępniania fosforu z fosforytów w aspekcie ochrony środowiska, 2010-2014 (IUNG-PIB)

W ramach projektu opracowano technologię wytwarzania w skali przemysłowej bezpiecznych dla środowiska i równocześnie opłacalnych ekonomicznie nawozów fosforowych opartych na procesach udostępniania fosforu z fosforytów przez mikroorganizmy.

Projekty realizowane przez IHAR-PIB

W ramach swojej działalności statutowej Instytut Hodowli i Aklimatyzacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie w 2014 r. realizował następujące projekty:

- *Agrotechnika nowych form hodowlanych rzepaku ozimego;*
- *Badania nad występowaniem i ochroną upraw ziemniaka przed szkodnikami glebowymi;*
- *Doskonalenie metod ochrony ziemniaka przed stonką ziemniaczaną *Leptinotarsa decemlineata* Say;*
- *Technologia uprawy ziemniaka w różnych systemach produkcji;*
- *Wpływ tolerancyjnych na nicienie odmian buraka cukrowego oraz międzyplonu z facelii błękitnej i nawożenia azotem na liczebność populacji mątwika burakowego;*
- *Badanie rozwoju roślinności na terenach zdewastowanych;*
- *Gromadzenie miejscowych populacji roślin użytkowych, ich dzikich krewniaków i roślin towarzyszących uprawom na drodze ekspedycji terenowych oraz charakterystyka, monitoring występowania rzadkich gatunków chwastów i dzikich pokrewnych roślin uprawnych.*

W 2014 r. MRiRW udzieliło dotacji na następujące badania IHAR-PIB związane z rolnictwem ekologicznym:

- *Uprawy polowe metodami ekologicznymi soi, koniczyzny, komonicy, pszenżyta i owsa szorstkiego;*

- *Dobór odmian mieszańcowych (F1) i populacyjnych kukurydzy do uprawy na ziarno i na kiszonkę w systemie ekologicznym.*

Badania IERiGŻ-PIB w zakresie ochrony środowiska rolniczego i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich

W ramach badań statutowych (temat Efektywność funkcjonowania podmiotów gospodarczych w rolnictwie. Wybrane aspekty teoretyczne i praktyczne) w 2014 r. IERiGŻ-PIB realizował zadanie pt. *Kondycja ekonomiczna gospodarstw rolnych realizujących zasady ochrony środowiska*, którego celem była analiza zaawansowania procesów związanych z realizacją zrównoważonego rozwoju w gospodarstwach rolnych i na obszarach wiejskich w ramach programu rolnośrodowiskowego. Prowadzone były również badania dotyczące technicznej i środowiskowej efektywności wielkotowarowych przedsiębiorstw rolnych oraz w zakresie gospodarstw ekologicznych. W 2014 r. z zakresu omawianej problematyki ukazał się szereg publikacji.

Projekty realizowane przez IZoo-PIB

W 2014 r. Instytut Zootechniki PIB realizował w ramach programu wieloletniego pn. *Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania* zadania: *Realizacja krajowego programu ochrony in situ zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich* oraz *Opracowanie krajowego programu ochrony ex situ zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich*. Podjęte działania pozwolą na utrzymanie zagrożonych populacji zwierząt gospodarskich poprzez zrównoważone użytkowanie z wykorzystaniem ich wielofunkcyjnej roli w środowisku. Głównym celem podjętych działań jest opracowanie krajowej strategii zrównoważonego użytkowania i ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w Polsce oraz ścisła współpraca międzynarodowa w zakresie ochrony różnorodności biologicznej. Konsekwencją programu ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich jest przygotowanie infrastruktury, w której można deponować odpowiednio wyselekcjonowany, pobrany i zachowany materiał genetyczny. W tym celu w 2014 r. rozpoczął działalność Krajowy Bank Materiałów Biologicznych.

Jednym z najważniejszych kierunków działań IZoo-PIB jest optymalizacja technologii produkcji zwierzęcej przy zachowaniu warunków ochrony środowiska. W roku 2014 Instytut realizował następujące zadania w ramach dotacji podmiotowej na utrzymanie potencjału badawczego Instytutu:

- *Odnawialne źródła energii w produkcji zwierzęcej* w celu wprowadzenia rozwiązań energooszczędnych, redukujących oddziaływanie ferm na środowisko, szczególnie w chowie bydła mlecznego;
- *Adaptacja chowu zwierząt do wymogów ochrony środowiska*, w oparciu o monitoring środowiskowego oddziaływania krajowej produkcji zwierzęcej na stan środowiska naturalnego, w celu określenia efektywnych metod redukcji czynników szkodliwych;
- *Żywienie zwierząt przeżuwiających w aspekcie ochrony środowiska, poprawy ich wydajności i zdrowotności*. Celem zadania była analiza możliwości obniżenia ilości emitowanych metabolitów do środowiska w chowie zwierząt przeżuwiających poprzez poprawę ich wydajności i obniżenie metanogenezy w żwaczu. Cel praktyczny stanowi opracowanie zaleceń żywieniowych dla bydła.
- *Wpływ warunków środowiskowych na wydajność rzeźną świń utrzymywanych pastwiskowo w chowie ekologicznym*. Celem zadania było określenie stopnia i zakresu w jakim warunki systemu pastwiskowego wpływają na kształtowanie się

przydatności mięsa wieprzowego dla przetwórstwa oraz określenie efektywności metod jej poprawy.

Projekty realizowane przez IBPRS

W ramach swojej działalności statutowej Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego w 2014 r. realizował następujące projekty:

- *Badania jednostopniowego sprężarkowego obiegu chłodniczego w aspekcie ograniczania śladu węglowego;*
- *Badania umożliwiające zastosowanie układu chłodzącego z ciekłym CO₂ w GC z detektorem FID dla uzyskania prawidłowej analizy wybranych mieszanin fluoro- i chlorofluoropochodnych węglowodorów.*

Działania IWNiRZ

W 2014 r. Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich prowadził badania w zakresie skuteczności stosowania nowych fungicydów i biopreparatów oraz opracowania metody ich stosowania w ochronie lnu przed chorobami, a także badania w zakresie oceny zagrożenia plantacji nasiennych i produkcyjnych w uprawach roślin zielarskich, chorobami grzybowymi.

Projekty realizowane przez IBPRS

Badania związane ze wskazanym priorytetem Instytut Ogrodnictwa realizował w 2014 r. w 15 tematach finansowanych z dotacji statutowej (MNiSW), 8 zadaniach Programu Wieloletniego, 4 zadaniach na rzecz rolnictwa ekologicznego (MRiRW), dwóch projektach NCN.

Badania te były w 2014 r. ukierunkowane na:

- ekologiczną uprawę roślin sadowniczych i warzywnych (w tym naturalne produkty mikrobiologiczne, metody naturalnego nawożenia, agrokompozyty);
- ekologiczny chów pszczół;
- dobór odmian i podkładek roślin sadowniczych i warzywnych do ekologicznej produkcji owoców i warzyw;
- ochronę wody przed skażeniami rozproszonymi i monitorowanie jakości wody;
- magazynowanie i wtórne użycie energii w gospodarstwach ogrodniczych;
- monitorowanie jakości gleb, podłoża biodegradowalne i rewitalizację ekosystemu glebowego;
- monitoring skażeń mikrobiologicznych i mikotoksycznych w gospodarstwach ekologicznych;
- bioróżnorodność roślin ogrodniczych (zasoby naturalne i hodowlane);
- określenie dobrych praktyk ochrony naturalnych wrogów szkodników oraz metod ochrony przed szkodnikami, chorobami i zwalczania chwastów poprzez określenie zależności występowania chorób, szkodników i chwastów od płodozmianu, agrotechniki i występowania roślin sąsiadujących w ekologicznej produkcji ziół i warzyw;
- praktyczne rozwiązania w celu zastąpienia miedzi w ochronie upraw sadowniczych w rolnictwie ekologicznym;
- określenie dobrych praktyk ochrony przed szkodnikami i chorobami w uprawach sadowniczych.

Priorytet:

5.2. Kształtowanie przestrzeni wiejskiej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego

Kierunek interwencji	5.2.1. Zachowanie unikalnych form krajobrazu rolniczego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</i></p> <p>Program rolnośrodowiskowy objęty PROW 2007-2013 jest sposobem skutecznej ochrony krajobrazu oraz półnaturalnych elementów przyrody - łąk, pastwisk, upraw, starych sadów wraz z ich florą i fauną. W ramach Programu rolnośrodowiskowego każdy beneficjent ma obowiązek zachować występujące w gospodarstwie rolnym i określone w planie działalności rolnośrodowiskowej trwałe użytki zielone oraz elementy krajobrazu rolniczego nieużytkowane rolniczo, tworzące ostoje przyrody. Zatem zachowanie unikalnych form krajobrazu rolniczego może być osiągnięte poprzez realizację wszystkich pakietów Programu rolnośrodowiskowego.</p> <p>W ramach Programu rolnośrodowiskowego powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 2,42 mln ha, zrealizowano płatności w wysokości 1,51 mld złotych dla 89,95 tys. beneficjentów.</p> <p>Ponadto, zachowanie unikalnych form krajobrazu rolniczego jest celem pośrednio uzyskiwanym dzięki działaniu <i>Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)</i> objętego PROW 2007-2013, którego celem jest zapewnienie ciągłości rolniczego użytkowania ziemi oraz utrzymanie żywotności obszarów wiejskich. Rolnicze użytkowanie gruntów na obszarach ONW, poprzez utrzymanie zrównoważonego sposobu gospodarowania uwzględniającego aspekty ochrony środowiska, przyczynia się zatem do zachowania dotychczasowych walorów krajobrazowych obszarów wiejskich w Polsce. Nie bez znaczenia jest fakt, iż znaczący udział trwałych użytków zielonych na obszarach ONW wpływa na poprawę walorów krajobrazowych szczególnie obszarów górskich (72% trwałych użytków zielonych znajduje się w granicach ONW; 67% użytków rolnych zgłoszonych do Programu rolnośrodowiskowego znajduje się w granicach ONW).</p>	
inne		

Kierunek interwencji	5.2.2. Właściwe planowanie przestrzenne	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p><i>Nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (MIiR)</i> W 2014 r. opracowano i uzgodniono wewnętrznie projekt założeń nowelizacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz test regulacyjny. Regulacja ta jest odpowiedzią na potrzebę dokonania szybkich zmian, rozwiązujących najpilniejsze problemy związane z kształtowaniem przestrzeni, a jednocześnie nie powodujących po stronie gmin dodatkowych obciążeń. Umożliwi gminom efektywne gospodarowanie przestrzenią – zanim przeprowadzone zostaną długofalowe zmiany systemowe, opracowywane przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju oraz Komisję Kodyfikacyjną Prawa Budowlanego. Projektowane rozwiązania mają przyczynić się do:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przekierowania inwestycji budowlanych na tereny przygotowane do zabudowy i wyposażone w niezbędną infrastrukturę; 2. Lepszego zabezpieczenia interesów inwestorów i procesów inwestycyjnych (prywatnych i publicznych); 3. Wprowadzenia rozwiązań umożliwiających gminom lepsze bilansowanie wydatków i wpływów związanych z zagospodarowaniem przestrzennym oraz racjonalizacji systemu odszkodowań, dzięki wprowadzeniu zasad przyznawania odszkodowań adekwatnych do przyczyny powstania ograniczenia i związanego z nim roszczenia; 4. Określenia zasad efektywnego gospodarowania przestrzenią, w tym zasad miasta zwarteo, niskoemisyjnego, przyjaznego pieszym i rowerzystom, a przez to bardziej przyjaznego dla jego mieszkańców; 5. Wzmocnienia udziału społeczeństwa w procesie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, m.in. dzięki dodatkowym konsultacjom i obowiązkowi publikowania dodatkowych dokumentów; 6. Wzmocnienia roli studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz jego mocniejsze powiązanie z realnymi potrzebami i możliwościami gminy- wprowadzenie m.in. wymogu oparcia się w procesach planistycznych na planach rozwojowych gminy, wieloletniej prognozie finansowej, prognozach demograficznych. 	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne		

Kierunek interwencji	5.2.3. Racjonalna gospodarka gruntami	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Sprawne Państwo Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe	<p>Racjonalna gospodarka zasobami ziemi w obszarach funkcjonalnych miast (MIiR) W roku 2014 w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju intensywnie prowadzone były prace nad przygotowaniem dokumentów służących rozwojowi miast (w tym, w zakresie racjonalnej gospodarki zasobami ziemi w miastach i ich obszarach funkcjonalnych). Prowadzenie skoordynowanych, zintegrowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w powiązaniu z planowaniem przestrzennym zakłada Krajowa Polityka Miejska (KPM) i ustawa o rewitalizacji, które to kładą nacisk na konieczność powiązania planowania przestrzennego i działań na rzecz niskoemisyjności, z zastosowaniem zasady racjonalnego inwestowania, czy kształtowania zrównoważonej mobilności. Dokumenty te wpisują się w szerszy nurt działań MIiR, dotyczący polityki przestrzennej. Wskazują one na wysoki stopień współzależności efektów rewitalizacji od zmian w systemie lokalnego planowania przestrzennego, prowadząc przede wszystkim do ograniczenia niekontrolowanej suburbanizacji na terenach niezabudowanych (tzw. greenfield) i kierowania strumienia inwestycji na obszary zagospodarowane. Podkreślić należy, że rewitalizacja stanowi skuteczną drogę do ograniczenia żywiłowej suburbanizacji, charakteryzującej się rozpraszaniem zabudowy mieszkaniowej na obszary wiejskie w otoczeniu miast, która generuje nieracjonalnie wysokie koszty realizacji i utrzymania infrastruktury, a także negatywne skutki dla środowiska naturalnego oraz pogłębia chaos przestrzenny, brak estetyki, czy konflikty społeczne.</p>	
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Przeznaczanie gruntów rolnych na cele nierolnicze (MRiRW) W roku 2014 do MRiRW wpłynęło 791 wniosków o przeznaczenie na cele nierolnicze gruntów rolnych na łączną powierzchnię 9620,0070 ha. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyraził zgodę na przeznaczenie na cele nierolnicze 5255,0890 ha, natomiast odmówił wyrażenia zgody na 4364,9170 ha z wnioskowanych gruntów rolnych.</p> <p>Stan Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (MRiRW) Wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa pozostawało 1 496 tys. ha, w tym: 1) w dzierżawie – 1 094 tys. ha,</p>	

- 2) w innych formach nietrwałego zagospodarowania – 84,5 tys. ha,
- 3) do rozdysponowania – 265,8 tys. ha,
- 4) grunty obce (tj. takie grunty które z mocy prawa przeszły na własność innych jednostek i czekają na protokolarne przekazanie) – 51 tys. ha.

W 2014 r. Agencja Nieruchomości Rolnej rozdysponowana trwale 128 tys. ha gruntów, z czego sprzedała prawie 121 tys. ha (96,5% wykonania planu). Średnia cena gruntów rolnych w 2014 r. w ANR wyniosła 25 592 zł/ha. Ponadto Agencja rozdysponowała nietrwale 63,5 tys. ha, z czego wydzierżawiła 55,6 tys. ha (w 2013 r. 29,7 tys. ha); w przetargach ograniczonych na rzecz rolników wydzierżawiono 32 tys. ha (w 2013 r. – 14 tys. ha). W tym okresie Agencja Nieruchomości Rolnych przeprowadziła 3 121 przetargów ograniczonych na sprzedaż dla rolników powiększających gospodarstwa rodzinne, w których zaoferowano 32,3 tys. ha gruntów. Skutecznych było 1 903 przetargów, w których sprzedano blisko 23 tys. ha gruntów.

Ponadto w 2014 r. wpłynęło od izb rolniczych 97 wniosków o przeprowadzenie przetargów ofertowych na powierzchnię 2608 ha. W powyższym trybie zawarto 31 umów na sprzedaż nieruchomości Zasobu o pow. 764 ha.

Ponadto na wniosek izb rolniczych Agencja odstępuje od przeprowadzania przetargów w związku z uzasadnionymi wątpliwościami odnośnie osób mających uczestniczyć w tej procedurze. W 2014 r. takich odstąpień było 112 na pow. 2,7 tys. ha.

W 2014 r. na skutek działań podejmowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych ograniczono przypadki korzystania z nieruchomości Zasobu bez tytułu prawnego. Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. powierzchnia nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa będących w bezumownym użytkowaniu wynosiła ogółem 10940 ha (z czego na skutek samowolnego zajęcia gruntów 1873 ha, natomiast na skutek odmowy wydania nieruchomości po rozwiązanych umowach dzierżawy - 9067 ha).

Wykonywanie prac scaleniowych (MRiRW)

W okresie programowania 2007-2013 przewidziano finansowanie prac scaleniowych, wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym, ze środków wspólnotowych. O dofinansowanie jako beneficjenci mogli ubiegać się starostowie w ramach działania „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem Rolnictwa i leśnictwa” Schemat I „Scalenie gruntów” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, jednak koszty kwalifikowalne projektu nie mogły być poniesione wcześniej niż przed dniem 1 stycznia 2007 r. W **2014 roku** prace scaleniowe zostały wykonane na **63** obiektach, których scaleniem została objęta powierzchnia **31 033 ha**, a liczba uczestników scalenia wynosiła **15 094**.

Oprócz scaleń klasycznych finansowanych ze środków wspólnotowych, obecnie wykonywane są także scalenia tzw. infrastrukturalne. W tym celu, ze względu na liczne problemy zgłaszane przez samorządy województw, wydane zostały, w porozumieniu z Ministrem Infrastruktury, wytyczne w sprawie realizacji prac scaleniowo-wymiennych związanych z budową autostrad.

Priorytet:

5.3. Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu i ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom (mitygacja)

Kierunek interwencji	5.3.1. Adaptacja produkcji rolnej i rybackiej do zmian klimatu	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</i> W ramach Wspólnej Polityki Rolnej w Polsce wdrażane są zarówno działania adaptacyjne, jak również działania na rzecz ograniczania emisji gazów cieplarnianych, takie jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne, które ma na celu promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania, odpowiednie użytkowanie gleb i ochronę wód, ochronę zagrożonych lokalnych ras zwierząt gospodarskich i lokalnych odmian roślin uprawnych, ➤ Działania zalesieniowe, które w sposób bezpośredni przyczyniają się do sekwestracji CO₂, jak również adaptacji do zmian klimatu, poprzez zalesianie gruntów zagrożonych erozją, ➤ Działania doradcze i szkoleniowe, które przyczyniają się do upowszechniania wiedzy w zakresie praktyk przyjaznych klimatowi wśród rolników i producentów rolnych. 	
inne		

Kierunek interwencji	5.3.2.Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie i całym łańcuchu żywnościowym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</i></p> <p>Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie i całym łańcuchu rolno-żywnościowym w roku 2014 odbywało się m.in. poprzez wdrażanie niektórych pakietów działania „Program rolnośrodowiskowy”, w szczególności Pakietów 1, 2 i 8 oraz poprzez działanie „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objęte Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Działanie zalesieniowe w sposób pośredni przyczynia się do ograniczania emisji metanu i podtlenku azotu poprzez ochronę wód i gleb przed zanieczyszczeniami nawozowymi. W sposób bezpośredni wpływa ono na ograniczanie emisji CO2 poprzez procesy sekwestracji.</p> <p>W ramach PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 do końca 2014 r. zalesiono łącznie 75,19 tys. ha (w tym: PROW 2004-2006 –40,19 tys. ha i PROW 2007-2013 –35 tys. ha). W 2014 r. zrealizowano płatności dla 14,48 tys. beneficjentów, na łączną kwotę 141,97 mln zł.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	5.3.3 Zwiększenie sekwestracji węgla w glebie i biomase wytwarzanej w rolnictwie
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi/ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki/Strategia Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:	
programowe	
legislacyjne	
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</i></p> <p>Zwiększenie sekwestracji węgla w glebie i biomase wytwarzanej w rolnictwie w 2014 r. realizowane było poprzez działanie zalesieniowe PROW 2007-2013. Należy podkreślić, iż działanie zalesieniowe w sposób bezpośredni przyczynia się do łagodzenia zmian klimatu poprzez utrzymanie i odtworzenie dotychczasowego potencjału sekwestracji dwutlenku węgla. Jednocześnie zalesianie marginalnych gruntów rolnych przyczynia się do powiększenia istniejących kompleksów leśnych, a także do zwiększenia retencji wodnej, ograniczania procesów erozyjnych oraz poprawy mikroklimatu.</p> <p>W ramach PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 do końca 2014 roku zalesiono łącznie 75,19 tys. ha (w tym: PROW 2004-2006 – 40,19 tys. ha i PROW 2007-2013 – 35 tys. ha). W 2014 roku zrealizowano płatności dla 14,48 tys. beneficjentów, na łączną kwotę 141,97 mln zł.</p> <p>Do sekwestracji węgla przyczynia się również zasada wzajemnej zgodności poprzez normy Dobrej Kultury Rolnej w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ochrony trwałych użytków zielonych, ➤ zakazu wypalania gruntów ornych, ➤ zmianowania upraw. Ten sam gatunek zbóż (pszenica, żyto, jęczmień, owies) może być uprawiany na danej działce rolnej nie dłużej niż 3 lata. Uprawianie tego samego gatunku zbóż w czwartym i piątym roku jest jednak możliwe pod warunkiem wykonania zabiegu przyorania słomy, międzyplonów lub obornika w ilości co najmniej 10 ton/hektar albo, w przypadku uprawy gleby w systemach bezorkowych, wykonania innych zabiegów agrotechnicznych, tj. wymieszania słomy z glebą, wymieszania międzyplonów z glebą lub uprawy międzyplonów. <p>Należy również podkreślić znaczącą rolę Programu rolnośrodowiskowego w ramach PROW 2007-2013 w odniesieniu do sekwestracji węgla w glebie. W szczególności istotnym jest obowiązek zachowania trwałych użytków zielonych oraz elementów krajobrazu rolniczego nieużytkowanych rolniczo, tworzących ostoje dzikiej przyrody występujących w gospodarstwie rolnym. Ponadto, praktykami sprzyjającymi sekwestracji węgla w glebie są pakiety takie jak: 1. Rolnictwo zrównoważone i 2. Rolnictwo ekologiczne (poprzez ograniczenie nawożenia i prawidłowy płodozmian) oraz 8. Ochrona gleb i wód (poprzez utrzymywanie roślinności na gruntach ornych w okresach między dwoma plonami głównymi).</p> <p>W ramach Programu rolnośrodowiskowego powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 r. (wnioski nowe i</p>

	kontynuacyjne) wynosiła 2,42 mln ha, zrealizowano płatności w wysokości 1,51 mld złotych dla 89,95 tys. beneficjentów. W pakiecie 1. <i>Rolnictwo zrównoważone</i> powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 1203,81 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 361,81 mln złotych dla 26,67 tys. beneficjentów. W pakiecie 2. <i>Rolnictwo ekologiczne</i> powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 542,65 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 335,45 mln złotych dla 16,75 tys. beneficjentów. W ramach Pakietu 8. powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2014 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 574,27 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 254,46 mln złotych dla 43,18 tys. beneficjentów.
inne	

Kierunek interwencji	5.3.4. Badania w zakresie wzajemnego oddziaływania rozwoju obszarów wiejskich rolnictwa i rybactwa na zmiany klimatu.	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p><i>Zadania i projekty realizowane przez IUNG-PIB</i> <u>Program Wieloletni IUNG-PIB, Zadanie 1.1. System informacji o wpływie zmian klimatycznych na rolnictwo oraz metodach adaptacji, lata realizacji: 2011-2015.</u> Celem zadania jest budowa a następnie wykorzystanie systemu informacji, który będzie wspomagał adaptację polskiego rolnictwa wobec zmiany klimatu, do wykonywania analiz w ujęciu przestrzennym i dynamicznym. System będzie zawierał m.in. banki danych meteorologicznych potrzebne do oceny zmian warunków klimatycznych dla produkcji rolniczej w Polsce, dane o plonowaniu i agrotechnice, scenariusze klimatyczne i modele agrometeorologiczne. Prowadzone będą prace nad doskonaleniem narzędzi do oceny wpływu zmiany klimatu na rolnictwo, wykonywane oceny wpływu zmiany klimatu na rolnictwo oraz formułowane zalecenia adaptacyjne. W 2014 r. osiągnięto następujące efekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opracowano 15 map dotyczących uprawy różnych mieszańców kukurydzy z przeznaczeniem na kiszonkę oraz 30 map dotyczących uprawy różnych mieszańców kukurydzy z przeznaczeniem na ziarno, – opracowano raport na temat agrometeorologicznej oceny 2013 r., ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk ekstremalnych, – opracowano raport na temat zmian warunków klimatycznych dla kukurydzy, w celu zamieszczenia w serwisie internetowym systemu, – opracowano nowe modele statystyczne sum temperatur efektywnych (STE), służące do wyznaczania terminów dojrzewania kukurydzy ziarnowej w Polsce, uwzględniające specyfikę wprowadzonych w ostatnich latach do uprawy odmian kukurydzy oraz obserwowane zmiany w warunkach klimatycznych i w agrotechnice. <p><u>Modelowanie Europejskiego Rolnictwa ze Zmianami Klimatu dla Bezpieczeństwa Żywnościowego (MACSUR); lata realizacji: 2012-2015. Badania finansowane w ramach sieci naukowej FACCE JPI (Rolnictwo, Bezpieczeństwo Żywnościowe i Zmiany</u></p>	

Klimatu).

Celem projektu jest doskonalenie narzędzi do analiz bezpieczeństwa żywnościowego w Europie w kontekście zmian klimatu oraz rozwój europejskiego potencjału badawczego. Projekt jest realizowany równolegle w trzech grupach tematycznych zajmujących się modelowaniem plonów (CropM), modelowaniem produkcji zwierzęcej (LiveM) i modelowaniem rynków rolnych (TradeM).

W 2014 roku prowadzono prace związane z kalibracją modelu symulacyjnego HERMES. Na potrzeby przeprowadzenia symulacji opracowano bazę danych i przeprowadzono pomiary wilgotności gleby w doświadczeniu z różnymi systemami uprawy kukurydzy.

Wzmocnienie doskonałości IUNG-PIB w zakresie „Organizacja produkcji żywności i pasz oraz ich bezpieczeństwo i jakość w warunkach globalnych zmian klimatycznych” (ProFiCienCy), lata realizacji: 2009-2014.

Celem projektu było zwiększenie kompetencji IUNG-PIB w zakresie badań dotyczących użytkowania gruntów, oceny jakości gleb, systemów i technik produkcji oraz jakości i bezpieczeństwa produktów rolnych w kontekście globalnych zmian klimatu.

Opracowanie zrównoważonych sposobów produkcji rolniczej dla różnych typów gospodarstw w UE w celu ochrony jakości gleb i przeciwdziałania zmianom klimatycznym (CATCH-C), lata realizacji: 2012-2014.

Celem projektu, realizowanego przez konsorcjum partnerów z 12 krajów europejskich, było poszukiwanie możliwości zwiększenia produktywności gospodarstw rolniczych na terenie Europy i złagodzenia zmian klimatu poprzez określenie głównych przyczyn degradacji gleb w odniesieniu do aktualnie stosowanych zabiegów agrotechnicznych.

W ramach zadania WP 3 przygotowano raport “Impacts of soil management on chemical soil quality”; wyselekcjonowano zabiegi agrotechniczne umożliwiające ochronę chemicznych właściwości gleby, zależnie od warunków klimatycznych, składu granulometrycznego gleby, głębokości pobierania próbek oraz długości eksperymentu. W ramach zadania WP 4 opracowano dane na temat nowych technologii w uprawie roli w Polsce; sporządzono analizę kosztów wdrożenia uprawy uproszczonej w uprawie pszenicy ozimej w Polsce, a także opracowano raport „Farm survey country report: Poland”. W ramach zadania WP 5 wykonano analizę obecności praktyk sprzyjających ochronie gleb w instrumentach WPR w programach 2007-2013 i projekcie programu na lata 2014-2020; sporządzony został raport „Soil protection measures in CAP and national policies adopted in Poland”.

Projekty realizowane przez IHAR-PIB

W ramach swojej działalności statutowej Instytut Hodowli i Aklimatyzacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie w 2014 r. realizował następujące projekty:

- *Wykorzystanie genomu D pszenicy do poprawienia wskaźników efektywności pobierania i wykorzystania azotu i fosforu przez pszenżyto heksaploidalne;*
- *Weryfikacja udziału wytypowanych genów w reakcji kukurydzy na chłód;*
- *Poszukiwanie molekularnych markerów odporności na suszę przydatnych w programach hodowli zbóż jarych;*
- *Poszukiwanie molekularnych markerów genów warunkujących tolerancję na glin w zbożach;*
- *Reakcja roślin ziemniaka na niedobory wody;*
- *Poszukiwanie i ocena genotypów tolerancyjnych na stres suszy w wielonasiennych diploidalnych materiałach hodowlanych buraka cukrowego.*

Projekty realizowane przez IERiGŻ-PIB

W ramach badań statutowych (temat Efektywność funkcjonowania podmiotów gospodarczych w rolnictwie. Wybrane aspekty teoretyczne i praktyczne) w 2014 r. IERiGŻ-PIB realizował zadanie pt. *Ocena wielkości emisji gazów cieplarnianych w krajowych gospodarstwach rolnych*. W 2014 r. analizowano sytuację ekonomiczną i zachowania gospodarstw osób fizycznych w zależności od wielkości emisji gazów cieplarnianych od zwierząt gospodarskich, zużycia oleju napędowego w produkcji rolniczej i salda emisji gazów cieplarnianych z gleby. Analizą objęto gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych, które w latach 2005-2010 prowadziły nieprzerwanie rachunkowość rolną dla potrzeb Polskiego FADN. Badano: wielkość salda emisji gazów cieplarnianych, potencjał produkcyjny, strukturę produkcji, efektywność ekonomiczną oraz nasilenie procesów inwestycyjnych. W ramach Programu Wieloletniego IERiGŻ-PIB prowadził badania mające na celu monitorowanie uwarunkowań i czynników określających rozwój rolnictwa zrównoważonego w Polsce, w tym w zakresie problematyki wpływu zmian klimatu na rolnictwo. W 2014 r. z zakresu omawianej problematyki ukazał się szereg publikacji.

Kierunek interwencji	5.3.5. Upowszechnianie wiedzy w zakresie praktyk przyjaznych klimatowi wśród konsumentów i producentów rolno-spożywczych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki/	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi/	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Informacja w zakresie adaptacji do zmian klimatu (MŚ) W 2014 r. Ministerstwo Środowiska przygotowało materiały informacyjno-promocyjne dot. adaptacji do zmian klimatu. Przygotowano 5 infografik dot. Rolnictwa, Transportu, Energetyki, Morza Bałtyckiego i Miast (każda w ilości 1000 szt.) oraz broszury informacyjne na temat Adaptacji do zmian klimatu w Polsce w wersji PL (3000 szt.) i EN (1000 szt.). Całkowity koszt zamówienia wynosi ok. 11.400 zł. Przygotowane materiały promocyjne zostały, w wersji elektronicznej, udostępnione na platformie KLIMADA oraz są wykorzystywane do promocji działań MŚ w zakresie adaptacji na różnego rodzaju tematycznych spotkaniach i konferencjach. Działania w zakresie promowania i dystrybuowania materiałów będą prowadzone w kolejnych latach.</p> <p>Wzmocnienie doskonałości IUNG-PIB w zakresie „Organizacja produkcji żywności i pasz oraz ich bezpieczeństwo i jakość w warunkach globalnych zmian klimatycznych” – PROFICIENCY Celem projektu był rozwój potencjału Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach oraz umocnienie jego wizerunku zarówno na arenie krajowej, jak i międzynarodowej. W ramach pakietu WP1 w latach 2010-2011 zakupiono 19 aparatów naukowo-badawczych, 5 specjalistycznych oprogramowań oraz 3 nowoczesne sprzęty do wykonywania materiałów poligraficznych. W ramach pakietu WP 2 zatrudniono 3 specjalistów, którzy po zakończeniu realizacji projektu nadal pracują w Instytucie wykazując się dużym zaangażowaniem w pracę badawczą IUNG. Pakiet WP3 dał możliwość pracownikom Instytutu do skorzystania łącznie ze 172 wyjazdów zagranicznych (Austria, Azerbejdżan, Belgia, Chile, Chorwacja, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Holandia, Islandia, Japonia, Litwa, Macedonia, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Serbia, Słowacja, Słowenia, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Szwecja, Turcja, Wielka Brytania,</p>	

Węgry i Włochy). Były to zarówno dłuższe wyjazdy szkoleniowe, jak i kilkudniowe wyjazdy konferencyjne. Natomiast IUNG-PIB miał okazję gościć 49 naukowców z krajowych i zagranicznych placówek badawczych wielu krajów europejskich. Współpraca nawiązana dzięki obustronnym wizytom jest kontynuowana, a jej owocem są liczne publikacje w uznanych czasopismach naukowych.

W ramach pakietu WP4 zorganizowana została Platforma Glebowa. Jej celem jest nawiązanie dialogu na temat bieżących potrzeb w zakresie badań naukowych dotyczących ochrony gleb, pomiędzy środowiskiem naukowym a administracją, agencjami środowiskowymi i innymi podmiotami wdrażającymi. W ramach tego pakietu możliwy był także udział zespołów badawczych z IUNG-PIB w pięciu międzynarodowych konferencjach zagranicznych.

Pakiet WP 5 służył wzmocnieniu wizerunku Instytutu w kraju i na świecie. W tym celu zorganizowano: 3 konferencje międzynarodowe, które zgromadziły łącznie około 450 uczestników z ponad 20 krajów europejskich, 3 międzynarodowe spotkania warsztatowe oraz Spotkanie ISO. Krajowe spotkania naukowe obejmowały: 3 konferencje, 6 warsztatów, 3 szkolenia, dwukrotne Dni Otwarte IUNG oraz zorganizowane w maju 2013 roku Specjalne Dni Otwarte pt. „Projekt Proficiency – tym żyje IUNG”, w czasie trwania których licznie przybyli mieszkańcy Puław i turyści mieli okazję obejrzeć zakłady naukowe i Centralną Bibliotekę Rolniczą.

Instytut był także wielokrotnie promowany w prasie krajowej i zagranicznej, lokalnej telewizji (TVP Lublin i TVK Puławy), a także w Polskim Radiu. W ramach projektu przygotowano kilkuminutowy film przedstawiający Instytut, który służy promocji IUNG podczas licznych spotkań i jest udostępniony na stronie www Instytutu.

Projekt Proficiency został wybrany do zaprezentowania podczas „Dnia projektów REGPOT” zorganizowanego przez Komisję Europejską w Brukseli.

Działania IBPRS

Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego w 2014 r. w ramach utworzonego w IBPRS Łódzkiego Centrum Szkoleń i Certyfikacji, pod patronatem Krajowego Forum Chłodnictwa, prowadził szkolenia i organizował egzaminy „Kurs początkowy i uzupełniający w zakresie substancji kontrolowanych”, umożliwiające uzyskanie Świadectwa Kwalifikacji dla osób obsługi technicznej urządzeń i instalacji chłodniczych zawierających substancje kontrolowane

Kierunek interwencji	5.4.1 Racjonalne zwiększenie zasobów leśnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW) Od 2005 r. praktycznie całość zalesień na gruntach niestanowiących własności Skarbu Państwa jest realizowana przy wsparciu w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych” objętego Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 oraz działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego PROW 2007-2013. Powyższe działania wpisują się w zapisy Krajowego Programu Zwiększania Lesistości (KPZL), przyjętego do realizacji uchwałą Rady Ministrów z 1995 r. W programie tym określono docelowy poziom lesistości Polski planowany na poziomie 30% pow. kraju w perspektywie 2020 r. co będzie wynikiem porównywalnym z obecnym średnim europejskim poziomem lesistości wynoszącym 31,1%.</p> <p>Działanie zalesieniowe przyczynia się do powiększenia obszarów leśnych oraz utrzymania, a także wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych. Ponadto zalesienia na gruntach słabej jakości mają uzasadnienie ekonomiczne ze względu na ich niską produktywność i jednocześnie wpływają korzystnie na utrzymanie różnorodności biologicznej.</p> <p>W ramach PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 do końca 2014 roku zalesiono łącznie 75,19 tys. ha (w tym: PROW 2004-2006 – 40,19 tys. ha i PROW 2007-2013 – 35 tys. ha). W 2014 roku zrealizowano płatności dla 14,48 tys. beneficjentów, na łączną kwotę 141,97 mln zł. W ramach schematu I zalesiono 2,4 tys. ha, w ramach schematu II – 0,4 tys. ha (razem Schemat I i II – 2,8 tys. ha).</p>	
inne	<p>Powiększanie zasobów leśnych (MŚ) Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2014 r., poz. 1153, z późn. zm.), powiększanie zasobów leśnych następuje w wyniku zalesienia gruntów oraz podwyższania produktywności lasu w sposób określony w planach urzędzenia lasu. W 2014 r. PGL Lasy Państwowe zalesiły 1 231 ha gruntów. Wsparcie zalesiania gruntów prywatnych realizowane jest obecnie w ramach Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich, które pozostają w kompetencji MRiRW.</p> <p>Ponadto, Lasy Państwowe realizowały w 2014 roku działania mające na celu podwyższanie produktywności lasu w sposób określony w planie urzędzenia lasu, w tym wykonywały zabiegi pielęgnacyjne, wprowadzanie podszytów oraz przebudowę drzewostanów.</p>	

Kierunek interwencji	5.4.2. Odbudowa drzewostanów po zniszczeniach spowodowanych katastrofami naturalnymi	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działania w zakresie Wspólnej Polityki Rolnej (MRiRW)</i> Odbudowa drzewostanów po zniszczeniach spowodowanych katastrofami naturalnymi realizowana była w latach 2012 i 2013 poprzez działanie <i>Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych</i> objęte PROW 2007-2013. Łącznie, w ramach zakończonych operacji do dnia 31 grudnia 2014 roku wsparciem objęto 413,91 tys. ha. W 2014 r. w ramach tego działania 95 beneficjentom wypłacono 124,91 mlnzł.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	5.4.3. Zrównoważona gospodarka łowiecka służąca ochronie środowiska oraz rozwojowi rolnictwa i rybactwa	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w 2014 r.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Rozporządzenia w zakresie gospodarki łowieckiej (MŚ) W dniu 17 grudnia 2014 r. Minister Środowiska podpisał następujące rozporządzenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozporządzenie w sprawie określenia okresów polowań na zwierzęta łowne (regulacja obowiązywać będzie do 31 grudnia 2016 r.); - rozporządzenie w sprawie rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych. 	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Ograniczanie szkód łowieckich (MŚ) Minister Środowiska, mając na uwadze wysoki poziom szkód łowieckich, w marcu 2014 r. zobowiązał Polski Związek Łowiecki oraz Lasy Państwowe do podniesienia planów pozyskania dzików o min. 30% oraz jeleniowatych o min. 20%.</p>	

Kierunek interwencji	5.4.4. Wzmacnianie publicznych funkcji lasów [na obszarach wiejskich]	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne		

Priorytet:

5.5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich

Kierunek interwencji	5.5.1. Racjonalne wykorzystanie rolniczej i rybackiej przestrzeni produkcyjnej do produkcji energii ze źródeł odnawialnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p><i>Ustawa o odnawialnych źródłach energii (MG)</i> Przez cały rok 2014, począwszy od końca 2013 r., miały miejsce intensywne prace legislacyjne nad ustawą o odnawialnych źródłach energii. Rozwój OZE jest jednym z sześciu najważniejszych kierunków polskiej polityki energetycznej do 2030 r. Zakłada się, iż wsparcie dla wytwórców energii z OZE powinno zapewniać, w pierwszej kolejności, wzrost mocy w tych instalacjach, które w optymalny sposób wykorzystują polskie uwarunkowania klimatyczne i środowiskowe, oraz które są znane i opanowane z technologicznego punktu widzenia. Zaproponowane w ustawie rozwiązania umożliwią rozwinięcie mechanizmów konkurencji oraz wzrost stabilności prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na wytwarzaniu energii z OZE. Ponadto wdrażane rozwiązania zapewnią możliwość elastycznego kontrolowania ilości i struktury mocy OZE w systemie elektroenergetycznym oraz całkowitych kosztów wsparcia tych źródeł. Omawianą ustawę uchwalono w dniu 20 lutego 2015 r. (Dz.U. poz. 478).</p> <p>W kwestii zachęt do inwestowania w odnawialne źródła energii dla gospodarstw domowych (w tym gospodarstw rolniczych) ustawa OZE stanowi kontynuację rozwiązań i propozycji zawartych w nowelizacji ustawy – Prawo energetyczne z 26 lipca 2013 r. i zawiera szereg nowatorskich rozwiązań w zakresie mikroenergetyki i małej energetyki, w tym także energetyki prosumenckiej, które z punktu widzenia Rządu RP są bardzo istotnym elementem pozwalającym w przyszłości wykorzystywać lokalnie dostępne zasoby OZE w celu wytwarzania m.in. energii elektrycznej, czy biogazu rolniczego ze źródeł odnawialnych. Ustawa OZE promuje „energetykę prosumencką”, a tym samym realizuje jeden z celów dyrektywy 2009/28/WE, jakim jest promocja energetyki małoskalowej, w tym także mikro, w zakresie dotyczącym wytwarzania energii przez obywateli/konsumentów, tak by każdy mógł produkować, korzystać z własnej energii i odsprzedawać nadwyżki wytworzonej oraz niewykorzystanej przez siebie energii elektrycznej. Rozwiązania zawarte w projekcie sprzyjać będą produkcji energii elektrycznej na własne potrzeby, a poprzez dedykowany system wsparcia w postaci obowiązku zakupu niewykorzystanej energii elektrycznej oraz stałą cenę jej zakupu, bez konieczności prowadzenia działalności gospodarczej i ponoszenia z tego tytułu kosztów, tworzyć będą rozwiązania dedykowane dla gospodarstw domowych (w tym gospodarstw rolniczych).</p>	

	<p>Zmiana ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (MG) W dniu 21 marca 2014 r. została przyjęta przez Sejm ustawa o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie w dniu 9 maja 2014 r. Zmiany w dotychczas obowiązujących przepisach dotyczą w szczególności kwestii wynikających z wprowadzonego przez dyrektywę 2009/28/WE obowiązkowego celu w zakresie 10% udziału energii odnawialnej w transporcie w 2020 r. oraz kwestii dotyczących wprowadzenia kryteriów zrównoważonego rozwoju dla biokomponentów i biopaliw ciekłych. Spełnienie tych kryteriów, dotyczących m.in. źródła pochodzenia surowca do wytwarzania biokomponentów oraz minimalnych, wymaganych zgodnie z postanowieniami dyrektywy 2009/28/WE, poziomów ograniczenia emisji gazów cieplarnianych dla biokomponentów, jak również ich weryfikacji, będzie warunkiem umożliwiającym zaliczenie ich do realizacji Narodowego Celu Wskaźnikowego oraz udzielenia wsparcia finansowego dla wytwarzania biokomponentów i wykorzystywania ich w paliwach ciekłych i biopaliwach ciekłych.</p> <p>Zmiana ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (MG) Ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1088) dokonano wdrożenia do polskiego porządku prawnego dyrektywy 2009/30/WE zmieniającej dyrektywę 98/70/WE odnoszącą się do specyfikacji benzyn, oleju napędowego i olejów pędnych oraz wprowadzającej mechanizm monitorowania i ograniczania emisji gazów cieplarnianych pochodzących z wykorzystania paliw w transporcie drogowym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 1999/32/WE w odniesieniu do specyfikacji paliw wykorzystywanych przez statki żeglugi śródlądowej oraz uchylającą dyrektywę 93/12/EWG w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określenia obowiązku monitorowania i redukcji emisji gazów cieplarnianych z paliw i energii stosowanej w transporcie poprzez realizację tzw. Narodowego Celu Redukcyjnego (NCR); • zwiększenia z 5% do 10% dopuszczalnej ilości biokomponentów w benzynach silnikowych (tzw. benzyna E10); • ustalenia okresu przejściowego do końca 2020 r., podczas którego na stacjach paliwowych, na których dostępne będą benzyny E10 muszą być równocześnie oferowane benzyny silnikowych zawierające do 5% biokomponentów (tzw. E5).
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	
inne	<p>Program „Kierunki rozwoju biogazowni rolniczych w Polsce w latach 2010-2020” (MG) Cele w zakresie udziału energetyki odnawialnej w miksie energetycznym do roku 2020 r. określa <i>Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych (KPD)</i>, zgodnie z którym udział energii z OZE w końcowym zużyciu energii brutto powinien w 2020 r. osiągnąć poziom około 15,85%. Obecny poziom rozwoju OZE w Polsce przekroczył dotychczasowe przewidywania i na koniec 2013 r. osiągnął już poziom 11,25% (ciepłownictwo i chłódnictwo 13,89%, elektroenergetyka 10,73%, transport (biokomponenty) 6,03%). Działaniem, które może mieć znaczenie dla wdrażania <i>SZRWRiR</i> w zakresie dotyczącym sektora wytwarzania biogazu rolniczego jest aktualnie realizowany program pn. „Kierunki rozwoju biogazowni rolniczych w Polsce w latach 2010-2020”. Program</p>

wychodzi naprzeciw podnoszonym postulatam o konieczności ustanowienia systemu promującego i wspierającego produkcję biogazu rolniczego i wykorzystanie go do produkcji energii elektrycznej i ciepła. Celem ww. dokumentu jest: stworzenie optymalnych warunków do rozwoju instalacji wytwarzających biogaz rolniczy (opracowanie wskazuje zmiany prawne, które należy dokonać w polskim systemie prawnym, aby zoptymalizować proces budowy instalacji biogazowych); wskazanie możliwości współfinansowania tego typu instalacji ze środków publicznych (krajowych oraz Unii Europejskiej - dokument nie tworzy funduszy celowych, a jedynie wskazuje na istniejące już instrumenty budżetowe) oraz przeprowadzenie stosownych działań edukacyjno-promocyjnych w zakresie budowy i eksploatacji biogazowni rolniczych. Wdrożenie programu jest niezbędnym elementem procesu utworzenia do 2020 roku średnio jednej biogazowni rolniczej w każdej gminie wykorzystującej biomasę pochodzenia rolniczego, przy założeniu posiadania przez gminę odpowiednich warunków do uruchomienia takiego przedsięwzięcia. Przewiduje się, że biogazownie rolnicze będą powstawać w tych gminach, na których terenach występują duże zasoby areалу, z którego można pozyskiwać biomasę, co jest swego rodzaju harmonizacją działań krajowych rządu z priorytetami Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej.

Wykonanie założonych w ww. programie celów pozwoli na:

1. poprawę bezpieczeństwa energetycznego kraju przez zwiększenie zaopatrzenia w energię na odnawialnych nośnikach energii wytwarzanych z surowców krajowych;
2. oparcie znaczącej części dostaw gazu, energii elektrycznej i energii cieplnej oraz biogazu rolniczego, jako paliwa transportowego na wielu lokalnych wytwórniach biogazu, co stworzy możliwość dostawy biogazu rolniczego o jakości gazu ziemnego dla wielu mieszkańców wsi i miasteczek oraz podmiotów gospodarczych;
3. tworzenie tzw. lokalnych łańcuchów wartości dodanej m.in. przez aktywizację gospodarczą wsi oraz zwiększenie zatrudnienia wśród społeczności lokalnej oraz jednostek gospodarczych branży rolniczej i związanej z energetyką odnawialną (greenjobs);
4. pobudzenie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości związanej z wykorzystaniem lokalnie generowanego ciepła;
5. poprawę infrastruktury energetycznej i wzrost konkurencyjności polskiego rolnictwa (tzw. rozproszona infrastruktura energetyczna).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. do rejestru biogazowni rolniczych, prowadzonego przez Prezesa Agencji Rynku Rolnego, wpisanych było 50 przedsiębiorców, którzy posiadali łącznie 58 instalacji służących do wytwarzania biogazu rolniczego o łącznej mocy elektrycznej zainstalowanej wynoszącej 65,84 MWe oraz o łącznej mocy cieplnej wynoszącej 67,74 MWt.

Uprawa surowców z przeznaczeniem na cele energetyczne (MRiRW)

Rolnicza przestrzeń produkcyjna służy przede wszystkim produkcji żywności, ale może również być wykorzystywana do uprawy surowców z przeznaczeniem na cele energetyczne. W 2014 r. w Polsce wytworzono 142 tys. t. bioetanolu i 692 tys. t. estrów, które zostały wykorzystane w procesie produkcji paliw. Bioetanol głównie wytwarzany był z kukurydzy natomiast estry z rzepaku. Szacuje się, że zapotrzebowanie na powierzchnię gruntów pod uprawy przeznaczone na cele biopaliwowe wyniosło około 650 tys. ha.

Wykorzystanie surowców do produkcji biopaliw w UE wymaga spełnienia kryteriów zrównoważonego rozwoju. W celu

ułatwienia weryfikacji kryteriów zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do krajowych surowców rolniczych wykorzystywanych do produkcji biopaliw, wydane zostało obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie wykazu obszarów, na których może być osiągany niższy poziom emisji gazów cieplarnianych wynikających z uprawy surowców rolniczych przeznaczonych do wytworzenia biokomponentów. Obwieszczenie przygotowano w oparciu o wyniki wykonanej na zlecenie MRiRW w 2011 r. przez Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB ekspertyzy pt.: „Poziom emisji gazów cieplarnianych (CO₂, N₂O i CH₄) dla upraw pszenicy, pszenżyta, kukurydzy i żyta przeznaczonych do produkcji bioetanolu oraz upraw rzepaku przeznaczonych do produkcji biodiesla”. Ekspertyza wraz z opisem metodologii została przekazana do Ministerstwa Gospodarki, a następnie w formie wykazu obszarów zaklasyfikowanych na poziomie NUTS2 do Komisji Europejskiej.

Racjonalne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej polega również na właściwym zagospodarowaniu produktów ubocznych z rolnictwa i pozostałości z przetwórstwa rolno-spożywczego. Tego rodzaju surowce mogą być przetwarzane na energię w biogazowniach rolniczych, a powstająca w tym procesie biomasa pofermentacyjna może stanowić cenny nawóz w dalszej produkcji rolniczej. W 2014 r. działało w Polsce 58 biogazowni rolniczych o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej 66 MW, w których wytworzone zostało 354 GWh energii elektrycznej. Do jej wytworzenia wykorzystane zostało 171 mln m³ biogazu, na którego wytworzenie zużyto ponad 2 mln t surowców z czego surowce uboczne i odpadowe z produkcji rolnej oraz przemysłu rolno-spożywczego stanowiły ponad 75%.

Jednym z coraz częściej wykorzystywanych odnawialnych źródeł energii jest energia wiatru, przetwarzana na energię elektryczną w siłowniach wiatrowych. Siłownie te zlokalizowane są głównie na obszarach wiejskich, w tym również na gruntach rolnych. Należy przy tym zaznaczyć, że przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne, w tym również pod farmy wiatrowe, gruntów rolnych o wysokiej przydatności rolniczej (tj. zaliczonych do klasy I, II lub III) musi nastąpić w opracowanym przez gminę miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i wymaga zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi.

Kierunek interwencji	5.5.2. Zwiększenie dostępności cenowej i upowszechnienie rozwiązań w zakresie odnawialnych źródeł energii wśród mieszkańców obszarów wiejskich	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p><i>Modyfikacja działania PROW 2007-2013 „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” (MRiRW)</i> W 2014 roku podjęto prace nad zmianą <i>rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013</i>. W ramach przedmiotowego działania możliwe jest dofinansowanie mikroinstalacji prosumenckich. Wsparcie inwestycyjne w tym zakresie będzie realizowane w roku 2015.</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Program priorytetowy 3.2. „Poprawa efektywności energetycznej” (MŚ)</i> <u>Część 1) Inteligentne sieci elektroenergetyczne ISE</u> Budżet programu: 171,9 mln zł w formie dotacji. Okres wdrażania: 2013-2018. Rodzaje finansowanych zadań (przedsięwzięcia ISE w przestrzeniach pilotażowych):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Działania przed i porealizacyjne w odniesieniu do pkt 2 i 3: <ol style="list-style-type: none"> 1.1. kampanie informacyjno–edukacyjne, w tym seminaria dotyczące wdrażania inteligentnych sieci energetycznych, 1.2. wartości niematerialne i prawne, sprzęt informatyczny, w tym: <ol style="list-style-type: none"> a) wskazanie specyfikacji standardów wraz z ich opisem, b) opracowanie lub dostosowanie systemów potwierdzone raportem końcowym, w tym programów informatycznych dla zarządzania obciążeniami szczytowymi oraz sterowania rozpiętością mocy, automatyczną rekonfiguracją, monitorowaniem i łagodzeniem przeciążeń a także integracja opomiarowania i zarządzania dystrybucją energii z systemami telekomunikacyjnymi i telemetrycznymi, c) raporty z realizacji programów zarządzania popytem, d) raporty z przeprowadzonych prac aplikacyjnych (testowych) programów bodźcowych i taryfowych, e) inne związane z celem przedsięwzięcia. 2. Działania wprowadzające inwestycyjne realizowane w przestrzeni pilotażowej w warstwach: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. energii elektrycznej wraz z warstwą telekomunikacyjną/ telemetryczną, 	

- 2.2. energii cieplnej wraz z warstwą telekomunikacyjną/ telemetryczną,
2.3. ciepłej wody użytkowej wraz z warstwą telekomunikacyjną/ telemetryczną.
3. Działania podstawowe inwestycyjne realizowane w przestrzeni pilotażowej, m.in.:
- 1.1. inteligentne sieci oświetleniowe z zastosowaniem energooszczędnego oświetlenia,
1.2. rozproszone odnawialne źródła energii,
1.3. mikrogeneracja, kogeneracja oraz trójgeneracja gazowa,
1.4. urządzenia magazynujące energię (m. in. zbiorniki akumulacyjne oraz infrastruktura dla gromadzenia energii elektrycznej z/dla samochodów elektrycznych),
1.5. montaż statycznych kompensatorów mocy biernej w ramach budowy/ przebudowy sieci elektroenergetycznych służących przyłączeniu odnawialnych źródeł energii,
1.6. opomiarowanie i działania inwestycyjne dla energii gazowej w przestrzeniach pilotażowych, w których występuje współpracująca z warstwą telekomunikacyjną/ telemetryczną przynajmniej jedna z warstw: energii elektrycznej, energii cieplnej, ciepłej wody użytkowej.

W 2014 roku zawarto 4 umowy na kwotę 43,7 mln zł:

- koszt całkowity: 182,8 mln zł,
- koszt kwalifikowany: 172,2 mln zł,
- kwota dofinansowania: dotacja 43,7 mln zł.

Wskaźnik planowany do osiągnięcia w ramach zawartych umów (z 2014 roku):

- produkcja energii elektrycznej – 4 426 MWh/rok,
- zmniejszenie zapotrzebowania na en. elektryczną – 8484,13 MWh/rok,
- produkcja ciepła i chłodu – 5 270 GJ/rok,
- zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną – 123 400 GJ/rok,
- ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ – 26 045Mg/rok.

Wskaźnik osiągnięty (tylko za 2014 r) – brak umów zakończonych.

Program priorytetowy 3.3. „Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii” (MŚ)

Część 1) BOCIAN – wzrost udziału rozproszonych, odnawialnych źródeł energii

Budżet programu: 570 mln zł w formie zwrotnej.

Okres wdrażania: 2014–2023.

Rodzaje dofinansowywanych przedsięwzięć:

- elektrownie wiatrowe (moc maksymalna - 3MWe),
- systemy fotowoltaiczne (moc minimalna - 200 kWp, moc maksymalna - 1 MWp),
- pozyskiwanie energii z wód geotermalnych (moc minimalna - 5 MWt, moc maksymalna - 20 MWt),
- małe elektrownie wodne (moc maksymalna - 5 MW),

- źródła ciepła opalane biomasą (moc maksymalna - 20 MWt),
- biogazownie rozumiane jako obiekty wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła z wykorzystaniem biogazu rolniczego - instalacje wytwarzania biogazu rolniczego celem wprowadzenia go do sieci gazowej dystrybucyjnej i bezpośredniej (moc minimalna - 300 kWe, moc maksymalna - 2 MWe),
- wytwarzanie energii elektrycznej w wysokosprawnej kogeneracji na biomasę (moc maksymalna - 5 MWe).

W 2014 roku podpisano 2 umowy:

- koszt całkowity – 23 831,3 tys. zł,
- koszt kwalifikowany – 20 037,3 tys. zł,
- kwota dofinansowania w formie pożyczki 6 011,2 tys. zł.

Wskaźnik planowany do osiągnięcia w ramach zawartych umów (z 2014 roku):

- łączna produkcja energii elektrycznej – 10 178 MWh/rok,
- ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ – 10 174 Mg/rok.

Wskaźnik osiągnięty (tylko za 2014 r) :

- produkcja energii elektrycznej – brak umów zakończonych.

Część 2) Program dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji

Budżet programu: 490 mln zł w formie zwrotnej.

Okres wdrażania: 2009–2019.

Rodzaje dofinansowywanych przedsięwzięć:

- klasa A:
 - wytwarzanie energii cieplnej przy użyciu biomasy (źródła rozproszone o mocy nie wyższej niż 20 MWt),
 - wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu przy użyciu biomasy (źródła rozproszone o mocy nie wyższej niż 3 MWe),
 - wytwarzanie energii elektrycznej i/lub ciepła z wykorzystaniem biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu szczątek roślinnych i zwierzęcych,
 - budowa, rozbudowa lub przebudowa instalacji wytwarzania biogazu rolniczego celem wprowadzenia go do sieci gazowej dystrybucyjnej i bezpośredniej;
- klasa B:
 - elektrownie wiatrowe o mocy nie wyższej niż 10 MWe;
- klasa C:
 - pozyskiwanie energii z wód geotermalnych,
 - elektrownie wodne o mocy nie wyższej niż 5 MWe;
- klasa D:
 - wysokosprawna kogeneracja bez użycia biomasy.

W 2014 roku podpisano 12 umów:

- koszt całkowity – 455 904,5 tys. zł,
- koszt kwalifikowany – 432 591,6,0 tys. zł,
- łączna kwota dofinansowania w formie pożyczki 299 254,6 tys. zł.

Wskaźnik planowany do osiągnięcia w ramach zawartych umów (z 2014 roku):

- produkcja energii elektrycznej – 165 959 MWh/rok,
- produkcja energii cieplnej – 162 346 GJ/rok,
- ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ – 141 079 Mg/rok.

Wskaźnik osiągnięty (tylko za 2014 r):

- produkcja energii elektrycznej – 37 778,8 MWh/rok.

Część 3) Dopłaty na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych przeznaczonych na zakup i montaż kolektorów słonecznych dla osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych

Budżet: 450 000 tys. zł w formie dotacji.

Okres wdrażania: 2010-2014.

Rodzaje finansowanych zadań: zakup i montaż kolektorów słonecznych dla osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych w budynkach mieszkalnych. Każdy, kto posiada prawo do dysponowania budynkiem oraz nie jest podłączony do sieci ciepłowniczej dla celów podgrzewania wody użytkowej, może skorzystać z tej oferty.

W 2014 r. banki zawarły 10 105 umów z beneficjentami (osoby fizyczne):

- łączna kwota dofinansowania: 66 734 tys. zł,
- koszt kwalifikowany: 156 446 tys. zł,
- koszt całkowity: 156 446 tys. zł.

Wskaźnik planowany do osiągnięcia w ramach zawartych przez banki umów z beneficjentami (z 2014 r.): 13 500 (Mg CO₂/rok).

Wskaźnik osiągnięty (tylko za 2014 r.) – umowa zawarta przez banki z beneficjentami została zakończona i rozliczona pod względem efektu ekologicznego: 16 411,44 (Mg CO₂/rok).

Część 4) Prosument – linia dofinansowania z przeznaczeniem na zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii

Budżet programu 800 000 tys. zł, w tym: dotacje – 240 000 zł; pożyczki – 560 000 zł.

Okres wdrażania: 2014–2022.

Rodzaje finansowanych zadań:

- zakup i montaż następujących małych instalacji lub mikroinstalacji OZE do produkcji energii elektrycznej lub ciepła i energii elektrycznej, na potrzeby istniejących lub będących w budowie budynków mieszkalnych jednorodzinnych lub wielorodzinnych:
- źródła ciepła opalane biomasą – o zainstalowanej mocy cieplnej do 300 kWt,
- pompy ciepła – o zainstalowanej mocy cieplnej do 300 kWt,
- kolektory słoneczne – o zainstalowanej mocy cieplnej do 300 kWt,
- systemy fotowoltaiczne – o zainstalowanej mocy elektrycznej do 40kWp,

- małe elektrownie wiatrowe – o zainstalowanej mocy elektrycznej do 40kWe,
- mikrokogeneracja – o zainstalowanej mocy elektrycznej do 40 kWe.

W 2014 roku podpisano łącznie 14 umów udostępnienia środków na udzielanie pożyczek i dotacji z siedmioma wfośigw:

- koszt całkowity – nie wskazano,
- koszt kwalifikowany – 85 040,0 tys. zł,
- kwota dofinansowania – 85 040,0 tys. zł (dotacja – 28 472,0 tys. zł, pożyczka – 56 568 tys. zł).

Wskaźnik planowany do osiągnięcia w ramach zawartych umów (z 2014 roku):

- ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ – 8997,64 Mg/rok,
- produkcja energii z odnawialnych źródeł – 14862,49 MWh/rok.

Wskaźnik osiągnięty (tylko za 2014 r) - brak umów zakończonych.

Program priorytetowy 3.4. „System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme)” (MŚ)

Część 2) Biogazownie rolnicze

Budżet programu: 124 494 tys. zł – dotacja, 169 770 tys. zł – pożyczka.

Okres wdrażania: 2010–2017.

Rodzaje finansowanych zadań:

- budowa rozbudowa lub przebudowa obiektów wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła z wykorzystaniem biogazu rolniczego,
- budowa rozbudowa lub przebudowa instalacji wytwarzania biogazu rolniczego, celem wprowadzenia go do sieci gazowej dystrybucyjnej i bezpośredniej.

W 2014 roku podpisano umów – 15 dotacji, 14 pożyczek:

- koszt całkowity: 240,4 mln zł,
- koszt kwalifikowany: 228,6 mln zł,
- kwota dofinansowania: dotacja 68,7 mln zł, pożyczka 97,5 mln zł.

Wskaźnik planowany do osiągnięcia w ramach zawartych umów (z 2014 roku):

- ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ 127 129 Mg/rok.

Wskaźnik osiągnięty (tylko za 2014 r) – brak umów zakończonych.

Część 4) Budowa, rozbudowa i przebudowa sieci elektroenergetycznych w celu umożliwienia przyłączenia źródeł wytwórczych energetyki wiatrowej

Budżet programu: 130 mln zł w formie dotacji.

Okres wdrażania: 2010–2019.

Rodzaje dofinansowywanych przedsięwzięć:

- 1) przedsięwzięcia dotyczące budowy, rozbudowy lub przebudowy sieci elektroenergetycznej w celu umożliwienia przyłączenia do KSE źródeł wytwórczych wytwarzających energię elektryczną z energetyki wiatrowej (OZE), w tym

realizacja następujących zadań:

- a) zapewnienie przyłączy dla źródeł wytwórczych energetyki wiatrowej (OZE) (transformator, odcinek linii od źródła energii do punktu przyłączeniowego do KSE),
 - b) rozbudowa jednostek rozdzielniczy mocy 110 kV/SN poprzez dodatkowe pola (pola liniowe, pola transformatorowe, pola łączników szyn, pola sprzęgła, pola pomiarowe, pola potrzeb własnych, pola odgromnikowe i inne) z przyłączami, ogólna poprawa systemu nadzoru i sterowania (w tym monitoring),
 - c) rozbudowa sieci 110 kV/SN – linie napowietrzne/kablowe lub zwiększenie przepustowości istniejących linii, poprzez zmianę przekrojów przewodów roboczych i dodanie dodatkowego obwodu,
 - d) połączenie między stacjami transformatorowo-rozdzielczymi 110 kV/SN oraz pomiędzy nimi, a siecią przesyłową (220 kV lub 400 kV),
 - e) budowa nowych odcinków sieci napowietrznej i sieci kablowych,
 - f) budowa nowej w pełni wyposażonej stacji transformatorowo-rozdzielczej 110 kV/SN,
 - g) budowa rezerwowych źródeł energii elektrycznej, celem ustabilizowania sieci zasilanych okresowo z odnawialnych źródeł energii,
 - h) modernizacja sieci polegająca na zwiększeniu dopuszczalnej temperatury pracy linii przesyłowej, np. poprzez podwyższenie przebiegu linii przesyłowej lub poprzez dodatkową izolację,
- 2) w okresie trwałości przedsięwzięcia, Wnioskodawca zachowa na własnym majątku wytworzone w wyniku realizacji wyżej opisanych działań środki trwałe, na które zostanie udzielone dofinansowanie.

W 2014 r. w ramach Programu zawarto 11 umów o dofinansowanie w formie dotacji:

- koszt całkowity: 281 426 230 zł,
- koszt kwalifikowany: 246 901 400 zł,
- kwota dofinansowania: 72 005 177 zł.

Wskaźnik planowany do osiągnięcia w ramach zawartych umów (z 2014 roku):

- łączna moc zainstalowana – 385,9 MW,
- łączna ilość energii z OZE wprowadzonej do Krajowej Sieci Elektroenergetycznej – 779 573 MWh,
- łączna uniknięta emisja CO₂ 693 818 MgCO₂/rok.

Jednocześnie w 2014 r. zakończono rzeczowo 4 umowy o:

- łącznym koszcie całkowitym: 72 514 561,3 zł,
- łącznym koszcie kwalifikowanym: 63 923 608,48 zł,
- łącznym dofinansowaniu w wysokości do: 18 817 109,34 zł,
- łącznej mocy zainstalowanej: 124,5 MW,
- łącznej ilości energii z OZE wprowadzonej do Krajowej Sieci Elektroenergetycznej: 268 700 MWh,
- łącznej unikniętej emisji CO₂: 239 143 MgCO₂/rok.

Obszar finansowania inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii jest bardzo trudny. Pomimo dużego zainteresowania i zapotrzebowania rynku pojawiają się problemy uniemożliwiające lub opóźniające inwestycje. Głównymi problemami opóźniającymi realizację inwestycji lub wstrzymującymi inwestycje były:

- brak systemu wsparcia dla inwestycji OZE i ustawy OZE (destabilizacja rynku prawnego), załamanie się rynku certyfikatów,
- brak współfinansowania przez banki komercyjne (często z uwagi na brak regulacji prawnych),
- brak zdolności kredytowej Wnioskodawców i trudności z ustanowieniem zabezpieczeń (w dużej mierze związane z załamaniem się rynku certyfikatów i braku prognoz),
- brak zbilansowania środków własnych (słaba kondycja finansowa Wnioskodawców lub załamanie się montażu w trakcie postępowania z wnioskiem),
- brak informacji o przyszłych rozporządzeniach pomocy publicznej,
- trudna ścieżka uzyskiwania pozwoleń administracyjnych.
-

Finansowanie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007–2013 (MŚ)

Konkurs nr 2/PO IiŚ/9.3/2013 – Plany gospodarki niskoemisyjnej, Działanie 9.3. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej – plany gospodarki niskoemisyjnej (PGN)

Informacje o Konkursie:

- 1) Nabór – od 02.09.2013 r. do 31.12.2013 r..
- 2) W 2014 r. podpisano 625 umów o dofinansowanie na kwotę 37,22 mln zł.
- 3) Maksymalny udział dofinansowania w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu wynosi 85%.
- 4) Beneficjentami są Gminy, związki gmin i Stowarzyszenia Gmin (głównie gminy wiejskie).
- 5) Początkowo budżet Konkursu został ustalony na poziomie 10 mln zł. Finalnie alokacja została zwiększona do 42 mln zł.
- 6) Szacuje się, że dzięki Konkursowi 834 gmin (co stanowi 33% gmin w Polsce) będzie w posiadaniu strategicznego dokumentu na rzecz gospodarki niskoemisyjnej.

Celem stworzenia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej jest wsparcie działań na rzecz realizacji pakietu klimatyczno-energetycznego do roku 2020, tj.:

- 1) redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- 2) zwiększenia udziału energii pochodzącej z źródeł odnawialnych,
- 3) redukcji zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej, a także do poprawy jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia jakości poziomów dopuszczalnych stężeń w powietrzu i realizowane są programy (naprawcze) ochrony powietrza (POP) oraz plany działań krótkoterminowych (PDK).

Działania zawarte w planach muszą być spójne z tworzonymi POP i PDK oraz w efekcie doprowadzić do redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza (w tym: pyłów, dwutlenku siarki oraz tlenków azotu).

Z uwagi na brak możliwości zaplanowania przez gminy konkretnych działań i budżetów na okres 7 lat, samorządy mogą przedstawić w planach gospodarki niskoemisyjnej zakres działań operacyjnych obejmujący 3-4 lata. Przedstawione działania

	<p>muszą być spójne z Wieloletnią Prognozą Finansową (WPF).</p> <p>Wskaźniki monitorowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poziom redukcji emisji CO2 w stosunku do lat poprzednich (1990, bądź innego możliwego do inwentaryzacji), • poziom redukcji zużycia energii finalnej w stosunku do przyjętego roku bazowego, • udział zużytej energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, • proponowane monitorowanie wskaźników w oparciu o metodologię opracowaną przez Wspólne Centrum Badawcze (JRC) Komisji Europejskiej, we współpracy z Dyrekcją Generalną ds. Energii (DG ENER) i Biurem Porozumienia Burmistrzów, zawartą w poradniku „Jak opracować plan działań na rzecz zrównoważonej energii (SEAP)”, • w celu wyznaczenia poziomu redukcji zużycia energii, uzyskanej poprzez podniesienie efektywności energetycznej, zaleca się korzystanie z danych zawartych w audytach energetycznych.
inne	<p><i>Upowszechnianie dobrych praktyk (MRiRW)</i></p> <p>W 2014 r. kontynuowano upowszechnianie wiedzy oraz dobrych praktyk związanych z wykorzystaniem do produkcji biogazu rolniczych produktów ubocznych produkcji rolnej oraz pozostałości z przetwórstwa produktów pochodzenia rolniczego poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – udział w projekcie pt.: „<i>Biogazownie szansą dla rolnictwa i środowiska</i>” realizowanym przez Fundację na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA). W ramach tego projektu zorganizowana została ogólnopolska kampania edukacyjno-informacyjna realizowana pod honorowym patronatem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dofinansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W ramach kampanii przeprowadzono szereg szkoleń, m. in. dla pracowników Ośrodków Doradztwa Rolniczego (regionalni specjaliści ds. OZE), w zakresie realizacji inwestycji związanych z produkcją biogazu rolniczego. Celem projektu było podnoszenie wiedzy w zakresie inwestycji służących produkcji biogazu rolniczego oraz przełamanie stereotypów, jakie na temat tego rodzaju inwestycji funkcjonują w polskim społeczeństwie. Dla ułatwienia tego zadania, w ramach projektu została wydana i rozpowszechniona do wszystkich powiatów w Polsce publikacja: „<i>Biogazownie szansą dla rolnictwa i środowiska</i>”, która stanowi kompendium dotychczasowej wiedzy na temat biogazu rolniczego i została sfinansowana ze środków Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. W ramach projektu zrealizowano szkolenia dla 38 doradców rolnych ze wszystkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego w Polsce, seminaria dla 314 Powiatowych Punktów Konsultacyjnych ds. OZE (PPK ds. OZE) mieszczących się w Powiatowych Ośrodkach Doradztwa Rolniczego, jak również zorganizowano 19 konferencji regionalnych dla rolników i przedstawicieli władz, w których uczestniczyło ponad 2 tys. osób; – udział w kampanii informacyjnej na temat biogazowni rolniczych, skierowanej do przedstawicieli samorządów. W ramach tej kampanii został przygotowany podręcznik pt.: „<i>Biogazownia rolnicza – podręcznik dla samorządowca</i>”, który jest dystrybuowany do wszystkich gmin wiejskich w Polsce. <p><i>Projekty realizowane przez IUNG-PIB</i></p> <p><u>Wykorzystanie półproduktów opartych na biomase do rozwoju produkcji biopaliw (BioBoost).</u></p> <p>IUNG-PIB jest partnerem w konsorcjum realizującym w/w projekt, który dedykowany jest wypracowaniu metodyki zdecentralizowanego przetwarzania odpadów biomasy do wysokoenergetycznych półproduktów, które będą mogły być</p>

wykorzystywane w syntezie paliwa transportowego i innych związków chemicznych.

W projekcie zaangażowanych jest siedem przedsiębiorstw przemysłowych, z których trzy należą do grupy SME (małe i średnie przedsiębiorstwa) i sześć R&D instytucji badawczo rozwojowych. Wykonawcy pochodzą z 7 krajów EU. Ich wiedza i doświadczenie pokrywa zakres wszystkich przewidzianych w realizacji projektu etapów, począwszy od modelowania bazy surowcowej, logistyki, procesów technologicznych do praktycznego wdrożenia opracowanej technologii dla przemysłu.

Zrównoważone dostawy biomasy niespożywczej jako wsparcie „efektywnych zasobów” biogospodarki w Europie (S2Biom)

Głównym celem tego projektu jest wsparcie zrównoważonych dostaw biomasy z surowców nieżywnościowych na poziomie lokalnym, regionalnym i na poziomie europejskim poprzez rozwijanie strategii i planów, które zostaną przekazane za pomocą komputerowego i łatwego w użyciu zestawu narzędzi z aktualnych i zharmonizowanych zestawów danych na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i paneuropejskim dla UE-27, Bałkanów Zachodnich, Turcji i Ukrainy.

W projekcie porównywane są najnowsze bazy danych z ostatnich i bieżących projektów unijnych przez zebranie wybranych studiów przypadku walidacji w ścisłej współpracy z kluczowymi interesariuszami z polityki i przemysłu. W IUNG-PIB opracowano założenia do przeprowadzenia studium przypadku dla regionu zlokalizowanego w północno-wschodnich Niemczech oraz północno-zachodniej Polsce. Przeprowadzono również ocenę baz danych IUNG pochodzących z poprzednich projektów oraz możliwości ich wykorzystania. Wykonywana analiza wykorzystuje istniejące dane na temat potencjału lignocelulozowych surowców. Zostaną opracowane możliwości wykorzystania tych potencjałów do oszacowania możliwości przeprowadzenia wstępnej obróbki biomasy w regionie i dostawy pośredniego nośnika energii do centralnego zakładu konwersji.

Projekty realizowane przez IHAR-PIB

W ramach swojej działalności statutowej Instytut Hodowli i Aklimatyzacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie w 2014 r. realizował następujące projekty:

- *Badanie zmienności cech wybranych gatunków wieloletnich traw typu C-4 fotosyntezy dla upraw energetycznych w Polsce;*
- *Wpływ zróżnicowanej technologii uprawy wieloletnich gatunków traw energetycznych na plonowanie, jakość technologiczną biomasy oraz wiązanie węgla w glebie.*

Działania IERiGŻ-PIB

IERiGŻ-PIB w 2014 r. prowadził analizy w zakresie ograniczenia konsumpcji zasobów naturalnych oraz upowszechniania wiedzy odnośnie odnawialnych źródeł energii. Z zakresu omawianej problematyki ukazał się szereg publikacji.

Działania IWNiRZ

W 2014 r. w Pracowni Roślin Energetycznych Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich podjęto prace nad wdrażaniem do praktyki rolniczej, przy udziale ODR w Sielinku, wyników badań uzyskanych w latach 2009-2013 dot. zwiększenia plonów biomasy i obniżenia kosztów produkcji bioenergii (w zł/GJ) z 1 ha dla potrzeb energetyki zawodowej i biogazowni. Ponadto Pracownia Hodowli Jedwabnika i Uprawy Morwy IWNiRZ promowała rewitalizację morwy białej jako rośliny z sektora energetycznego.

